

KRONIKA
MIASTA
MIASTECZKA-KRAJEŃSKIEGO

АЛЛАДИН

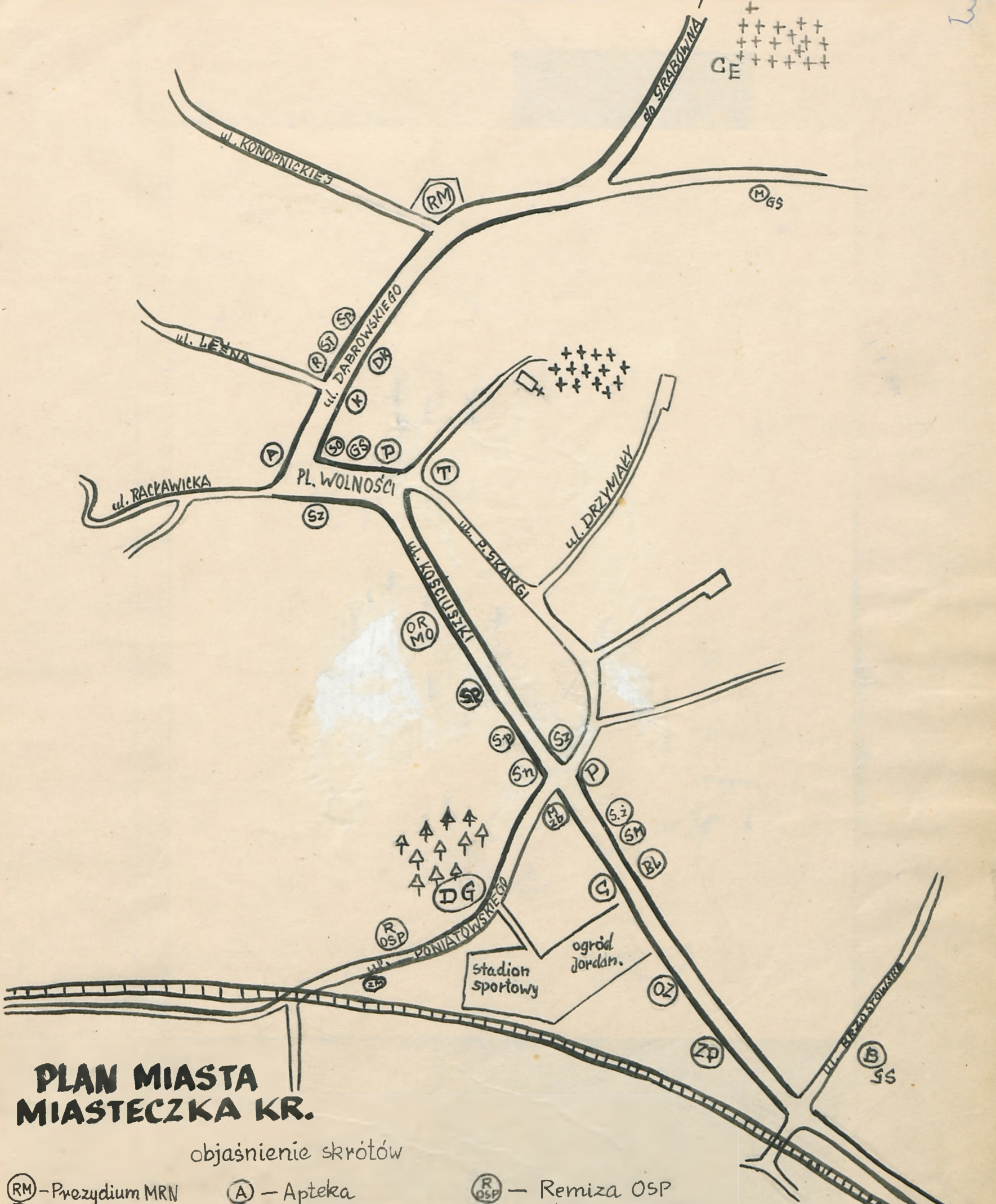
АБДИМАН

МАТЕМ-КАТЕРА

**HERB MIASTA
MIASTECZKA KRAJEŃSKIEGO**

PLAN MIASTA MIASTECZKA KR.

objaśnienie skrótów

(RM) - Prezydium MRN	(A) - Apteka	(R _{OSP}) - Remiza OSP	(B _{GS}) - Baza GS
(SP) - sklep spoż.	(ORMO) - plac. ORMO	(Z _M) - zlewnia mleka	(ZP) - Zakład przemysł. „ZSJ”
(ST) - " Tekst.	(P) - Poczta	PKP - Stacja PKP	(C) - ciepłownia
(GP) - " papier.	(GS) - G.S.-biura	(R) - Restauracja	(T) - Transformator
(SM) - " masar.	(M) - magazyn nawoz.	(K) - Kino	(P) - Przedszkole
(Sz) - " gospodarczy	(M _{GS}) - " zbożowy	(DK) - Dom Kultury	(DG) - Dębowa Góra
(Sn) - " nabiałowy	(BL) - Bank Ludowy	☩ - Kościół	↑↑↑ - "Park Miejski"
(Sz) - szkoła	(OZ) - Ośrodek Zdrowia	++ - cmentarz przy kościel.	
(Sd) - sklep obuwniczy		++CE - cmentarz ewangelicki	

PLAN MIASTECZKA KRAJEŃSKIEGO
WEDŁUG MAPY GALLA Z 1828 R.,
NAKTUALNIONY NA KOPII WYKONANEJ
PRZEZ GEOMETRĘ ZIMMERMANNĄ
W 1849 R.

- LEGENDA:
- - BUDYNKI
  - - DRÓGI
  - - LINIA KOLEJOWA

PLAN MIASTECZKA KRAJEŃSKIEGO
W 1849 R.

Czesław Mikolajewski
Wójt Gminy Miasteczka
1945 - 1949

Członkowie Zarządu
OSP:
siedzi członek honorowy
były naczelnik OSP
Czesław Mikolajewski

Czesław Mikolajewski
z kronikę II tom OSP
Miasteczko

Marzeniem mieszkańców Miasteczka Krajeńskiego jest odzyskanie przezeń praw miejskich.

Fot. Romuald Ereński

Powyższe zdjęcie przedstawia fragment Miasteczka:
lewa strona od rynku ul. Racławicka, pl. Wolności,
od wlotu ul. Kościuszki

I Dzieje przed wyborem Solski.

+ Wiek 15.

Wzrostanie Miasteczka i podniesienie do rangi miasta szlacheckiej.

Kiedy powstało Miasteczko, oraz kiedy i przez kogo nadane zostały prawa miejskie, z całą pewnością ustalić nie można. Według pracy doktorskiej Szafrańca z roku 1960 pod tytułem „Historyczne tradycje i krajoznictwo Miasteczka jako osada znana była w przeszłości 15 wieku, zaś jako miasto w odmiennych rejestrach figurowała w roku 1475”. Niemiecki heraldyk Hüpp w pracy swej pt. „Wappen deutscher Städte (herby niemieckich miast)” podaje, że w matrybule miast z roku 1458 brak wzmianki o Miasteczku, natomiast w matrybule miast z roku 1497 Miasteczko wyrażane zostało jako miasto. Z pracy księcia Agnacego Jepperta, proboszcza mekielskiego, napisana w roku 1926 pod tytułem „Gazeta Ziemi Mekielskiej” strona 65 wynika, że w dniu 6 czerwca 1457. Król Kazimierz Jagiellończyk, zająwszy zamek malborski, wyznaczył dla wszystkich miast Krainy pułną otwierała i lasy piaszczyste i żyzne, których miano upści do Malborku dla ujemienia i załogi. Podobno i na miasto Miasteczko ma być otoczona stawiana jedynego żołnierza. Z zapisów woltworowej kroniki parafialnej kościoła rzymsko-katolickiego w Miasteczku wynika, że miasto powstało na łędnach brzoźwiskich, a pierwotna nazwa miejscowości brzmiała „Myeszczce”. Zapis ten został dokonany w oparciu o pracę księcia Stanisława Hosiorowskiego pod tytułem „Zamiatym Historycznym Urzędem Parafialnym” wydana w Sieraniu w roku 1934. Miasteczko stanowiło wówczas własność szlachecką, białych właścicielami pobliskich dóbr w Trzostowie. Według Szafrańca w roku 1511 obywatel Miasteczka uznany 20 Janów (str. 111.) Wydział Miejskiej Rady Mawdowej w Miasteczku, ustalając w dniu 17go lutego 1969. plan działania w związku ze zbliżającą się 500 letnią rocznicą założenia miasta, jako datę założenia miasta - (uzyskanie praw miejskich) przyjęła rok 1474, opierając się na bliżej nie określone dokumenty.

Wzrostanie parafii rzymsko-katolickiej w Miasteczku.

Pierwotnie parafia znajdowała się w Trzostowie, pierwsza wzmianka o niej datuje się z roku 1484. (Hosiorowski, „Zamiatym” strona 20) Dotychczas to również upytanie kościoła dokonane w dniu 25 maja 1812r. z ramienia księcia Namieńskiego, wymieniają jako parafie Trzostowa, Stojanów z do posiadłości (mansji) oraz wsi Grabowina, Woszewo, Dembowo, Wypolna, Gładnikowo, Boronkhowo (miejscowości te położone w okolicy Trzostowa, zamieszkałe w roku 1511) oraz Myeszczce (Miasteczko) składające się z 20 posiadłości.

Utwór IV

Utwór z broni dołoczone: „Myeszczę - appidum t̄ mansi
possessi quae villa est filia Brostowo. Z zapisu w akbach
parafii w Chodsiejy ugnitwa, si protorem w Miasteczku w roku 1529
1529 był ksiądz Jan Korytowski lub też Korytowski. Według Szafrana
na poleceniu t̄ wieści na Krajnie Istniały 43 parafie, wymienia
między innymi parafie w Brostowie w skład której wchodzi 10 parafii,
nadmieniając jednocześnie, że w miast na Krajnie jedynie Miasteczko
nie było siedzibą parafii. Sformułowanie się mogło zatem nastąpić
w latach 1512 do 1529. W roku 1578 w spisach potrowych figuruje
już parafia Miasteczka, do której między innymi przynależało miejscow-
ości Brostowo i Korytowo. Parafia w Miasteczku posiada księgi
kościelne, dotychczas księgi chrztów sięgające roku 1608.

1459

Przebieg zima.

W tym roku panował taki mroźny mraz, że było można przejść
przebiegiem przez zamrożoną morze z Danii do Lubecku, a z Inflant
i Północy do Szwecji. (Kronika o.o. Reformatorów w Sakonii)

1565

Dotieranie podatku taki zwany „szosą”

Według omawianej przez Szafrana tabeli, Miasteczko w latach
1565 do 1618 płacono ten podatek w wysokości 2 florumów i 20 groszy
wznie. Podatek ten pobierany był przypuszczalnie w wysokości 4 groszy
od domu.

1573

Dom modlitwy dla ewangelików.

Różni szlachetki na Krajnie, które przyjęły luteranizm,
utworzyły dla usmańców luteranizmu, przez domów modlitwy.
Bakim domu modlitwy uszadano również w potłuskiej wsi Grabowno.
Kilkuolwiek zima

Dnia 10 maja 1573 uszadano lasy otwarte jesus były smięgion
i lodem. (Kronika o.o. Reformatorów w Sakonii.)

1574

Strasny huragan

Ogromny cyklon nawiedził w strasny sposób powiat nabiecki.
(K. Geyppert. Siedzi Ziemi Nabieckiej)

1578.

Wymalowanie do powiatu

Miasteczko wchodzą do powiatu nabieckiego (K. Geyppert)
Własności dóbr w Brostowie.

W roku 1578 właścicielami dóbr w Brostowie byli: 1) S. Sotulicki,
wojewoda p̄dosta, oraz 2) J. Chrostowski. (Szafran - „Historja
miast Krajny”)

1580

Zmiana właścicieli dóbr w Brostowie

Właścicielami dóbr w Brostowie w r. 1580
przeszła w ręce Geyppertów. (Szafran - „Historja
miast Krajny”)

+ 1582. Obszar uprawy.

Obszar gruntów uprawnych w latach 1576 do 1582 wynosił 5 danów (Dziennik - „Hist. bractw. Krajny.”)

+ Stan nieruchomości.

W Biasteczku zamieszkiwało około 20 różnych nieruchomości. Jedną również zjedną młyn wodny o jętkim kole. Nauczycielem niemieckim w szkole szkolniczej w Biasteczku chrześcijański, wypracował w latach 1874 do 1888 kronikę szkolną powołuje, że kiedy w roku 1840 przybył jako nauczyciel do Biasteczka, zobowiązał się do przesłania i młyn wodny. Młyn ten splotalizowany był w strudze przepływającej przez miasto. Dokładnego miejsca nie określił. Chybaż nie miało, że kiedy struga ta była najbardziej w wodzie. (Dziennik - „Hist. bractw. Krajny.”)

Liczba mieszkańców

Pracownikom, na podstawie danych ogólnych wynika, że liczba mieszkańców w danym roku wynosiła 220 osób (Dziennik H. O. K.)

1617. Stworzenie synodu

Decretum biskupa zembickiego z dnia 30 stycznia 1617 r. nakazywało stworzenie synodu duchowieństwa radę archidiaconata kamienieckiego. W tym celu uchwałono tego synodu, który przypuszczalnie odbył się w Kamieniu, zlikwidowano pobliskie małe parafie w Mochowicach, włączając ich do parafii w Wyszewie. (M. Gęppert - „Dzielnicy Ziemi Mielnickiej.”)

Synakalim parafii do dekanatu

Parafia biasteczka przynależała do dekanatu mielnickiego. (M. Gęppert - „Dzielnicy Ziemi Mielnickiej.”)

+ 1643 Odwołanie i rejestra ziem.

Zarządzano odwołanie i rejestra ziem. Wówczas w Biasteczku panowały jeszcze tak silne mrozy, że plaski w powietrzu umarły. (Kronika O. O. Reformatorów w Salsku)

1653 Zmiana właściciela Brankowa.

Dobra w Brankowie, tem samem i wódnym miastem przeszły na rękę Stefana Fryzowskiego (kronika parafialna) Hieronimowego właściciela majątku był patronem kościoła katolickiego w Biasteczku.

+ Wizytacja kamieniecka - stosunki kościelne, szkolne i szpitalne.

Z akt wizytacyjnych, zachowanych w Archiwum Diecezjalnym w Sępólnie wynika, że patronem kościoła był właściciel ziemski Stefan Fryzowski z Brankowa. Kościół sbudowany z drewna, dobrze przybrany (przypuszczalnie gotami) posiadał 4 ołtarze, główny ołtarz marmurowy. W kościele 13 obrazów malowanych na płótnie, posadzka z drewna, 6 chorągwi, 2 srebrne nagrobki, balaski, chór śpiewaczy. Dzwonnica

1653

z drewna, z obuwny oraz szpynarski w świątku kościoła. Emmentan egredens, posiada „Ossorium” (zbiornik na białe) na którym stoi Kaplica dla nabożeństwa dla zmarłych. Plebanie na grunciu benifyjaldnym (cepli tam gąsiec obrenie) obejmują 2 1/2 i 2 1/2. Główny gospodarstwo dentabreanu. (z skodoty i piwnice Kościół demu. Ogródów jest 3, to jeden Kościół pro- bostwa, drugi nie, „Wyniki” oraz niedawno ułpłone z polecenia księcia Göttnickiewicza, trzeci ogród w Brakbach, w kierunku do Brastowa. Mieszkańcy kościoła obejmowało dwie posiadłości na obszarze wsi Brastow w 3 parcelach i dwie doły graniczący z pod niesz Kotci, dwie parceli ziemi na obszarze Miasteczka zwany „ostrowy” oraz z Dalka, oraz 16 1/2 kł. 1/2 i 17 kł. Dalka spibarna.

Na terenie kościelnym służy Kościół o 2 izbach, oraz ogród. Różnym Kościół domasz Kościół, pobiera 2 floryny na kwartał i ak- tywnym. W niedziele i święta służy się na plebanii.

Miasteczko posiadało 30 posiadłości gruntów który na rzecz kościoła opłacałi mesne po dwa szpynarski miary pszenicy.

Szpital (szpital dla ubogich) położony na terenie miasta, posiada jeden dom ziemi na surze utrzymania, z czego pobiera 15 florynów rocznie. Szpital posiada własny Zarząd. Głównych w szpitalu niemie, a dzieści umieścić tam swoich Niemców, zaś biedni muszą się tutaj po miesiąc. Aktu erekcyjnego niema. Ustalono że radcami parafii byli: 1. O. Gallasar 1606 - 1616, 2. Andrej Krajon 1617, 3. Jorinicus 1619 - 1626, 4. Sebastian Chmielewski 1627 - 1637 i 5) Władysław Göttnickiewicz - od 1637. (Knnitka parafialne)

1660 Nowy radca parafii

Władysław Göttnickiewicz zarządzał parafią do roku 1656. Sa- rafii objął ksiądz Marcin Albert de Billa (det. Bide) Władysław zarządzał parafią do roku 1679 (Knnitka parafialne)

1673 Liczba mieszkańców

Miasteczko liczyło 100 mieszkańców, nie wliczając dzieci poniżej 12 lat. W tym roku liczyło mieszkańców: Makdo 167 Wyszka 268 Wrota 320 Lotzemic 117 (Zafran „Hist. Opadm. Krajny str. 113)

1680 Nowy radca parafii

W latach 1650 do 1687 radcy parafii sprawował ksiądz Jan Głimiecki, mający do pomocy 1) O. Siótre - O.F.M. Górnka, oraz zastępcę O. Stanisława Siótre. (Knnitka parafialne)

1682 Zmiana radcy parafii

Plebany do roku 1694 był M. Stanisław Górnowski (Knnitka Kości.)

1694 Zmiana plebana.

W dniu 10 marca 1694 zamontowano księdza Józefa Wankhey'ę.

Introdukcja odbyła się dnia 10 kwietnia 1694 dokonane przez księdza Morszewskiego z Morsowa. (Knniła parafialne)

1695 Zmiana właściciela majątku w Białostoku.

Majątek w Białostoku przeszedł na nowego właściciela Zagrockiego (Knniła parafialne)

1709 Zaraza w Miasteczku.

Zaraza (murawy powiatu) grassowała przez dłuższy okres czasu. Z terenu parafii zmarło 85 osób, pomiędzy nimi również proboszcz M. Menthley. Światło przedstawia bez księdza przez około 1/2 roku. (Knniła paraf.)

1710 Nowy rządca parafii

W dniu 8 kwietnia 1710 r. odbyła się introdukcja nowego plebana księdza Alojzego Anonije Liszkowskiego. Czynniami wprowadzającymi dotkali M. Mikołaj Ciemiński z Łtygoty, oraz M. & Miodowski, kanonik Łatorński. (Knniła parafialne)

1712 Zmiana rządcy parafii

W dniu 14 listopada 1712 odbyła się introdukcja nowego księdza Łukasza Franciszka Łaneckiego - diekana, Komondana (Knniła paraf.)

1716 Hospitale na Strajnie.

W roku 1716 na Strajnie otworzył szpitala moskowskie, użytkujące z miarą w Kentybuzi - wybud. w roku 1717 (Knniła paraf.)
Dzielnicy szpitala zajmują się zausze w pobliżu traktów, powyżej można że i w Miasteczku otworzył szpital, trakt bowiem w tym czasie wiodł z Kiejkhowe, przez Grabim, Białostok Star, Marianow w kierunku do Rzaskowa.

1726 Wybudowa nowego kościoła.

W roku 1726 wybudowano w Miasteczku nowy kościół katolicki. Wykonano za zgodą plebana Stanisława Józefa Namrowskiego, który w tym roku objął parafię. Kościół ufundował król Fryderyk Antoni Szembek, wówczas biskup kujawski, a od roku 1739 arcybiskup gnieźnieński, prymas Polski. Kościół wykonano w konstrukcji drewnianej, wyposażona palona cegła, tak zwany „murski mur” bez wycię. Długość wynosiła 300 pól. Kościół został poświęcony przez księdza Rolbieckiego z Smidoma, diekana makieńskiego.

1737 Nowy rządca parafii

W dniu 30 sierpnia 1737 odbyła się introdukcja księdza Jana Karolina Muczkowskiego, kanonik Makieński i Czarnkowskiego. Za jego zgodą dziekanem Białostowa, a tym samym patronem kościoła był Kamil Goler, który dla kościoła był dziedzicem od swego ojca. W roku 1739 zapisał notariuszemu Jmca Jadem Grawertem w Makle na rzecz kościoła domek położony w

Miasteczku otok szpitala, oraz szweder. Ponadto ze swego tartaku
w Miasteczku ofiarował tuteż sztuk desek-belek, (komina paraf.)
organy dla kościoła.

Strakon Włodkowski wspólnie z Włodkiem Kraszewskim,
podczasem urzędawstwi sprawili organy do kościoła. (komina paraf.)

1741.

Wizytacja archipasterka

W dniu 23 czerwca 1741 odbyła się wizytacja archipasterka
dokonana przez archybiskupa Krzysztofa Świdzińskiego z Dąbrowy Szamkowej.
W tym celu wizytacji misdy innymi zarządził:

- 1) prowadzeniu w parafii ksiąg kościelnych,
- 2) zrobieniu dwóch udatniejszych kluczy do skarbcza
- 3) zarządek zamieszkania miewiarom (kruczym proboszcz) na
plebanii razem z plebanem. (komina parafialna)

1743.

Spis inwentarne miasteczka.

Dnia 6 grudnia 1743 dokonano w Miasteczku spisu. Zgrania
z oryginalnym spisem, który w roku 1969 oddano na przechowanie do
Archiwum Państwowego w Bydgoszczy, w Miasteczku zamieszkiwało
22 rzemieślników, w tym: 10 krawców, 2 szewców, 2 ślusarzy,
1 karpeluszniczek, 1 szewcownik, 1 kowal, 1 piórcznik, oraz
jednego ślusarza. Każdy z rzemieślników płacił czynsz w wyso-
kości od 15 do 30 tyńców (tyńcy polski miał później
wartość 18 groszy i był używany od roku 1663 przez Szwedów -
Encyklopedia PWN 1009)

Rolników wolnych było 8 - miu i płacili czynsz w wysokości
36 tyńców od każdej posiadanej kwarty roli. Na ogół posiadali
po jednej kwarcie roli, wyjątkowo po 2 kwarty. Wśród tej
grupy rolników przeważały nascońskie o baronii niemieckim,
jednak pisownia nascońska pisana była w baronii polskim.
Na przykład Schmidt - pisano Semyt.

Poddanych zanotowano 13-tu, w tej liczbie kilku
rzemieślników. Kilku posiadało po kwarcie roli i płacili
czynsz w wysokości 20 do 40 tyńców. Głównym z nich był
Szymon (Symbort) - w oryginalnie pisano „formista” tłumaczony
jako formista był wolny od poddaństwa. Poddany Józef Chudziak
nie płacił czynszu, a w zamian piwo wykonywał, zaś poddany
Krzysztof Chudziak, jako rybak również nie płacił czynszu, dając
w zamian co pioty ryby na dwa półmiski. Na wykaz osób
poddanych zapisano również osób - mierzonych wolnego, jednak
umotywowano, że są z poddaństwem osunięty. Zanotowano również
uczciwego poddanego Johana (Jana) Semyta, szewca, który
uczciwy od pracy, a potem i żona uczciwa. Głównym zabrał

skos, stągwie, kociołek etc - czyni obietę za niego zapłaty.
Zmiana właściciela Brantowa.

1744.

Majster Brantow przeszedł we władaniu A. Szembeka, przynieseralnie arcybiskupa gnieźnieńskiego, fundatora kościoła.

Obszar ugrazony

Obszar ugrazony w danym roku wynosił 16 danów (każon sk 171)

1753

Konsekracja drwom.

W dniu 13 stycznia 1753 m. biskup Wacenty Wzyski dokonał konsekracji jednego wiskiego drwom, który otrzymał imię „Stygnok”
Drum ten w roku 1917 zabrany został przez wojsko cesarskie na cele wojenne. (Knnika parafialna)

1758

Woskale ponownie na Krajnie.

Woskale moskowskie ponownie otworzył na Krajnie, rekwi-
zycje ludzimi dobytek i rzeźni. (m. Geppert - Dzięka Kaktę st 227)

1762

Zdżenie relikwii Św. Józefa

Wroczyli przy kłumnie udziale wojennych zdżen relikwii
Św. Józefa. Autentyk m. biskupa Antoniego Wzyskiego z daty
5. 11. 1657 zdżono do relikwiarza.

1766

Wizja w kościele parafialnym.

Wizja prowadzona była przez O.O. Jezuitorów w czasie od
22 do 28 kwietnia 1766

Wizytacje w kościele.

Do zakonieniu wizji, w dniu 29 kwietnia 1766 dokonana
został wizytacja parafii, przeprowadzona przez m. dr Ludwika Józefa
Walthy, promolarusza apostolskiego - wizytatora generalnego Archidie-
kanału Warmińskiego. Patował w czasie wizytacji należał do
roczny Sielonów, właściciele majątku Brantowa i Miasteczka.
W czasie tej wizytacji parafia liczyła 474 dusz (583) i to:
Miasteczko 95 dusz (95) Grabowo 30 (138) Wólko 4 (73)
Grabowo 86 (103) Rżanów 163 (18) Brantow 96 (106)
Były w nawiasie odmasz się do liedy protestantów, warmińskich
wobec na terenie parafii. W wyniku wizytacji podług za-
kazanu przebywania w plebanii obywat. (Krewnych i powinowatych
prostrera) zdżony odtar (parida) posiadał portatyl konsektrowany
22 czerwca 1671. przez biskupa Macieja Kurkiego, sufragana
gnieźnieńskiego i zawiera relikwii Św. Judyne i Św. Aureliusza,
zai odtar po stronie ewangelii posiadał portatyl konsektrowany
przez m. biskupa Andrzeja Wzyskiego, sufragana gnieźnieńskiego
i posiada relikwii 11 dżewie mżecnnie. Drwomiec drwoniama

na komisijoniu, puzo kosciołom i przyniesialni obecnie swane
 Gora Haplicowa i posiadala dwa wiatru i jeden mniejszy drzew.
 Cementar nowo wymazon, choi jesece nie ceditowicie. Stare protostew
 bylo dawniej w ogrozie (przyniesialni w ogrozie gosci otamni smaj
 duze si salka parafiatna) budynki starego protostwa zapadly si
 i nowe protostew wybudowano przy drodze do koscioła na terenie
 wydzielonym przez b. diechica Anstowe Hrawle Jolera. Slebarnie
 obejmowala 2 istry i 2 Komory. Szpital (prystudok dla ubogich
 posiadalo 2 istry i 4 Komory. Budynok wykonany z drewna, kryty
 sdoma, byl w tym stanie. (Kamitke parafiatne)

1766 Sanowata bardzo swoga zima.

Wiosnie w ^{syn} roku panowala bardzo swoga zima
 Zabieraniu zbozia przez wojtkę pruską

1770

Juz jesienie 1770 na Krajni przytyly odieriaz wojtkę pruskich
 pod pretekstem dostarczanie zakupu zbozia. Kupowali zbozie,
 placac fabrycznymi pieniedzami. Chłopi emuszani byli przyjmowali
 zodiomy na kuratory, szpitalni izwoi i jesece ceditowicie dawai
 po 15 gony na sobi na piwo. (K. Geyppol - dziej Nabr. str. 148)

1772

Wielka posucha na Krajni.

Na skutek długotrwałej posuchy wiosna 1772 (przez 12 ty-
 gozni nie padało, wai latem Kaidego dnia przepadlywało) a prinay
 zabrali zmiw, gromadzili zbozie w swoich magazynach, powtada
 wielka morna i gód, ludzkie nie mieli kawatke chleba.

(K. Geyppol - dziej Nabr. str. 148)
Mojece na usupiednienia i uszajmienia.

+ 1772

Zajęcie Miasteczka przez Szwabów

W dniu 15 stycznia 1772 rządy pruskie Hatanyna " (rodowite Niemce) oraz król pruski Fryderyk " nazwany " Wielkim" (choć była ugrozba zaborstwa i granicy ziem polskich) prawem Nadwładztwa postanowili dostarczyć zaborze ziem polskich, przysparzając Szwabom między innymi również przastare ziemie polskie - Krajnie.

W dniu 1 sierpnia 1772 Fryderyk " wydał rozkaz nadwładztwa J. A. G. Grenckenhoffowi rozbiór sąsiedztwa Krajny w dniu 13 września 1772. W dniu 7 września 1772 wyszedł rozkaz, następujący: rozbiór sąsiedztwa innych obszarów ziem polskich, położonych po lewej stronie Noteci.

Grenckenhoff rozkazał zajmowanie ziem polskich w dniu 13 września 1772, przekraczając granic Brandenburgii-polskiej pod rozkazem E. H. E. (wysokiego księcia Prus) i przesuwał się wzdłuż rzeki Noteci w dniu 15 września 1772 do Makra. Zatem sąsiedztwo Miasteczka nastąpiło przyswarobnie w dniu 14-go lub 15-go września. Grenckenhoff zajmował wspomniane ziemie polskie uderzającymi dragonami pruskimi, dowodzonymi przez E. H. E. Wkrótce, ogłoszono patent królewsko-pruski o sąsiedztwie Krajny na wodach królestwa pruskiego Fryderyka " , jak również zobowiązań służby granicznej malowane w czarno-białej parze, z tablicą w kolorze czarnym z czerwonymi napisami.

W dniu 29 września 1772 Grenckenhoff złożył meldunek do króla pruskiego Fryderyka " o sąsiedztwie ziem polskich po prawej stronie Noteci, ale wbrew traktatowi oderwał od Polski część ziem polskich położonych po lewej stronie Noteci. Dalej doniósł, że dla umocnienia granicy wbito 358 słupów, ustanowił umocnienia pruskie. Miasteczko zostało włączone do sturdu makulskiego.

Władzę nad miejscem sprawowali przez szwabów, Miasteczko liczyło 323 mieszkańców, przeważnie Polaków - Żydów nie było. Domostwo było 61 - z tej liczby 4 domostwa stanowiły wódzynie majątków w Anostowie. Długość było 6, szerokość 69, wóje 84 a trawy oklewny 66. Za urządzenie domów, ogrodów i roli obywateli płacili dzierżawcy rocznie 3 do 8 talarów, a jedynie burmistrz nie płacił czynszu, a posiadał wypożyczone 5 morgów ziemi.

Władze miejskie i zarządem podlega sprawowali burmistrz, radca, 2 senatorów magistrackich i 2 asesorów. Sprawy miejskie i sądowe rozpatrywano na wspólnych posiedzeniach. Zarządca gminy dzielili się, choć też zarząd po posiedzeniu usiedli sobie przystępnie w gminie dworskiej, przysiadując tam aż do usłyszenia się ostatniego glosu. W tymże w ważniejszych sprawach odwołano do zakwalifikowania sąsiadów, który również był

1772

decydujące instancje apelacyjne w wszystkich sprawach. Okady toczyły się w trybie polskim. Prusacy stwierdzają, że w miasteczku nie znaleźli żadnych aktów i dokumentów, bowiem uchwały i umowy zapadały ustnie, według rozstrzału i sędziowni. Właścicielem dóbr kościelnych, tam samym imieniem w tym był X biskup Józef Szembek, mający swoje siarobę w chędmnie. (Dzięci Strajny str. 161)

Władze pruskie powiatowe.

Władze powiatowe sprawował radca Zellmer, zaś rejonową był górnym radca Grenckhoff.

Przyśięga homagiarna

Manifestem z dnia 13 unimie 1772 Fryderyk II uroczyście unyplikował stany do odwołania w dniu 27 unimie 1772 przysięgi homagiarny na zamku Strypiactim w Halborku. Gubernator miasteczka nie nastawiał się do tego uroczania, tłumacząc się brakiem pieniędzy w kasie miejskiej. Opisanie danej przysięgi odbył się następnie w lutym 1773 przed Komisarzem pruskim Salomonem w Sile (Dzięci Strajny str. 171)

1773

Utworzenie okręgu administracyjnego (Kreisamt)

Władze pruskie utworzyły mniejszy okręg administracyjny (Kreisamt) w Gładobliwie, wcielając tamże teren miasta.

Licze mieszkańców

Mieszkańców w miasteczku było 324, podczas gdy inne miasta posiadały mieszkańców: Wypole 294, Wypole 359, Maleso 566, Krowce 514 i Lotzemic 1024. (Dzięci Strajny - str. 117)

1775

Ustalenie powiatów

Utworzony został powiat z siedzibą w Namionie, w skład którego wchodziły również miasta miasteczko. (Dzięci Strajny str. 169)

1776

Rada parafii

Protokół jest M. Józef Sauer Schmidt, dietan nakielbki, kronikar honorowy Kolegiaty Halibkiej.

1778

Starania o zmieszenie ustroju miejskiego

Już w Krótku po zagarnięciu Strajny, władze pruskie planowały zmieszenie ustroju miejskiego miasta, i nadania ustroju wiejskiego. Świadczą o tym korespondencje prowadzone przez władze pruskie z właścicielem majątku kościelnego księdzem biskupem Szembekiem z roku 1778. Mieszkańcy miasta sprzeciwili się temu projektowi, powołując się na przywilej udzielony przez Króla polskiego Zygmunta Augusta, który zerwał na wybranie w mieście w czasie 7 jarmarków i to:

- 1) wtorek przed świętem Małki górnym górnym
- 2) wtorek przed niedziela Salmowa
- 3) środa po świętach św. Józefa
- 4) wtorek przed św. Józefem
- 5) dnia 12 unimie tj. dwa dni przed odpustem Siedziemnie Strajny Świętego

1778

6) dnia 26 października

7) wtorek przed świętem Nawiedzenia Najświętszej Marii Panny.

Właściwie pruskie sąpneści, jako by miasto Miasteczko posiadało prawa miejskie, zaś mieszkańcy używali na przywilej królewski, z którego wynikało, że Miasteczko jest miastem. (Korespondencja w tej sprawie złożona w roku 1969 do Archiwum Państwowego w Bydgoszczy.)

Stowarzyszenie gminy ewangelickiej

Stowarzyszenie w Miasteczku gmina ewangelicka, a w roku 1790 powstała także gmina w pobliskiej wsi Gradowo (dziś dzielnica Nakielskiej st. 100).

1779.

Konfiskata majątku w Anstowie.

Jan Hęjtowski w Lubieniu w dniu 1 marca 1779 wydał decyzję o konfiskacie majątku Anstowa, który stanowił wówczas t. biskupa Szembeka, ustanawiając radcę w sobie Zygmunta Strzemięcha, zwołując w swej decyzji mieszkańców miasta Miasteczka do posłuszeństwa wobec ustanowionej władzy. (Na podstawie oryginalnego dokumentu, zdeponowanego w roku 1969 do Archiwum Państwowego w Bydgoszczy)

1789.

Nowy właściciel Anstowa

Jako nowego właściciela Anstowa i tym samym Miasteczka, wymienia się Dietrich Arnoldt (Peter Arnold) który w dniu 4 sierpnia 1791 donosi do Konsystora ewangelickiego w Berlinie, że od 1788 roku natężenie ewangelickie także w Anstowie jest i w Miasteczku odbywa się w języku niemieckim.

1800

Władanie obywatelstwa miasta

W dniu 11 lutego 1800 Magistrat w Miasteczku wystawił dokument przyznania obywatelstwa miastu Karolinowi Schmidlowi. Na dokumencie tym, pisany w języku niemieckim widniały ślady wciśnięcia pieczęci królewskiej, jednak do tego stopnia stłuszczył, że nie było można zobaczyć treści. Schmidt odbierał stary dokument, składał przysięgę wierności i posłuszeństwa wobec Króla pruskiego i Magistratu, zobowiązuje się do stawiania wszelkich usług na porządek dzienny, podatku regularnie należnego, donosi o ewentualnie planowanych zamachach na Króla pruskiego. Dokument podpisali burmistrz Peters i członek Magistratu Schmidt. Oryginał dokumentu zdeponowano w roku 1969 w Archiwum Państwowym w Bydgoszczy.

Wojny na usypianie i wyjaśnienie.

III. Ochrona Księstwa Warszawskiego.

1806

W wyniku wojny francusko-pruskiej, rozbiciem wojsk pruskich pod Jena i Auerbacht, wojska francuskie zajęły również Fryzję. Zmieniło się nagle stosunki pruskie. W Makle powstał punkt atony legionów polskich.

1807

W maju 1807 roku w traktacie pokojowym zawartym w Tylicz pomiędzy Napoleonem, a królem pruskim Fryderykiem Wilhelmem, oraz cesarzem rosyjskim Aleksandrem I utworzono Księstwo Warszawskie, z siedzibą w Warszawie, przynależnie wówczas do powiatu Kamionki w ówczesnym sądzie w skład tegoż Księstwa.

Utworzono w Warszawie Instytut Administracji Publicznej, która sprawowała nadzór nad powiatami: bydgoskim, kamionkim, warszawskim i inowrocławskim. Miejsce w składzie musieli przysięść homagialnie na ręce Króla Warszawskiego Fryderyka Augusta - Króla Pruskiego.

Zarządcą miasta w okresie Księstwa Warszawskiego, według wspomnień starych mieszkańców Miasteczka wobec nauczyciela katolickiego Chudzińskiego (w latach 1840-1883) był nauczyciel i organista Wroblewski.

1810

Rządca parafii

Rządca parafii przejął księgi proboszcza Piotra Ryński. Diszputował po sobie zapis na ręce Proboszcza katolickiego w sumie 300 gzyzów. Za jego rządów (do roku 1820) dobudowano do Kościoła drewniane wejście (Kościół parafialny).

1815

Upadek Księstwa Warszawskiego

Wzrostła chęć odroczenia wojsk moskiewskich do Warszawy w dniu 8 lutego 1815. Księstwo Warszawskie przestało istnieć. Ostatczym decyzją zapadła na Kongresie Wiedeńskim w dniu 18 maja 1815. Księstwo Warszawskie prawnie przestało istnieć, a Fryzję, i tym samym miasto Miasteczko przypadły do Prus.

Należy na uzupełnienie i wyjaśnienia.

iv Odrobienie niemieckich powiatów
do Wielkiego Księstwa Saksyńskiego.

1815.

Król pruski, Fryderyk Wilhelm, nie wdając się na zawarcie traktatu postępowego, jaki w dniu 15 maja 1815 r. zapowiedział, że stary niemiecki powiat Saksyński wróci do starych granic prąd masowy „Wielki Księstwo Saksyński”. Już wówczas upatriono Włocławek jako siedzibę nowego powiatu węgierskiego a szefem powiatu był niejaki Gustawowicz - przywódcą Solok, przysięgł do służby administracyjnej pruskiej.

Skarania o odzyskanie powiatów

1816

Władca Pruski, i ten sam władca wrocławski od Landrata w Włocławku otrzymał pismo z daty 24 marca 1816, by zgodzić się na rozporządzeniem Królewsko-Saksońskim w sprawie powiatów węgierskich. Na rozprawie w biurze Landrata w Włocławku w dniu 4 kwietnia 1816 władca ten nawiązką Landt odpowiadać się za odebranie powiatów węgierskich, dodając, że jest to jego życzeniem, ponieważ:

- 1) miasto, obecnie w połacie powiatu nie ma właściwej zabudowy,
- 2) brak drogi o większym znaczeniu i w przyszłości nie może nowo

dwoje budowań,

3) miasto nie dysponuje żadnym ruchem handlowym, a sprasadom
remiślniczymi zawodowców niemieckich, pomimo oferowania karygod-
nych warunków do siedlenia, wkrótce się uprowadzi.

4) miasto nie może się wyhasać posiadaniu przywileju mięskiego.
Stwierzenie administracji mięskiej Garmannow.

Deputatem Hrodziewsko-Bruskiej Rejencji w Rydzgowej 2 dnia 30-go
sierpnia 1816 władcy mięskie i policyjne powierzone nauczycielowi,
zarazem organizując Garmannow - vel Garmanniskimmu. W oledstwieci
nominacyjnym nadmieniono, że sprawa wejście miasta praw mięskich
jest nadal otwarte. Garmann - Garmannskij usiłuje się objąć Solakim,
stworzyć w piśmie do Hrodziewsko-Bruskiej Rejencji w Rydzgowej 2 dnia 24-go
listopada 1818 podpisanej „Garmannskij”. Zmianowanie nazwiska
na „Garmann” dosłownie umyślnie widoczny samowolnie. Jaka była
wówczas w ogóle sterowana praktyka. Garmann - Garmannskij, unda-
wał do 1818. Niewskazywany różnie go tytułowali, i to: „buornistka”,
nauczyciel” i „organizator”.

1818
Ustalenie jarmarków.

Magistrat piśmiennym 2 dnia 26 listopada 1818 skierowanym do
Hrodziewsko-Bruskiej Rejencji w Rydzgowej wnosi o wprowadzenie dla
miasta. - tak jak to było dawniej. 7 jarmarków, i to:

1) dnia 2 lutego

1818

- 2) nieda przed niedziela palmowa,
- 3) nieda po Zielonych Świątkach,
- 4) dnia 24 lipca,
- 5) dnia 16 września,
- 6) dnia 27 listopada,
- 7) dnia 8 grudnia

W tym to podpisali - za magistrat - Hermannski, was radnie miasta K. Schmidt - Joh. John - Helm - Michael Blohm - Martin Lichtscheid.

Regencja białostka piśmem z dnia 4 grudnia 1818. wydała decyzję ujemną. Motuwając, że miasto nie posiada przywilegiu królewskiego. Od tej decyzji miasto umieszcza reklamację, motywując, że jarmarki w Białostku mają już swoje tradycje od 500 lat, jeźmiej przywilegio przedstawia nie mogą (ciężawo, dlatego nie powołano się na przywilej wydany przez króla Zygmunta Augusta - patrz rok 1778)

W dniu 24 lutego 1819 otrzymano ponownie decyzję ujemną, w której nadmieniano że się miasto zakwalifikowane zostało jako wieś. Wiceminister widzi nie ustawał w swoich staraniach, bowiem dnia 23 marca 1823 Regencja piśse, że sprawa jest przedawniona. (Arch. Świątk.)

1820

Żmiana radcy parafii

Ślebanem został ksiądz Jan Fryderykowiec. W tym okresie nastąpiło podjęcie archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej pod władzę wspólnego arcybiskupa, posiadającego swoje rezydencje w Gnesnie. (Krm. paraf.)

1822

Nowy proboszcz parafii

Protokółem został ksiądz Andrzej Wiktoraj Guentzel - komendant. Wówczas ciżwi używano się z wódką ziemską, bowiem jego siostra tak się wódką nazwała, jak również i brat zamieszkały w Suwałkach. Z notatek umiłowych wynika, że był estowickim kosowgladnym, a nawet brutalnym. Niemiecki nauczyciel w szkole katolickiej chudejskiej z króćmi szkolnej nazwał go „patriote polskim”, ponieważ wprost do dzieci spokroży, polecał goj on jako nauczyciel pruski miał ze zadaniem zgermanisować polskie dzieci. Sam piśse chudejskiej w króćmi szkolnej, że usunął polskie dzieci z szkoły. Ksiądz Guentzel dziej wspaniałe wkładał dla uprosad. Kowania zamieszkałych spraw majatkowych Nosiota, wdrażając przez prusów z dziećmi majatka Białostka, jak i wkręcałami wsi Włoki. Głównie (mieszkańcy ewangelicy) o taki zwane „mesznie” zaistniał również spr o stosowaniu wódkowej wielkości miary stożowej. Ksiądz Guentzel zanucam się samowolnie wziętyj danej miary. Sprawę oparte się o specjalne Komisji Regencji w Białostku, która zaleciła stosowaniu miarki berlińskiej. Był również zanuty nekromer samowolnego dokonania zamiany punktów kreskowych, zmniejszenia lasu itp. jedynak co wódkowej był, z abt nie edyktowa. (Krm. paraf.)

+ 1824 Organisowanie szkół katolickich.

x Do wielu starań M. Guentzel również uzyskał zgodę na uruchomienie szkół katolickich w Miasteczku. Zeswołania uzyskała Rejencja w Bydgoszczy. Nie znaczy to, że przed uzyskaniem tego zezwolenia, w Miasteczku nie było szkół. Istniała była od dawna, dawną, nie było musi jednak posiadać odpowiedniego aktu, Srewnienia w dawnych latach w szkole uczył organista, czasem zina organisty. W roku 1824 Rejencja Bydgoska mianowała nauczycielem Jankuba Liekcha, który uczył do roku 1832, po czym z pozwolenia episkopa przeniósł się do Inowrocławia.

1827. Stowarzyszenie Kolonii Miasteczka Huty (Friedheim Abbau)

x Landrat w Wymyśle piśmie z dnia 12 maja 1827 skierował się do Rejencji w Bydgoszczy o wyrażeniu zgody na budowę budynków mieszkalnych i gospodarskich na działkach Miasteczka. Rejencja piśmie z dnia 29 czerwca 1827 zezwoliła na sporządzenie i nadanie szkicu. (akt archiwum Bydgoski.)
Zobacz też sprawę patrz rok 1841.

+ 1828 Spis gruntów Miasteczka

x Wiermiej rozstrzygnął spór o granice gruntów miasta, sporządzając nową mapę, na której naniesiono również nazwiska właścicieli i numery działek. Opisy ustalone w margach pruskiej wsi postach (Ruthe) - na post. Kopii mapy =

Wprowadzenie protosore Andrzeja Witolda Guentzla

Andrzej Witold Guentzel powołał w roku 1828, to wprowadzenie nastąpiło dopiero w dniu 14 grudnia 1828. W skład parafii wchodziły następujące miejscowości: Miasteczko, Borsztow, Arontow, (wówczas Aronswald, nazwa Arontow ustalono w 1920 roku) Gradowo, Okaliniec, Gradowa, Augustow (później Gradowa) Wólka, Ketsdorf (obecnie swemu Wólka Dolna) Borsztow i Braumyhl. Nie wymieniono tu Kolonii Równopol i.

Pyssewiec - przypuszczalnie miejscowości te wówczas jeszcze nie istniały lub też pominięto na skutek nie zamieszkania tamże katolików)

Patronem Kościoła katolickiego był właściciel Borsztowa W. Wolsberg.

Świeżym był M. Stowński, zaś w skład siostry Księżki wchodził Marcin Kichstaedt i Mateusz Chojnacki. (akt arch. par. Bydgoski)

Jako Landrat nadal figuruje p. Guentzlecki (jak wyżej)

x Władze miasta.

Decyzją Landrata w Wymyśle z dnia 4 listopada 1828 władze polityczne powierzono Karolowi Markowski (Mark) i akt nie uchył, by wymieniony był burmistrzem. Miasto z uwagi na planowane działania do roku wsi, nie posiadało własnego budżetu, zaś Krause w charakterze sprawującego władze polityczne podlegał Komisarzowi Obwodowemu w Wymyśle, a płacił pobierał od dziesięcina w Borsztow. Z tego wy-

ze miasto traktowano formalnie jako wieś Krause otrzymywał rocznie 16 talarów gotówki, dwa wozy siana i jedną parę długich butów rocznie. Z zadowolony był wnikliwym i umiarkowanym do prosby lipca 1849. Kamelarii prowadził w swoim mieszkaniu, nas obła obścałał na podzi uwagomym pomieszczy belkami sufity. (akta Arch. Byd. i Mmille robotni)

1840. Utworzenie Kolonii Sophiadamm.

x

Właściciel Prusowa Hüslenberg na swoich działkach nadmorskich w Prusowie wydał 30 parcel po 15 morg, osiedlając tam kolonistów niemieckich, którzy wybudowali tam domy mieszkalne oraz budynki inwentarskie. Rent jednej parceli ustalono na 175 talarów. Kalkulacja płatna była w ciągu 15 lat - oprocentowaniu 5% - 100. Zabrakło jednak chętnych na wybudowanie, uzbudowano bowiem tylko 11 zagrod. Rentę tak pozostała bez budynków. W 1920 roku Kolonii tej nadano podług nazwy „Prusowice”. (Mmille robotni Prusow)

1841 Wycieczka Karłowicza

W latach 1829 do 1841 odbyła się wycieczka do Karłowicza, dokonana przez księcia Dietricha Thielmanna z Kacza, wraz z żoną. Cholera na Krajnie.

Jak wynika z książki „Dzieje Ziemi Karłowickiej” w roku 1841 na Krajnie grasowała cholera, zabierając liczne ofiary. Kuracja w Karłowiczu dokonana i w Miasteczku, brak jednak skutecznych środków odmiennych przeciw tej chorobie.

1843 Zjazd nauczycieli w szkole katolickiej.

Na skutek braku nauczycieli, stanowisko nauczyciela w niemieckiej szkole katolickiej nie było obsadzone. Zastępczo uczył przez pewien okres organista W. Harmanowski, po czym przybył nauczyciel Karłowicki, posługujący w Miasteczku przez okres nie pełnych 2 lat. (akta Arch. Byd. i Mmille robotni)

Liczebny stan parafii rzymsko-katolickiej

Stan liczebny parafii wynosił ogółem 1289 dusz, a mianowicie: Miasteczko 164, Prusowice 258, Aruntowice 104, Grabowice 128, Grabowo 60, Ochalimie 15, Wólka 47, Miasteczko Huby 30, Rządowo 338, Strawomyl 85, i Równopol 70. Nie wymieniona jest Kolonia Sophiadamm (Prusowice) bowiem tam siedziała z reguły ewangelicka. (akta Arch. Byd. i Mmille robotni, pismo M. Sellova z daty 13.10.1883.)

1845 Obsadzenie stanowiska nauczyciela

Stanowisko nauczyciela przy szkole katolickiej w Miasteczku powierzone kwalifikowanemu nauczycielowi Prusowickiemu, który uczył w szkole przez prawie 6 lat. (akta Arch. Byd. i Mmille robotni)

1846 Separacja gruntów - likwidacja sierotki

Dnia 4 marca 1846 Rejencja Krolewska w Bydgoszczy zamierzała w sprawie separacji gruntów w Miasteczku.

1849. Świąt w Miasteczku.
Spaliło się 5 domów mieszkalnych, 5 chlewoz i 5 obór w dniu 6.12.1849. (akta Arch. Byd. i Mmille robotni)

1839 Stan liubroy madsienstwa miszanzoh w parafii

Jak rozniła z pisma Landrata Justowickiego w Wtynku z dnia 30 unia 1839 na terenie parafii Katoickiej w Miasteczku, madsienstwo miszanzoh. (akta Arch. Sanit. Bydg.)

1840 Biaz w Miasteczku.

Dnia 2 marca 1840 wroto skadstek pnieciotw Augustynowi Cyntle i niezaki niuwiercie Semerow podlynanzoh o dostenaniu podpalenia. Sledstw nie potwierdzilo podeyrenia i sorkado umorsone. (akta Arch. Sanit.)
Obsadzeniu stanowiska nauczyciela.

Zastepo pdomit obowiercki nauczyciela w szkole Katoickiej Alexander Krüger, delegowany pnie chrystana katolickiego Dhielmanna. Krüger, zaresgnit pzyceki i po krótkim okresie czasu ulednit si w niemienu.

Rejimejs w Bydgoscy destrukom z dnia 11 sierpnia 1840n mia -
nomade nauczycielem przy szkole Katoickiej Dewdera Chudzińskiego. Wt gra -
rowanyj pnie niego storniu szkolnej podtroni, ze do ustabilisowania warun -
kow w szkole Katoickiej pzyceknit si gównionu protwora M. Güntzel.
Jako pmissiozoniu szkolne stuzgja organizoiocka. Somiewaz zamieszkiwali
tam rocznie ubrady, protwora wódsnym Kentem prebudowad stodoły orga -
nizoiocki, ropmradzajac tam ubzycioh. Somadto rebudowad pmissiozonie
w organizoioce, unadadzajac w jednym oddzielnym pmissiozoniu ikt szkolne.
Güdynek szkolny posiadał 2 piwnice, uytlowane pnie protwora i nauczyciela
Zrba szkolna posiadała piadog z eloset, piec Kaptlowy, uytrownio nowa otma.
Somadnis ikt szkolna pnuadomio jako mieszkani oia nauczyciela, co w
znacnym stopniu poprawilo jego warunki mieszkaniowe. Mieszkani jednaki
bylo wilgotne, posiadalo z ubitej gliny, piec zbudowany z elochowost i gliny
posiadal tak grubo niary, tak ze ogrzania potrzeba 1/8 Klaty drzewe dko
wego. Dwa male otma, posiadajacy ngly wielkosci admi. Z wódsnej woli
krugoz Güntzel wledad jirosi nauczycielowi w uytlowaniu ugrud i daki,
ktore to uytlowad pnie prawis 30 lat. Dopiero M. Ueller za ugrod Rejimejs
wdebrad mu wspomniany ugrud i daki. Jak pisse Chudziński w storniu
szkolnej nie bardzo mogł si ugrodic z Krudsem Güntzelom, ktory był
Solarkiem („Nationalpole“) i uytlo obiect spolszczy. Somadnis nau -
czyciel, rocznie Solark (Pnesiniski) jak sis Chudziński ugrosa, „laneyt
w lakt pisowadki protwora“ ale on (Niemiie-renegat) na to nie mogł
puzwollic. Wytugowad potkie mrdliotw szkolne, religie, i historis biblijne
uoyt po niemiiecku, ten si w kinie M. Güntzel dad mu na woly. Jednak
M. Güntzel zpranyjac unadad lothaknego inspektora szkolnego, zwolnit z
obowierzku szkolnej dnieci juri w wieku 11 do 12 lat, uwarajac ze
dostalcomis oparowadli wiadomosci szkolny, a on dla miszej ugrod mu -
siad mluzi.

Chudziński pracował jako nauczyciel do 1 listopada 1888 roku. W
czasie swego pobytu w Miasteczku z zainicjowaniem prowadził szkołę
druw oszczędnych, zapraszając miejscowych i otoczących gospodarzy w dobre
wdmiany drzew oszczędnych. Osoby z Miasteczka były bardzo poszukiwane.
(akta Arch. Paraf. oraz Księga Rodz. Matolicki)

1841

Skarania o zaliczenie Kolonii Miasteczki Stulj do rangi samodzielnej wsi

Wismun z dnia 1 marca 1841 mieszkańcy nowo powstałej Kolonii
Miasteczki Stulj wniosli do Rejencji w Bydgoszy o utworzenie samodzielnej
wsi, oraz powołanie szkoły. Wnioseno motywowanie znaczącej odległości od
centrum miasta (0.5 mile) oraz konieczności posiadania władzy - szko-
ły na miejscu. Landrat Gieslowiecki ze swym stronnym poparciem wnie-
sł, jednak ówczesny Bystrzowa sprzeciwił się temu, podważając że
mieszkańcy Kolonii bezprawnie wybudowali swoje zagrody na gruntach
które stanowił jego własność. Z własnych funduszy wyłaca już posiada-
nego gminy Miasteczko, a do samego Miasteczka nie jest ani jeden łok
bardzo daleko. Wobec braku zgody ówczesnego, Rejencja wnioseno decyzja
z dnia 14 marca 1841 zatwierdziła utworzenie.

1845.

Choroba umysłowa protosera M. Gintala

Komisarz Jeneralny w Gnieźnie został poinformowany, że M. protosera
Gintala przynajmniej raz padł na chorobę umysłową. Był sprawozdaniem ówczes-
niego ówczesnego puka, pneurace Martki miasta, nie wyrażenie młodo, bezkro-
pnie, i młodo. M. Gintal w tym czasie liczył około 70 lat.

Komisarz pismem z 11 stycznia 1845 polecił przedsiadowi Kościoła
Wnioseniu do Feder, by udał się miejscowości do Miasteczka i usta-
lić stan faktyczny na miejscu. W wyprawie potwierdzającym za-
kazem sprawozdaniem sakramentów ślubnych i przekazem zarząd parafii
miejscu Kościelnemu w Gnieźnie.

Sprawozdanie zarządu parafii pismem Kościoła Bydgoskiego
z Miasteczka, który zarządził parafia do roku 1847. (Arch. Paraf.)

Stworzenie Komisarzy dla beneficjum w Miasteczku.

Dla beneficjum w Miasteczku powołano w charakterze Komisarzy Ksi-
dza Szymonistkiego, który po zbadaniu się ze stanem faktycznym
gospodarstwa protosera Gintala, wydał opinię, że dla prawidłowego prowa-
dzenia gospodarstwa musi samemu protosera potrzeba w gospodarstwie:
12 wozów, 3 koby, 8 koni, 2 parobków, 12 strów, do młoczenia, 300
wole, 4 macicy, 6 wieprzy i 50 gnoj, a w czasie zmiń potrzebni są
jeszcze Niemcy. (Księga parafialna)

1846

Wydzierżawienie protosera.

W dniu 4 lipca 1846 protosera wydzierżawiono na rzecz mi-
jastki Hardmanna, z którym zawarła umowę przy świadkach. (K. paraf.)

1847.

Nowo mianowany protosera parafii

Wniosem został ksiądz Josef Keller, przyjął z puonym opinie.
niem z Bydgoszy, bowiem presents otrzymał już 25 października 1846.

Książka Keller kontynuowała nie doprowadzone do końca sprawy majątkowe księcia i beneficjum, jak również szpitala księcia. Złoty protokół wiec w sprawie oddania, prowadzący gwałtownie przy pomocy brata wra szwagra. Od samego początku powstał spór pomiędzy palatynem, a spadkobiercą m. Guntala. Sprawa oparła się o Hinstyler, Zimmerna i Guntala. Później powołano komisję porównania się z nowym właścicielem majątku Brastowa Rosenau-em, który z racji prowadzonej separacji gruntów chciał zagarnąć lepsze kawalki ziemi należące do księcia i protokół. Później i inne sprawy nie zadane stare sprawy z gwałtownymi wsi brabionna i Hinstyler jak i Anontow u meorne, spór o legat księcia Pymskiego i wiele innych. Sprawy te prowadzi gmina księżna przeważnie przez sąd, później prowadzić zostały sądowi. Sądy pruskie przynależą racji drugiej stronie, opierając się głównie o Niemców - ewangelików. Sąd Najwyższy w Berlinie w roku 1957 wydał postanowienie gminy księżnej, mierzwiąc przedawnienie (Hm. paraf.)

1848.

Landsrat wyznaczył von Rändow, obawiając się wybuchu powstania głównie ze strony Bolawow, wystosował do wybitnych burmistrzów i Komisarzy obwodowych jak i właścicieli ziemskich pismo ściśle tajne, polecając natychmiastowe zorganizowanie wart, do których należą powołać pewnych Niemców. Warty w miastach nielicznych miały otrzymać broni palną. Długo to dowiódł specjalny geniec Horno. Nie wspominał nawet o niedawnym ukroczonej kolonii Sophiendamm (Brastow) gdzie zamieszkiwali sami Niemcy. (na podst. oryginalnego pisma, które 1969 zdeponowano w Arch. Państw.)

Cholera na Krajnie

Cholera ponownie grasowała w Mable, zabierając 114 ofiar. Długoczasnie grasowała i w Miasteczku, dyktując to borem b. esoto z ust starych mieszkańców Miasteczka.

Wzburzenie w Rządowie.

Właścicielka majątku Rządowice wódzonym rumplom wybudowała w Rządowie Kraplicy pod wezwaniem Matki Boskiej Anielskiej. Świątynia Kraplicy odbyła się w roku 1849 przez księcia archidukę Hucyńskiego z Hystyler, m. Jastrubkię i Konewa, m. Gilla z Guntowa, m. Sietzche z Sidi, oraz protokół Kellera z Miasteczka.

1849.

Zakończono separację gruntów - likwidacja serwitutów

W tym roku zakończono prawną gruntów, ich wymiaru oraz likwidowano serwituty. Ostatnie wyniki pomiarów zostały namierzone na nowe mapy, sporządzone przez inżyniera Zimmermanna, w oparciu o pierwotne mapy sporządzone w roku 1828 przez Galla. Sporządzono również stosowny necis - jeden egzemplarz powstał w archiwum magistratu. Egzemplarz ten nie był zaginiony. W związku z likwidacją serwitutów mieszkający miasta utracili prawo bezpłatnego pobierania drewna z lasu majątku Brastow, utrzymując w zamian pewne odszkodowanie przez nadzielenie gruntów.

At moy a dhim 11-go me 14 lipca 1849 wpturkhs n mteokodku.
pozny pozor twoyoy do dhim 14-go lipca rotayoni. Bizari wyfuyls n
alozh wagradach potayonyot w kishchem porokodzie khuzer klawida
Normanna. Soidakhi Normanna - wozawad - pnyuwawadni atada ma
gurnau pny otchey ul. Stakhobich, gelay otchly wykudowos dum munitachy
klyan poloynawi danyu ktrudnadi. Sam pozor otchot akuchtroni ofsu-
mny i yfuchotai na rorer. O pozore pytpe n dhim 18 lipca 1849 danal-
ras jurisdawnit Rejency io dykynacy, na amymogor di otchya ppolibo ai
69 kudynow, wawidawmogor jorann, w a purnawobu potiwata potcheit wypracie
jako purnaq drazine pnyoz dla pojomelecei kurth 150 talorbo, dymis o
kwaridhi wyagynowanu planych dof kalain A imerkin ngynicy. danokat do-
purnit, w dla otchyl, otchey i dawer potone wykudowanu boreki.

Ma inturynoyi khuzer Normanna n dhim 14.07.1849 pytyt do
wiazkacze umynik zakhodiu wytyczony or d-gnia amalt i di'y Jan wgnikla
z joho strawozewania, w chowik pnytycie do wiazkacka do Normanna,
wzymidhi tegoz, khadca wytyczony otchym atomis nie budy otchylt pozorom.
At 8a wiadoni tyh zakhodwan gnywowali diu otchtyng zakuwaniemi pny
kudowoi kitchi pnyotuwony. Sprawozdawca mias na myli rotawnikow
gnywawowoyot w wyltlych i huii z gylchi numerie i imym otchlic. Nichtony
z nich zayci tyh gowennim pozoru, lmy was wywawali ai geyim, w
eche miate muii wpyngy. At tym atomis amalt wygawawowal w
hrahawowii 5 furtmanakt, na khoni zakhawowanu caly otchytat Nor-
mannu, gawowii krow, jalt may, khazy, wakidki, wotchty, jorma,
rygora, tyton, wygowoz woythly do di'y. Wtlyp Normanna pnyakal
mteuchpylchey gowozim zepny outyowos gnywowyt, o to z wasy na
wyltlych i huii rotawnikow zakuwaniymy pny kudowoi krow. Wdytyngyob.
Z wasy na graciei w otchym tyh rotawni rotawnikow, wotchewo ay
elo alowotey podokawioiu di pnyklu pnykhyt jnykhyt, khadca zakuwawowany
wot woi grabowia, z pnykly o zapowynimiu baadi i pnyzaklu. Melicyony
zawadca potyngy Khawan, atowow 80 letni, mii mias otchobstwie
zakawyo jnykuchy w otchym tyh may i tyh wykuplani kowing. Landrat
wyngychi wyawowawim rotawny potyngyngy potowoyt Normannawoi otchoda-
wennu Sahmwotai i Atyrotlych a pnyakto dla zapowynimiu baadi
i pnyaklaku pnykewnygo, jalt i pnygotawania plamu obkudowoy mii chta
alagowas na otchey jekwego murwoe pnyawa potawowango kalawea
pnyowoye tmyi wognogrowania miiwawowii do talawoi. Boty kalawea
w obkudowobu wawenne aiis pnyakowoyt. Na mnyku wygawawowannu
zhymitit domoy ala wygawobowoy, w khadca khongy wawoi: 1) ko. jantawea
bella, 2) pastor - wnyermntchyls Fuchs, 3) wotchawiciis mayakhu w
wawotawoi wozenau, 4) budawowinyoy wawowoy otcheypon z di'y.
zhymitit wyptowowai za pnyowos pnyay wyptowowal ayul do spykowaniymy
reynoye wyawowowoy z pnykly o dachi na wawo jowowawowoi. Ayul
tem pnyakowoye. ka chta.

W dniu 19 lipca 1849 przysłał do Nalasteczki urządnik Rejonu w Tydgosroy, w towarystwie Landrata z Wymyka, cła ustalenia normami strat, jak i wytyczenia ramowego planu ulepszony miasta.

W sprawozdaniu końcowym z dnia 30 lipca 1849 do Rejonu w Tydgosroy donosi, że na ogólną ilość 56 zagrod, pożar nawiedził 50 zagrod. Z ogólnej ilości 144 budynków, całkowicie spaliło się 125 budynków, w tym 43 budynków mieszkalnych, 5-pronny zabudowania obu stron uymamionych, protestancki dom modlitwy, budynki mieszkalne i gospodarcze duchownych obu uymam. Nie uległ spaleniemu Kościół Katolicki i kapłanica. (Kościół stał na usgoni, gdzie skotalicowany jest obecny kościół - zatem w znacznym oddaleniu od najbliższych zabudowań stojących przeciw, tj. zabudowań protestantów, które stały mniej więcej w tym samym miejscu, co obecna plebania) Nie spaliła się również szkoła protestancka.

Starosta - superintendent Fuchs zamieszkał u diakona Rosenau'a w Brestowie, natomiast ksiądz protestant Jozef Keller zamieszkał u pośrednio uymamionego kupca Kłiana Mormanna, którego zabudowania uszkodzono w znacznym stopniu. Jeszcze dachu nad głową pozostało na 130 rodzin. Ogólna liczba mieszkańców stałych (bez pracowników ~~razem~~ samorządnych zatrudnionych przy budowie kolei wynosiła 769 osób, z których około 50 osób pracowało przy budowie kolei, zarabiając dziennie 10 do 15 srebrnych groszy. Ludności na skutek liczących opadów deszczu ugrumnie ciężka, nie uwyj jeniec zdobyli wykopali sobie ziemianki. Takie ziemianki wystopymano w pobliżach pagórkach.

Ziudynkois eszioder uszkodzonych przez pożar stwierdzono 22. Różnicam 180 prótoio dżuzi ugrudson. Na skutek pożaru, a głównie ateki nalunskowej w znacznym stopniu zmniejszono pishny omurotan stnew osrocowych. Z inwentarsa zpaego spaliło się jedynie 7 owiec.

Z akt miejscich zabezpieczono 1) rejestr poborowych, 2) listy dusz, czyli rejestr mieszkańców, 3) dzienniki korespondencyjny, 4) rejestr mieszkańców posiadających nadane obywatelstwo miasta. Rejestr ten zawierał 70 nazwisk. Akta i księgi parafii ewangelickiej według relacji pastora uratowano w całości. Budobnies chyla i parafii Katolickiej. Landrat uymam wartości ubezpieczeniowq na sumy 2100 talarow w uymamieniu do budynkow całkowicie spalonych, na w uymamieniu do budynkow uszkodzonych na 577 talarow. Ubezpieczeni było bardzo niskie (staro, stome tyje budynki) Wartosci spalonego mienia ruchomego nie uykaznam. Jako przyczynę powstania pożaru domniemano przypalenie ze strony obcych robotników zatrudnionych przy budowie kolei. Robotnicy uymamili to podobno

by zemieci sie nad obywatelami miasta, ktory od nich wymuszali nadmierne ceny za kwatery, jak i artykuły żywnościowe. Tak zaręczałom w wielu mroczkionym od najstarszych mieszkanow Miasteczka. Sprzeciwko z podejrzanym wotroim dawałom, uchylom przez prokuratora w Łobosinie w dniu 20 marca 1850. Grat było konkretnych dowodow winy.

W dniu 19 lipca 1849 przy udziale budowniczego radcowego Hoeggen z Ditz, ustalono groime zarady odbudowy miasta, wytyczono ulice i rynek, ustalając rowniez, ze szkoła ewangelicka, jak i ewangelicki dom modlitwy nie zostaną odbudowane na przynemich miejscach, bowiem tamże przebiegał bryks przez rynek planowana rosa z frakcjom do budującej się stacji kolejowej w Miasteczku. Otolocim wotroimci majatlow zadetlarowali oddać potrzebny na odbudowę budulec bezpłatnie. Szczegolnie duso ilosci buduleca oddać wotroimci Krotowa Rutenau. Zuzwolam otolocimych wsi zadetklarowali bezpłatne przywioły drewna z lasu. Kilkotore budynki gospodarsze odbudowano jeszcze w roku 1849. Główna odbudowa jednak nastąpiła w latach 1950-1957.

Jak wynika z zapisow Knnimie przy Katolickiej, radz wyglosa miasta przed spalaniem był barazo nieustetyrany, ulica nie uregulowana. Zjedynski wybudowane były z gliny, murku, kryte sterna, stawione najtym do ulicy, a ponadto w barazo tym stanie budowlanym. Jedynym stocem sturumki i warumki byłow w opłakanyim stanie. Na skutek pożaru, przewlekłego wyplenania separacji gruntow, przewlekły proces z oriedicim Krotowa o prawu pobierania bezpłatnie drewna z lasu oriedicim, mieszkanij barazo zutroili. Ktiskoski gospodarstwo chłopskich wykupio oriedicim z Krotowa. Wylicza się, ze na ¹⁶ 27 obiektow wotroim w miesie było 4-ty stanowity wotroimci prywatnych gospodarj, a ogolom 27 wotroimci obiektow nalezalo do oriedicim.

Na miejscu spalonych budynkow, budowano parterowe budynki, stercyjce na zewnatr konstrukcji drewniana, wypleniona palona cegla (tak zwany prunki mur) zwi wotroimci sturwam konstrukcji drewniane, wyplenijce poszczegolne fachy glina. Knnimij, po jedynim w kazdym budynku wyplenam wotroimci z rusowki, a jedynim przyjac slacha sturwam cegls palona. Takie typowy Knnim anajduje się jeszcze oriedicim w budynku mieszkalnym przy ulicy Dąbrowskiej pod numerem 11. wotroimci budynku Maluszeurki. Dachy pokryto dachowitka palona. Same budynki mieszkalne budowano jakby standartow, barazo podobne do siebie, jedynim w tym celu z wybudowano dwa budynki piestrowe jeszcze istnijce, a przy ulicy Dąbrowskiej przy numerem 1 wybudowano budynek parterowy z dwoma facyetkami. Ten ten sntat w okresie przed 1939 przebudowany. Uregulowano rowniez rynek, nadajce mu obecnie jeszcze istnijce Krtadob.

Obecna ulica Szabrowskiego uregulowana, ustalając nową linię zabudowań, samą ulicę odpowiednio poszerzona, przewidując wybrukowanie ulicy oraz założenie chodników. Ulicę prowadzącą do klasztoru Katolickiego przedstawiono w stanie pierwotnym. W tym miejscu spalonego ewangelickiego domu murowanego, wybudowanym również, stojąc również konstrukcję ścian z muru pruskiego. Budynki szkoły Katolickiej odbudował wójtowski Antoni Rossmann, i po wyłonieniu sprzedawca Katolickiej gminie wspólnej. Podobnie było ze szkołą ewangelicką. Sam budynek szkolny, b. szkoły ewangelickiej, po dokonaniu szeregu remontów i pracochłonnej pracy istnieje przy ul. Racławickiej pod numerem 2 i użytkowany jest na cele mieszkalne od roku 1945.

Cena kupna budynku szkoły Katolickiej wynosiła 900 talarów. O sprawie powiadomiono również b. Ministerium Spraw Wewnętrznych w Berlinie. Jak wynika z restauracji znajdującego się w archiwum Samostanowym w Bydgoszczy, suma ubezpieczeniowa spalonych budynków wynosiła 2650 talarów. Nadmieniamy jeszcze należy że spalone budynki należące do probostwa parafii Katolickiej nie zostały odbudowane. (akta Arch. Samost.) w Bydgoszczy, cesarstwa Kościoła Katolickiej)

Stan posiadania szpitala Katolickiego.

Na podstawie zeznania wójtowskiego duchownego w Gnieźnie z dnia 11 października 1849 proboszcz M. Cellier dostarczył szczegółowego opisu majątku szpitala parafialnego (przytułku do ubogich.) podając, że w roku 1766 szpital posiadał 3 pola, 544, dom mieszkalny o 2 izbach i 4 komnat, obora, stodołę, i ogród. Zali się w swoim zeznaniu, że od roku 1828 Magistrat miasta preferował swój udział w administracji szpitala, aczkolwiek szpital stanowi własność Kościoła Katolickiego, oraz powołuje że Rękojmia Bydgoska wzięła w całość szpitala na terenie swej obywatelskości. Magistrat miasta nawet gwałtem wyprzedził swoich ludzi do szpitala.

(Kościół parafialny)

1850

Stworzenie burmistrza.

Delegowany w roku 1849 dla zapewnienia dachu i pomieszczenia, oraz odbudowy miasta pisan powiatowy Gallow z Łęczynka, powołany został jako burmistrz miasta i wkrótce już pobierał uposażenie nie od dystryktu w Bydgoszczy jako jego poprzednik Krause, a z rąk miejskiej. Zgodnie delegowany przez Landrata, pobierał uposażenie 20 talarów miesięcznie. Rada Miejska, w budowie miasta przewidziała wynagrodzenie dla burmistrza miesięcznie 10 talarów. Burmistrz Gallow, nie zadowolony z tej zmiany, apelował do Rękojmi w Bydgoszczy, wnioskując o ustalenie uposażenia w dotychczasowej wysokości. Rękojmia odpowiedziała, że skoro tak w budowie ustalono, to niczego zmienić nie może. Długość natomiast jeźdźców zapłacił 40 talarów. Gallow pozostał na stanowisku burmistrza nadal. (akta Arch. Samost.)

1851.

Rozbrownie wicy Kościoła Katolickiego.

Na skutek gwałtownego zaważenia, rozbrojono wieś drewnianą przy kościele Katolickim. Wieś ta została wybudowana za rządów proboszcza Krzysztofa Rynskiego w okresie lat 1810 - 1820.

Poprawa finansów szpitala Katolickiego.

Krzysztof proboszcz Celler zdobył podniesienie finansów szpitala do takiego stanu, że zaproponował udzielenie pożyczki dla niemieckich gospodarstw polskich i katolickich, by gospodarstwa te ratowały od przejścia w ręce niemieckie. Konstatując jednakże uszczelnienie udzielenia pożyczki od zadawania sobie różnych formalności, tak że z reflektantów rezygnowało o danej pożyczki. Z pożyczki korzystał jeden gospodarz Kysiak - przypuszczalnie ze wsi Ławentów (kolumna parafialna)

Ustalanie majątku Kościoła Katolickiego.

Do spisania rezerwy regulacji gruntów ustalono, że beneficjum w Miasteczku obejmuje 429 morgi i 252 przysiężki różnych gruntów. Dalej ustalono, że parafia Kościoła, czyli Karczarzowski właściciel majątku Kościoła zobowiązany jest świadczyć na rzecz kościoła 1/3 zaci parafian 2/3 kosztów. (kolumna parafialna)

Uruchomienie Kolei na płasku Bida - Bydgoszcz.

W dniu 13 lipca 1851 oddano do użytku nowy wybudowany płaski Kolejowy Bida Bydgoszcz. Biermy pociąg sobotni wyjechał w tym dniu ze stacji Krynki, przez Siły, do Bydgoszczy, gdzie też nastąpiło umiarkowanie pociągu. Od tego na danym płasku Kurowadz dwie parony "Grake I" i "Grake II" (Bida i Bida) Wagony sobotni były otwarte, oddzielnie dla mężczyzn i kobiet, nie osłonięte, tak że pasażerowie sabcieali się sobą latarnie. Były wypadki wypadnięcia podróżnych z wagonów. Dla zachęty, pierwszym pasażerom przewidziano bezpłatnie. Budowa Kolei trwało kilka lat, fronta potrzebna na cele kolejowe uzyskiwano od zamieszkałych właścicieli. O ile chodzi o wykup gruntów na terenie miasta, to grunte te sbanowity wsiemni doliczenia w Protokole, który zawiera na dane grunta otrzymane spore sumy pieniędzy, aczkolwiek były to grunte o miernym wartości. Był samiej budowie zatrudniano głównie robotników z górnego Brzeska. Z tych ludzi sporo następnie osiedliło się w Miasteczku, zajmując pracę przy Kolei. (Kalendarz miasta Bydgoszcz 1969.)

Ożywienie ruchu gospodarczego w Miasteczku

Budowa Kolei przyczyniła się do ożywienia ruchu gospodarczego miasta. Stopniowo napływały rzemieślnicy, kupcy, zacięto sporo knajpów, wóznic i chadupnicz uzyskiwali ziemi i budynki od doliczenia, trudniąc się rzemiosłem, hodowlą zwierząt, rozbudowując sadownictwo. Drużyna pionierów młachetnych odmian dębów nauczyciel chudobniści.

1851. Kupno nieruchomości na urzędnicim plebanii dla proboszcza.

W zeszłym z nie odbudowaniem spalonych w roku 1849 zabudowań, proboszcz Kieda Cella nie posiadał własnego mieszkania i po prostu tużo się u różnych wdaićieli domostw. Do tej parafii w roku 1852 zakupiła posiadłość N. 28 przy ulicy Szabrowskiej od Wagnera i Büchleriego wraz z zabudowaniami (poprzednio wdaićicielem był Normann) - (obecny plac na którym znajduje się zakład urządzania wody, oraz plac zabudowany przez Lehana wst. Henryka Wendlandta) Na danej posiadłości znajdował się dom mieszkalny wykonany z pruskiego muru, który posiadał 4 izby na parterze, jeden pokój na poddaszu oraz 3 altiany. Dym był dachówkowy, odległości 60 stop, szerokości 30 stop (stopa 0.288 m.) stajnia, otora i stodoła nowa odległości 95 stop, szerokości 30 stop, i wysokość 12 stop, wozownia oraz nowy spichrz. Obiekt ten stanowił części zajazd. Obecnie zabudowania przetransformowane do wyglądu proboszcza, zaś zabudowania kamienic w zeszłym z przetransformowaniem przez proboszcza gzywnolastwa włnego. Koszt nabycia wyniósł 2825 talarów, spłata roczna 100 talarów. Sędziom Kieda Rosenau jednak nie udało należnego uwiadu patmachiego, tak że wzięcieli, a był nim wdaićicielem Normann, wysłał prawu wystawienia poręczy na prymusową spłata. Na to wdaićicielem Rosenau, bowiem sam zamieniał dane poręczy kupie. Na skutek usilnych starań ze strony parafii, subkasta uchylone i wzięcieli otrzymali swoje należności. (Kamienice parafii.)

Miasteczko Jarmartów

Miasto uchwyciło sprawę wyrażoną zgodą z odwołaniem Jarmartów Landrat uchwycił poparcie mieszkanców, w roku z odwołaniem roczni 4 Jarmartów, przemierza się w miesiącu zamieszkał 787 osób, oraz odpowiednio wyrażono wynik, jak i to się uchwyciło się ruch w mieście (Arch. Samostw. Rydy.)

Miasteczko Seierki

Dnia 1 maja 1852 otrzymał Jaskut Amndt w imieniu mieszkańców uwiad o przywróceniu starowiny w czasie separacji Seierki nie określonej Seierki. Landrat w dniu 29 sierpnia 1852 ustanowił sobie do tej sprawy negatywnie, wobec czego Amndt uwiad sprawę do króla pruskiego w Berlinie. Z Jaskutem uwiadem nie udało się w aktach ustalić. (Arch. Samostw. Rydy.)

+ 1858

Stan liczbowy ludności.

Miasto liczyło 961 mieszkańców, w tym 359 Solarów 509 Niemców, oraz 97 Żydów. W porównaniu z rokiem 1852 gdzie miasto liczyło 787 mieszkańców jest to nader poważny wzrost. (Dziękuję Kieda i Krajny)

1860 Ustanowienie targow

Targi ustanowiono dwa razy w tygodniu, a mianowicie w wtorek i piątek. (Arch. Państw. Rydzany)

1862 Uproszczenie dla protosere parafii

Henstytor Jeneralny w dniu 28 stycznia 1862 uchwalił księstwo protosere Cellere do wyraźnego pisania sprawozdań, oraz zamiechanie pisania tabelowych na surowkach. (Arch. Państw. Rydz.)

1863 Spor w sprawie szpitala parafialnego

Długoletni spor został przez kompetentne władze rozstrzygnięty. Szpital (przytułek) posiadał w dotychczasowej parafii, zarząd szpitala składał się z księstwa i z sob. Kościoła katolickiego wyznania, a jedynie sprawozdanie rachunkowe należało przedstawiać do magistratu, który też nadal posiadał swego przedstawiciela w zarządzie szpitala. (Księstwo parafii)

Wprowadzenie targow na konie i bydło

Za zgodą Rady w Rydzany wprowadzono w Miasteczku targi na konie, bydło i ptactwo dwa razy do roku. (Arch. Państw. Rydz.)

1864. Starania o budowę nowego kościoła katolickiego

Decyzja Henstytora w dniu 3 stycznia 1864 projekt uchwały o konieczności budowy nowego kościoła w Miasteczku, a to wobec nadmiernej ilości ludności obecnej w kościele. Parafianie wsi Rządaków sprzeciwiali się temu, twierdząc, że posiadają u siebie Kaplicę i radnych kościoła budowy nowego kościoła w Miasteczku nie będą podkopywać. Wreszcie nawet proces w tej sprawie - sprawy przegrał. (Księstwo parafii)

Wojna duńska

Związek Niemiecki (Norddeutscher Bund) i Austria w roku 1864 weszły wojną przeciwko Danii o prowincje Slesvig i Holstein. Dania wojnę przegrała, a sporne prowincje przysłały Związkowi Niemieckiemu oraz Austrii. W tej wojnie uczestniczyło kilka rezerwistów z Miasteczka.

1866 Wojna prusko-austriacka

Na tle podriażu zdobytym prowincji wojny przeciwko Danii doszło w roku 1866 do wojny pomiędzy Prusami a Austrią. Wojna potoczyła się błyskawicznie - przegrała Austria, i obie sporne prowincje przysłały Prusom.

Budowa mostu z Gradowa do Miasteczka.

Na skutek interwencji władz Kolejowych, władze powiatowe w Sieraniu zdecydowały budowę mostu z Gradowa do stacji kolejowej w Miasteczku. Wobec braku pieniędzy, mający wpływ u władz centralnych w Berlinie, sugerował by most wybudować z kamienia.

by prowadzić przez Bratowice Ham (tam znajdował się jego pałac) i stąd do stacji kolejowej w Miasteczku. W ten sposób sowa pominięta by miasto. Magistrat, następnie burmistrz Galow dowiedział się o tym projekcie, powołał delegację, na której celu udał się do Berlina, upokorzył zapewnienie, że sowa będzie przebiegała przez miasto. Dostł on też statek. W związku z budową szosy wybudowano również dwa mostki dla przepływu strugi, jeden przy obecnej ulicy Dąbrowskiego, zaś drugi przy obecnej ulicy Szosiejskiej. Na odcinku ulicy Dąbrowskiego, oraz przez rynek sama jezdnia została wybrukowana, zaś potara wybrukowana również, ale drobniejszym kamieniem. Odcinek obecnej ulicy Szosiejskiej otrzymał nawierzchnię z tłuczniem. Długość ulicy przed zmianą również rów ujęzycznowy strugi wzdłuż, przynajmniej część tej strugi pod obecną górą Dębowa. (Arch. Sam. Sam.)

Zaangażowanie służby miejskiej.

Z dniem 30 października 1866 zaangażowano stałego służby miejskiej (Bolewidener) angażując na to stanowisku niezabiegł Krausego, Wymie- niemy pełnił funkcję policjanta miejskiego, wójtowskiego oraz strażnika rucnego. Otrzymywał również 48 talarów, ujęzycznował jeden ogień oraz pole przy drodze do lasu bratowickiego. (Arch. Sam. Sam.)

1867.

Starania o przyznanie miastu obecnej Góry Dębowej, oraz Góry Garmarskiej

Wiceburmistrz w dniu 24 sierpnia 1867 wniosł o przyznanie miastu obecnej Góry Dębowej (wówczas nazwanej „ Hasselberg ” oraz Góry Garmarskiej, motywując koniecznością wykopania Kopalni piasku i gliny na cele naprawy dróg. Reżymem odmówił przyznania, motywując wamowem tym, iż miasto otrzymało dostateczną ilość piasku i gliny. (Arch. Sam. Sam.)

1870

Wojna francuska - pruska.

Wojna wywiązała się na tle realizacji obu państw i urosła sobie przez Francję 19 lipca 1870 i zakończyła się w dniu 11 października 1870 po 6 tygodniach prowadzonym się blisko 100 tysięcznej armii francuskiej i dostaniem się zwycięski cesarza Francji Napoleona III pod Sedanem w dniu 1 września 1870. Po upadku Burgis, w dniu 18 stycznia 1871 proklamowano w Wersalu cesarstwo niemieckie, obwołując cesarzem Niemiec króla pruskiego Wilhelma I. Niemcy w wyniku podpisanej traktatu pokojowego otrzymali Alzacji i część Lotaringii, a ponadto 5 miliardów franków w zdołu, co przyczyniło się do powstania umiarkowanego dobrotliwej w Niemczech. W wojnie tej uczestniczyło sporo i wiele rezerwistów z Miasteczka. Wielu z nich pamiętam z okresu mego dzieciństwa, jak Müller, Martenska, Lepicki - kiedy obwołani medalami pamiątkowymi za wojny 1864-1866 i 1870/71 dumnie paradowali z okazji „ Sedansfestu ” w uniwersum „ Raj'sera ” Wymie- niemi należeli do „ Kriegervereinu ” (Towarzystwo Weteranów) i otrzymywali na starość pewne zapomogi z Rasy Pruskiej.

1871

Plan liczbowej ludności.

Widać w tym roku wzrosła liczba 479 mieszkańców z tej liczby narodowości polskiej 268, niemieckiej 61 oraz żydowskiej 75. W porównaniu z rokiem 1858 notuje wzrost o 18 mieszkańców. Liczba Polaków zmniejszyła się o 96 osób, zaś Żydów o 18 osób. Polacy, głównie robotnicy wyjeżdżali do pracy w kopalniach węgla, oraz przemysłu cukiernego do Madrytu, Włoch, cesarzy też za Ocean. Żydzi, abuzując się na handlu, cesarzy i remiennicy, emigrowali do Ameryki, oraz do centrum Prusji. Niemcy, i sprawa liczba Polaków na skutek ogólnej polityki pruskiej wyrodnienia, zgarniali się i czuli się już Niemcami.

1872

Plan Radnicy burmistrz Galowa

Zakończyła się 12 tu letnia Radnica burmistrz Galowa, który w czasie swego urzędowania doprowadził do końca separacji gruntów, w znacznym stopniu przyczynił się do odbudowy miasta, oraz przyczynił się do budowy nowożytnego - stacja kolejowa przy mieście. Jego następcą był burmistrz Lange i Krumtraub. Urzędowali stosunkowo przez krótki okres czasu.

Dokument stwierdzający nabycie prawa obywatelstwa miasta

Zgodnie z otwierającym wówczas ordynacją miejską dla 6 województw prowincji pruskiej, każdy mieszkaniec miasta po zamieszaniu w nim ponad rok, musieli nabyć tak zwane prawo obywatelstwa miasta. Nie posiadając tego obywatelstwa, nie mogli brać udziału w wyborach do rady miejskiej, jak i nie mogli posiadać mandatu radnego miasta. Opłata za dany dokument wynosiła 5 talarów - suma na wiec czasu na prawo, bardzo wysoka. Do tej dnia 10 stycznia 1872 siedmiu mieszkańców złożyło złożone zapytanie, o postępowaniu Magistratu, zmierzające do nabycia obywatelstwa jest odmówione. Rejonowa białogostka pismem z dnia 1 lutego 1872 odpowiedziała, że należy ją zaniechać. (Arch. Powiat.)

1873

Objęcie parafii ewangelickiej

Parafię ewangelicką w Biasteczku przejął pastor Hemmerling. Żydowska drugiego toru na trasie Sida - Rydzyniec

Niemcy, zagarnęszy powiatem wstąpieniem wojny z Francuzami, uruchomili powiatem inwestycje. W tym roku przystąpiono do budowy drugiego toru kolejowego na trasie Sida - Rydzyniec. Władcy zastępczymi w młodzieży urzędniczej i starszych mieszkańcom, przy budowie zatrudnieni byli również żony francuski.

Cholera w Biasteczku.

Władcy zapisu w Niemcu cholery w Biasteczku, panowała tam cholera, na skutek której zmarło tam 40 osób. Cholera panowała również w Biasteczku, a opowiadał mi to stary mieszkaniec Roman Zaski w latach 1920-1921. Opowiadał, że

robotnicy i żony francuzów, pracujący przy zakładaniu drugiej torii kolejowej słoną chorobę przydehli i si podchora fracy padali jak muchy. Liczne ofiar ni dało się intalic, jak również nie można ustalic, gdzie chorono zmarłych na tą strasną chorobę. Kówinno, że na umierioniu po lewej stronie druzi do Brantowa Starogo - mniej więcej na przeciwno spodu gmiminy społocielni „samopomoc chłopska” Ma umierioniu tym umiejscowiony był stazi, usunięty przez hitlerowców przed jesionią 1939 roku.

Zmiana nazwy miasta

W roku 1873 dokonano uchwałę zmiany nazwy miasta Kłodzka na „Friedheim”.

1874 Wprowadzenie urzędu Stanu Cywilnego

Z dniem 1 października 1874 wprowadzono w Brusach urząd stanu cywilnego, rejestrując z tym dniem urodzenia, śluby zawarcia związku małżeńskich, jak i zgonów. W Kłodzku utworzono Urząd Stanu Cywilnego obejmując swoją działalnością miasto Kłodzko wraz z Hutami, Kocum i Brantowicami, oraz bractwa wiejskie: Brantow, Marianow, Grabow, Grabow, Augustin, Jolnowiec, Grabowka, Okaliniec, Arntow, Wolsko-Huby, oraz Wolsko Nowe (Kłodorf) sama wieś Wolsko (Góra) dołączono do urzędu stanu cywilnego w Ziębicach. Przyjęciem do M.S.C. nastąpiło w późniejszych latach. Urzędnikiem stanu cywilnego był Kłodzki burmistrz.

1878 Zawiązanie „Schützengilde” (Gractwo Kłodzkie)

Stwierdzeniem niektórych obywateli, zawiązano w Kłodzku niemieckie Gractwo Kłodzkie, którego celem była ochrona państwa i interesów państwa w strzelaniu. Zapisano się wówczas na członków 44 mieszkańców miasta i okolicy. Statut z dnia 5 maja 1878 zatwierdziła Rada miejska dnia 22 września 1878. Wstępne wyznaczenie 3 marsi, a nowa strzelnica 2 marsi. Do Gractwa należeli się wydzwoni zamożniejsi Niemcy.

Wybór nowego burmistrza

W roku 1875 Rada Miejska dokonała wyboru nowego burmistrza Kłodzkiego, który pomimo polskiego nazwiska był Niemcem. Zmiana nazwy miasta na „Kaldorf”. Za jego kadencji miasto zakupiło silniczkę wodociwową, a pompę ssącą - Kłodzka.

1879 Targi na konie, bydło i świnie

W sprawozdaniu do Rady miejskiej w Ziębicach Magistrat donosi, że w roku 1878 na targi święteczne doprowadzono 30 koni, 150 krów, oraz około 1200 do 1300 świń. (Archiwum Starostwa.)

1880 Spór podatkowy z dziedzicem Brantowa

Zawstały pomiędzy Magistratem a wdowicem Brantowa o zwolnienie z opłat podatkowych w mieście nastąpiło na następujących warunkach: (Archiwum Starostwa w Ziębicach)

1881

Stan liczebny ludności.

Dokonyany w dniu 1 grudnia 1881 spis ludności wykazał, że miasto liczyło 953 mieszkańców, w tym 591 ewangelików, 304 katolików, oraz 58 wyznania mojżeszowego. W porównaniu z rokiem 1871 liczba mieszkańców spadła o 26 osób, zaś stan ludności żydowskiej zmniejszył się o 17 osób. Żydzi odbywali do centrum Rżyny wsiel. wżemigrowali do Ameryki. Spis nie podaje procentu ludności na poszczególne narodowości. Dniów mieszkalnych naliczono razem 107, czyli się na jeden dom mieszkalny przypadała 8,7 mieszkańców. Dni, z a wyjątkiem dwóch w rynku były wówczas parterowe i 2 rezyd. w dziedym domu, pięć klubami i Anstotowi-canni z amieszkioaty z wotiny. (arch. Paristm.)

1883

Żgon księdza protoseca Sella.

W dniu 8 grudnia 1883 zmarł protoseca parafii ks. Józef Sella. Zmarł w Bernaniu u siostry Włodzimierza. Żydzi zmarłego sprowadzono koleją do Miasteczka w dniu 12 grudnia 1883. Stąd też w tym dniu odbyła się ekshumacja ciała. Egzult odbył się w dniu 18 grudnia 1883 przy współudziale b. Kapłanów i licznej mszy parafian. Kondukt z a-łobny prowadził ksiuonia zmarłego księdz Fligienki z Smicea. Mowa pożegnalna użgotnł w języku polskim księdz Lemier z Sader, zaś w języku niemieckim duchan nakielski księdz Samberger. Zmarły urodził się w dniu 9 marca 1813 w Łodzinie, a od roku 1847 był pro-boszewem w Miasteczku. Grob ks. Sella znajduje się po prawej stronie przed wejściem do kościoła, o czym świadczy napis na płycie grobowej. Sam grób był otoczony ogrodzeniem z kutego żelaza. Ogradzeniu to za-brali okupanci hitlerowcy w czasie okupacji 1939-1945, przemieniając egzwanie na dom. Zmarły zapisał na rzecz budowy nowego kościoła parafialnego sumę 3000 marek niemieckich, zaś ~~na rzecz~~ na rzecz ~~na rzecz~~ za swój duszy 300 marek. Samistat również o ubogich swojej parafii

Zurmiśka miasta Kalsdownki bezprawnie obdziedz amestem unytkki księgi i akta ksielma. Akty te i akta przejda następnie w dniu 15 grudnia 1883 Rada Ksielma w obecności Salma Bernau'a. (wój. notatki prasowej Kuriera Bernańskiego z 19.12.1883 z adawaniem do akt arch. Bernistm. w Rydzynoy.)

1883

Administrator parafii

Administratorem parafii została duchowne mianowana księdz wiskazy Kiechata Joraczewskiego, który administracji sprawował do roku 1886. (kmitk. parafialna)

Keniz gubodom wój. Gieddy w Berlinie

Na dzień 18 grudnia 1883 Giedde w Berlinie notowała następują

ceny za 1000 kg cynku: pniecia 118 - 126 marek, żyto 150-151 marek, owoce 127 marek. Cena za 100 l okowity cynku 47,50 marek, zaś mąka 9,50 marek (Archiw. Świątki. Arch. Rydz.)

1886 Zarządzenie w sprawie opłat za prawo obywatelstwa.

W imieniu Justaw Schmid piwnem a dnia 12 lutego 1886 zawiaduję, że będąc poprzednio w Hajmu, zapłacił 15 marek za prawo nadania mu obywatelstwa tego miasta. Obecnie zamieszkuje w Miasteczku, a tutajsy Magistrat żąda ponownej opłaty 15 marek za obywatelstwo. Rejonę w Rydzosicy piwnem a dnia 18 lutego 1886 donosi, że Magistrat postąpił prawnie, żądając opłaty za nadanie obywatelstwa m. Miasteczka (Arch. Świątki. Rydz.)

Zastępstwo protwera

Z powodu nie obadronie dotąd protwera, zastępstwo wiodące duchowni powierny Ksiądz Skarowicewski a Konewa i Ksiądz Jellowicz a Smilowa Zastępstwo trwało od 1 października 1886 do 28 marca 1887.

1887 Melanowaniu protwera

(Kronika parafii)

W dniu 28 marca 1887 powołany został Ksiądz Jan Hbas jako protwera tej parafii. Zarazem objął w dniu 29 kwietnia 1887 w obecności księdza dziekana Sambergera i palmaro księdza Rosenau'a. Ks. Hbas zamieszkał na protestacji znajdując się wówczas przy obecnej ulicy Szabrowskiej, zajmując tam 2 izby mieszkalne. Reszta pomieszczeń w danym budynku zajmował dzienawca protestwa Niemann.

Wypadek księdza protwera Hbasa

W dniu 23 czerwca 1887 dzienawca protestwa Niemanni doniósł Ks. dziekanowi Sambergerowi w Table, że Ks. Hbas w dniu 22 czerwca 1887 urządził z księdza uległ wypadkowi, samica nogi. Ks. dziekan Samberger a zastępstwo protwera powierny Ksiądz Skarowicewski a Konewa. Według opowiadani moich rodziców, jak i innych starszych mieszkanców Miasteczka, wypadek miał następujący przebieg: Ksiądz Hbas a pomocnikami zamieszkał w nocnym protestwie, odległym daleko od kościoła. Dla skrócenia drogi, Ks. Hbas jak wielu innych parafian, przechodził przez podwórko a ogrod obecnej parafii Ks. przy ul. Szabrowskiej. W międzyczasie urodem przy należnym do tej parafii, a ogrodem protestorowkim przebiega row, przez który podobna była kładka, opierająca się na kółkach rolkowych w ziemi. Kółki te zostały podcięte piła i a chwila ustąpienia ksiądz Hbas na kładce, takowa się zawaliła i ksiądz Hbas wpadł do sterunkow dociągostkiego rowu, samica nogi. Sprawy nie ujawniono. Do tym wypadku, dla protwera parafia wynajmę mieszkanie w obecnej parafii Ks. a przy plecu Holnisei. (wówczas właściciel Hohmann) Chancelarna parafialna znajdowała się w organizatorce, na poddaszu. W dniu 31 sierpnia 1887 protwera Ks. Hbas donosi Dziekanowi, że już może chodzić i wyprawiać sobie sw. (Kronika parafii - arch. Arch. Świątki. Rydzosicy).

16

1887. Żądowa nowej plebanii.

Ks. proboszcz Has pismem z dnia 16 listopada 1887 suraca się do Starosty Kieleckiego o wybudowanie nowej plebanii w roku 1888. Starosta jak i Reprezentacja Kościoła na posiedzeniu w dniu 26 listopada 1887 stwierdzają zgodną konieczność budowy nowej plebanii. (Kmm. parafji.) Nowa plebania winna stanąć w pobliżu kościoła.

Wieniarstwo w Prosiu kieleckim

W tym czasie rezydentem Prosia kieleckiego był niejaki Handelek (imię nie znam) kontrowal dokonana przez Komitetową Jeneratę w grudniu ubiegłym nie prawidłowa i nieudolne prowadzenie Księg Kasowych. Dłak na przykład domowy wykoszt sumy 6.886.40 marek, natomiast wydał 10.259.99 marek. Komitet usiłował rezydentowi wyrazić niezgodę, postanawiając, że Handelek nie może być rezydentem.

1888

Śmierć w Miasteczku.

Na skutek nagłej i nie oczekiwanej odwilży, jak i nader znacznej podwyższenia temperatury w ciągu jednego dnia (przynajmniej w mieście naszym) ogromny śnieg ślizgał się momentalnie, zalewając ogromną masę wody miasta, a reszta Kotei, nie będąc w stanie wlewać tej masy wody wystąpiła z brzegów aż po same tory. Polnicy na skutek powodzi mieli poważne straty i otrzymali pewne odszkodowanie od Prządu. Kupiec i wójt Stähler w związku z nie przyniesieniem mu odszkodowania, napisał barona obszernie zawiadomienie do Reginyji w Bydgoszczy, skazując burmistrza Utschinka od nadurzyi władzy. Awtokratyzm nie wystraszył nadurzyi, (zastępcom w urzędzie młodszym od niego ojca - sprawa zawiadomienia na prośbę arch. Szwedta w Bydgoszczy) Ważna uwaga nastąpiła około 24. 03. 1888r. (Przew. Natol. 38.01. 1958r.)

Wybór nowego burmistrza

Wobec upływu kadencji, Rada Miejska dokonała wyboru nowego burmistrza nacwiskiem Utschink na okres 12 lat.

Skupno nowej sikaoski dla celów porannych

Madarska zastąpiła koszt 900 marek ceterostodowa sikaoska nowa, o pompie ssąco-łóżnej. Sprzedano w mieście sikaoski nie było, a jedynie stały olwi obrotami Rutz (becki) na podwoziach, stale napędzonymi wodą. Sprzedano był drabiny, bosaki, a właściciel porzucił zobowiązany być posiadacz własny podrywany sprzęt, między innymi nową sikaoską z drewna. Sikaoska ta długości około 1 metra, średnicy około 10 cm nabitą wodą z wiecra, w tej bececi, kierując strumieniem wody na ogień. Zastąpiona sikaoska była wówczas jedyną na świecie w okolicy, posiadała dobrą sprawność i przetrwała do roku 1955, w którym to roku sprzedana została do Bartaka w Grabowni.

1888

Introdukcja Kościoła Hosa.

W dniu 16 sierpnia 1888 odbył się akt introdukcji kościoła Hosa Jana. Z tej okazji wymieniony ofiarował dla kościoła nowy dywan.

+ Urządzenie nowego cementu gnieźnieńskiego

Z powodu zapóźnienia cementu obok kościoła, urządzenie nowego cementu w mieście, gdzie się jeszcze obecnie znajduje. Świątyni nowego cementu odbyło się w dniu 15 lipca 1888. Obecny cement został w międzyczasie kilka razy powiększony. (Komisja parafialna)

+ Zamknięcie kościoła

W dniu 24 lipca 1888 władza policyjna, w oparciu o decyzję Rady w Bydgoszczy dokonała umiarkowanego zamknięcia kościoła, a to z powodu groźby zawalenia. Od tego momentu odprawiano w Kaplicy w Radkowie (Komisja parafialna i abba arch. Powiatu Bydgoskiego)

+ Świątyni nowo wybudowanej Kaplicy

W dniu 12 sierpnia 1888 poświęcono nowo wybudowaną Kaplicę, która stała obok starego kościoła. Kaplicę wybudowano wbrew woli i zgody patrona kościoła Rosenau'a, który też stanowczo odmówił wpłaty należnej 1/3 kosztów budowy. (Komisja parafialna)

Sprawa budowy nowej plebanii.

Dnia 2 sierpnia 1888 gotowa była dokumentacja techniczna na budowę nowej plebanii, jednak do budowy nie doszło, a to z powodu braku zgody patrona kościoła Rosenau'a. Synakto Horstypers w piśmie swoim pisał, że nasamymod należy wybudować nową kościół, a dopiero w drugiej kolejności plebanię. Patru w tym czasie nawet odmówił płacenia 1/3 kosztów wynajmu mieszkania dla proboszcza. Władze Hosa przekonywał ganił i nękał o konieczności budowy nowej plebanii, wymusił się nawet z interwencją do Rady w Bydgoszczy, w tym celu wypowiadając, że patron kościoła Rosenau nie wyraża zgody na budowę nowej plebanii. Nie było więc powodu do zmiany decyzji. (Kom. paraf.)

1889

Sprawa o prawo polowania na terenie miasta

Magistrat wydzienawił obywateli Towarzystwa zarządcy powiatu Herzborgowi. Na skutek zawalenia nacisków, Rada Bydgoska spowodowała anulowanie danej umowy. Prawo polowania otrzymał obszar Rosenau i Radkowie. (abba arch. Powiatu Bydgoskiego)

Grzebią podmycia toru Kolejowego.

Grzebią wydzienawił z przed nazwą Kolejowego na wysobiesi gruntów kościelnych zagrzebił podmycie i obsunął się torów Kolejowych. Dostał nawet do wstąpienia ruchu Kolejowego. Sygnali piasku i kładami drewnianymi opasał się skutecznie. Wykupione od protestu okazało się 308 o obszarze 0.28.90 ha za cenę marek 2400 - urządzenie na danym gruncie odpowiedni urządzenie dla prawidłowego utrzymania wody (Komisja parafialna)

1889

Budowa cegielni

Podnie G. Bohmat z Miasteczka wyjechał z Rejngy w Rydzegowy
 zwrócić na budowę cegielni, która tej splanata na jego gruncie w pobliżu
 lasu protestowskiego. Stojąc ob cegielni zapowiedział chęć pomocy, pomiędzy
 prosjami N. 7 i 9 ulicy ul. Taborowskiej. Wzbudowano odpowiednio
 drugi piec do wytworzenia cegły, młynarstwo, oraz cegły dusei rąpy do suszenia
 surowki. Cegielnia zbudowana około 10-12 pracowników. (arch. Parafii.)
 Stwierdzenie Miasta protestowskiego o budowę nowego kościoła, pisał starosta kościoła.

1890/1891

Cierpieniomiestna była droga, po której przejeżdżał kościół protestowa
 klas, by doprowadzić do końca stacji drogi budowy nowego kościoła.
 Kiedy straszący opis tych zdarzeń w świetle dokumentów znajdujących się
 w archiwum Parafii w Rydzegowie, jak i zapisów kroniki parafialnej.
 W dniu 22 sierpnia 1889 przybył do Miasteczka inspektor budowlany
 J. J. M. dla zbadania stanu budowlanego plebanii i kościoła.
 Onegdaj plebania liczy 4,9 lat o długości 19 metrów i szerokości 18,64 m
 wykonana z muru pruskiego, fachworka wykonana cegłą, dach kryty
 paleną ciosobitką. Ściany cejmuje dawniejszy protokół, tak że protokół
 mieszka na 14 m. w. w. Złotym inspektora nowa plebania o
 wymiarach 16,50 + 10,74 do tego zbudowano gospodarczą 15 + 8,20 m
 w tym stajni w pobliżu kościoła.

Stan budowlany kościoła uwarła za bernadziejny i uwarce
 projekt budowlany R. Radomskiego co do przyznania nowego
 kościoła. Zaleca jednocześnie by budować nowy - większy kościół,
 bowiem stary kościół wybudowany w roku 1716 przetrzymał tylko
 300 osób. Rozważano dokonanie rozbioru kościoła zwi
 przez D. i Rejngę w dniu 20 września 1888, jednak potem
 Rozważano stanowisko w tym sprawie, i ponownie w dniu 4
 maja 1890 na piśmie stwierdzić że protokół precyzowało rozbioru
 kościoła, górze nawet procesom i wstrzymaniem wydatki uwarca
 parafialnego. Sam zaś polecił zwrócić uwagę na dokonanie
 przygotania kościoła drugiego, jednak parafianie stanowczo
 sprzeciwili, uważając (chyba słusznie) że wówczas w kościele było
 by więcej przepiór aniżeli ludzi. Długo również sprzeciwiał się
 budowy nowej plebanii, sugerując wolał rozbudowę staryj plebanii.
 S. R. nawet przelał o swy rozumieniu uwarca, tak że kościół
 ponownie otwarto. Interwencji Komitetu zawiad. Jednak wkrótce
 podjęta m. d. refleksyjna, refleksyjna się, nakazując dężyć z etnie
 14 kwietnia 1890 dokonano rozbioru kościoła w terminie do dnia
 21 kwietnia 1890, gródz dokonaniem rozbioru w wypadku niu zasto
 wania się i wykonaniem rozbioru na punkt parafii. Rozważ

paraf
kościół
13.02.95

pismem z dnia 9 maja 1890. Rejencja spowodowała cofnięcie meteksu
 kościoła deysja z dnia 8 lipca 1890, nakładając naucz. Hary na
 Dzierż. Kościoła za ogólnie prelatu o odbiorze kościoła. Hary ta została
 pismem z dnia 12 sierpnia 1890 uchylona, a jesi w dniu następnym ksiądz
 Hlas doniosł o spaleniu się kościoła, lecz nie wiadomym była, czyż stała
 to uczyniła. Sugerowano również uderzeniu od pioruna, bowiem w tym dniu
 nad miastem należała burza i nastąpiło uderzeniu pioruna około godziny
 rewartej po południu, aczkolwiek pożar kościoła spotrzyniono około godziny
 siódmej po południu. Haplica i drzewnica otalada. Dochodzenia policyj-
 nie ujawniły faktyczną przyczynę pożaru. Sama głośno, że kościół został
 spalony, by w ten sposób uniknąć profanacji materiału z kościoła.
 Parafianie fakt spalenia się kościoła przyjęli z ulgą, bowiem usunęła
 została jedna z głównych przeszkód w budowie nowego kościoła. Zakład
 Uberspiesson od ognia również wyrażał wstręt do budowania, motywując to
 tym, że kościół został policyjnie zamknięty, a w ostatnim czasie jesi nie
 pracowano składek ubezpieczeniowych. W dniu 28 grudnia 1890 Dzierż. Kościoła
 postanowił budować nowego kościoła w takich wymiarach, by pomieścić
 1075 osób. Opracowaniu planu i kosztorysu budowy zlecono architektowi
 Schauerowi w Mable. Dzierż. kościoła Rosman miał się sprzeciwić
 budowie. Był wyprawcą protestantom, ale i był esowitkiem starym
 rzymskim zapis w formie parafialny. Nie mając jesi argumentu doko-
 ma rementu walecego się kościoła, wyprawał argument, że planowany nowy
 kościół jest za duży. Na poleceniu Rejencji w dniu 28 września 1890
 odbyło się posiedzenie Dzierż. Kościoła, postanawiającej wybudować kościół
 by w zastępczym było 400 miejsc siedzących oraz 650 stojących. Kościół miał
 stanąć w starym miejscu, jednak z uwagą na wielkość nowego kościoła,
 zabrakło miejsca pod budowę. Postanowiono zatem zlikwidować emmentan-
 jny kościół, dotychczas przetrzymując pochówki z nowych grobów na nowy emmentan-
 jski, a stare groby, po uprzednim zdziwieniu Hlesi do zbiorowego grobu wru-
 nąć z ziemią. Postanowiono jedynie grób Kellersa, oraz grób rodziny
 Szaganowskich (po prawej stronie kościoła staryego), gdzie też postawiono
 krzyż. Uchwalono również zaciągnąć pożyczkę amortyzacyjną na oprombrowanie
 3 1/2 %. Budowę miało rozpocząć wiosną 1892 i zakończyć jesienią 1893.
 Dzierż. kościoła, zapytany o uwiad w kosztach i opłacie pożyczki powiadził, że się
 zastanowi, a na uwiad na NK zlecił budownicom Rademacherowi
 planu i kosztorysu za 800 marek. Dzierż. kościoła napisał również do rektora
 Wtilhelma " o dbałości na budowę kościoła, jesi nie nakłonił
 na ślad zadatkiem tej pożyczki. W dniu 28 grudnia 1890 Dzierż. Kościoła
 zebrał się ponownie, a to na skutek odwołanego stanowiska Dzierż. kościoła, postanawiającej

budowa kościoła według projektu architekta Jänöwa w mieście na pół-
 noc od poprzedniego kościoła, bowiem miejsce to położone jest o ok. 8 m.
 niżej od miejsca starego kościoła (przynajmniej plac, na którym
 obecnie znajduje się salta parafialna) Kościół obliczony na pojemność
 około 1000 osób, koszt budowy 71 000 marek. W dniu 13 stycznia 1891
 Rejencja w Rydze pisze, by w sprawie niezadowolonego starostwa Dalmu,
 odroczyć ugodowo. Następnie, widząc, że Dalmu stara się także
 odwołać sprawę, dnia 19 stycznia 1891 pisze do Rejencji, że takowa
 chyba dobieć się od 2 lat o projekcie budowy kościoła i że sprawę
 ukłonił u Dalmu. Dnia 21 lutego 1891 Rejencja pisze o przesłaniu
 protokołu Dalmu Kościelnemu, - protokół przesłany dnia 21 lutego 1891
 z uwagami, że plany budowy są u Dalmu. Dalmu Pösonau po pewnym
 czasie zaczął dokumentację, zaciągając pisemny protest przeciwko
 budowie planowanego kościoła, motywując, że kościół jest za obszerny i
 koszt za wysoki. Rejencja, zwracając 16 października 1891 dokumentację
 nadmieniam, że kościół nie może zawierać wyposażenia wnętrza kościoła.
 Dalmu Kościelny na posiedzeniu dnia 17 października 1891 postanawia
 poctymać swoje uchwały z dnia 28 grudnia 1890, jeżeli wydadzą z
 kościoła koszty wyposażenia wnętrza, jak i budowy wieży kościelnej,
 a koszty te pokryje z dobrowolnych datków. Zostawiono w protokole,
 że protest ewangelickiego Dalmu nie powinien stanowić przeszkody
 w budowie kościoła. Dalmu w dniu 21 listopada 1891 ponownie
 protestuje wobec Dalmu Kościelnego. Prezydent Dalmu Jakkub Amdt
 w imieniu parafian zwraca się do Rejencji w sprawie budowy kościoła.
 Dalmu 29 listopada 1891 donosi Dalmu, że protest przesłał do
 Rejencji. Następnie pisemnie z dnia 11 grudnia 1891 donosi do Rejencji,
 że Dalmu nie myśli o oddaniu dokumentacji. Komitet w dniu
 19 stycznia 1892 pisze do M. protowera Hara, by wspomnieć się u
 Dalmu o umiarkowanej dokumentacji i u Rejencji o wprowadzeniu w bież-
 ącą sprawę budowy kościoła, nadmienając, że po 3 tygodniach można
 wniesić zażalenie do Ministerstwa. Dnia 8 marca 1892 Rejencja do-
 noś, że sprawie budowy kościoła należy zainteresować Komitetem,
 żeby teni sechciał to załatwić z Dalmu i parafią. Dalmu Kościelny
 w dniu 24 marca 1892 dokumentacji oraz swoje uchwały przysłał
 do Rejencji w Rydze. W dniu 10 października 1892 Komitet
 odbiera listu Dalmu Komendy prototwa z ważnością od 1. 10. 1892
 porządkując go na stanowisku administratora parafii. Żaby nie
 umiarkowanej odwołania, jednak przyjęła mowa, że stało się
 to na skutek interwencji patma Pösonau'a. Komendy prototwa
 otrzymał ksiądz Klorowicz z Konewa. Dalmu Kościelny przy pomocy ze
 strony Komitetu, nadal do budowy kościoła i w dniu 13 stycznia 1892

informacji Rejmy, że patron Pösmann w swoim orzeczeniu dał sprzyśnić
 ostatni projekt budowy Kościoła i Koszary w budownictwie Rademachera.
 Jednocześnie Cesarz Kościelny składa skargę do właściwego Ministerstwa.
 Pösmann w międzyczasie sprzedaje majątek. Nowy patron Berlinecki w dniu
 11 lutego 1893 ze spłoni rzeszoni parafii, o ile one mieści się będą w granic-
 ach prawa. Rejmya bieżąca piśmem z dnia 22 lutego 1893 zawiada-
 nia nowego Patrona o uporządkowaniu należnych udziałów patronackich. W dniu
 28 kwietnia 1892 Kościół przeszedł do Wjorkiej. (Kościół parafialny)

1893 Zmiana patrona.

W dniu 18 marca 1893 przystąpił do protokół wybrał Kościół Stanisła Włoda,
 przyjmując parafii z r. 18 administratorem Kościół Marciński z 27 kwietnia 1893
 Ony wprowadzono uczestniczyli M. dr. dr. Jan Korycki i członkowie Stow. Kościelny
 Arnold, Konelecki, Holtmann, Haja i Bress. Patron Gerlinecki nie przybył.
 Kościół Włoda zamieszkał w Rybnik - obony numer domu 3. (Kościół paraf.
 i abta arch. Święto. Rybnik.)

Przebieganie dzieci szkolnych z kolonii Borskowia (Sophiadamm)

Z nowego rokiem szkolnym (od Heltkowskiej) dzieci szkolne z kolonii
 Borskowia (Sophiadamm) przeważnie zostały do szkół uprzedzonych w Heltkowskiej.
 Dopiero dzieci te musiały uczęszczać do szkół w Borskowia (Hajm)
Stwierdzenie do życia Kościelnej Hany Onocznosci.

W tym okresie (dostawanie obła nie ustelma) Rada Kościelna prowadziła
 uchwały o powołaniu do życia Kościelnej Hany Onocznosci. Trudniła
 wysiłki od burmistrza Mischlsta. Zarząd Hany wybrał z grona radnych
 niemieckiej nawiązaniu. Jedynym Polakiem w Zarządzie był mistrz
 niemiecki Emil Liebenitzki. Wzrost Onocznosci wynikał z ogromnej popularności
 nie tylko w miasteczku miasta, ale i dalekiej okolicy. Władze niemieckie
 w roku 1914 osiągnęły całkowity sumę ok. 250 000 marek, a w czasie
 wojny światowej władze pruskie wydały na cel ten 500 000 marek niemieckich.
 Hana wspaniale udzielała na dogodnych warunkach kredyty długoterminowe
 na cele budownictwa mieszkaniowego, dobrego przemysłu, rzemiosła, jak i na
 budowę szkół oraz budownictwa Komunalnego. I tak w późniejszych latach
 z Rudzkiej tej Hany wybudowano w roku 1900 obony budynki w którym
 mieści się Wydział Kościelny i farmaceutycznej Rady Namiarowej, w latach
 1904/05 w drodze loteryjnej dofinansowano budowę budynków młotsego
 przy pl. Włostwa 14, wybudowano młyn parowy, mleczarnię, gmach
 uniwersytecki przy ulicy Kościelnej, jak również wybudowano przy pomocy
 kredytowej około 12-ku budynków, przeważnie przy ulicy
 Dworkowej (obecnie Kościelnej) oraz Wjorkiej (obecnie Sowińskiego)
 Ponadto w latach 1915/16 zelektryfikowano miasto.

1893/1895

Ziadałmnie i krągowa imieni Misara protosura Stanisława Włody.

Żyjącym zadaniem księdz Włody była, by doprowadzić do końca sprawę wybudowania Kościoła parafialnego w Biasteczku. Jednak jak zastępcą w tej mierze cel swoich Pasterców, jak i swoich Krowczych zamieszkałych w Rzeczce, księdz Włody stawia sobie jako zadanie uproszkowanie spraw majątkowych parafii, oraz ustrojenia pomocli deionawcy prototwa, jak i niektórych członków Dżurmi Kościelnego. Zaiste, cierniowa była droga, po której Krowczy mierzal księdz Włody w czasie jego krótkiej pracy w Biasteczku. Już na wstępie ugnikło nieporozumienie z księdzem protosurą Kłarowiczem z Korowa na tle uproszkowania z benificyum ze strony zastępców. Interwemiował Komityton i piśmem z dnia 4 listopada 1893 polecił Misaru diekhanowi Sambergowi, by spowrodował ks. Włody do uregulowania danej należności Misaru Kłarowiczowi w ciągu 8 dni - w przeciwnym razie ma się uważać za suspendowaną, oraz zastawione sobanie kara kanoniczna za opór przeciwko władzy kościelnej. Na rozmowie w obecności księza diekhana Sambergera i członków Dżurmi Kościelnego, księdz Włody uzmocnił do skonania upłaty, uzmocniając odpowiednio swoje stanowisko. Jak sprawy ukłeczenia redakcyjne, z ich znajdujących się w archiwum Świątku w Bydgoszcy nie można się było dowiedzieć. W każdym razie księdz Włody sprawował swoje czynności duszpasterzkie, Księdz Kłarowicz w imię parafian miał opinię ciętaesa.

Ode samego początku swej pracy duszpasterzkiej, księdz Włody dążył do sprawy budowy kościoła. Już 27 marca 1893 przesyła Diekhanowi projekt i kontury budowy kościoła. Rejencja w dniu 30 kwietnia 1893 zasięła od niego przedani dokumentacji w terminie 4 tygodniowym. Rejencja udmucila projekt budowy kościoła na nowym miejscu 4 i 8 m. mniej, jak również udmucila projekt poprzedniego kościoła, by uzbudował kościół na 750 pól. Na zasedzeniu Komitytona, z 30 unia 1893 w dniu 12 października 1893 odbyło się posiedzenie Dżurmi Kościelnego i Rejencji, przy użyciu Misara diekhana Sambergera, postanawiają budowę na nowym placu w zgodzie benificyum. Na tle użycowania kościoła ugnikło pewne nieporozumienie. Rejencja 15 grudnia 1893 ponagla nadawaniu dokumentacji, a i Komityton obrin 16 stycznia 1894 ponagla sprawę. Komityton w piśmem z dnia 23 stycznia 1894 użyciła Dżurmi trak traktki o budowie kościoła, pomimo że dokumentacja od lat znajduje się w Rejencji. Sama sprawa budowy kościoła, jeszcze kilkadziesiąt przewijała się na posiedzeniach Dżurmi Kościelnego i coraz to więcej ugnikawa projekt. W wyniku wizytacji, Krowczyński w dniu 19 lipca 1894 piśmem o opłatach stowrach w Biasteczku i poleca należym miejscu zbudowania parafii 40 000 marek.

i plebanii.

na cele budowy kościoła św. Aleksandra w archidiecezji w swoim
 zarządzeniu, że najpierw należy wybudować kościół, a potem dopiero
 plebanie. Nowy plan budowy należy opracować w porozumieniu z
 Świątynią. Świątynia proponuje koszty budowy kościoła w granicach
 około 45 000 marek, zaś plebanie 15 000 marek. Ksiądz protosus Hłoda
 w swym piśmie swoim do Konstantyna podnosi, że najpierw spalenie kościoła
 wskazywało resolut Rejencji, jak również podnosi, że Świątynia, Duszni Kościelny
 jak i były benedyktyni hamowali budowę. Francuz uważa za nagłą. W
 dalszym piśmie do Konstantyna w sprawie Księga protosus Hłoda nad-
 mienia, że dziełom księga Somborger nie zrozumiał na przedstawieniu w dniu
 7 lipca 1894 12 października 1893 miejscu proponowanemu przy budowy kościoła.
 Jednocześnie informuje o uchwale Duszni Kościelnej z dnia 7 lipca 1894
 i to: 1) Kościół przewiduje się na 1350 osób, 2) racjonalnie przychodzi w Duszni
 Duszni Kościelnej uchwalono, jak również uchwalono opracowaniu nowej
 dokumentacji. Dnia 6 grudnia 1894 zaistniały nowe trudności. Ksiądz Hłoda
 brasał postawić ogrodenie celem ogrodzenia placu kościelnego, przeciw czemu
 zaprotentował burmistrz miasta Mtschinsk, mający w planie plac przy
 kościele zamienić na park miejski. Zali się również ksiądz Hłoda w
 piśmie do Konstantyna na brak współpracy z obecnym Duszni, prosząc
 o spowodowanie rozwiązania tego. Duszni również że kościół brasał można
 budować w ogrodenym sadzie, boć ten plac należałoby przesunąć. Jeżeli
 jednak burmistrz miasta na swoim, nie brasał można swobodnie wy-
 budować kościoła. Burmistrz w swoim piśmie z dnia 6 listopada 1894
 wskazuje, że projekt wybudowania bez pozwolenia, zaś ksiądz Hłoda 12-go
 listopada 1894 że projekt wybudowania z uwagi na konieczności zacho-
 wania porządku. W odniesieniu do esdorków Duszni Ksiądz Hłoda pod-
 nosi, że opierał się Cellera, pozostał esdorkowie są mordercami niemieckimi,
 a mianowicie Jakub Amel z Lontowa, stróżawca protestwa Kiesmann
 z Miasteczka, Fryderyk Heiler z Lontowa, oraz Josef Handelt z
 Miasteczka. W odniesieniu do Amel podnosi ponadto, że jest zainteresowany
 na protestora z tego powodu, że pomagał go kłopotliwie o zwrot
 dokumentacji na budowę nowej plebanii, Amelowi zarzuca się, że jako
 przewodniczący Duszni brał udział w nadawaniu przy budowie kościoła,
 po spaleniu kościoła i że nie zapłacił składki na ogrodenie nowo-
 remontowe. Zdaniem Księga Hłody nikt nie głosował na Amelta,
 którego igremiem było, był protestorem w Miasteczku zntaś jego swawolę
 Ksiądz Lange ze Zbignya. Odnośnie do Cellera podnosi, że ten si-
 ma pretensje do protestora z powodu uchwały zapłaty z Duszni kościelny
 za wykonanie ogrodenia swą posiadłości od strony protestwa, aczkolwiek
 ogrodenie należy do Cellera. Co do Josefa Handeltkiego zauważa,

ze temuż jest starym rendantem kraj kościelny i już dawno widać
 opinii Komtystona nie powinien być rendantem (patrz zapis z
roku 1887.) Donaldo Handelete, granicze przez rów z posiadłością
 kościelną, bezprawnie podrzył sobie kładki przez stary rów, i bezprawnie
 urządził ścieżki na gruncie kościelnym. Ścieżka wspólnie z burmistrzem
 miasta na strdy szpitala. Miesmann charakterystyczny jako hanowoczynek,
 jego pierwsza żona była protestantką. Wznowiony od 12 lat dzieńami
 protestant na bardzo kłopotliwych warunkach. W dobrym wiarze powrócił
 na Kopeniu terfu Miesmannowi na dacie protestanckiej, i oddał mu
 do użytku swoje piwnicy. Miesmann samowolnie umieścił swoje
 komornikta w budynku szpitalnym, od komornika pobiera czynsz,
 nie wpłacając kłopotu do kraj szpitalnej, zaś remonty w szpitalu
 płaci się z kraj szpitalny. Temuż komornikowi polecił, by ścieżkę
 zrobić furtki w ogrodzeniu przy placu kościelnym, zaś dwie furtki
 w płocie zostały urządzone i nuczony do pobliskiego rowu. Miesmann
 odmawia również użycia należnego deputatu dla wdowy po
 zmarłym organizacji. W końcu naczelnik, że Miesmann nie płaci
 regularnie należnej dzierżawy i że należy zerwać z nim umowę, co
 też w końcu nastąpiło. Sprawa spada się o sąd, który jednak sprawy
 udukuje, motywując, że sprawy winni wniesi Dozor Kościelny, jednak
 5 celi estonkowi Dozoru podpisało poparcie dla Miesmanna, a jedynie
 jeden estonkowi Mikołajewski nie podpisał.

W dniu 1 sierpnia 1895 ksiądz Huda donosi do Rejimy
 że na posiedzeniu Dozoru Kościelnego w dniu 7 lipca 1894 uchwalono
 budowę kościoła na starym miejscu i pisał o zakwaterowaniu. Na
 zebraniu Dozoru Kościelnego w dniu 15 września 1894 uchwalono prosić
 o użyczenie polnej przystanki na budowę kościoła, a kiedy dnia
 9 kwietnia 1895 Dozor Kościelny miał podjąć konkretną uchwałę
 o zaciężeniu danej przystanki, estonkowi Dozoru opowiedzieli przedtem
 W swoim sprzeciwieniu ksiądz Huda powiedział, że chociaż opinia parafii
 niastawca, lecz obecna chwila nie jest odpowiednia i podatna dla ma-
 kunktorow, która doprowadziła do tego, że jedna część chce, a druga
 część nie chce kościoła i kapłana w parafii. Miesmann ustaleniem
 otrzymał użyczenie dzierżawy protestant od Dozoru Kościelnego,
 jednak załatwił się do Komtystona, urządził równo ramy pod adresem
 protestant ksiądz Hudy, jednak otrzymał odpowiedź, że rąka jest
 po stronie ksiądz Hudy. W dniu 27 lutego 1895 mieszczy bur-
 mistrza nadszedł na ksiądz Huda nam pisanowe za resztom
 bezprawne uzbudowanie płotu na gruncie protestanckim. Jedno-
 cześnie uwarum dla usunięcia płotu, gościel dalsze Kawa, dla
 estonkowi Dozoru Kościelnego. By drugi burmistrz być prawna ? ? ?

Entuzjazyzm burmistrza chyba był jaskrawym nad-
 wżyciem władzy, a chęć wyjechać się wobec Knapla - Solatka. Nie
 mamy bowiem jak przepis, by na uwzględnienie w ogólnym
 swym wykonaniu wymagane było uzyskanie pozwolenia. Wymagane
 natomiast było o ile chodzi o uwzględnienie na granicy z sąsiedztwem.
 W dniu 3 marca 1895 w związku z pogrzebem niyokiej
 Gorkowskiej ze wsi Grabimna zaistniał wstąpić, gdzie to mąż zmarłej
 i Józef Handelete mieli przewozić awanturę. Wraz z K. urodła
 o najniezwyklejszym telegraficznie K. arcybiskupa Gablewskiego,
 zaś w dniu 12 marca 1895 przesłał obszernie pisemne sprawozda-
 nie o przebiegu danego zajścia. Z przedanego sprawozdania wynika,
 że zaplanowano zorganizowane spotkanie przez K. urodła z
 K. Handelete, osiedla przy protosieru Niemanna
 jak i burmistrza miasta Młochin. K. urodła podaje dalej,
 że w dniu 28 lutego 1895 przybył do niego mąż zmarłej Gorkowskiej
 z zamiarem pogrzebu. Zaplanowano spotkanie w godzinie 4.50 rano i
 został poinformowany, że pogrzeb odbędzie się od Knapla na ewentual.
 Na to Gorkowski odpowiedział, że nie od Knapla, ale z miejsca od
 schodów na ciele furthla przez sacc protosieru. Burmistrz
 nadmieniał, że na tej drodze gdzie jest pierś i brama, pogrzeb nie
 może się odbyć. Za godzinę otrzymał list od burmistrza, że do dnia
 10 marca 1895 bramy należy zabrać. W nocy z soboty na niedzielę
 podwór bramy ujęto z zawieszoną, zaś bramy nuciło do rowu.
 Kiedy w niedzielę K. urodła przybył do Młochin, Józef
 Handelete (brat rękawca Jana) oprowadził Gorkowskiego po ogrodzie,
 ucał Gorkowskiego by potapił tak, jak on mu kazał. (słowa K. urodła)
 Do sumy między K. urodła i K. Handelete, urodła z Knapla
 spotkał Gorkowskiego i kilku chłopów, domagając się, by K. urodła
 przeszedł nie od Knapla, a od schodów przez ogród protosiera. K. urodła
 nie odpowiadając, wrócił do Knapla, zabrał natychmiast i
 udał się na dół, gdzie oczekiwali tłum ludzi, Gorkowski odwrócił
 się po niemiętno, czy protosier nie chce eksportować jego żony, na co
 K. urodła odpowiedział, że jest wstąpić eksportowania pogrzebu tą
 drogą, gdyż to jest plac budowlany. O ile Kto potapi obrotu temu,
 to wniesi skargę do sądu, po czym protosier udał się do biura
 parafialnego znajdującego się w organizatorce. Sprzedł za nim
 Gorkowski, przypominając, że został podburzony przez drugich, bowiem
 jego w sądzie K. urodła i rękawca Jan Handelete namówili
 go, by nie przeszedł eksportować żony od Knapla. F. urodła uczestniczył
 poszedł po poradę do burmistrza Młochin, rozważając z postanowien-
 niem, że zamieszkał, a protosier będzie musiał wrócić spóźni.
 Gorkowski tłumaczył się jeszcze, że furthla w ogrodnictwie jest za wąska,
 protosier odpowiedział, że furthla jest ermińska i dzięki szeroka,
 oraz że jego poprzednik przeszedł K. urodła. K. urodła, w razie
 potrzebny kazał urządzić jeden stęp. K. urodła ze sobą swoje dzieci z
 orłakami z zamiarem dostarczenia usunięcia stupa. Kiedy rozpoczęto

urzuwaniu stupa, którym ludzi na ciele z Mandelstym mścić się
 ku fiurce, nie pozwalając na urużenie stupa, zaś na kszona ktody
 knzereli, jakby mieli zamiar go zmalbować. Stotorec usunął się
 na stary emontar, po chwili przychodzący spiew po niemiecku i kondukt
 bez kapłana przeszedł drogą zaktosaną na emontar, Łajciu znalazło
 swój epilog w sąsiedzi, który nie dopadł się winy wtkoszonol, w jencu
 pogrzebu przysiadł pomiędzy krzosem i esznie parafian. Gorkowski Hiu-
 maczył się, że był suzorej choaczenie pna ogria protosowulki z uwagi
 na schody, oraz tym że fiurka była za wąska. Zdanim krzose
 ktody, burmistrz Ulschinsk Knyptad z zapcia, by utworzył drogę dla
 dostarczenia zamiary ogrodu protosowulki na partle miejski. Nie
 jasna też była rola cżonste Doroni kocielnegz Celler (bratanek
 amartegz krzose protosowulki) który zamierzał na gruncie
 kocielnym, w dniu 10 lutego 1894 powiadził dw-wydzatora krzosa
 konomka Dziedzińskiego, że ogria protosowulki winien się stać
 partlem miejskim. Celler stał również na ciele delegacji do
 arzbiskupa w dniu 4 marca 1895 (przypuszczalnie w związku
 z opisanym zapciem) Dalej dotknął samowolnie zamiary mieszkania
 obok prototwa pod K. 27, aczkolwiek gruntu ten nie był na niego
 zapisany. W końcu zaistniał jeszcze jeden zabieg, kiedy Cellerowi
 w dniu 18 kwietnia 1895 zmarła żona, pochowana była w Chojniach.
 Wówczas Celler pomógł krzosa ktody uiszczenia opłaty z racji
 pogrzebu, zaś krzosa ktoda domagał się tej opłaty. W dniu 24
 lipca 1895 Celler złożył rezygnację z prowadzenia Doroni koci-
 elnego, nadmienając się nie obawia się ewentualnej opłaty
 odnowienia wymaganej opłaty pogrzebowej. Spras o rachunek z wysięgół-
 niem opłat ze porządku funkcji, zaś opłaty na now kocielne
 doabawie z pendantom kocielnym. Jak sprawy wstąpienia zadabowano
 odnowienia wymaganej opłaty z abo nie uymitkato.

Krzosa ktody w dalszym ciągu prowadził sprawy kocielnego
 urzędowania pna M. Cellere przez dniaki K. 27 która to była zdanim
 protosowulki należą do dniaki K. 28, czyli do prototwa.

Konstytent pi mem z dnia 20 sierpnia 1895 donosi, że
 umiósł do Rejencji o wybór nowego Doroni i Rejmenbacji, udszila-
 ją kocielu ktody nagany za zaniedbanie sprawy majstka
 szpitalnego. Winiem pna cnytskie misbaneyi broni zarząd szpitala,
 który do 1861 był katolicki. Dziedziawcy należą emurii do zapracowania
 organizacji swicki naleznici. Konstytent wyraża zdanie, że przy gortli-
 woci i młotowni mogł być niejedno zadabawie z Doroniem.

Rejencja pi mem z dnia 17 lipca 1895 donosi, że Rejidy
 punkt zanutowo stauranzol w zatorjach Hasi badany pmer
 umnaczonego delegata Rejencji.

1895.

Śnieżmianowa Kolonia Piotrowia (Sophiadamm)

Kolonia Piotrowia, dotychczas należąca do obszaru dworskiego
 Piotrow, włączono do miasta. Jako wiano cżonnie przekazał do
 miasta tak zwany Jan Dobrowa.

1895. Tragiczny zgon księdza protosera Stanisława Włoda

W niedzieli, dnia 1 sierpnia 1895 zmarł ksiądz protosera Stanisław Włoda, w smół objawów otrucia. Zostanała sobota sekcja zwłok, zdołana, amputacji jamy i kielich prusiam celem badania do Gerlinga, gani w wyniku analizy ustalono, że zabójcą nastąpiło strychniny, której zawartość stwierdzono w amputacie od wina. Stwierdzono również rozpuszczone strychniny na odczyn. Urząd Sądowy miejscowy dokonał opiewowania - zabezpieczenia spadku po zmarłym, zaś papier wartościowy przekazano do Szefa Sądowego w Łtyńsku. W dniu 4 sierpnia 1895 tenże Urząd Sądowy wydał zezwolenie na pochowanie zwłok. Dziekan nakazując księdza Samborgera donieść o tym wypadku Henstytom w Gnieźnie. Zaprowadził zastępcę księdza protoserowi Filarowiczowi w Konowiu. Kiedy ten nie wyraził zgody na przyjęcie zastępcstwa, w dniu 6 sierpnia 1895 zastępcę przysłał ksiądz protosera Hbas z Łtyńsk. W dniu 7 sierpnia 1895 przysłał do Miasteczka prokurator Szefa Otręgowego (Landgericht) w Sile, celem przeprowadzenia śledstwa. Zarządził informację w paragonie do gospodyni protosera narwińskim Monikowską. W rozmowie z księdzem dziekanem Samborgerem dowiadywał się, czy może ksiądz Włoda w czasie prowadzonych nabożeństw nie wyraził się, że chce go pozbawić życia. Ksiądz dziekan nadmieniał, że stosunkami pomiędzy zmarłym protoserem, a dziekanem Jankielonym nie były najlepsze, jednak ksiądz Włoda wobec niego nie wyraził się, jako by obawiał się zgładzenia - przynajmniej nie wypowiedział takiego wyrażenia się zmarłego. Sam probiero tego tragicznego wypadku opowiadała mi wieloletnia moja matka - Magdalena, która wówczas liczyła 19 lat. W ciężej przed tragiczną niedzielną śmiercią księdza Włoda, tenże pochował jej matkę w Brańkowie, wieś przynależna do parafii Miasteczka, Skożalana w związku ze śmiercią matki, udawała się w niedzielę wraz z jej bratem Stanisławem na nabożeństwo do Miasteczka. Zupewnie nie orientowali się co do godziny, uważając, że jest już późno, bowiem w drodze do Kościoła nie zauważyli żadnych ludzi. Brat jej Stanisław wyraził się, że pewno już nie dotarło się na chór w Kaplicy. Kiedy znaleźli się wprost w nagrodę kichota, zauważyli, że a Kaplicy wchodzi z Kaplicy mszycy ma upokojonego umiark, ubranego w długi płaszcz (podobnie doświadczył Holm piaszera) stojącej na lewo na Kaplicy w doł w tekst swona „grund“ (dolina) Wówczas brat jej Stanisław wyraził zdanie, że Kaplica jest już przepiękna, bowiem ludzie wychodzą z Kaplicy, że też na chór się już nie dotarło. Kiedy doszli do Kaplicy, której drzwi nie były zamknięte, bardzo się zdziwili, że w Kaplicy nikogo nie było. Brat jej poniedział na chór, a sama pozostała w Kaplicy. Dopiero po długim, bardzo długim czasie odwróciła się do drzwi, obdługowane przez wdowę po organistę Koszowskiem. Jak długo wysekiwali z bratem nie mogła określić. Następnie dopiero

kaplica zapomniała się ludziom. Po wyprawieniu Krzyżem, królowa wtedy usiadła na ambony i rozpoczął uroczysty kazanie. W pewnym momencie uchylił się królowi ambony, zadrżał się i powiedział, „zostałam struty - proszę mnie sprowadzić”. Wówczas powbiegli miściami, uradowali księżka w Kempferhali, mówiąc z przyspieszonym głosem, że podczas malowania wina do kielicha zauważył na dnie ampułki coś białego. Złodził jednak, że to odpyłek węgla z bielonego sufitu kaplicy i że nie sęgo nie przesuwat. Jakiś parafian pojechał natychmiast po lekarza do Włocławka, urażając w skronkowu stróżem z lekarzem, jednak lekarz stwierdził już ~~tylko~~ tylko śmierć księżki. Zgon nastąpił w czasie prunpnie księżka wtedy do jego mieszkania, i według wypowiedzi urzędnika Zofiiawa Świrka, który wówczas był ministrem księżka wtedy w momencie kiedy znajdował się na rynku przy uloci do obecnej ulicy Piotro Storgi. Matka moja, jak również brat jej Stanisław występowali jako świadkowie w Warszawie - zeznawali niegdyś, jak to opisałem, były nawet oglądany z miejsc, z których widzieli wychodzącego z kaplicy miściami. Doświadczony był dziennikarz Friedrich Niemann, dziennikarz protestwa. Niemann wyznał alibi, że w tym czasie wyjechał do Berlina. Według wspomnienia mojej matki, mógł po wyjściu z kaplicy zabrać nawet na początek do Berlina, nie mógł jednak godziny o której ~~zabrał~~ z bratem zabrał wyjechał miściami z kaplicy. Powołane świadkami matka miała o tym że brat jeszcze wdał się z jakimś Niemcem. Triumfem bratem nie był obecny w Miasteczku Mandelke (nie pamiętam który z nich, czy rendant Jan, czy ten jego brat Josef.) Mandelke ucałował się do Henrika, a kiedy pod wieczorem wracał do domu, w Przedstowiu spotkał się z matką wujkiem Generelem Huttlem, który opowiadał Mandelkemu, co się w Miasteczku. Mandelke także odpowiedział, „zu felt, zu felt”. (za kłoty, za kłoty) Zmarł księżka wtedy pochowany został na nowym cmentarzu, jaki był przed pogrzebem nie mogłem ustalić. Za niedość parafii księżka Kiedoba (1915 - 1939) w latach międzywojennych na grobie postawiony słomny krzyż z żelazem.

Z abt księżka wymiata, że księżka wtedy był młodym, dobrze zbudowanym i rozpulentnym miściami, był energiczny, a może nawet przewyższył w działaniu i nie ustąpił. Powodem otrucia mogły być dwie gwałtowne nieporozumienia z dziennikarzem i dziennikarzem. Fakt niegdy przysparzenia, domniemy, jednak zgrawoy nie ujął mi. Dziennikarz Niemann zmarł w tym samym roku i pochowany jest obok stróżem księżka wtedy. Księżka wtedy w swojej krótkiej pracy duszpasterkiej dużo wykonał w dzieło przygotowanie budowy kościoła, jednak nie było mi danym, dzieło to zakony. Później jego dzieło (akt Acm. Świdwa. Pjds., Kmińska parafialna.)

Maplika w Hłonij zebrał
otruty się księga proboszcza
Stanisław Włoda.

1895. Nowy duszpasterz, budowa nowego kościoła

- 1898

+

W dniu 20 września 1895 Komitet powołał administratora parafii księdza wikariusza Szukada z Bogielna. Wkrótce ten kapłan, urodzony w roku 1877 zgodnie z zaleceniem Komitetu energicznie zajął się sprawą uniezwolnienia budowy kościoła. Na posiedzeniu Dzerżi w dniu 27-go października 1895 ksiądz Szukada informuje, że Dąbron (Berlinckte) obchodzi przy swoim, by kościół był budowany w tych wymiarach co poprzedni kościół, tak że sprawa podjęcia projektu parafii nie została dotknięta.

W dniu 16 listopada 1895 ksiądz Szukada sprawę przedstawia do Komitetu, proponując, że parafia liczy 2489 dusz i że nowy kościół należy budować by pomieścić 1365 osób. Komitet radzi sprawę oddać do Rejencji, zaś dalsze nakreślić na przyszłość na termin pojedynczy. Sprawa budowy kościoła zainteresowała się również ksiądz anżyński Stabrowski, przysłał dwa opracowane projekty przez architekta Kobylińskiego z Bermania. Jeden projekt ujętymy na 50000 marek, drugi zaś na 65000 marek. Dzerżi na posiedzeniu w dniu 7 maja 1896 akceptowała projekt na 50000 marek, natomiast Rejencja na posiedzeniu w dniu 8 maja 1896 wypowiedziała się za projektem w wysokości 65000 marek. Celem obrisienia kształtu budowy, projektant zaproponował sklepienie kościoła z drewna, zaś nowymi filary z drewna. Dąbron, po wielu korektach dnia 22 sierpnia 1896 po wprowadzeniu pewnych poprawek co do posadzki zgodził się na kształt, jednak już 18 listopada 1896 powiedział, że odmówił projektu i trzyma się wielkości starego kościoła. Ostatecznie przyjęto projekt budowy kościoła na sumę 45000 marek. Zbudował zlecono budowniczemu Stabrowskiemu w dniu 17 stycznia 1898 ujemniejszą pracę murarską na 39500,- marek. Wykonanie dachu zlecono specjalistom cieśli Wiltlowkiemu z Siedy. Termin wykonania ustalono na dzień 15 września 1898 i przedłożono na 15 października 1898

+ nowy budowany +

lan nie budowy w stanie surowym zakończono przed zimą. Istotny odstan wystanano według projektu architekta Katelyna z Bernania, a wykonaw odstan rzekłan Nowakowski za 2400 marek. Nowa ścnielnicie ufundowała Brakozda Kichbaedt. Dómnem z dnia 27 września 1898 ksiądz arcybiskup Stablewski w Bernaniu polecił księdzu diekanowi Sambergerowi w Naku, by łoni do Monach poświęcenia kościoła. Dówiecenie dokonane zostało w dniu 16 listopada 1898. Z prebiza okła poświęcenia kościoła spisanym stowony dokument w języku łacinskim. W akcie poświęcenia uczestniczyli księzi: Samberger-diekan, Guchmejir, Klorowier, Swanne, Greiner, Gyglewier, Lemier, Knyellewski, Brandak, Has i Kuchada. Dnia rozpoczeciem budowy rzebrano Kuchlicz.

1898

Quadowa nowa szkoła Katolickiej

(Arch. Pómski. Kómski Kócia)

Wzbudowany w roku 1850 budynek szkolny został w dniu 21 maja 1889 policyjnie zamknięty. Dany budynek stał waleciami 48 lat, pod czas gdy inne budynki wybudowane w tym samym roku, jorze deiziaz instruję, aczkolwiek liczą już ponad 120 lat. Na cele szkolne Rada szkolna katolicka wynajęła 1 domu przy ul. piekarskiej Jürgensa w rynku (obecny budynek administracyjny firmowej Spółdzielni Jednoczyni) wybudowano w tym samym miejscu nowy, piętrowy budynek szkolny, o 2 obsemych izbach lekcyjnych na parterze, oraz dwóch mieszkan na 1 piętrze. Wzbudowano również stowony budynek gospodarczy.

1899.

Wybor nowego burmistrza

(Arch. Pómski. Tamski)

Dotychczasowy burmistrz Mtschinsk zrezygnował ze swego stanowiska, przechodząc na lepsze piabne stanowisko. Rada Kiejka dokonała wyboru burmistrza w osobie Geolera na okres 12 lat.

Zastępcą ustępującego burmistrza Mtschinka było zorganizowanie Kiejkiej Kasy Wzajemności w Mioscie. (Arch. Kiejka)

1900

Spis ludności.

Spis wykazał 1058 mieszkańców. Brak podziału mieszkańców na poszczególne upnania, jak i podziału według narodowości. W prounaniu ze spsem z roku 1887 zanotowano wzrost o 105 osób, co nastąpiło głównie na skutek wódogonia do miasta Keleni. Wóstowice. (Arch. Pómski)

Quadowa domu dla lekone przy obecny ul. Szabrowskiej.

Dla zapewnienia lekonei stowemy mieszkania, Rada Kiejka wybudowała przy obecny ulicy Szabrowskiej piętrowy dom mieszkalny. Lekon na parterze zajmował 3 pokoje, a manowiem przeszakni, gabinet lekarski, oraz 1 pokój na apteczkę prowadzona, zaś na 1 piętrze lekcon zajmował mieszkania 4 pokojowe, kuchnie i komórki dla służby.

Dendało na parterze mieszkanie 3 pokojowe i kuchnie zajmował diekanura mleczarni, które była własnością miasta. Koszt budowy wyniósł 20 000 marek.

(Arch. Miejski)

1900

Budowa hotelu

Właściciel regularni frondek wybudował przy obecnej ul. Jędrzejowskiej hotel, podający z restauracją. Od szeregu lat obiekt ten używany jest jako lokale przedstawowa.

1901.

Zmiana probiera

Dotychczasowy administrator parafii Kościół Św. Michała przeszedł do Józefowca. Na jego miejsce przybył ksiądz Piotr Hammer. Za jego rządów nastąpiło istotne malowanie kościoła budowy kościoła. Wzrostki na budowę kościoła przedstawiają się jak następują:

1) Stabrowski - za prace murarskie - lyncharskie	38.626.92 mk
2) Włostowski - za prace ciesielskie	4.079.65 mk
3) Szradowski - prace stolarskie	1.137.80 mk
4) Sommerfeld - prace kowalskie	115.52 mk
5) Cęptowski - prace malarzowskie	1462.12 mk
6) Nowicki - prace malarzowskie	500.00 mk
7) Nowicki - prace malarzowskie	259.82 mk
<u>Razem</u>	<u>46.951,33 mk.</u>

Za rządów księdza Hammera sporządzono dwa nowe dzwony kosztom 833 marek, oraz sporządzono zegar wiekowy z f-my Grottmann za cenę 833 mk. Dzwon wiekowy z uwagi na publiczny charakter zegara wiekowego, proszę o dozwolenie na ten cel. Magistrat w oparciu o uchwałę Rady Miejskiej zadefiniował się do marek. (Dziennik paraf. i akta magistratu)

1904

Własność państwa budynków gospodarskich

Na skutek pożaru który wybuchł w zabudowaniach gospodarskich przy rynku, spaliły się zabudowania gospodarskie w rynku u obywateli Kłse, Kłoch, Sonnenberg, oraz przy ul. Racławickiej u ob. Fengerów oraz kościoła ewangelickiej. Zabudowania mieszkalne zostały, w miejscu spalonych, wybudowano wypożyczanie magazynu budynki gospodarskie.

1904/05

Budowa wodociągu miejskiego

Magistrat, w porozumieniu z właścicielem majątku Parostow wybudował wodociąg grawitacyjny, który miał dostarczyć wodę dla mieszkańców miasta, jak i dla majątku w Parostowie. Stronny zbiornik na wodę wybudowano na gruncie osiedla w lesie kostrubkim. Woda wypływająca ze źródła została oceniona jako bardzo dobra. Wzrostki zwrócone z zacięciem głównego rurociągu od zbiornika do miasta zostały wykonane z podzieleniem Parostowa w stosunku 1:2 - czyli dwudziś 1 część za miastem 2 części. Ponadto odcinki głównego rurociągu zostały także strona w swoim zakresie. Wodociąg do poszczególnych działek przeliczył właściciel. Koszt ogólny zacięcia sieci publicznej zostały po pewnym czasie dozwolonej perzostki emon- lacyjnej z Miejskiej Rady Osiedla i w Miasteczku. (akta magistratu)

1905 Zmiana na stanowisku burmistrza.

Dotychczasowy burmistrz Giesler został rezygnacji. Wymieniony odszedł na krócej poobłą placowisko. Rada Miejska wybrała burmistrem Adolfa Martsa z Herrowa. Wymieniony pełnił tam funkcję rezydenta miejskiego. (Alta Magistrat)

Zadziwieni Ochotniczej Strazy Pożarnej.

Z inicjatyw burmistrza Martsa w dniu 4 kwietnia 1905 Ochotnicza Straza Pożarna. Na członków zapisano się 24 obywateli, przeważnie rolnicy i rzemieślnicy niemieckiej narodowości. Wskazał zarząd powołaniem 7-miu członków. Snurowanym był burmistrz Marts, zaś ogniomistrzem (odpowiedzialnie obecny nacelnik) Kuperi Ewald Reetz. Dzięki wielkiemu staraniem burmistrza, jak i powołanych dobażyci z Urzędem Ochrony, Straza w stosunkowo bardzo krótkim czasie została umundurowana i uzbrojona. (Alta Magistrat)

Wzbudowanie organistówki

Parafia Rzymsko-Katolicka wzbudowała stem mieszkalny na wieżek organisty, jak i przybudok dla podopiecznych Szpitala Katolickiego. Organista otrzymał mieszkanie z pokojem i kuchnią, zaś z pokojem pralni-cesno dla potrzeb parafii. Koszt budowy wyniósł 4520 marek. (Kam. paraf.)

1906 Zmiana protorece

Z dniem 30 stycznia 1906 Krieger Hammer został odwołany do Lwowa. Na jego miejsce przybył Krieger profesor Filip Hoffmann, wyznaczony umowieniem przez diekana Besamora w dniu 15 września 1906. Patron Kościoła Ferdinande, pomimo zaproszenia w Niemczech nie uczestniczył. (Kościół paraf.)

Sprawy organów dla Kościoła

Do Kościoła Katolickiego zakupiono nowe organy za 5600 marek. Zakupiono również nową ambony, dostosowaną do ogólnej urody wnętrza Kościoła. (Kościół paraf.)

1908 Opuśnienie miasta przez lekarza

Lekarz dr. Bauchs z powodu braku warunków należytych egyp-tencki opuścił Miasteczko. Sumiennie starani ze strony Magistratu, zaden lekarz nie zdecydował się na niedługo w Miasteczku, tym więcej się na miejscu nie było apteki. (Alta Magistr.)

Przeniesienie Magistratu do gmachu przy ul. Dąbrowskiej

Wobec opóźnienia budynku zajmowanego poprzednio przez lekarza, Rada Miejska zdecydowała przeniesienie biura Magistratu do tego budynku. Na biura zajęto 3 pokoje na parterze, zaś 1 pokój przekazał burmistrzowi jako mieszkanie służbowe. Opóźniony budynek w rynku przewidziano jako mieszkanie służbowe dla policjanta miejskiego. (Alta Magistr.)

1909 Zadziemi chodnika przy ulicy Hosińskiej.

Magistral, po uzyskaniu zgody z Powiatowego Zarządu Dróg w Włocławku, zadziemił chodnik po prawej stronie ulicy Hosińskiej, poruszony od rynku, aż do przejścia kolejowego. Krawężniki wykonane z ciśnień kamienia polnego, natomiast nawierzchnia chodnika była żwirowana.

Wybudowanie fabryki wapna nawozowego.

W Miasteczku Głubym wybudowano zakłady wapienne. Eksploatowano występujące na Działach Hosińskich bogate złoża wapna, wydobywając je za pomocą sprężonego powietrza (Kopano jest torf) i po wysuszeniu na wolnym powietrzu wagonami - ułożonymi kolejnie jedna o trzebiej drugiej dowożono do danej fabryki, gdzie wapno mielono. Wapno stosowano jako wapno nawozowe. Fabryka w sezonie zatrudniała około 30 robotników. W otoczeniu nieco późniejszym wokół fabryki wybudowany pomost sztalerski z konstrukcją stalową, i za pomocą dźwigu o napędzie elektrycznym wapno nawozowe ładowano na wagony kolejowe, projektowane na specjalnie do tego celu wybudowanej linii kolejowej.

Zadziemi polskiego sklepu tekstylnego.

Ojciec mój Nepomucen, z zaurdu ministra Krawiecki, za namową i pomocą finansową księcia protektora Hoffmanna otworzył w rynku sklep tekstylny i odzież męskiej. Była to wówczas jedyna placówka tej branży w Miasteczku - istniejące bowiem 3 sklepy tej branży znajdowały się w Działach Rydzewskich. Pomimo silnej konkurencji, dzięki poparciu ze strony Solarów zamieszkałych w Miasteczku i Orlowie, placówka utrzymała się do czasu upadku i wojny Światowej, przyczynając swoją działalnością na skutek powstania ojca na wojnie.

Nabycie gruntu pod budowę z majątku w Pruszkowie

Magistral nabył drugą połowę od właściciela majątku w Pruszkowie gruntu w całości po prawej stronie obecnej ulicy Hosińskiej i lewej strony ulicy Światowskiej aż pod tor kolejowy, przewidując grunta te jako plac pod budowę. W tym samym czasie właściciel tego majątku sprzedał bez pośrednictwa swojej placów budowlanych po lewej stronie ulicy Hosińskiej, indywidualnym nabywcą.

1910 Nowa sala na Górze Łobowej.

Niemiecki Fraktion Hürstow (Schützengilde) wybudowała na Górze Łobowej bardzo obszerną salę, odpowiednio dużą scenę, dwa pokoje gościnne i kuchnię. Rezerwa była dobra, mającej na uwadze umocnienie niemieckiego i szerzenie kultury niemieckiej, na cele budowy sali przynależało dotacje w sumie 4000 złotych. Wtedy umieszczono z cegły, zaś dach o konstrukcji stalowej - sam dach z desek, pokryty papą smołową.

1911.

Spaleni studocy należącej do prototwa.

W dniu 12 sierpnia 1911 spaliła się studocia przy obecnej ulicy Szubrowskiej, stanowiąca własność Drotstwa parafii rymko-katolickiej w Miasteczku. Dozobudowani byli elotni użytkownicy gruntu, który w dawniej studole korzystali swoje słońce zbir. Dozob przypuszczeniu powstał na skutek zabawy zaparkami przez 8-tno letniego chłopca. (Lpke Arch. Sanktu.)

Wybudowanie nowego prototwa.

Parafia rymko-katolicka wybudowała nową plebania kosztom 11.400 marek, oraz obszerny budynek inwentarsko-gospodarki kosztom 480 marek. Parafia pokryła 2/3 zaś dątem kościoła 1/3 kosztów budowy. Zbudowana plebania skierowana po lewej stronie drogi wiodącej do Kościoła parafialnego w mniej więcej w miejscu, gdzie znajdowała się plebania przed spalaniem w roku 1849. (kniha parafij.)

1912.

Wybor nowego burmistrza.

Dolycherowski burmistrz Oskar Kart powołany został jako burmistrz do wiktorij miasta. Za jego rządów zorganizowano Ochotniczą Straż Środką, zastąpiono budowę wodociągu miejskiego, utworzono ulicę Racławicką, oraz zastąpił grunta pod planowaną rebudowę miasta. Rada Miejska dokonała wyboru nowego burmistrza w osobie nieznanego Jolima, który nie miał wykształcenia prawniczego.

Przechodzenie polskiej piekarni.

Jan Dadych, piekarz - Solank - wykupił nieruchomości z rąk ruregata Kramanna (poprzedni właściciel Drocowski) i istniejąca tam kuźnia przebudował na nowoczesną piekarnię parową. Założył również sklep z artykułami spożywczymi. Dadych, jako dobry fachowiec, szybko zdobył sobie klientów, konkurując z istniejącymi na miejscu z trzema piekarniami niemieckimi. Gwiera, dotychczas pracująca dworosił codziennie do otulicznych wiosek, Jan Racławski, Braconyż, Roko nepole, Dyzewice.

Zapoczątkowanie budowy chodników

Rada Miejska uchwaliła statut miejskiej w przedmiocie budowy chodników w mieście. Zgodnie ze statutem, koszty budowy chodników o nawierzchni brukowej pokryte były miastem, oraz zainteresowany właściciel posesji. Jednocześnie zapoczątkowano budowę chodnika o nawierzchni betonowej przy obecnej ulicy Szubrowskiej po prawej stronie tej ulicy od rynku aż do mostu przebiegającej przez ulicę strugi.

Dozob przy ulicy Monopnickiej.

Spalił się chlew stonowiany własności robotnika Łelaemę. Dozob powstał na skutek składowania gorącego popiołu w chlewie. Dozob ustrużony w noy. Mergiana akcja ratunkowa ze strony Ochotniczej Straży Środkiej uratowała dom mieszkalny i zabudowanie sąsiedzkie Romana Łaskiego. W miejscu spalonym, utbudowano nowy - masywny chlew.

1912 Kupno gruntu pod lasem bratkovskim.

Attem notarialnym z dnia 29 lipca 1912 Registrar zakupił od spadkobierców Ziedermanna grunta, położone w pobliżu zbiornika wody Urządni wodociągowej przy lesie bratkovskim. Kupno danego gruntu dokonano z uwagi na znajdującą się na danym gruncie leżną ścieżka wody.

Wybudowa miasta przy ulicy Kiełmiński oraz ulicy Świerkowskiej.

Na gruntach nabytych przez zainteresowanych z majątku Piotrowa, na parcelach odtapianych przez miasto na cele budowlane, jak i na działkach prywatnych zaplanował ogólny ruch budowlany. W okresie lat 1909-1912 wybudowano młyn parowy, mleczarnię, fabrykę przetworu ziemniaczanych, wytwórnię wyrobów cementowych, dwie stolarnie, kucnię, piekarnię, warsztat kowalniczy oraz niepełną przyoczną. Dalej wybudowano nowy gmach dla urzędu pocztowy, obiekt handlowy w którym zlokalizowano drogerię i sklep artykułów gospodarkowa domowej, oraz sklep zegarmistrzowski. Wybudowano jeden budynek mieszkalny z piętrowy, 7 budynków piętrowy, oraz 6 budynków mieszkalnych parterowych przy fabryce przetworu ziemniaczanych wybudowano luksusowe wily dla kierowniczej fabryki.

1913 Wyłoga parafii

W dniu 1913 odbyła się wyłoga parafii pod przewodnictwem księdza biskupa Wiktora Kłosa i Gniwna. W parafii odbyła się również misja. Zmiana na stanowisku burmistrza.

Wybrany w roku 1912 burmistrz Götum, został zwolniony na skutek opilstwa. W miejsce jego wybrano burmistrzem niemieckiego Keellera, który otrzymał w zarządzaniu lepsze stanowisko, zrezygnował uśpić załatwi kilka misji.

1914. Wybór nowego burmistrza.

W lutym 1914 Rada Miejska dokonała wyboru nowego burmistrza w osobie Gustawa Berganda. Wybrany, z zawodu kupca, zamieszkał w Miasteczku od października 1901 roku, był współwłaścicielem cegielni, oraz młyn parowy.

Wybudowa drugiego zbiornika do wody.

W związku z ciągłą rozbudową sieci wodociągowej i podłączenia do niej coraz to więcej nowo wybudowanych obiektów, zaistniał brak wody w wodociągu miejskim. Do tego wybudowano drugi zbiornik, zlokalizowany na gruncie zastąpionym w roku 1912. Zaplanowano w wodę znacznie się poprawiło, jednak w okresach letnich nadal występował brak wody w wodociągach miejskich.

Wybuch wojny światowej.

Zapomnianym powodem wybuchu tej wojny było zamordowanie austro-węgierskiego następcy tronu Franciszka Ferdynanda 28 czerwca 1914 w Sarajewie.

1914.

Od tego momentu Niemcy spodziewała się, i wciągnęła w niepotrzebny użytku wojny. Różne próby negocjacji prowadzone przez Niemcy, Austro-Węgry, Rosję, Serbię, Francję, Anglię ugraić nie udało się na to, że żadnego nie postanowienia ugodowego zawieszony. Niemcy ugraić party do wojny, używając nacisku na Austro-Węgry, by wypowiedziano wojnę Serbii, ta zaś usła nad sobą opiekę cesarskiej Rosji. W dniu 28 lipca 1914 Austro-Węgry ostatecznie wypowiedziały Serbii wojny. W dniu 1 sierpnia 1914. Niemcy postanowidy wypowiedziano wojny Rosji, a w dniu 3 sierpnia 1914. Francji, wtracając w dniu 4 sierpnia 1914. na teren neutralny Belgii, co pociągnęło za sobą przyłączenie do wojny Anglii przeciwko Niemcom. Na kilka dni przed ogłoszeniem powszechnej mobilizacji, niemieckie wojska wojenne powołały pod broni szereż rezerwistów dla uskupienia stanowisk podług pierwszego rzutu. Z tegoż biostociska także szereż stymali i rezerwistów.

(Hetzläufer, Ffländer i Kottopu (Koci) Samo ogłoszeniu powszechnej mobilizacji nastąpiło w dniu 1-go sierpnia 1914 około godziny 17-tych Soligent miecki Otto Neumann podał to do wiadomości za pomocą „deonta” odwołując wolno i dobitnie treści rozkazu mobilizacyjnego, który w języku niemieckim brniad jak następuje: „Seine Majestät, der Kaiser und Königin, haben die Mobilisierung befohlen. Erste Mobilisierungstag, der ~~erste~~ ^{erste} August.” (Jego cesarsko-królestwa Koci nakażali mobilizacji. Pierwszy dzień mobilizacji ~~pierwszy sierpnia~~.) drugiego sierpnia) W pierwszym dniu mobilizacji powołani zostali głównie młodsi rezerwisci, oraz popolite rezerwisci, które przyjęły przede wszystkim otrzymane służby wartownicze. Następnie kolejno odjeżdżali w określonych dniach i godzinach powołani rezerwisci i last ruwana „Sandwich” Mobilizacja trwała około 5-ciu dni.

Stworzenie patroli i wart obronnych.

Zaraz po użytku wojny, wojska niemieckie podały do wiadomości, że z Francji uciekają szereż samochodów zaśladowanych zlotem, i że samochody te są w posiadaniu przez Niemcy, by służyć do Rosji. Wojska niemieckie nie odroczenie zorganizowały patroli ustrójne w broni typy wojennego i potrzebne amunicyj. Patroli te zostawiły wszelkie służby, nawet służby drugorzędne, polne (na przykład służby polne z ulicy Rządawickiej do Rządawow) drogi zatwarozono worami, brniami, zacięgnięto druzg poprzeczne, oszukując na przejazd samochodów ze zlotem. Jak donosiła wówczas prasa, na skutek nie uszukania uocowania do zatrzymanie się, zastnidony został jeden Landrat niemiecki. Do kilku dni patroli uclwodano. Nie zaledwie od wspomnianych patroli, zorganizowano również warty ustrójne, które pilnowały zbromków ustrójnych, (obawiano się zatrzymania warty przez npięcio) zakładow, fabryk, a ponadto w porze nocnej patrolowaram ulicu w mieście. Ser kolejowy przez pierwsze dni wojny zabezpieczały patroli wojenne.

1914

Wzgląd żołnierza niemieckiego w czasie I wojny światowej.

Żołnierze jednostek frontowych otrzymali umundurowanie o kolonie ochrannym siwo-azary, tak zwane w języku niemieckim „Feldgrau”.

Fotografia pierwsza przedstawia żołnierzy niemieckich

z żołnierzy w mundurach żołnierskich niemieckich tak zwanych „prospolitych” ruszenia jednostki artylerii na froncie wschodnim pod Rygą. Na pierwszym planie widoczni są żołnierze, w tle natomiast widoczni są artylerzyści.

Na drugim zdjęciu widoczny jest żołnierz w stopniu podoficera - rezerwisty.

Samotność żołnierza niemieckiego.

Nauczyciel w szkole katolickiej w miejscowości Bernhard Rindscheid, pochodzący z Hanne Hichel (Westfalia) powołany został w pierwszym etapie mobilizacji i skierowany do pułku piechoty w Frowroddawie. Wymieniony doznał rozstrzygnięcia nerwowego i postrelis się z Karabinu. Zmarł w szpitalu w Frowroddawie dnia 15 sierpnia 1914.

Zmarły był przyjacielem żołnierza. Wład brata księdza katolickiego, który po pogrzebie w Frowroddawie przybył do miejscowości dla załatwienia spraw osobistych zmarłego.

Wzrost z Brno Wschodnich.

W związku z wstąpieniem wojsk niemieckich w drugiej połowie sierpnia 1914, ewakuowano z Brno Wschodnich ludność cywilną. Władze niemieckie znalazły schronienie w miejscowości.

Zmiana protosera

Ksiądz protosera Filip Hoffmann przeszedł na protestantyzm w Wzrostku. Wymieniony stał się pełną jako gorący patriota polski. Prace parafii objął w dniu 1 października 1914 ksiądz Witold Mowarowski. Ksiądz został jednak przez Rejonęję białogórską zatwierdzony i w dniu 15 kwietnia 1915 musiał opuścić parafie. Sądował nad księdzem sprawował rotel przejęcia majątku w Brno Wschodnie w ręce Komisji Holenderskiej w Brno Wschodnie - Praca prawnicza, siła - Rejonęja białogórka.

1914

Marszałek mieszkaniowy Miasteczka.

W pierwszym okresie wojny, burmistrz Bergande zwodził mieszkańców miasta. Marszałek odbywał się pod gołym niebem - w rynku. Na marszałkach tych burmistrz Bergande uzgadniał patriotyzmu, pro resanki przemówienia, starając się umówić ludność, że winna na uwolnienie wojny być po stronie wojsk, apelował o jedność narodu niemieckiego, powtórzył słowa cesarza Wilhelma II że wojna zostanie się rychło, oraz wskazywał na zbliżającą działalność wojsk, których mamy i na terenie naszego miasta. Tu wreszcie skierował w stronę małego groma Bolesł, stojącego gdzieś tam na ulocy, a którym przewodziła pani Grzmistawa Ryjers.

1915

Wprowadzenie kartek na chleb.

Nie spełniły się zapewnienia cesarza Wilhelma II o rychłym zakończeniu ruskiej wojny. Rząd doznał się, że nie wystarczy chleba. Stąd też wprowadzono z dniem 1 lutego 1915 kartki na chleb, przydzielając na osoby dorosłe 225 gramów maki, co w praktyce na chleb wypadło co 340 gramów chleba. Były pewne dodatki dla siebie i najcięższych pracujących. Już w dniu 3 marca 1915. obniżyli przydział chleba na 300 gramów dziennie. Był upiór chleba otwierający odpowiedni dodatki ziemniaków. Polnicy utrzymywali kartki przemianowe, uprawiając do dostarczenia przemianu otrzymanej ilości zboża.

Zmiana protore

Z dniem 20 kwietnia 1915 parafia objął ksiądz protore Feliks Kiedbas. Wymieniony przybył z Białej, gdzie był wikariuszem polskim przy kościele faryjnym. Ksiądz Kiedbas otrzymał protore w Refonji białej już w dniu 12 listopada 1914 roku. Ksiądz Kowalski nie uczestniczył w odwołaniu protore. Urzędnie wprowadzono księdza protore Kiedbas z dnia 19 września 1915 roku przez dekanata makieński ksiądz Róbowicki, protore z fadok.

Budowa magazynu przy piakarni.

Dla zapewnienia należytego przechowania wyprodukowanych piaków ziemniaczanych, wybudowano przy fabryce 3 piakowy magazyn, magazyn, jednak strony na przegrzanych piakach były z drewna. Zainstalowano również młyn do mielenia piaków.

1915/

1916

Elektryfikacja miasta

Magistrat przeprowadził elektryfikację miasta. Sprawy związane z elektryfikacją miasta doznała firma „Glemens-Johuekert-Wortle z Berlina. Kartę sieci napowietrznej należało napisać i budowę transformatorów postawić miasto, zaciągając w tym celu kredyt długoterminowy w Kierkiej Kasie oszczędności w Miasteczku. Kartę tę wynosił około 20 000 marek.

1916

Śmierć przy ul. Dąbrowskiej.

Spadł dymek mieszkalny stanowiąc własność Jakuba Jakobiego, zjedmowany przez 2 biedne rodziny. (Chyży - Sadle) Śmierć ułuchła w noc, Spadł się prawie cały dobytek. Śmierć zauważył stróż nocny, a mieszkańcy obecni przez stróża uszli z życiem. Emocjonalnie nie zostało ustalona.

1917

Zarządono rożnicie konfliktów między przedmiotów wykonanych z metali ko-
lorowych, jak miedź i miedzi, miedziane stosowane w kuchni, okucia drzwi, okien,
i t. p. Jednym ducie ilosi mieszkancom nie nastrowade się do tej rozróżnienia,
używając posiadane przedmioty - głównie o ile chodziło o miedź i miedzi.

Bozar magazynu płatków ziemniaczanych.

Bozar strawił nie test dawno wybudowany magazyn płatków ziemniaczanych.
Ogion powstał w pomieszczeniu, gdzie umieszczony był młyn do przemiału płatków
ziemniaczanych na mąkę. Ma skutek braku wody, odpowiedniego sprzętu, jak i
ludzi, bozar wstrząsł ogarnął cały magazyn, w którym zmagazynowano obrymnie
masy wyprodukowanych płatków ziemniaczanych. Uratowano stałymi barakami
młoda tego test weselega dla wyżywienia przedmioty.

Bozar w kościele katolickim.

Krótko po zamontowaniu 2 pieców kokowych w kościele katolickim,
pełony niedzieli po podudaniu wybuchł bozar wisły dachowej po prawej stronie
nawy kościelnej. Dany niedzieli po podudaniu przybył do kościoła protowice kiedkade
protowice M. Ewier z Smirnowa. By tej okazji obaj kościelni udali się do kościoła,
skierowdając, że kościół był przypalony ogniem, aczkolwiek nie było widai widła
ognia. Inżynier kościelny Duchowick udał się niezadowolony na poddasze,
skierowdając się pali się jama z belet. Organizowano niezadowolony demonstria
wody z protestu i kościelnemu udało się bozar ugasić. Inżynier powstania
ognie było przedstawienie belet w powrocie kermimowym. (Udziałem obserwacja,
byłem ministrem i uczestniczyłem w demonstria wody)

1918

Magta śmierci nauczyciela

Wtorek 2 dnio 17 no 18 lutego 1918 zmarł w swoim mieszkaniu przyboymu
nauczyciel przy szkole katolickiej w Krasnodarze. Wzrostem był niskim, w wojnie
w płuce i przypuszczalnie opanowite się rane w płucach, tak że śmierci narko-
pita na skutek uglewu krwi. Zmarły był dobrym nauczycielem i noszący się
Dostaw Kiepert - podchorążym z zachodnich prowincji Niemiec.

Wspawanie stolaria wódce niemieckich o waporowaniu brzożko ujeżdżonych

Wtorek obliczu głodu, braku surowców, wódce resanku czyniły wspaniałe stolaria
o przysposobieniu brzożko na wyżywienie ludności, armii jak i zwierząt. Z bieram się
po prostu umyśle, co przedstawiało jako kulewion wartości odżywczej. Tak z bieram
pustki od owoców, głównie z oliwek, dyni i kiojki wytracano olej jadalny,
z bieram wszelkiego rodzaju owoce na marmolady, dzieci szkolne w pomie letniej
udawai musieli się pod przewarstwem swoich nauczycieli do lasu, by
uzyskać drewno z kioji, które następnie powano jako karmy dla koni.
Zastępowane w marmoladach kioji, w przygotowaniu murem udawai w zbior-
nię kioji - nie odstawaj kioji, nie odrywano się mowul kioji. Wtorek
zaci racy ujeżdżonych, stale jurose obnizono. Wtorek wstrząsając się spowót
szły się kradzieże polne, kradzież ziemniaki, wianura, oboje i t. p.

1918.

Wdramywanio si do chlewoiu, bijac tam i zabierajac swinie, gusie, kurcy, krowki. Miasteczko miało być radami gromadami odwoławali radników, wykupujac se sie tylko darto, a z obawy przed rewizją w porządkach, strażnie drugo ura- wali do swego miasta. Siemogda tracił na wartosci, zatem ludność miejscke upychwała sie odziecy, obuwie i t.p. dokonujac zamiany na izworniu. W czasie trwajacej wojny, rosła niemiecki wielotrotnie rozpiszwał przyrost wojenne, tak zwany „Kriegenslechte“. Dabich przyrost było 8 - statnia, dniewicze jaci nie satała dypromowane do kornia. Ze pomoca różnych satawosc, jaci w porostku wojny, wzdusono od ludności minety dote. Wd adze wojkocoe ze zdoiniu dotejch minet, udzielady żołnierzom urlopy. Z powodu braku swarciu pzonosicouych, sarsicy, obuwie, opadu, jak rowniez niepowodzen na froncie, uycofanie si z wojny spnemionowiu jak Szwecja, Gulgaria i Austro-Węgry, siła milatome Niemiec satała wadama. Revolucja w Niemczech.

W dniu 3 listopada 1918 zbuntowade si majoratke wojenne w Kilonii, majorone ochmowili uytomanie roktoru uelania si na morze, 9 listopada 1918 proklamowano republike, ceson niemiecki satał zdetronizowany, uelchowa nastepnie do Szwecji, zai w dniu 11 listopada 1918 podpisano zawieszenie brni w lastku Compiegne (Francja)

W cadych niemczech w adze sprawowaly utworzone swjalotzome „Rady Żołnierske i Robotnicze“. (Arbeiter und Soldatenrat) Dabke Rady powostatw rowniez w miasteczku. W skadacy Rady powostatw gównie zdetronizowanycy żołnierzy niemieckiej narodowosci. Specjalnej dsiadalnosci na terenie miasta nie pnyawiczy, bowim robotnicy byli w mniejszosci, zai wtricy niemiecky powostatli do zycia tak zwany „Führerrat“ (Rada Wodow) Wadnkowic tej rady - Niemcy - nie mogli zapuznaci rady Wlhelme“. Wzskar poległych na wojnie.

Wzskar imienny poległych na wojnie 1914-1918 z terenu miasta

№	Nazwisko i imie	Wiek, lat	Narodowosc	Wojscis	Boległ na froncie
1	Dahlke Adward	29	niem.	wzgl.	zachroni
2	Waciejewski Jan	21	polskie	Kabat.	-
3	Jaster Ewtr	25	niem.	Kabat.	-
4	Schulz Karol Artur	24	niem.	wzgl.	uschroni
5	Frueger Emil	30	niem.	wzgl.	-
6	Shudewinski Franciszek	20	polskie	Kabat.	-
7	Erta Artur	20	niem.	wzgl.	zachroni
8	Ingelke Otm	24	niem.	wzgl.	-
9	Gungei Waledekar	28	niem.	wzgl.	starypactki
10	Prakelm Gustaw	22	niem.	wzgl.	-
11	Banglisch Kurt	21	niem.	wzgl.	uschroni

12	Wachowski Piotr	25	polak	Wakol.	nie ustalono
13	Rummel Otton	20	niem.	ewgl.	uschnomi
14	Bilte Helmut	23	niem.	ewgl.	-
15	Grondowicki Aleksander	27	polak	Wakol.	zachwoni
16	Grünke Albert	25	niem.	ewgl.	romion, zmarł w szpitalu
17	Saul Wilhelm	22	niem.	ewgl.	zachwoni
18	Siedowski Stefan	19	niem.	Wakol.	zachwoni
19	Heller Eward	20	niem.	ewgl.	-
20	Holland Sawa	28	niem.	ewgl.	uschnomi
21	Lahski Eryklogh	20	niem.	ewgl.	zachwoni
22	Hinke Gustaw	23	niem.	ewgl.	uschnomi
23	Saul Grünon	21	niem.	ewgl.	zachwoni
24	Spieser Emil	27	niem.	ewgl.	zachwoni
25	Seemann Lem Adolf	19	niem.	ewgl.	zachwoni
26	Hardecki Otton	24	niem.	ewgl.	-
27	Sieminski Albert	27	niem.	Wakol.	zmarł w szpitalu
28	Frettschneider Albert	21	polak	Wakol.	zachwoni
29	Kancliska Eward	30	niem.	Wakol.	-
30	Moldenhauer Ernst	24	niem.	ewgl.	-
31	Hrause Rudolf	28	niem.	ewgl.	-
32	Tramowski Jan	22	polak	Wakol.	-
33	Josel Eli	29	zyd.	maje.	-
34	Karlwoitsoch Hermann	25	niem.	ewgl.	-
35	Heinrich Otton	24	niem.	ewgl.	-
36	Chanski Otton	23	niem.	Wakol.	-
37	Meier Jakob	26	zyd.	maje.	-
38	Hackbarth Wilhelm	27	niem.	ewgl.	-
39	Reits Hermann	25	niem.	ewgl.	nie ustalono
40	Szymkowiak (imię nie znam)	?	polak	Wakol.	zaginat bez wody
41	Jaster Jan	?	niem.	Wakol.	zaginat bez wody

W stosunku do ogólny liczy mieszkańców poległo 4. do 4. mieszkańców. Średnie Solario posiada 1000 na obrę sprawoz. W odnośniku do ogólnymienionych pod l.p. 1 - 39 ustalono na podstawie aktów zgony nieprawidłowy. Według stanu ogólny, zai l.p. 40 - 41, pamiatam tych poległych. Zawiomi aleji esereimowij przy drodze do Strastowe Starego.

Magistrat sporządował usunięcie imion i nazwisk przy drodze wodociuj do Strastowe Starego, sadze w zarman esereimie. Gyga w Wiatorku.

Zimnie 1918 zaplanowata niemans dotad chorba gyga. Na skutek nie majemini sposobu zj lecznie, zmarło w Wiatorku i okolicy Kietke m. 100000 wot. setki nie były cyms od 16 - 18.09 i pomonim od 30.11. - 18.12. 1918.

1919. Stowodanie tatr zwanej „Zürgerwehr“

W porostku 1919 roku niemiecki władca niemiecki powołał do życia niemiecką straż obywatelską, tatr zwana „Zürgerwehr“, do której przyjmowano wyłącznie mieszkańców narodowości niemieckiej w wieku powyżej 18 lat. Oficjalnie „Zürgerwehr“ miała za zadanie utrzymanie ładu i porządku publicznego, jednak faktycznie zorganizowanie nastąpiło z myślą o zorganizowaniu oporu wobec tatarskich sił w Wielkopolsce w odniesieniu do powstaniń, które wówczas zbliżały się pod maską Kotei. Zorganizowanie nastąpiło na publicznym zebraniu, w którym uczestniczyli wyłącznie mieszkańcy narodowości niemieckiej. Niemcy wyznania katolickiego odmówili przyłączenia do „Zürgerwehr“ a młoda małżonka Herrmann Kisthardt oświadczyła, że na Bolestaw, współorganizatorów wsi katolickiej strzelać nie będą. Jedynie dwóch Niemców wyznania katolickiego, a mianowicie Robert Handelde i Josef Jaster przyłączyli do Zürgerwehr, którzy eskonkowali zostali ustrajeni w Berating wojkowie i amunicyi. Zürgerwehr pełniła pewien okres czasu służbę wartowniczą, pełniąc misję inną niż Kotei. Z chwilą niebezpieczeństwa do miejscowości wojkowskiej odjechała tatr zwana „Frontschute“ (straż graniczna) Zürgerwehr rozwiązano. W miejscowości przez prawie cały rok Kwaterowała jedna kompania cichociemnych karabinowców, opuszczając miasto w dniu 15 stycznia 1920 roku.

Zasilenie szeregow wojak powstaniowych w Wielkopolsce.

W miejscowości nie organizowały się żadne oddziały powstaniowe, bowiem miasto zamieszkałe było prawie wyłącznie przez Niemców. Spiekliwili linii demarkacyjną, zasilając szeregi powstaniowców: 1. Marceli Kowak, i 2) Edmund Biedowiar, 3) Salcer - imię nie znane.

Stowodanie Rady Narodowej.

W tym imię, również w miejscowości została zorganizowana polska Rada Ludowa, w skład której weszli:

1. Ksiądz profesor Feliks Niedbał, przemianowany
2. Kierownik biblioteczny, mistrz Krawiecki - zastępca przemianowany
3. Józef Bisiak, organista - sekretarz

Rada Ludowa Kiejkowa miała za zadanie obronić interesy ludności polskiej zamieszkałej w miejscowości i okolicy, jak i przygotowanie terenów do objęcia przez władzę polską. W porozumieniu z Łowicką Radą Ludową w Bydgoszczy i Włocławku, oraz z Okręgową Radą Ludową w Bydgoszczy ustalano kandydatów na poszczególne stanowiska przyszłej władzy polskiej.

Utworzenie Stowarzyszenia Kulturowo - oświatowego „Jedność“.

Konstytucja z pewnej niedzieli udeklarował przed wyjazdowym dniem, z inicjatywą Księdza profesora Feliksa Niedbała, zorganizowanie w miejscowości Stowarzyszenia Kulturowo - oświatowego „Jedność“. W skład zarządu powstania wstąpił:

1919

1. Księża protosm Feliks Kiedbas - przewodniczący
2. Kierownikiem Witoldajewski - zastępca przewodniczącego
3. Stanisław Gólszaw - sekretarz
4. Kowalski Teofil - skarbnik.

Jako członkowie wspomnianego towarzystwa zapisała się Solki i Polay zamieszkałe w miasteczku i najbliższej okolicy.

Nauczenie języka polskiego w szkole katolickiej.

Socjalistyczne władze pruskie również ugrasiły zgodę na naukanie języka polskiego w szkołach powiatowych. W miasteczku w szkole katolickiej język polski kierownictwem udzielał 1) księża protosm Feliks Kiedbas, oraz organista Gólszaw Stanisław.

Rozparcelowanie ziemi nabytej przez Magistrat w majątku Pruszkow.

Rada Miejska zastąpiła z ręką władzy pruskiej wistny obwar granicami uprawnych, przysiężnych przynależno do majątku w Pruszkow. Przewidując, że tu- tejsze tereny przypadnie do Solki, Magistrat by zawiązał niemiecki stan posiadania, nabyte grunta niewłaścicielom sprzedad niemieckiej narodowości. Rada Ludowa miejscowa wskazywała na niewłaściwość postępowania, jednak bezskutecznie. Zawarte umowy kupna-sprzedaży uchylone zostały w roku 1922 jako sprzeczne z podpisanym Traktatem Wersalskim, a zainteresowani nabywcami kilka lat później otrzymali odszkodowanie w gotówce od Rządu Niemieckiego. Sprzedaw działek miejskich przy ulicy Świecińskiej.

Rada Miejska również podjęła uchwały o sprzedaży działek stamowiańskich w otoczeniu miasta, a pobliższych przy ulicy Świecińskiej i Sowiakowskiej na rzecz obywateli narodowości niemieckiej. Miejscowe Rada Ludowa zdołała energicznie protest, domagając się uchylenia uchwały, co też nastąpiło.

Zawarcie traktatu pokojowego w Wersalu.

W dniu 28 września 1919 o godzinie 15. - podpisano w Wersalu pomiędzy państwami Ententy a Prusami Niemieckimi traktat pokojowy, w myśl którego Solki włączona została do polski, a ziemi Strajny przypadła miasto do Solki. Jeszcze przed podpisaniem traktatu, delegacja Niemców z przewodniczącym burmistrzem Bergendegem udała się do Rejonu w Wersalu i przygotowała przeciwno przyłączeniu miasteczka do Polki. Niemieccki rząd wypracował. Ludność polska 21. 01. 1919 wysłała telegram do Niemców wzmiankując przygotowanie komisji polskiej przeciw przyłączeniu do ... z której strony osiedlenia należy wstrzymać na język polski brzmień: Radzono i nadmienić przyjechał od strony Węgry najostrej przeciwstawieniu ujednoliciu języka polskiego. Około godziny 16. - wieczny od 500 Lat przez kolonizację. Dla polskiego nadaje się w Pruszkow, w pobliżu miasto około 5 km na zachód od osiedla się jedyny dróg z wyjątkiem w całości przynosi miasto od ... w której kniości uwzględniać powołane radnie do brzo ludności polskiej w miasteczku i okolicy, jednak publicznie tej

1919.

wedzieli nie było meina otwierani z obawy przed represjami ze strony
skrajnej w Miasteczku Kompanii frontosobutka. Wielek zaniepokojeniu
ogarnięto miejscow Niemców i Żydow (uwodzali się do Niemców) a głównie
zaniepokojeniu ogarnięto unsemikow administracji, kolejon, prokurwoie,
zandarmerii i nauczycieli. Wiedzieli, że ich dni polity na polskiej
ziemi są policzone.

Ocekkowanie i przygotowania na powrót do Kacieny.

Accedowieni traktat polojowy soko zawarty, to zgodnie z przysiami
prawa miedymandowago, traktat podlegat ratyfikacji przez Rady państwa
Ententy, jak i Radę polonanej Rzeszy Niemieckiej. Nadzied otmes pedon
niepotrze, bowiem Niemcy pomimo przegrany wojny, cynili zapalcliwe
starania w kierunku odwracania zmiany granicy polsko-niemieckiej na
swoje korzy. Do tej spodecznikow polskie z ustanowieniem oczekiwado
yokty ratyfikacji traktatu polojowego. Czas oczekiwania upyminono przy-
gotowaniami do przejcia wladcy w Rze Solawow, a Rada Ludowa Kiejcewa
podjmoceba obaczemu decyji co do wot, ktore przewidziano nastaj do prze-
jcia wladcy i uradow miejscowych, jak i wot przewidzianych do objcia sba-
nowisk na neseblu powiatowym. Organizta Joludaw Biorik zorganizowat
despot spiewacy, zbirony glowni z cedymkim dowanytura, Jedniox "ewicace
spiewou polkich pieśni patriotycznych. Przygotowano tablice dla polkich
wladcz i uradow, jak rowniez chorozoni o barwach narodowych dla tych
wladcz, imzow wie soko. Spodecznikow polkie sprawiozo soko chorozoni
o barwach narodowych. Wzmysko to cynie mierzono w ustryciu przed
przed sdbniamami, frontosobutka

Wjezcie na urupiednienia - urzajmionia.

- 2. ...
- 3. Joludaw Biorik, organizta - serson.
- Ludowa Kiejcewa miata za zadanie
amisskady w Miasteczku i okolicy, jak i
we wladce polkie. W porozumieniu z Biorik
Wynytku, was z Organizowe Rada Ludowa
urupiedni stanowiska przysdy wladcy
dowanytura Kulturakm - siorakm

Zadbycie zorganizowany 4.04.1905 obotu. Strajk siesarny.

Ratyfikowanie traktatu pokojowego zawartego w Wersalu.

Pod naciskiem państw Ententy, w dniu 10 stycznia 1920. rząd Polski niemieckiej ratyfikował zawarty w dniu 28 czerwca 1919 traktat pokojowy. Komisariat Naczelny Rady Ludowej w Berlinie z dowódcą wojska niemieckiego nawrzeską Decemur z władzami egzekucyjnymi i wojskowymi Niemiec, ukalając wzięty harmonogram przysięgi przynajmniej 500000 żołnierzy prus wódzów i wojsko polskie. Ludność naszego miasteczka i otoczący region ostatnie przygotowania przysięgi wstrzymywali z niecierpliwością wojsk polskich.

Wtrącenie wojsk polskich do miasta

W dniu 23-go stycznia 1920. około godziny 10-tej ugrupowała się 2 kompanie stacjonująca prawnie od strony kompania wojska niemieckiego. Kompania ta, pod dowództwem oficera, wzięła obywateli o barwach czerwonych (czerwono-biało-czerwona) W imieniu ludności niemieckiej wychodził wojsko niemieckie zginął w Włocławku adwokat pastor ewangelicki Martin Kuschner, przynajmniej do obywateli wstąpił i obywateli. Ludność niemiecka przygotowała się do swoich domów, a podchodzący żołnierze niemieccy w marszu zginęli się z swoimi zbrojami, młotami, i "Kommun wieder" (my powrócimy) Niemiecki wojsko maszerowało nose do ratusza, a stąd do ulicy. Do ulicy wojska niemieckiego, wzięły co celi służy ulicy polskiej, uległa na ulicy, dmy zamieszkałe przez Polaków udekorowane portami flagami o barwach biało-czerwonych. Z imieniem (Magistrat i poczta) wzięto niemiecki napisy, umieszczając w wannach napisy polskie i zastąpiło polski flagi. Wymieniono niemiecki tablice z nazwą ulic. Do czasu wstrącenia wojsk polskich nad radem i porządkiem osuwała straż Obywatelska złożona z Polaków i Niemców. O godzinie 11-tej od strony Włocławka przez ratusz wzięły patrol Landarmii Polkiej w składzie komendant posterunku Landarmii Niemiec i jego pomocnika Józef Włocławka. Strukturalnie Rady Ludowej porządku wzięli pierwszych mieszkańców Włocławka, wzięli wzięli wzięli przygotowane Naczelny, dla umocnienia kompania z wzięciem wzięli. Ludność polska zebrała się na Rynek, gdzie w międzyczasie wzięli przygotowane Naczelny powitalne. Nikt jednak nie wiedział z której strony osiedlenia należą wstrącenie wojsk polskich, wzięli się przez Landarmie przylecia od strony Włocławka, to i stąd należą się spowieszczać wojska polskie. Około godziny 16-tej musieli się wiadomości, że oddział wojska polskiego nadciąga z Radawia, dmy nad torem kolejowym Radawym góram osuwała się jedyny dom z wzięli księżce Katolickiej, a po chwili i dom z wzięli księżce ewangelickiej, co pomysłownie wzięli jeden z wzięli Rady Ludowej. W Naczelny szereg, z przodu na ramionach i przodu na ustach, dmy oddział wojska polskiego wstrącił na rynek miasto

1920

by wójci w prawie posiadaniu to, co przed 150 laty zagarnięte przez
 z chęcią i miłą pruskiego Fryderyka II-go. Był to Oskarłk katolicy Ga-
 talion 7-go pułku Strzelców Wielkopolskich (przeimowany później na
 61 pułk piechoty Włoc. stacjonujący w Bydgoszy) pod dowództwem Kapitała
 Symana. Do Kapitała Symana przelała delegacja pan, witała wójtkę
 staropolskim wyśażym chlebem i solą. Snurowi Radoj Ludowej Międy
 protwice Filera Niedbał ugdził przemienne, patriotyczne przemówienie po-
 witalne, zaś wójtkę śpiewaczy pod batutą organisty Józefowa Świrka
 odśpiewał szereg pieśni patriotycznych. By radości i wzruszenie spływały
 z oczu wielu, wielu Polak i Polaków. Zastawiał się masami między i mi-
~~stacjami~~ ~~stacjami~~ miły i serdeczne powitanie Kapitała Symana, jednak
 by radości i wzruszenia nie pozwoliły mu zakomajętych kielku zot-
 nierkach odwo powieszowanie. Do oficjalnej uroczystości powitalnej, zot-
 niene zostały wyprowadzeni na przygotowane u miejscowych Polaków,
 jak i u niektórych Niemców ugnanie Katolickiej Kuchary, gasci
 zotniomy ugoszono jak kto miał i umiał. Kapitał Syman wraz
 ze swoim oddziałem zabwataował u wsiach protwice Niedbała.
 Niemiecy objwaleli miaste z dwiema firmami przegladali się wstrzymiu
 wójtkę pobiedz, obawiając się uggji na ulicy. Strzaganie bowiem nie-
 mieckie przez cały 1919 rok wójtkę polskie oficjalnie ostrzakała
 jako „bandy polskie”. Władze jednak wamni i zdyscyplinowane oddziały
 wójtkę polskie, powoli, powoli pojawili się na ulicach miasta. Komun-
 dantem miasta mianowany był młodszy d-y bawni plutonowy
 Frankowki, zaś burmistrza niemiecki Gustaw Burgande, aczkolwiek nadal
 umielował, otrzymał do berła dowadę, w robu miastre Strawickiej Ke-
 prumicoma Włodajewskiej, który aż do blasku kontrolyznował
 wszelkie zarządzenie i przyniesie burmistrza. Wprowadzone zostały
 godzina policyjne. Wład przestoy przejął Stanisław Frankowki, który
 do miasteczka przybył już 22 stycznia 1920. Dłolę na rasię
 zawiadychwał jowu niemiecki naczelnik stacji Bator, lecz już 12 kwietnia
 później przybył do miasteczka polski zawiadowca stacji Józef Świrka.
 Wierowmy unsem powołowej i stacji stopniow kompletowali obrady
 polskie z Brandzakiw przedstawianych przez Radoj Ludowej. Do biura
 Magistratu również przysto ołwie się biuro polskie, L. Smilica
 Gembriste i Józefa Gmardowoska. Handel i przemysł - również przemysł
 od samego początku normalnie. Władze powiatowe na nowo
 powiatowe przysto zotar u rasi polskie. Hamte mianowany
 zotar przez Radoj Ludowej organowe u Bydgoszy ziemianin dr. No-
 wackowski. Stary Samostowu Sowiatoe przejął organiste Józef Świrka
 z miasteczka.

1920. Kierowana zabawa w wolny Ojczyźnie

Staraniem Dowódcy "Jedyni" uszeregowano w mieście, dnia 25 stycznia 1920 zabawy dla żołnierzy, którzy w dniu 24 stycznia 1920 wstąpili do Miasteczka. Dnia zabawy uszeregowano wszystkich żołnierzy Wojska, która spoczęła w sali restauratora Szalinski, a następnie bawiono się wchodząc na salę restauratora Urtwepera. Goście uszeregowani prezentunka jak i zabawy potężyła z dobrowolnych składów społeczeństwa polskiego.

Wystąpienie ludności niemieckiej

W przesłankach miesiąca lutego 1920 dotarła do Miasteczka wiadomość, że około godziny 11-tej przejeżdżał przez Wojsko Komisja Graniczna, dla ustalenia niekierownej granicy pomiędzy Polską, a Niemcami. Informacja o społeczeństwie polskie Miasteczka i okolicy, by gromadnie przybyli na stację kolejową, dla oficjalnego powitania tej Komisji. Społeczeństwo polskie przybyło bardzo licznie, ustawiając się w dwóch rzędach na peronie pod sztandarami o barwach narodowych. Były również jedne kompanie wojska polskiego, ustawiając się również na peronie. Niemcy miejscowi, jak również kolonniści niemieccy z okolicznych w wielkich masach, również udawali się również na stację kolejową, stając się po bokach, jak i przed wejściem do budynku stacyjnego. W momencie, kiedy pociąg wotowy wjeżdżał na stację, Polonista niemiecki Wintor z bratrima uziogłat chorążiem niemieckim z woza, rozwinąłszy flagę, a tłumem Niemców przystąpił wstąpił na peron, w czym jednak przeszkodził żołnierz polski, ustawieni na peronie. Jak się jednak okazało tym pociągiem nie przyjechała żadna Komisja Graniczna (wiadomości o niekierownym przyjeździe okazała się nieporozumieniem). Był natomiast tym pociągiem grupa żandarmerii polskiej pod dowództwem roachmistra Wesołowskiej. Żandarmi polscy, widząc tłum Niemców z chorążiem o barwach cesarskich, momentalnie przystąpiła do akcji rozprzieszenia zebranych Niemców, skontrolowali chorążia niemieckiego, przeszukali młocę chorążia Wintora, a później również niemieckiej roachmistra polskiej miejscowej Ottona Neumanna. Wymieniony bowiem, pednial sdukt w Magistracie w jaki sposób dowiedzieć się o zawiązanym przyjeździe Komisji, powiadamiącej o tym miejscowych i okolicznych Niemców, uważając ich do przybycia na stację, by tam wobec Komisji wytergowali zmiany granicy polsko-niemieckiej. Neumannowi ułożono postępowanie dyscyplinarnie, zawiąsając go w szyniach szubrowych, do sdukt już nie powrócił. Była powanie dyscyplinarnie jednak w końcu umorzono, brak było bowiem kontroli tych dowodów przeciwko Neumannowi. Zawiąsane Komisja Graniczna podobno przyjechała przez Miasteczko w godzinach nocnych, nie zatrzymując się na stacji w Miasteczku.

Miasteczko staje się stacją graniczną.

W ciągu miesiąca lutego 1920 ustalono, że Miasteczko stało się stacją graniczną. Stąd też do Miasteczka napływały masły i masło graniczne. Jako pierwszy przybyła grupa żandarmów, o których wspomniano poprzednio. Grupa ta stanowiła oddział Komisarzatu Hotel Kolejowego francuskiej w Miasteczku, obejmującej kontrolę pasportową w ruchu kolejowym. Stracił też jednocześnie przybył do Miasteczka sekretarz celny Franciszek Jankiewicz z grupy unia-
niskich celnych, organizacja w Miasteczku francuskiej Unia celny. Ekspedycje towarowe organizował były pracownik kolejowy w Łodzi Antoni Marian Świątowski, zaś ojcem celny Florian Jankiewicz. Ponadto zorganizowano Unia Zjednoczony, który miał za zadanie kontrolować należalność ujęć i ujęć do Niemiec. Z braku odpowiednich pomieszczeń, zagito szereg mieszkań w budynkach kolejowych, po kolejach, który uyniesli się do Niemiec przez przed wdrożeniem worków polskich. Oddziałem Francuskiej Policji Sanitarnych przejął szef przy dawadowej Artur Zick, który pierwotnie zdecydował się pozostać w Miasteczku. Jeszcze wreszcie wiosną 1920 uzbudowano na stacji kolejowej obszerny barak, w którym umieszczono wspomniane placówki graniczne, oraz unia celna. Stosunek pomieszczeń w których odbywa się ugrawa celna.

Uroczono szkół polskich.

W dniu 1 marca 1920 przybyła do Miasteczka pierwsza polska nau-
czycielka Zygumie Sulcewska z Łomży, zaś w dniu 15 marca 1920 Kuratorium Okręgu Szkolnego w Łomży Komitetem szkół powołało
Wiktora Kazi. Wymieniony był nauczycielem o pełnych kwalifikacjach,
zaś nauczycielka Sulcewska posiadała 13-letnie misyjne kurs przygotowawczy.
Niemiecy nauczyciele ugrupowania katolickiego Hüring i Girkonmuller udeszli
do Niemiec w końcu 1919 roku. W szkole katolickiej podstawowym językiem
był język polski, aczkolwiek uciano dzieci niemieckie w języku niemieckim
zorganizowano 3 klasy. Do szkół uczęszczało 41 dzieci polskich, oraz 51
dzieci niemieckich ugrupowania katolickiego. W szkole ewangelickiej uczył
nadal niemiecki nauczyciel Wilhelm Helm. (Stwierdzenie niepełne)

Rezygnacja niemieckiego burmistrza

Burmistrz niemiecki Gustaw Bergendorff złożył rezygnację z urzędu
na prośbę mierny miesiąc październik 1920. Za czasów urzędowania
wymienionego zelektryfikowano miasto i zamontowano elektryczne o-
świetlenie ulic. Rada Miejska, składająca się z 10 osób z Niemców,
pomyślała o ustąpieniu burmistrza i o zastąpieniu go w urzędzie
rocznych poborów. Unia burmistrz przejął w charakterze Komisji
zwanym ojcem mój, mistrz krawiecki Nepomucen Mikolajewski.
który od dnia 17 stycznia 1920. sprawował nadzór nad niemieckim
Niemiecka Rada Miejska ogłosiła zamiar na stanowisko burmistrza.
Zi zgłoszonych kandydatów wybrany został mianem Jan Haj, obejmując
urząd z początkiem maja 1920. Komisarz burmistrz Mikolajewski
nie uprawiał kandydatury na to stanowisko.

Baszkuil w gazecie niemieckiej, "Herrn von Kreisblatt".

W związku z ustąpieniem niemieckiego burmistrza, gazeta niemiecka, "Herrn von Kreisblatt" umieszcza następujący paszkwil: „Der Bürgermeister Gustav Bergande in Friedheim legte sein Amt nieder, als ihm ein polnischer Schneider als Geisetzor zur Seite gestellt war.“ (Burmistrz Gustaw Bergande w Friedheimu odstąpił urządzenie, kiedy mu postawiono do boku dawniejsze w osobie polskiego krawca. Patriotyczne społeczeństwo miasta Hrynki w Warszawie w swoim sposobie na wspomniany paszkwil, wybiło w redakcji wspomniany artykuł, czytelnicy).

Obchód święta narodowego 3 Maja.

Wraz z pierwszym w wolnej Ojczyźnie społeczeństwem polskim uczciliśmy rocznicę uchwalenia wielkopomnej Konstytucji 3 Maja. Obchód tej rocznicy zorganizowano w niedzielę, dzień 2 Maja 1920. W solennym niegospodzie i sknowanym przemówieniem młodzie prosił się Kiedbała, informował się pochód, w którym uczestniczyły zgrupowane z Radziłowa towarzystwa młodzieży żeńskiej i męskiej, robotników, jak też społeczeństwo polskie miasta i okolicy, z Towarzystwem „Jedność” jako organizatorem na czele. Pochód z sztandarami i wiodłymi przemierzał głównymi ulicami miasta, udejał się następnie na Górę Szturwa. Na dalszy program składały się: przemówienie, deklamacje, oraz występ chóru młodzieży z Radziłowa. Ogólna zabawa taneczna zakończyła obchód. Rozpoczęcie nowego roku szkolnego w szkole katolickiej.

Z dniem 1-go lipca 1920 włączono do szkoły w miejscowości dzieci polskie z okolicznych wiosek, jak Brankow, Grabowo, Brastkowo, i Wólka. Liczba dzieci wynosiła 125. Wskazano następująco z powodu braku nauczycieli polskich przy szkołach w Brastkowie, Grabowie jak i Wólce. Stworzono tymczasowych rad miejskich i urzędów magistratu.

Wzrost burmistrza Jana Gajca dokonany przez niemieckie Rady Miejskie nie uzyskał aprobaty ze strony Hrynkiowskiej Samorządowej. Burmistrzem komisarzem zamianowany został w czerwcu 1920 Kępczyński w Hrynki. Zaraz potem Hrynkiowskiej Samorządowej z dnia 19 lipca 1920 r. rozwiózł się zostały rady miejskie oraz magistraty. Jednocześnie zamianowany tymczasowy skład Rady Miejskiej jak i magistratu. W miejscowości w skład Rady Miejskiej zostali powołani:

№	Nazwisko i imię	narodowość	zawód	uwagi
1	Włodarczyk Kępczyński	polak	mistrz krawców	burmistrz Kom.
2	Chuchark Jan	polak	emeryt	radny
3	Morawski Teofil	polak	rolnik	radny
4	Gonimowski Józef	polak	rolnik	radny
5	Chuchark Jan	polak	rolnik	radny
6	Radziłowski Franciszek	polak	klucznik	radny
7	Franciszka Stanisław	naucz. powiat	polak	- urzędnik Magistratu
8	Radziłowski Jan	polak	prawnik	- urzędnik Magistratu
9	Kiedbała Adam	niemieck	malon	

1920

10	Scheller Otto	niem.	burmistrz	radny
11	Zuchholz Wilhelm	niem.	radnik	radny.

Głównym Kom. Republikański Wehrmacht został zaprzyszczony przez
 wojskowego Starsza Brochme w dniu 18 lipca września 1920. Wprowadzenie
 zaś w życie postanowień radnych i osłonek Magistratu dokonał
 Starsza Brochme w dniu 28 sierpnia i 14 października 1920. (akta Arch. Powiat.)
Utworzeniu posterunku żandarmerii wojskowej w Miasteczku

W związku z trwającą wojną polsko-radziecką, władze wojskowe
 utworzyły w Miasteczku placówkę Żandarmerii Wojskowej. Komendantem
 był plutonowy Barłysta. Do nadzoru nad działalnością wojskowych placówek służyła.

1921.

Reorganizacja żandarmerii krajowej

Zamierzaniem władz centralnych nastąpiło rozorganizowanie
 żandarmerii krajowej i powołanie policji państwowej. Dotychczasowi żan-
 darmi przeszli do służby państwowej. W Miasteczku zorganizowa-
 no Komisarjat francuski Policji Państwowej. Pierwszym Komisa-
 riatem był aspirant Włodzik. W skład Komisarjatu wchodziło ponad 20
 policjantów. Funkcjonariusze Policji Państwowej otrzymali umundurowanie
 koloru granatowego i szapki granatowe kroju angielskiego.

Żydowska pomniła

Z inicjatywą nauczyciela katechetyi Ewarowa Karionna Sambrucera
 powołany został Komitet Żydowskiej Pomniły w Miasteczku z
 maja 1921 i 17 marca 1921. W skład Komitetu wchodzi: 1. Wehrmacht
 Republikański, 2. Adamski Związek 3. Solskie Towarzystwo, 4. Sambrucera
 Karion, 5. Kasa Wiktora i inni. Wbudowano obelisk z czerwonego
 kamienia polnego i betonu, z frontu umieszczono stosowne tablicy.
 Całość nakryta jest dachem polskim. Powstanie pomniły dokonał Krzysz-
 tofowa Felicja Kiedbał w dniu 8 maja 1921. W uroczystości uczestniczyło
 bardzo licznie społeczeństwo polskie z miasta i dalekiej okolicy. Na
 uroczystości przybył również Starsza Brochme z Wygnostka
Nowy rok szkolny.

Z nowym rokiem szkolnym do szkoły ka-
 techetyj w Miasteczku ^{uczniowie} zgromadziło 140 dzieci, ucze-
 nych się w 8 klasach. Solskich dzieci było 73
 zaś niemieckich 67. (Miejscowa ukolna)

1922.

Zakreślenie opieki na rzecz Niemców.

Traktat pokojowy zawarty w roku 1919 postanowił,
 że w razie nawrotu Niemców, zamieszkałych
 w dniu 10.01.1908 na terenach włączonych do Polski,
 stają się z mocy prawa obywatelami państwa
 Polskiego. Obowiązek ten w ciągu 2 lat od daty
 ratyfikacji umowy opieki na rzecz Prus Niemców,
 stają się tym samym obywatelami niemieckimi. W otrzymanym termi-
 nie, (zobacz też daty adreśowania opieki) muszą opuścić granicę Polski, a
 przeprowadzając się mogą zabierać bez ograniczeń i bez przedany majątek ruchomy.

**PRZED 50 LATY
 PRASA POMORSKA
 PISAŁA:**

„Powstańcy na Górnym Śląsku
 najwcześniej jeszcze są górą! Powstańcy
 zajęli Oleśno i W. Strzelce. W
 Królewskiej Hucie Niemcy urzą-
 dzili w sobotę (7 maja - red.)
 wielkie demonstracje i zamordo-
 wali wielu Polaków. Następnie
 powstańcy uderzyli na miasto i za-
 zajęli je - centrum pozostawiając
 Francuzom” (Wojska francuskie
 przebywały na Górnym Śląsku na
 mocy uchwał międzynarodowych
 - red.).

„W Bydgoszczy utworzono komi-
 tet obrony Śląska”.

„W Miasteczku tuż przy samej
 granicy pruskiej miała miejsce
 manifestacja narodowa imponują-
 ca nawet „sąsiadom”. Poświęcono
 na rynku pomnik (obelisk) na pa-
 miątkę Konstytucji 3 maja 1791 r.
 1 17 marca 1921 r.”

1922

2. krasni miada opisi na ruski i emice stizli:

№	Ime i prezime	Zanimanje	Mesto
1	Bergande Gurbau	burmistr	
2	Blacke Harol	Magistri	mirochemski spredat Solatovoi
3	Binsten Hemyk	shupric	mirochemski spredat Solatovoi
4	Jozel Sally	handlar	
5	Kochel Fraak	shupric	mirochemski spredat Solatovoi
6	Kreyer Reberka	muzykanta	
7	Tobias Heymann	Kraavik	mirochemski spredat Niemevoi
8	Heller August	meimik	mirochemski spredat Solatovoi
9	Lichtstaedt Emil	zavod	mirochemski spredat Solatovoi
10	Grubmacher Jan	szewc	
11	Arnold Harol	syn mtrnika	
12	Herman Alfred	syn mtrnika	
13	Sharkovitsch Emil	mtrnik	mirochemski spredat Solatovoi
14	Sikl Paul	spedtor	mirochemski spredat Niemevoi
15	Geuster Emil	listonar	mirochemski spredat Niemevoi
16	Gierst Hermann	emeryk	mirochemski spredat Solatovoi
17	Heller Maks	voj. mtrnik	obicht mtrnik spredat Solatovoi
18	Hermann Gurbau	syn mtrnika	
19	Reich Fritz	syn mtrnika	
20	John Emil	syn mtrnika	
21	Graech Selma	voika shupric	
22	Johndauer Hilfyde	voika mtrnika	
23	Johndauer Amanda	voika mtrnika	
24	Mittel Hlle	voj. miroch.	2 mirochemski spredate Solatovoi 1 Niemevoi
25	Scheller Otho	budovnic	
26	Schick Ernst	pietkar	mirochemski spredat Solatovoi
27	Jansen Eugenie	zeganistka	
28	Handelste	widowc	
29	Schalinski Maks	muzyk	
30	Kellentin Otho	botanik	
31	Kellentin Albert	botanik	
32	Fausel Jony	pietkar	
32	Hlohn Sawot	szewc	
33	Sommerfeld Fela	kanulistka	
34	Hlohn Ernst	szewc	
35	Hlohn Ferdynand	botanik	
36	Ruedel Hermann	Kowal	mirochemski spredat Niemevoi
37	Olke Ewald	mleczar	mleczarnia spredat Niemevoi

1922.

38	Jessen Hermann	slusarz	
39	Weyrauch	palacz	
40	Wanthey	palacz	
41	Ffländer Sotr	stolarz	
42	Köpke Oth	nieznik	

Dotychczas uzbiera nie obejmują osoby, które opuściły granicę Świątowa przez odroczenie wopok polskich do Miasteczka. (gdzieś urodziny)
Obywatelstwo niemieckie zgodnie z postanowieniem traktatu polskiego posiadały następujące osoby:

Sp	Nazwisko i imię	Zawrót	uwagi
1	Jehmke Othm	stolarz	
2	Sellatz Ernst	rolnik	
3	Sassoth Fryderyk	pielonar	nieuchwyceni kupił Solak
4	Listelrath Adolf	sadownik	nieuchwyceni kupił Miomice
5	Rothde August	slusarz	nieuchwyceni przesłał w r. u. Polaka
6	Wuschner Karim	pastor	
7	Wettlauffer Henryk	muran	- zmarł 1928 w Miasteczku
8	Granelt Willy	zdmun	

Wszyscy wymienieni osoby otrzymały paszporty niemieckie i otrzymawszy od władz niemieckich w Miasteczku paszporty polskie od władz polskich. Wymienieni ad 1 i 2 zamieszkiwali w Miasteczku jeszcze w chwili wybuchu wojny 1919, zaś pozostałe osoby stopniowo wyprawiali się do Niemiec.

Napływ Solaków do Miasteczka.

W latach 1920 - 1922 notowano powrót napływ Solaków do Miasteczka, a to na skutek powrotu emigrantów z górski Niemiec (gdzieś urodziny z Nadrenii, Welfalu, Gerdina) jak również z Ameryki. Reemigranci, głównie robotnicy znaleźli zatrudnienie przy Kolei, gdzie z uwagi na odległość niemieckich Kolejów, było sporo wolnych posad. Również podniesienie Miasteczka do rangi stacji granicznej, spowodowało powrót rodzin urodziny, tak że w rzeczywistości brak mieszkań. Wielu urodziny z Niemiec i Ameryki musieli w okolicznych wioskach.

Zatrucenie Kłosa Śpiewackiego „Lutnia”

W początku roku 1922 z inicjatywą urodziny celnych, Kolejowy p. t. zorganizowano w Miasteczku Kłosa Śpiewackiego „Lutnia”. Jako dyrygenta wybrano urodziny celnego Stanisława Cisickiego. Wymieniony był reżyserem muzycznym. Kłosa Śpiewackiego „Lutnia” organizowało bardzo ciekawe urodziny śpiewackie, przedstawienie teatralne-amatorskie, jak i zabawy taneczne. Zyski z tych imprez przeznaczane były na zakup nut i opłacenie dyrygenta.

1922. Wizytacja parafii przez A. Bymasa Bolski

W dniach od 18 do 25 maja 1922 roku arcybiskup gnieźnieński - gromadzki ksiądz dr. Edmund Dalbor - Bymas Bolski dotarł do wizytacji parafii w Miasteczku. Miasto przybrało odświętny wygląd - ustawiono dużo kamienic, ulice upadłe brzoškami. Ksiądz Bymas przyjechał od strony Raciborska powozem 4-kołowym, poprzedzony przez banderę kunsztu w towarzystwie 2 księży kramolow. Około godziny 11-tej nastąpiło powitanie na rynku przez starostę z dwiema, oraz burmistrza Miłkowskiego, zaś dwudziestu kilku wybranych stowarzyszeń deklamacje, wyśpiewanie psalmów i śpiewów. Następnie w procesji udano się do kościoła, gdzie przemówienie powitańcze w języku polskim i niemieckim wygłosił ksiądz protoscer ksiądz. Ksiądz Bymas przemówił do parafian w obu językach. Do podniesienia tego dnia z Bymasem udzielił sakramentu bierzmowania. W następnym dniu odbyła się rewizja szkół w odniesieniu do nauki religii. W ostatnim dniu pobytu, tj. 21 maja 1922 r. Bymas dotarł do Krasowa, a po podniesieniu o godzinie 3-tej (15-tej) odjechał samochodem, zegnany przez nas wszystkich parafian. Ksiądz arcybiskup Dalbor piastował godność Kardynałstwa. Zakup nowych drzewin do kościoła katolickiego

Ks. Dr. Edmund Dalbor
Arcybiskup gnieźnieński-poznański

Parafia katolicka w Miasteczku dokonała zakupu 2 nowych drzewin (w tym sygnaturki) które przewiła ksiądz protoscer ksiądz w dniu 6.05.1922.

Reynacja rękawic miejskich
Niemiecki rękawicznik H. Blacke złożył ofertę na rękawice i w dniu 1.07.1922 złożył szereg rękawic, które przewiła 17-letni wówczas chłopiec Miłkowski. Główna fotografia przedstawia chłopca Miłkowskiego, zaś dolna fotografia przedstawia pracownika biura Magistratu Józefa Gromadzińskiego, który przewiła pracę w biurze od początku 1920 r.

Zadaniem Związku Obrony Honoru Zachwani.
Utworzono w Miasteczku Związek Obrony Honoru Zachwani, przemianowany w latach późniejszych na Bolski Związek Zachwani.

1923

Utworzenie filii Banku Deutscher w Bermaniu.

Na przedmieściu roku 1922 w Bermaniu i to z inicjatywy księdza proboszcza Malinowski a Bermaniu, Zadaniem Banku było gromadzenie oszczędności, udzielanie kredytów, oraz prowadzenie Bankotów wymiany obcych walut na stacji kolejowej w Białostoku. Kierownikiem Banku był Feliks Smoczyński. Nazwisko księdza zapisano mylnie jako Malinowski powinno być Maliniski.

Zmiana granic sturdu szkolnej w Białostoku.

Z dniem 1 marca 1923 wyznaczono z oburdu szkoły Katolickiej dzieci z Białostowa, Grabowna i Sotnowiska, przechodzące tereny do szkoły w Białostoku. W Białostoku pozostało 124 dzieci.

Święto 3 Maja.

Święto 3 Maja obchodzono uroczem lat poprzednich.

Odnowienie spalonego magazynu przy przedsiębiorstwie.

Firma „Aktawit” mająca swoją siedzibę w Bermaniu, postanowiła odnowić spalony w roku 1917 magazyn przy przedsiębiorstwie ziemniaczanych. Nie odnowiono jednak trzeciego piętra, zastosowano natomiast stropu betonowe. Spółdzielnia Ochotniczej Straj Białostki.

W dniu 6 czerwca 1923 dokonano reorganizacji Zarządu Ochotniczej Straj Białostki, wybierając do Zarządu Stanisław, zastępując w Zarządzie jednego członka na stanowisku skarbnika. W skład Zarządu prowadzą:

1. Szware Stanisław - prezes
2. Witkociński Kazimierz - nacelnik
3. Badych Jan - zastępcę nacelnika
4. Szarbowiak Jan - gospodarz
5. Witkociński Stanisław - skarbnik
6. Dziembke Otton - skarbnik

Na doradców oddziału prowadzą: Mandelke Albert II Kociński Piotr III Hellak Zygmunt. Członków czynnych zapisano się 23.

Zetysis O. S. P. uzbierani
1926 roku. Pierwszy od lewej
siedzi policjant miejski Józef
Włocławek, który to jako
pierwszy żołnierz polski
w dniu 23. 01. 1920 roku
wstąpił do Białostki.

1928. Zmiana na stanowisku kierownika szkoły.

W dniu 1-go listopada 1928 na uroczną prośbę odszedł z Miasteczka bardzo szanowany i zasłużony kierownik szkoły, Wł. Kł. Haja. Odszedł do miejscowości Mijska Nowa Łtka, powiat Chodzież. W roku 1929 był kierownikiem szkoły podstawowej w Gładzielowie, gdzie został zamordowany przez stronnictwo hitlerowskie. Został jego w roku 1945 sprowadzony do wspólnej mogiły obok Kościoła Katolickiego w Gładzielowie. Zastępcę przyjął nauczyciel Wł. Nowak, ulegał je-
notowar przez okres 5 cii miesięcy.

Zadanie Katolickiego Towarzystwa Młodzieży

W dniu 13 listopada 1928 ksiądz protoszew Kielbasz założył Szko-
lickie Towarzystwo Młodzieży męskiej i żeńskiej. Na członków zapisano
się około 60 młodzieży obywatelskiej. W składzie zarządu młodzieży męskiej
zostali wybrani: przewodniczący Wł. Kł. Haja, sekretarz Wł. Kł. Haja, skarbnik
Wł. Kł. Haja, i w skład zarządu młodzieży żeńskiej
weszły: Nowak Zofia - przewodnicząca, Kł. Kł. Haja - sekretarka, i Bra-
nowska Kł. Kł. Haja - skarbniczka.

Zażalenie na księdza protoszewa Kielbasz.

Śpiesznie miejscowego Naczelnika Obrony Kł. Kł. Haja Zachodnich
Zdobych Adamki napisał zażalenie do władz administracyjnych,
domagając się, aby ksiądz Kielbasz odstąpił służbę w urzędzie
państwowym, ponieważ jest on Niemcem, a nie Polakiem.
Wskazał, że ksiądz Kielbasz urodził się w Niemczech, a nie w Polsce.
Zażalenie zostało skierowane do Naczelnika Obrony Kł. Kł. Haja
w Bydgoszczy, który nie uchylił, jak się do tej sprawy władze ustosunkowały.
Wykonanie budżetu miasta za rok 1928.

Budżet miasta za rok 1928 opiewał po stronie dochodów,
jak i wydatków na sumy 544.300.000 marek polskich. Zgodnie
z sprawozdaniem o wykonaniu budżetu dochody osiągnęły sumy . . . .
3.882.405,031 marek polskich, zaś wydatki 1.478.028.926 marek polskich.
Nadwyżka wynosiła zatem 1.478.028.926 marek polskich, natomiast
wynikający z tego skutek panującej wówczas inflacji waluty polskiej.
Banknoty Polskiej Krajowej Kasy Skarbowej ulegały w rzeczywistości do wartości
nominalnej jednego banknotu 500.000 marek polskich. Wpłacano do Kasy miejskiej
banknotów nieraz nie było można pomieścić w kasie pancernej. Były wypadki,
że próbując regulować w kasie należności, potrzebne banknoty przynosił w kasy.
Organizowanie biblioteki pracowników kolejowych (Zof. Nowak)

Starostwo Kł. Kł. Haja w Miasteczku zadbało o bibliotekę, zakupując
z własnych środków powołany Kom. Kł. Kł. Haja, mający około 500 tomów z biblioteki
za sterunków miasta. Wskazywał ony miejscami miasta i okolicy.
Zbiórka na rzecz ofiar Ziemi w Japonii

Zbiórka na rzecz ofiar Ziemi w Japonii nie wspomniany cel 724.600 marek polskich. Zebrała
kwoty przekazywane do Inspektoratu szkolnego w Bydgoszczy.

11 marca 1924 wybuchł pożar w zagrodzie młynika Amelnyja Strizynka w Hoczewie. Partowe przedmioty padła stajnia - obora. Wskazywali na towarzyszy brzoży uobierali ochotniczo Straż Światła z Miasteczka, oraz Fotejowa Straż Światła z Miasteczka. Dom młynarski spalono. Rozgoreczenie skutkiem dewaluacji otrzymano białą minkę odszkodowanie. Najciekawsze to na uwadze, Stanka Wyznyski w drodze wyjątku serwołił Strizynowi przynależnie zbiórki pierniczki na terenie powiatu. Dzięki temu był w stanie odbudować spalony obiekt.

Wprowadzenie nowej waluty - złoty polski

Z dniem 1 kwietnia 1924 wprowadzono w Polsce nową walutę, a mianowicie złote i grzy. Jeden złoty dzielił się na 100 grzy. W tym samym czasie w okresie od dnia 1 kwietnia do dnia 31 maja 1924 roku w stosunku 1 złoty = 1.500.000 marek polskich. Zanimiły drukowane wartości nominalnej w odzieniach po 10 - 20 - 50 - 100 i 500 złotych. Monety 2 i 5 złotych wykonane były ze srebra, natomiast monety 10 - 20 - 50 groszowe oraz 1 złotowe wykonane były z miedzi. Monety 1 - 2 i 5 groszowych na razie nie było, wydrukowano natomiast białe adwokatów o tej wartości.

Obiadanie stanowiska kierownika szkoły katolickiej

Z dniem 1 kwietnia 1924 kierownictwo szkoły katolickiej przejął Józef Kruczek. W tym samym, urodzony w roku 1895 był uczestnikiem Światła Wielkopolskiego - posiadał stopień porucznika rezerwy - specjalności wojskowa pilot wojsk lotniczych.

Święty o zasadach budżetowania w samorządach

W dniu 17 czerwca 1924 uchwalono się rozporządzenie Prezydenta R.P. w sprawie uchwalania budżetów w samorządach. (Ziemię Ustaw R.P. Nr 51 par. 522). Święty wykonawczy wydane zostały przez Ministra Spraw Wewnętrznych w dniu 6 grudnia 1924. (Dz. U. R. P. Nr 11 par. 71 rok 1924.)
Ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów Komunalnych.

W roku 1924 wprowadzono w życie ustawę o tymczasowym uregulowaniu finansów Komunalnych z dnia 11 sierpnia 1923. Zgodnie z tą ustawą, finanse miasta składały się z następujących źródeł:

1) Udziały w podatkach państwowych

- 15% udział w państwowym podatku dochodowym
- podatek od lokali na rzecz miasta
- udział w podatku przemysłowym od obrotu
- udział w scalonym podatku przemysłowym

2) Dodatki do podatków państwowych

- dodatek do podatku gruntowego
- dodatek do podatku od nieruchomości
- dodatek do ceny sprzedaży przemysłowych

1924.

- dodatek do patentów na wyrob i sprzedaj trunków
- dodatek do podatku od spirytu, zuzycie i produkcji
- dodatek do opłat państwowych od przeniesienia własności nieruchomości
- dodatek do państwowych opłat stemplowych
- dodatek do podatku dochodowego

3) podatki samoistne. na terenie miasta wprowadzono następujące rodzaje

- podatek od publicznych zabaw i rozrywk
- podatek od psów szklarskich
- podatek od prawa polowania
- podatek od przedmiotów szklanych

Wysokości uściłowano w podatkach państwowych określony odsetek procentu. Wysokość dodatku do podatku gruntowego, podatku od nieruchomości, ceny sprzedażu przemysłowych, dodatku do patentów na wyrob i sprzedaj trunków, dodatku do opłat państwowych od przeniesienia prawa własności nieruchomości, oraz dodatku do podatku dochodowego ustalała komisja Rada Miejska, jednak otwierającą górną granicę tych dodatków. O wprowadzeniu podatku samoistnych zdecydowała Rada Miejska, uchwalając w tym celu statuty miejsowe, w których określano wysokość obawek. Statuty podlegały zatwierdzeniu przez władze nadzorcze. Tak n.p. uchwalono podatek od przedmiotów szklanych i pobierano w wysokości: od samostrochu 40 do 50 złotych, od motocykla 10 zł. od powozki 15-20 zł. od powozów otwartych 15-40 zł. od powozów krytych 30 zł. od wozów 10 zł. od drabek i łub rżucera 12.50 zł i od koni wierzchowców 20 zł. Dodatek ten jednak w okresie nieco późniejszym zupełnie zmiesiano. Dodatek od psów szklarskich pobierano w wysokości 30-40 i 50 złotych, jednakże przez do pełnienia zgodności zwołanym był od podatku

1925

Pozar w młynie

Dniem 1925 uzbuchł pozar w młynowym młynie. Pozar powstał na skutek nieostrożności z okazji demontażu wnętrza młyna, i objął już konstrukcję drewnianą podłogi i pióra. Silne i trwałe skierowanie wody, przyczyniło się do ugaszenia pożaru w zawadku. W tej akcji wyróżnił się strażak Włody Worszper. Akcją kierował naczelnik Mikodajewski.

Pozar w Biastocka-Śluby

Na skutek uderzenia pioruna, spalił się budynek gospodarczy należący do rolnika Rudolfa Krügera w Biastocka-Śluby. Ochotnicza Straż Pożarna pod kierownictwem naczelnika Mikodajewskiego zlokalizowała pożar, walczyła przyległy dom mieszkalny przed spalaniem. Spalony obiekt odbudowano kupno nocnej siłkoci Hecney 4-10 Kozowej.

Magistrat zakupił w Magistracie miasta Bydgoszy, bardzo mało używaną siłkoci Hecney 4-10 Kozowej, o 2 wylotach tłocznych za bardzo przystępną cenę 2100 złotych. Wzrostajmniej siłkoci ugniatła 220 l. na minutę.

1925.

Jednocześnie z siłkawką zakupiono tamie z drabinki-hackośli; oraz wzięty
zapas wójki trownyoh. Na zakup siłkawki Strażowe ubezpieczeni ogniu w Śer-
maniu przyniosło dotacji w sumie 800 sztygoh, zaś Kijowiat Powiatowy w Włynyhu
również 800 sztygoh.

1926

Zmiana stanowiska kierownika szkoly.

Z dniem 1 stycznia 1926 dotychczasowy kierownik szkoly, Josef Strucack
pominięty został na inną placówkę. Kierownictwo szkoly przejął starszy jui
wielkim nauczyciel Jan Fracyk. Wzmiemiony pochodzi z Rządskowa powiat
Chwosier, i zatrudniony był w tam. szkole jako praktykant w roku 1885 przez sto-
sunkowo krótki okres czasu.

Przebudowanie ulicy Hirciuński.

Leciem 1926 Koszem Powiatowego Zarządu Striz w Włynyhu zadano bruk
przy ulicy Hirciuński. Poprowadzono ulicę posiadającą nawierzchnię z kucernia.
Prace wykonał mistrz brukarski Madachowin z Szamocina.

Zgon burmistrza Stanisława Szwarca

W dniu 16 maja 1926 zmarł burmistrz miasta Stanisław Szwarz.
Zgon nastąpił w jego wdziannym miesiecu - Wkrześniu, dotychczas przeżył
kilkoma tygodniami na leżance. Zmarły chorował na gruźlicę płuca. W
pogrzebie uczestniczyła delegacja miasta, pod przewodnictwem Dawidka Jaksis-
bawa delamskiego. Wzmiemiony ten przedświadczył burmistrza do czasu
wyboru nowego burmistrza

Wybor nowego burmistrza

Na wniosek Rady Miejskiej z dnia 12 lipca 1926, Wójewoda
Sandomirski decyzją z dnia 22 lipca 1926 mianował Jana Szarnickie
z Rakowa Komisarzem burmistrza miasta Kwarteczkę. Wprowadzono
w uwzględnienie przysięgi na rękę stały. Wzmiemiony nastąpił do
sierpnia 1926. Burmistrz pobierał potężny wydatki 14 grupy, plus 20% do-
datku reprezentacyjnego.

Wygnanie w kościele parafialnym

W lipcu 1926 neoprobitor księga Antoni Szamierczak z Rządskowa
odganił w miejscowym kościele katolickim przymieszane kery swista. W
uroczystości tej uczestniczyła bardzo liczna ilość wiernych, szczególnie z jego
wdziannym wsi Rządskowa.

1927

Stworzenie do wymij szuły wójtkowej rachmistrza miejskiego

Z dniem 2 kwietnia 1927 rachmistrz Rostan Wikotajewski powołał
został do 67 pułku piechoty w Bydżozowej dla odbioru wymij szuły wójtkowej.
Na stanowisku rachmistrza zastępczym został Stefan Kopynistki z Szamocina.
Wzmiemiony pracował na tym stanowisku przez 9 miesięcy, po czym
stanowisko to przejął Josef Włocławek, poprzednio policjant miejski, pracujący
na tym stanowisku do około końca lutego 1928 roku.

1926

Zasiedlenie Ganku Ludowego

Dnia 30 marca 1926 zadano z Kwarteczkę Janu Szwarzowi - zapisać się około 10 rodzinom

1927. Obchod Swista z Moaja

Swisto nawelwore z Moaja obchodowo Turvyskie usomom lat ubiezyl
Botyl miscka Dymasa - Kardynada Hlonde u Miasteczku.

W dniu 18 lipca 1927 w godzinie 12.30 przybył do parafii w Miasteczku
z nieoficjalnie wizytując erytykup gniezmiensko-poznaniski, Miscka Kardynat
August Hlonde - Dymas Solski. O godzinie 16.30 wyjechał do Trzostowa, gdzie
gościł u wdowiela mejskiewa Mojejskie, Harkynsk - Hacedawa Sopiel
w Trzostowie.

Przedwzięcie chodnika przy ul. Dąbrowskiego.

Przedwzięcie chodnik po prawej stro-
nie ul. Dąbrowskiego od nieruchomości Ja-
nowy, aż do końca ulicy Dąbrowskiej. Przy
tej okazji poszerzony został most na
składce pomiędzy nieruchomościami Gie-
lermann - Janocha. Chodnik wykonano
z płyt cementowych, zaś kraśnikowi rów-
nież wykonano z betonu. Wykonawcą był
Franciszek Eisada z Miasteczka. Do wy-
rotu przył i kraśnikowi zastawiono zbyt
słaba mieszanka cementu, co spowodo-
wało ustwierzenie wykonanych prac.

Hs. August Kardynat Hlonde
prymas Polski

Śozar budynku mieszkalnego

Śozar porobał w mieszkaniu Klemensa Dąmka, zamieszkałego w
nieruchomości stanowiącej własności Marty Chyda przy ul. Józefiński. Śozar
wybuchł w ~~noy~~ noy. Zaalarmowana ochotnica Hraci Śozarna ugasiła
pożar. Spaliła się konstrukcja dachu. Śozarce umiejętnie przegrowadsenię
akcji ratowniczej, nie dopuszczono do przeniesienia się ognia na przyległy
dom mieszkalno-handlowy Otlona Trumba. W akcji wyrosnił się oddział
Łoporników. Akcję kierował naczelnik O.S.P. Rep. Mi. Kozajewski.

Śozarce z ochotnicami z ochraniarką, Jastruga BSK.

1928. Zmiana na stanowisku rachmistrze miejskiego

Z początkiem marca 1928. stanowisko rachmistrze - Magjora miejskiego powierzone Edmundowi Stelmarszkiemu, pochodzący z Hłogrowca. Wzmiemiony pracował przez okres około 7-8 miesięcy, dopóki zaczął się spieniewienie i pieniężny podatkowych i innych dochodów miejskich na łączną sumę ca 3000,- złotych. Spieniewienie ułożył Edward Wiskodajewski po powrocie z wojska. Na skutek zaniedbania się w pracy i gwałtowne Stelmarszki powołał, powołane zalety w księgowości, a szczególnie w księgowości podatkowej, piszący te ujednolicenia zaangażowany został w "podwoje uniesienie 1928" dla wprowadzenia księgowości na bilans. Stelmarszki został awansowany z pracy, zaś Edward Wiskodajewski przysłał został na stanowisko rachmistrze - Magjora w pierwszych dniach października 1928. W wyniku rozprawy klasno - sekcyjnej, która toczyła się w maju 1929 przed Sądem Okręgowym w Rydze, Stelmarszki skazany został na 8 miesięcy więzienia. Stelmarszki przepadł się w całej rozciągłości do zagarnięcia sumy sięgającej prawie 3000 złotych, zwrócić więcej się zwrócić dana suma, co jednak nie miało miejsca. W sądzie nawet nie wnioskował powiadomienia cywilnego, bowiem Stelmarszki nie miał warunków by zwrócić tę sumę.

Wprowadzenie jednolitej księgowości w samorządzie

Z dniem 1 kwietnia 1928 wprowadzono na terenie województwa łódzkiego jednolite rachunkowości - księgowości, która od tego otwierano do miastach oraz udrzędach powiatowych. Wprowadzenie księgowości oparte na systemie księgowości przewidziane między innymi oddzielnie dzienniki dochodów i wydatków, księgi kontowe wydatków i dochodów budżetowych, księgi sumy prowadzących, księgi bilansu i innych. Jednocześnie wprowadzono otwarcie prowadzenie kontaryjny podatkowych. W przewidziane do księgowości podwojny system amerykański, jakie wprowadzono w tym czasie w samorządzie były obywateli miejskich, wprowadzono do województwa łódzkiego, księgowości były prowadzone i nie spełniały swego zadania.

Żądowa remizy sportu piarminskiego

Projekt planu piarminskiego jakim dysponowała Ochotnicze Straż Łódzka przewidziany był wybudować w murowany kopie budynku miejskiego w Rydze a reszcie w stodole nkoży Kwalifikacji. Żądowa nowy, odpowiedniej remizy stało się koniecznością. Na tle skłócenia między budową, doszło do nieporozumień pomiędzy Ochotnicze Straż Łódzka, a Magistratem. Ochotnicze Straż Łódzka projektowała między budową na przeciwko Góry Garnarstkiej, mająca na uwadze, że w pobliżu zamieszkiwali remizy, którzy na wypadek pożaru by alarmu zawiadani byli do stajni koni, zaś w proponowanym planie Magistrat planu na przeciwko Kłesarni w pobliżu nie było żadnych gospodarstw rolnych, a ponadto strażacy głównie zamieszkiwali w górnej części miasta, tak że na wypadek alarmu by pożaru, tak strażacy jak i konie przybyli musieli przejechać około 1 km. co opóźni akcję.

1928.

Magistrat natomiast argumentował, że strażacy dają do budowy remizy pod górą Zamczyska, by mieć biletów do restauracji Worsłópera, ganiąc ochotnicze Straż Miejską obywateli swojej strażnicy szkolnej. Remiza w brzo prototypem, uzbudowaną pod górą Dębowa, i ułożono do użyciu w listopadzie 1928 roku, bez specjalnego urzędowego (jak to się zwykle praktykuje) aktu przekazania. Strażacy po prostu zabrali sprzęt przeciwmy, przetwarzając go o własnych siłach do nowo uzbudowanej remizy. Z przekazanych przez Magistrat 3 kluczy, klucze otrzymał: naczelnik Miłobajewski, dowódca oddziału siłownoskiego Krolski i gospodarz remizy Jul. Deschner. Świadko 1 klucza pozostał w biurze Magistratu, a jeden otrzymał strażnicy.

1929.

Żegn. kierownika szkoły

W dniu 17 stycznia 1929 zmarł kierownik kut. szkoły Jan Graczyk. Zmarły był 60-letnim nauczycielem, a kierownikiem w katechizacji od 1 stycznia 1926. Chorował przez długi okres czasu i pomimo ciężkiej choroby, zjawiał się na szkole, od czasu czasu młodym nauczycielem. Pogrzeb jego odbył się w dniu 21 stycznia 1929. W dniu tym odbyła się pod jego przewodnictwem decyzja o przeniesieniu na emeryturę, który już się nie doczekał.

Nowy kierownik szkoły

Kierownikiem szkoły zamianowany został Józef Jankowski. Został w tym okresie powołany 4 klasy.

Obchód imienin Marszałka Józefa Piłsudskiego

Z okazji imienin Marszałka Józefa Piłsudskiego zorganizowano w dniu 24 marca 1929 akademię w sali na Górze Dębowej. Program akademii obejmował uściski, jak deklamacje, pieśni oraz recytację odczytów. Odczyt już wcześniej usłyszano także w akademii. Śnieg zima 1928/1929

W okresie 1928/1929 panowała nadzwyczaj śnieżna zima. Pierwszą od dnia 6 stycznia 1929 tuwała bardzo śnieżna zima, bez przerw, przyciem temperatury obniżała się do 30 stopni poniżej zera. Były też wielkie opady śniegu. W bardzo wielu domostwach zamant uwarciły, tak że kłomnie musiały być wyciągnięte woda u sąsiadów, który mieli przynieść, że uwarciły nie zamrznięt. W czasie trwania tej zimy zabrakło kłom opał, wopay kłom i węgle spalono, zaś domostwo węgla kłom było uwarciwym. Jednak w okresie najcięższego marzenia zima została zamknięta. Bardzo uwarciwała zimy zima. Jak domostwo przasa, były uwarciły zamknięcia kłom i w lasach kłom uwarciły. Na gromadzone w lasach wopay śniegu stopniały dopiero w maju.

Wykumanie budżetu miasta za rok 1928/29 (1/01.1928 - 31/05.1929.)

Ogólna suma dotychczas uwarciła 86.951,- złotych, zaś uwarciły uwarciły 29.717,- złotych. Reszta nadwyżka na sumę 7.234,- złotych. Liczba dzieci szkolnych.

W związku z powołaniem uwarciwym do oburda szkolnego dzieci ze wsi Binstow, liczba dzieci uwarciła uwarci 428 dzieci. Uwarciło 4-ech nauczycieli.

1929. Szkolenie z uwolnionych pracowników Magistratu.

W okresie od 27-go do 29-go września 1929 rachmistrz Eberhard Mikodajewski uczestniczył w kursie, zorganizowanym przez Oberbura Gieru Funduszu Gierowca w Rydzoswey, zaś w okresie od dnia 25-go do 28 listopada 1929 w kursie instrukcyjnym dla inspektorów kas miejskich i powiatowych.

Stabilizacja burmistrza

Wojewoda Pomorski decyzją z dnia 31 grudnia 1929 r. zatwierdził uchwałę Rady Miejskiej z dnia 25 sierpnia 1929 r. w sprawie wyboru dotychczasowego burmistrza komisarzowego Jana Zierniaka na 12 lat, z zapewnieniem mu praw emerytalnych z funduszu miejskich.

Stan ludności miasta

Miasto liczyło 1226 mieszkańców, w tym 699 Polaków, 526 Niemców, oraz 1 Rosjanin.

1930. Obchód 10-ty rocznicy odzyskania niepodległości.

Ważnym momentem odzyskania niepodległości - upamiętnienia z przed jarmazą 150 letniej niezdoli pruskiej obchodzono bardzo uroczysto w dniach 11-go i 12-go stycznia 1930, a mianowicie: w dniu 11-go stycznia o godzinie 19-tej odbył się capstrzyk. Śny dwiostach orkiestry wojtkowej szkoly i uoytkie organizacje przemaszrowady ulicami miasta. Do capstrzyku, na sali Uoytkopera odbyła się uoytkie odleadmie, na ktory program skladadly się wystypy Ewoyngptwa "Spierou Lubnia" - dalkemacy, oraz przemowicami otlokennicami. Nastepnego dnia o godzinie 10-tej odbyly się uoytkie organizacje i miodowici szkoly, by uczestniczyli w Mory swistej. O godzinie 18-tej rowniez na sali Uoytkopera odbyła się uoytkie szkoly, podawone z przedstawieniem amatorskim w wykonaniu dzieci szkoly. Do tej uoytkie odbyła się zabawa taneczna dla starszych. Decyzycjami faktyczni uoytkie polskie wotrozy do Miasteczka w dniu 23 stycznia 1930, to jesto data rocznicy przytytku dniem 10 stycznia - jako dniem odwizania dokumentow ratyfikacyjnych.

Obchód imieniem Marszałka Jozefa Piłsudskiego

Obchód nie odbył się w uoytkie uoytkie w roku 1929.

Wykonanie budżetu za rok budżetowy 1929/30

Dochody regulacyjne uoytkie za rok budżetowy 1929/30 (otrzymano od 1.01.1929 do 31.03.1930) sdotyly 22.621,- dochody nadwozrajni sdotyly 32 - zaś wydatki wyzrajni 22 584,- sdotyly, a wydatki nadwozrajni 4 750,- sdotyly. Nadwozista pozostadła w sumie pl. 10.- W roku tym miasto musiało postygi sumy spromicowione w roku 1928 przez niemieckiego rachimistrze - Marsjere Admunda Stelmarszka.

Stabilizacja rachimistrze

Rachimistrze-Marsjer Eberhard Mikodajewski w dniu 1 lipca 1930 roku przytydy dostad jako insamir elatowy, z prawem do zaplatenia emerytalnego.

1930

Stowarzyszenie pisarzy ochotniczej Straży Bożonej

Ochotnicza Straż Bożona w Miasteczku założona w dniu 4 kwietnia 1905 obchodzi uroczystie swój srebrny jubileusz istnienia

Uroczystość rozpoczęła się potudatka, odegrana przez orkiestrę wojskową 15 pułku artylerii polowej z Bydgoszczy, przy czym potudatka odegrana została w różnych punktach miasta, między innymi przed gmachem magistratu, gdzie zamieszkiwał prezes O.S.P. dr. Jan Ziarnik, jak i u naczelnika O.S.P. dr. Kępczyńskiego Włodzkiej. O godzinie 9-tj. zebrał się druhowi miejscowej ochotniczej Straży Bożonej, jak i przyjeźdźcy na tę uroczystość Straży Bożonej z terenu całego powiatu bydgoskiego. Zgromadzenie oczekiwanym przybyło również na tę uroczystość prezes Włocławskiego Związku Straży Bożonych w Bornaniu generał ~~tych~~ brzozyński w stopniu pułkownika dr. Bączak. Na powitanie dr. Bączaka, orkiestra odegrała marsz generałski. Następnie uformowano pochód, udający się z orkiestrą na czele do Kościoła parafialnego, gdzie uroczysta Msza święta wygłosił ksiądz proboszcz Feliks Kiedbał, wygłaszając przy tej okazji podniosłe przemówienie. Do nabożeństwa udano się pod przewodnictwem dr. Bączaka, który wygłosił w swoim czasie rewizjonistyczne przemówienie, wywołujące w dołku powszechne oburzenie. Na wieczór uchwalono stosowne rezolucje. Do uchwalenia rezolucji udano się pod przewodnictwem dr. Bączaka, a następnie na salę Kortländera, gdzie odbyła się uroczysta akademicka, która zajął prezes dr. Jan Ziarnik, udający w swych wywodach wybitnych obywateli. Obszernie sprawozdaniu z pracy minionych 25 lat złożył dr. Kępczyński - sekretarz ochotniczej Straży Bożonej. Następnie w imieniu Włocławskiego Związku Straży Bożonych przemówił prezes, generał Bączak, życząc Straży dalszego rozwoju i pomysłowych ulepszeń w pracy. Dalsze uroczystości składały delegaci poszczególnych bractw straży i organizacji społecznych. Naczelnik dr. Kępczyński Włodzkiej odezwał się krótkim telegramem, nadanym przez radcę powiatowego burmistrza Oskara Merta, zamieszkałego w Berlinie. Do akademii odbył się wspólny obiad, specyjalny nadzwyczajny następnego.

Do podziękowań odbył się wieczór potudatka w wykonaniu dr. Bączaka miejscowej O.S.P. pod przewodnictwem zastępcy naczelnika dr. Kępczyńskiego. Do wieczora odbył się koncert orkiestry wojskowej na Głównym Stojaku w podziemiu z ławcami na wolnym powietrzu. W wieczornym braci strażacka i nadzwyczajni goście kawili się w miłym następnego na sali Kortländera do białego rana dnia następnego.

Z okazji wspomnianego obchodu, sprawiono nowe, świetlane umocowanie. Z braku własnych dostatecznych funduszy zacięgnięto w Banku Ludowym Kredyt, spłacany następnie ratami przez szereg lat. Miasto na zakup umocowania wyzyskało nadzwyczajnie sumy - ok. 100.- zł.

1930

Ogółem spracowano 24 mündurów. Koszt jednego münduru wyniósł około 100 złotych. Mündury uszył mistrz Krawieccki w pomocnicy Willebaldowej, zaś materiały na mündury zakupiono u Kupca miejscowego Hellata.
Liczba dzieci szkolnych.

W dniu rozpoczęcia nowego roku szkolnego do szkoły uczęszczało 458 dzieci, a mianowicie do klasy I - 62, do klasy II - 50, do klasy III - 65, do klasy IV - 47, zaś do klasy niemieckiej 84 dzieci.

Stan zatrudnienia w przemyśle miejscowym.

Według końca 1930 zatrudnionych było w przemyśle miejscowym następujące ilości robotników: Edakarnia 30, Cegielnia 20, Stępnianka 200, Mleczarnia 3 i młyn 5. Z bezrobotnych zatrudnionych do Konytonia 2 i do Rikowa ustawowych 20. (Akte Arch. Tarnob.)

1931

Plan rachunkowości dla przedsiębiorstw komunalnych.

Rachmistrz Karol Willebaldowej w otrzymaniu od 16-go do 27-go marca 1931 w kursie instrukcyjnym rachunkowości dla przedsiębiorstw komunalnych. Z nowego roku rachunkowym tj od 1. kwietnia 1931 wydatkami księgowości sieci elektrycznej rozdzielni, oraz wodociąg miejskiej z ogólną księgowości budżetowej. Odta przedsiębiorstwa te rozlicza się z budżetem miasta z sumą ogólną wyków uchylenie strat.

Wydatki budżetu miejskiego za rok 1930/31.

Wydatki oraz wydatki na daną stronę wyniosły 33.820,- złotych. Nadwyżki, jak to było w latach lepszej koniunktury, nie wygaszowano. Liczba budynków mieszkalnych.

W miesiącu sierpniu o pożarowej powstąpił pożar w budynku mieszkalno-handlowym należącego do Kupca Franciszka Hellata. Zbudunek położony po prawej stronie ulicy Stabrowski, na przeciwko ulicy Koniopomickiej. Spalił się dach, stryż dachowa, oraz dom handlowy. Ochotnicze Straż Dzierżyna z wielkim wysiłkiem broniła dostępu pożarowi do przyległych zabudowań sąsiedzkich Rudolfa Kłohna.

1931.

Stany gospodarey.

Ogólny kryzys gospodarey, który rozpoczął się w Polsce w roku 1930 w bardzo znaczącym stopniu się pogłębił. Manifestacją bardzo znacząca okazała się nie tylko plody rolnicze, jak i zwierze, nabiał. Był na przykład cenie za 50 kg żyta uśredniona w latach dobrej koniunktury 2,0 złotych, spadła do 1,7 złotych, a jowce rolnicy mieli trudności sprzedawania. Cena za 50 kg pszenicy okazała się nawet była niższa od ceny żyta. Nacier nie było również cena za łuny oklepane, bydło i konie. Bardzo znaczenie otrzymano zarobki robotników, który w okresie dobrej koniunktury zarabiali przy stosowaniu stawki godzinowej przeciętnie 5 do 6 złotych, a obecnie co najwyżej 3 do 4 złotych dziennie. Liczba bezrobotnych urosła nieproporcjonalnie. W Warszawie w listopadzie, w grudniu i w styczniu w okresie dobrej koniunktury zależnie od sezonu 200 do 300 robotników, na skutek braku zbyt produkowanego węgla nawozowego, zlikwidowała swoje przedsiębiorstwa, zwalnając pracowników, jak i pracowników umysłowych. Otrzymano również pomocy urzędniczej państwowych i samorządowych. Dla przykładu: w roku 1929 potrzebom mieszkaniowym, zaś w roku 1931 już tylko 179, 26 złotych. Oczywiście potrzebowały, i to bardzo poważnie artykułów żywnościowych, odzieży i obuwi. Rolnicy, którzy w latach dobrej koniunktury zaczęli poważnie inwestować na cele ogólnogospodarskie, spracowali musieli inwestować i oszczędzać, nie mając po prostu już na to odpowiednich dochodów. Żądki bezrobotnych egzekwowały swoje należności, to też kierownicy sądów mieli pełne ręce roboty, jednak efektu nie było żadnego. Rolnicy, wiedząc bardzo dobrze, zobowiązani do zapłaty, dopuszczali do egzekucji inwentarza, płodów rolnych. Zajmowano nawet ziemi na prąd. Podobnie postępowali i Młoda Warszawa. W końcu jednak już nie było nabywców na zapłaty prądowe, inwentarza i t.p. Mężczyźni jednak mieli robotnicy, a już całkiem bez wyjścia byli bezrobotni, który po uprzedzeniu zarobków ustawowych, znaleźli się w sytuacji bez wyjścia. Powodano do życia Komitety pomocy bezrobotnym, które zbierały datki na cele ratowania bezrobotnych. Stowarzyszeniu Samobicia - Stowarzyszenie Wzajemnego i Państwo oraz Polski centralny Związek miary swoich możliwości starały się przynieść pomoc bezrobotnym walczyć, jednak były to tylko próżne demagogie siły pracy, a nie jałmużny. Rząd, by zapewnić zwiększenie swoich dochodów, wprowadził podatek od zużycia energii elektrycznej w wysokości 10% ceny za prąd elektryczny. Cena za 1 godzinę kWh wynosiła wówczas 65 groszy, a do tej ceny naliczano 10% podatku, tak że naliczono za 1 kWh wynosiła 72 groszy. Również podatek od nieruchomości podwyższono o 10%.

Organizowanie pomocy dla kłusarzy protosławski Mielski.

Zuromista Jan Ziarnicki, występując w imieniu Związku Wzajemnego

1931.

Kresow Zachodnich napisal do Urzedu Wojewodzkiego w Birmenium po pmer Centraly Z.O.H.Z. w Kwarajar Ksiadze probosza Feliksa Niedbał z Miasteczka. W seregulnoscie przedmiot fakt, ze Ksiadze probosze Niedbał z ambony protypio demonstracje jako zorganizowano z inicjatyw Z.O.H.Z. (sic!e burmistrze) pmer mieszkaniem pnuwamiacego „Deutsche Vereinigung“ (Zjednoczenie Niemcow) z gdlano usuniscia Ksiadze Niedbał z Miasteczka. Sred wydonium wspomnianego pisma, burmistr Jan Ziarnek zorganizowal stowarz nagenky z/a Ksiadze Niedbał, wykonyujac w tym celu organizacje polskie, jak Zwiazek Obrony Kresow Zachodnich, Zwiazek Reserwistów, Zwiazek Smelecki, oraz Ziepartyljny Zlot Wzajemny z Rzeslem. Z akto sprawy nie uwythia jak wladze wojewodzkie ustrunkowaly sie wstaceni do tej sprawy. Jedynie na danym piśmie, ktore znajduje sie w aktach archiwum Dawidow w Rydzosroy figuruje dopisek, nie wiadomo pmer kogo dostlamy: „jezeli K. Niedbał nie jest Niemcem, to jest co najmniej germanofilem.“ Faktem zas jest, ze Ksiadze probosze nadal pozostal w Miasteczku, a w tte kilka lat pizniej burmistr Jan Ziarnek z proboszem rzeli w najlymiej zgodni. Ze jed-nak Ksiadze probosze Niedbał byl Ewlatkiem sumalecy o tym fakt, ze w roku 1939 zamordowany zostal pmer hitlerowcow.

Zmiana granic obwodu szkolnego

Z dniem 1 października 1931 dzieci szkolne z Brestowa wydalono z szkoly w Miasteczku, pmerasze takowe do nowo utworzonej szkoly w Brestosroy. Odlesza rowniez do Brestowa nauczycielke Teresa Hadziuna. Do szkoly w Miasteczku przeszedo 190 dzieci. Szkola byla wówczas z klasowa, o 7-miu oddzialach.

Zorganizowanie orkiestry przy ochotniczej Strazi Puzarnej:

Z inicjatyw Dawida Grunego, wychowawste orkiestry 61 uczniu przychety WZKp w Rydzosroy zorganizowano przy ochotniczej Strazi Puzarnej w Miasteczku orkiestru dety i smyjkowa. Jako Kapelmistrza powołano Klemense Kellen-lina, a w sklad orkiestry wchodzili 4 Grise Dawid, 3) Fundakowski Grunon 4) Dawidowski Stefan, 5) Nowak Jan, 6) Galcerowiak Jan, 7) Krusel, 8) Tholejnik Antoni, 9) Grise Grunon 10) Fundakowski. Orkiestrami posiadali wdasne instrum-enty, natomiast umundurowaniu stanowito wdasnowi Ochotniczej Strazi Puzarnej. Orkiestra wystpowala w Baiderasosrojch obchodach bieszt nando-lych, gzywala zartstow na zabawach, oraz gzywala podczas zebrani i zbiorok stwarzach.

Stowtanie organizacji spolecnyd-politycznych.

- W roku 1931 pozostal, w Miasteczku nastipujace organizacje:
- 1) Zwiazek Reserwistów - zorganizowany pmer burmistrze Jana Ziarnka
  - 2) Zwiazek Smelecki - zorganizowany pmer zaradowy wdcmk W. Miasteczka
  - 3) Ziepartyljny Zlot Wzajemny z Rzeslem - zorganizowany pmer burmistrze Ziarnka

1931.

Spis ludności.

W dniu 9 sty grudnia 1931 r. wzięto z uwzględnieniem spisu ludności Miasteczko liczyło 1254 mieszkańców, w tym 508 Polaków, oraz 446 Niemców. Spis był bardzo uwikłany i nie ograniczył się jedynie do zebrania danych o ilości mieszkańców, ale obejmował również dane dotyczące się do zdrowia, wykształcenia, warunków mieszkaniowych i t.p. Niestety, brak danych w odniesieniu do części spisu.

1932.

Zaprowadzenie podwójnej księgowości w administracji miejskiej.

Rachmistrz Gęstwa Mikołajewski na własną odpowiedzialność zaprowadził z dniem 1 kwietnia 1932 podwójną księgowość w administracji miejskiej, posługując się podjęceniem wydanym przez Dawłaka - pracownika Związku Pracowników Samorządowych w Warszawie. Z tamtąd też sprowadzone potrzebne księgi i druki rachunkowe.

Stan liczebny dzieci w szkole

W dniu 1 sierpnia 1932 do szkoły uczęszczało razem 214 dzieci, które uczyły się w 4 klasach, o 7 oddziałach.

1933

Mianowanie 1-go zastępcy urzędniczego stanu cywilnego

W dniu 21 stycznia 1933 Urządowa Rada Miejska mianowała rachmistrza miejskiego Gęstwa Mikołajewskiego 1-gim zastępcą urzędniczego stanu cywilnego na otwarcie Miasteczka.

Srebrny jubileusz Kapłanstwa.

W dniu 10 lutego 1933 ksiądz proboszcz Feliks Niedział obchodził 25-cio lecie Kapłanstwa. W uroczystej procesji przy biciu dzwonów, dźwiękach orkiestry ochotniczej Strazy Świątynnej i śpiewie „Kto się w opiekę”, ugrupowano jubilatów z plebanii do kościoła, gdzie jubilat w asyście dwóch kapłanów odprawił uroczystą Mszę Świątynną. Okolicznicy wesoło uświetnili ksiądz proboszcz Stępczyński z Wągrowa. Kościół był przepięknie.

W wieczorem odbyła się w sali Góry Srebrnej okolicznościowa akademia, zorganizowana przez Towarzystwo „Jedność”. Na program akademii składały się: 1) powitanie i okolicznościowe przemówienie, ujęte przez prasę wspomnianego Towarzystwa Tępczego Wągrowickiego, który przedstawił ujęcie i działalność kapłanów i społeczną jubilat, 2) deklamacje w wykonaniu dzieci szkolnych, oraz młodzieży świątynnej i miejskiej, 3) występy chórów Towarzystwa Śpiewu „Lubnia”. Jubilat, wzmiankowany w związku z organizowaniem tego podmiotu uroczystości, w nadzwyczajnych słowach dziękował organizatorom, jak i uczestnikom za poświęcony trud. Śmierć w akademii uświetniony był koncertem orkiestry O.S.P. Udzielił w akademii był też liściny ze dnia sale nie pomieszczenia występów uczestników. Rada Kościelna ufundowała jubilatowi srebrowy fotel, uświetnił skóra.

1933

...ny na esle. W
 ... organizacji
 ... organizacji
 ... zinstwie, p...
 ...
 ...

...sięce Jubilat w proweni ablicia si ew ...
Wprowadzenie w życie nowych przepisów meldunkowych.

W dniu 16 marca 1933. uchwalono w sejmiku Rady miasta R.P.
 o ewidencji i kontroli ruchu ludności, anowelizowane w dniu 15.03.1933.
 (Dziennik Ustaw R.P. N. 38 poz. 390. Uchwalony ten również przepis ujęto -
 nowemu ujętane przez Ministra Spraw Wewnętrznych. Władze miejsowe
 przystąpiły do prac wstępnych związanych z wprowadzeniem w życie wspomnianych
 przepisów meldunkowych i w pierwszej kolejności przygotowano taką swego
 ankietację. Hasło mieszkaniowe sformułowany był do wypełnienia wspomnianej
 ankiety, na podstawie której nastąpiło zaproszenie do rejestracji mieszkańców
 Rejestr ten władze meldunkowe prowadzić mogły w formie książki, lub
 też w formie kartoteki. Na wniosek pisarskiej komisji Kromka, bur-
 mistra Ziarnik zdecydował o prowadzeniu rejestracji mieszkańców w formie
 kartoteki, co też okazało się bardzo praktycznym i oszczędnym środkiem
 pracy w przeciwieństwie do systemu rejestracji w formie książki. Ponadto
 w użytku miało się używanie karty aktualne, zaś karty nie aktualne
 (na skutek zmiany, wprowadzenia się) wstawiano do grupy kart
 archiwalnych. W tym celu w biurze meldunkowym ściągano wszystkie
 dokumenty umarłych, aktów zawarcia związku małżeńskiego, tak że wszelkie
 zapisy śmierci ankiet skontrolowano z danymi dokumentami, tak że
 do karty meldunkowej zapisano już aktualne dane. W porównaniu z
 innymi jedynie miasto Miasteczko zaprowadziło rejestr mieszkańców w
 formie kartoteki - pisane jednostki, nawet miasto Raków prowadzić
 rejestr mieszkańców w formie książki, co następnie bardzo zadowno
 Władze jednolitej ustawy o samorządzie terytorialnym.

1933

W dniu 23 marca 1933 Sejm R.P. uchwalili jednolite ustawy
 o samorządzie terytorialnym, ogłoszona w Dzienniku Ustaw R.P. N. 35 poz. 291.
 Dotąd w powiatowych byłych zabudach pruskich, rosyjskich i austriackich

1933.

obowiązywały ustawy wydane przez wymienione państwa zaborcze. Zgodnie z nowo wydaną ustawą, na terenach były diektry pruskiej przystąpiono do likwidacji istniejących gmin wiejskich jednostkowych, jak i obszarów dworskich. Wzamiem tworono gminy wiejskie, tak zwane starostwa, włączając do każdej starostwa kilka wieści. Wzmiankowano, że przewidziano również możliwość ustroju miejskiego w wyznaczonych do 3000 mieszkańców. Do tego planowano zmieszczyć w odmienniejszym mieście Biasteczka, i w części terenu miasta ięrowi w diektry do gminy Giedźlinowie. Rada Miejska nie wyrażała zgody na zmniejszenie ustroju miejskiego, wnosiła o pozostawienie Biasteczka nadal jako miasta jednak protest nie został przez władze polskie uwzględniony. Następnie Rada Miejska zaproponowała utworzenie gminy wiejskiej w Biasteczku i włączenia w skład tej gminy miasta Biasteczka, oraz wiei Borostów, Grabowo, Okaliniec, Grabowina, Wtutko, Wtobko Nowe i Amstów, zaprojektowane w ten sposób gmina wiejska liczyła by się do 200 do 3000 mieszkańców. Jednak i ten projekt nie uzyskał aprobaty władz powiatowych i wojewódzkich, a ostatecznym motywem tym, że nowo tworzone gminy mają być jednostkami gospodarczo silnymi i liczyć najmniej 5000 mieszkańców. Zatem miasto starostwa zostało na podstawie praw miejskich i włączone do gminy wiejskiej Giedźlinowie. Zim miasto Jan Ziomek przewidziany był jako kandydat na wójta tej gminy, zaś radnym (wraz z stabilizowaniem) Stanisław Włodajewski jako sekretarz gminny. Stało się jednak inaczej. Władze ministerialne postanowiły zachować ustroj miejski we wsiach małych miasteczkach, podjętych w pobliżu granicy polsko-niemieckiej. W ten to sposób Biasteczko nadal zachowało swój ustroj miejski. Słotownie miasto Wtutko, które według pierwotnego projektu utraciło miasto charakter miasta, i przyjęło jako gromada do gminy Wtutko Zaboronie Towarzystwa Szarekany.

Z inicjatyw pierwszego to Kromki, zaborcom w Biasteczku Towarzystwo Szarekany, do którego zapisało się około 20 osłonków, zamieszkałych w Biasteczku i okolicy. W skład Zarządu wybrani zostali: 1. Stanisław Filipowicz, 2. Włodajewski Stanisław - sekretarz, 3. Kreyer Józef - skarbnik.

Zadaniem nowego zarządu do Księstwa Nihilistycznego

Z datki w zbiorach z okazji polskiej Księstwa protosera Feliksa Niedbała zakupił nowy drzewo, oddany w Księstwo Gdanskiej. Dopuszczenie dokonane Księstwa drzewa gromada w dniu 15 sierpnia 1933. Drzewo ważyło około 1000 kg, średnica wynosiła 112 cm. Miało ono imię „Wojciech”. Nowy drzewo zawieszony na specjalnie abudowanej drewnianej ułamanej w konstrukcji secesyjnej, które wykonał mistrz ślusarski Józef Krotki w Biasteczku. Zmian zarządu był bardzo ciekawym i przy sprzyjających warunkach sygnowany był w Radawie (oddległość ok. 6-7 km) Razem było teraz 4 drzewa.

1933 Obchód 15-tych lecie Niepodległości.

15-tych lecie odzyskania Niepodległości uczesano jako następuję:
W dniu 10 listopada 1933 wieczorem przez pięknie oświetlone ulice, sta-
rowej iluminacji otulim w miasteczku, przyszedł zaproszony w orkiestrę
ochotniczej Straży Strażnicy na esle. W zaproszeniu uczestniczyło dzieci szkolne,
oraz wszystkie bez wyjątku organizacje i stowarzyszenia powiatu. W dniu 11-go
listopada 1933 te same organizacje i stowarzyszenia, jak i dzieci szkolne
uczestniczyły w nabożeństwie, poczym nastąpił umarsz pod Dworkami,
gdzie otłoli umieszczone pamiątki wygłoszył mowa przed Stanisławem
Płonowskim. W wieczorem zaś odbyła się na sali gimnazjum akademicko. Na
program wstąpiły wszystkie artystyczne dzieci szkolne, które śpiewały
„Ludnia” odśpiewało szereg pieśni narodowych, oraz otłoli umieszczone pami-
ątki.

Wzruszająca hodowla jedwabników

W dniach od 27 grudnia 1933 do 4 stycznia 1934 z inicjatywą wdał
się do tego Władysław Popiele z Piotrowa przegromadono kurn w se-
krecji hodowli jedwabników. Wzruszająca hodowla została podjęta przez dyrektora
Stacji Doświadczalnej Włocławskiej z Ostrowa Wielkopolskiej. Wzruszająca
uczestniczyło 48 uczestników z miasta i otulicy. Uczestnicy wzruszającej
hodowli byli sadzeniem sznurów i sznurów masy.

1934 Imieniny i uroczystości Józefa Piłsudskiego

Dzień Imienin Piłsudskiego uczesano w dniu 18 marca 1934
zaproszonym, a w dniu 19 marca 1934 udziałem w nabożeństwie, oraz
wieczorne akademii. Program akademii nie odbiegł od przebiegu
akademii w latach poprzednich.

Zawieszenie w miasteczku apteki - oraz osiedlenie się lekarza

Władysław miejski uzyskał po wielu staraniach koncesję na zawiązanie
w miasteczku apteki. Dem samym powstały też warunki osiedlenia się
lekarza, którego miasto było zobowiązane od 1908 roku. Aptekę urządzono
w nieruchomości stanowiącej własność Józefa i Ludwika Jankiewiczów
w Rybku. Aptekę urządziła magister farmacji Anna Górkowska, która
likwidowała posiadane apteki w miejscowości Kłopot powiat
Lipno, przenosząc takową do miasteczka. Koszty przeprowadzki i t.d.
pokrężyła z kasy miejskiej w wysokości 2000 złotych. Skutek ta stanowiąca
ce 10% udziałów w całości miasta jako lekarz osiedlił się
Władysław Lichor, urodził z Belgii, (ukończył studia medyczne w Bonnii)
Stacjonary objął bezprawnie po odbyciu praktyki i objął się znako-
mitym lekarzem. Zamieszkał również w nieruchomości Jankiewiczów
Kłopot, ubezpieczając się w Rydzynie nie posiadał mi prawa le-
czenia codziennie ubezpieczając, który ma być musiał być z pomocą
lekarzkiej lekarza niemieckiego z Bydgoszczy w Bydgoszczy.

1934.

Przebieganie walki do Miasteczka

Z dniem 1 lipca 1934 przydzielony został do Miasteczka Mieszko wina-
Nay Alexander Böhlerowicz - roduka z Węgier. Odszedł w roku 1936
delegowany jako kapitan polski do Francji. W czasie okupacji został
aresztowany i wcielony w obozie Koncentracyjnym w Dachau, gdzie
zmarł w dniu 29.04.1941 w wieku 32 lat.

Wzrost stowarzyszeń i organizacji na terenie miasta

W roku 1934 działały na terenie miasta następujące organizacje:

Lp	Nazwa organizacji	Prosi osobom	Uwagi
1	Związek Obrony Mieszko Zachodnich	100	
2	Związek Hulecki - Klub Angielski Z.S.	20	
3	Związek Bractw Obywatelskich "Hobiel"	15	
4	Klub Ligi Obrony Encjiwlotniczej - Encjiwlotniczej	51	
5	Klub "Spiewni" „Lutnia”	25	
6	Liga Morska i Kolonialna	47	
7	Związek Weteranów Dowodni Marrowych	28	
8	Bractwo cesarskiej Armii	36	
9	Związek Hulecki	37	
10	Związek Reservistów	18	
11	ochotnicza Straż Pożarna	32	
12	Strzeżna Hulecka	17	
13	Katolickie Stowarzyszenie Mieszko	90	
14	Katolickie Stowarzyszenie "Hobiel"	51	
15	Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży Mieszko	31	
16	Katolickie Stowarzyszenie Młodzieży żeńskiej	36	
17	Stow. Pani Miłosierdzia św. Wincencyja z Siedmiu	53	
18	Geopartyjni Grom Wędrownicy z Pasolem	43	
19	Gracze Kurkowe	?	
20	Jungdeutsche Partei (Partia Młodzieżowa Niemców)	2	
21	Deutsche Vereinigung (Zjednoczenie Niemców)	2	
22	Christlich-sozialistische Landwirtschaftliche Gesellschaft	?	100000 wzmianka

Planowa praca

W roku 1934 był rok o bardzo małej ilości opadów atmosferycznych,
co bardzo ujemnie wpłynęło na rozwój zbiorów przedwarunkowych.

Likwidacja 7-go oddziału w mieście

Z dniem 20 sierpnia 1934 likwidowano 7-my oddział wojskowy powiatowy.
Przebieg, który odbył się w dniach 7-10, musiał odbywać się w miasteczku

1935 Uchwalenie nowej Konstytucji

W dniu 23 kwietnia 1935 Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalil nowa Konstytucja, zblizona do wzorow faszystowskich. Autorami Konstytucji byli poslowie zgrupowanego wokol Wapostrowy i Rasdema. Zarazdem flagowani miasta, zas w niedziele dnia 24-go kwietnia 1935 miodocini rkolna, oraz organizacje udao si do kwierte, na zamowione przez organizatorow nabozenstwa chrysteynne. Do nabozenstwa w poltowosci udao si pod pemiaki, gosci do zebranych przemowil prasie ksiejcowy Koda B.B.W.R. Piotr Ziarnok, przemowca wadnosc chwili dezyowej, przedstawilajac zaslugi B.B.W.R. przy opracowaniu Konstytucji, co jednak nie bardzo klatilo ich przekonanie uczestnikom, wiadomym bylo w jakich warunkach, podstepem zdobyto uchwalenie nowej Konstytucji. Do przemowieniu, pochwal i oddzieleniu na esle przyszedo przez ulice miasta.

Sadzenie drzew mowionych

W dniu 27 kwietnia 1935 dzieci rkolne i otazy, "Scioiste Lazu" zasadzily na brisku sportowym 40 drzew mowionych.

Subskrypcja Dziennika Dziennikowego

Trwajaca w czasie od 10/04 - 10/5 1935 subskrypcja Dziennika Dziennikowego zamknieto z wynikiem w skali ogolno-państwowej 261.000,000,- adolych. Wzrostki na terenie miasta nie sa emane, raczej otworile nalicz jako plake i uwagi na trwajacy okres, - chci jaci w najbardziej formy - kryje gospodarow.

Wzrostki do Rady Spowiatkowej

W wyniku wyborow do Rady Spowiatkowej w Wzrostku w dniu 30-go kwietnia 1935, z terenie miasta zostali wybrani radni: 1) Stanislaw Elisarski - nacelnik poczty, 2. Piotr Ziarnok, kierownik rkolny. Obaj osobkowie B. B. W. R.

Zgon Marszałka Polskiej Jozefa Pilsudskiego

W dniu 12 maja 1935 zmarl Marszałek Polski, Jozef Pilsudski. Wzrostkami ta uzwarcza na mieszkaniach wielkie uroczennosc. Na budynkach państwowych, jak i przywalnych uzwarczaono chorazowice do pismaszlu, uzwarczaono esarne krega. Wzrostkami państwowi, samogodowi, rkolniewi organizacje wzrostkowol, z godnoscia z zamowieniem udao na otwarcie 6 tygodni zadowilni opaske z adobne na lewym rkolawie. W dniu 18 maja 1935 w kościele parafialnym odprawiono uroczyste nabozenstwo z adobne, oraz egzekwie nad Katakafalkiem. W nabozenstwie uczestniczyli wszystkie miejscowe organizacje i stowarzyszenie z miodocinami, jak i miodocini rkolna. Rowniez w kościele ewangelickim odprawiono nabozenstwo z adobne. W wieczorem odbylo si w sali Wzrostkowa akademi z adobna, na ktorej program z adobny si: sbowol ustepnie, odegrano marsz z adobny szopena, spiew piewni wzrostkowol, deklamacje, oraz przemowieniu uzwarczaono przez prasie ksiejcowy Koda B.B.W.R. Piotre Ziarnok. Na zakoniecznosc odspiewano hymn narodowy, oraz Siemowoz Wzrostkowy. Wzrostkami spowiedziowosc, tak w nabozenstwie jak i w akademii bylo bardzo liczone.

1935 Wszystka parafia pnie Misosa biskupa Saubitra

W dniu 14 maja 1935 odbyła się uroczysta parafia pnie Misosa biskupa Saubitra w Gnieźnie. Miasto nabrało wyglądu oświetlonego, uświetniono szereg bram powitalnych. Wśród gości powitalny zespół na rynku, po czym w procesji uświetnionym do kościoła, gdzie w przemówieniu powitalnym ujął się ksiądz protoszewski, a w kościele biskup dristowski z serdecznym przyjęciem. Misosa biskup uścisnął sakramentu bierzmowania, jak i dostąpił egzaminu dzieci szkolnych z zakresu nauki religii. Wśród barażo nielicznych wagnerów i udających się do seminarium zmarłego Marzarka, ujął się w odprawie nieodpowiednia z powodu wiażacji w okresie przedpogrzebowym. Stwierdzono, że innymi inwestkami podawaniem masowy i spontaniczny udział wierznych w uroczystościach powitalnych Misosa biskupa, co jednak nie znalazło odzwierciedlenia w parafii.

Wybor delegatów na zebranie wyborze senatorów

Zgodnie z mową Komandytury i Ordynacji Wyborczej do Senatu, w dniu 25 sierpnia 1935 odbyło się w Giezdorliwie zebranie ugrupowanych do pośredniego głosowania do Senatu. Zebranie miało za zadanie, przesłaniem wyboru delegata z regionu Giezdorliwie-Miasteczko Wszystkie na zebranie elektorów odbył się majac w Sienonin, dla przesłaniem tamże senatorów z terenu województwa pomorskiego.

Z terenu miasta Miasteczko uprawnieni byli do udziału w zebraniu wyborczym w Giezdorliwie następujące osoby:

Lp	Nazwisko i imię	Lp	Nazwisko i imię
1	Sermani Karim	11	Ziarnicki Jan
2	Ohmara Wiktoria	12	Giettrichowski Leon
3	Recki Ludwik	13	Zemschek Dawid
4	Ziarnicki Otton	14	Wiskotajewski Miron
5	Ziarnicki Piotr	15	Ziarnicki Feliks
6	Kernikiewicz Anna	16	Wilewski Leon
7	Richarz Władysław	17	Rabajczak Józef
8	Zielkowski Marian	18	Sobolewska Felicja
9	Gromkowski Józef	19	Senslau Feliks
10	Garm Józef	20	Sokolowska Anna
21	Glisarski Stanisław		

1935.

Uprawnione do udziału w wspomnianych zebraniach wybierali byli, posiadające średnie i wyższe wykształcenie, posiadające odznaczenia wojskowe oraz państwowe, jak i radni samorządu terytorialnego. Na 21 uprawnionych do udziału w zebraniu pojechało tylko 10-ciu, z mianowicie: 1. Pienani Marcin 2. Ohmara Wiktor, 3. Recki Ludwik, 4. Dziomba Otton, 5. Ziarnicki Piotr, 6) Koni-kiwicz Aleksander, 7) Eichsz Władysław 8) Grottschneider Lem, 9) Zielkowski Marcin 10) Jarom Julian. Brakowało na zebraniu nie pojechali. Na 109 uprawnionych do udziału w zebraniu otworu Ziadolicie, uczestniczyło 72. Wskazując głosów wybrany został Jan. Szwajmiski, przewodniczący z Ziadolicie.

Wybory do Sejmu.

W dniu 8 unia 1935 odbyły się wybory do Sejmu - poraz pierwszy, zarazem i ostatni według projektu nowej konstytucji wyborcy. Oraz wyborcy N. 100 w Rydzosce, w skład którego wchodzi również powiat wycpki, wybrano 5-ciu kandydatów na posłów. Wybory miały praktycznie głośnie, aczkolwiek w powiecie wycpkim były wypadki zakłócenia głośnie publicznej, jak na przykład w Wycpkach, w Łobioniu, w Wierosławiu. Masz w głosowaniu brało 85% uprawnionych do głosowania. W tym otworu głosów otrzymali: 1. Lioda Rydzosce 162, 2. Ludwik Rydzosce 112, 3. Kalicki Władysław 87, 4. Janowski Otton 50, 5) Faustyniak Rydz. 102.

1936

Zmieszenie Urzędu Stanu Cywilnego na obszar Miasteczka.

Aczkolwiek nowe zorganizowane gminy wycpki rozpoczęły swoje działalność z dniem 1 kwietnia 1935, to jednak urząd stanu cywilnego utworzono na terenie danych gmin dopiero z dniem 1 stycznia 1936. W związku z tym wsi Miasteczka, Łobion, Grabonno, Okalima i Wotki włączono do Urzędu Stanu Cywilnego Ziadolicie-ktis, natomiast wsi Grabonno Sęgni z Jelenowskim do Urzędu Stanu Cywilnego Wotki-ktis. Urząd Stanu Cywilnego w Miasteczku obejmował obszar wyjątku teren miasta. Rejistry umiaru, małżeństw i umiaru poprzednich lat pozostały nadal w Miasteczku.

Wzrost z sekwarizacją obszar powiatowych.

Ochotnicze Straż Bożna z własnych środków budżetu, zakupiła sprzętowa plecakowy i prowadzi obszar systematyczny sprzęt obszar i sprzęt powiatowych, jak i ich bielenie mlekiem napojowym. Sprzątkowce obywateli przeszkolony w tym kierunku osobnik Straży Juliusz Deschner, otrzymując wynagrodzenie za 1 godzinę pracy w wysokości 50 groszy. Koszt sprzęt chemikalii opłaca zainteresowany wotarynie radu.

Wycieczka dzieci szkolny do bohatera narodowy Michał Dymały

Dziewięć szkolne starych klas udały się w dniu 18 maja 1936 pod przewodnictwem kierownika szkoły Siostra Józefa i nauczycieli do jezudy Michała Dymały w Grabonnie. Michał Dymała opowiedział dzieciom swoje przeżycie w związku z walką o Zagony wycpki, a następnie dzieci odwiedziły z nim w zagony Dymały. Z domu umieszczono w piątym wykonanej zainteresowaniu przez młodą służankę Józefowa Krotoskiej w domu matki. W tym delegacja szkoły zawiązała w dniu 23 maja 1936 do Grabonno umieszczając daną urnę na kopcu Marszałka Sieduskiej.

1936

stawianym, młodzi szkolni, jak i przedstawiciele Rady Miejskiej, Zespołu Miejskiego. Rada Miejska w dniu 7 listopada 1936 nadała Honorowe Obywatelstwo honorowe miasta. Artystycznemu wykonaniu dyplomu nadania obywatelstwa, wiceburmistrz specjalna delegacja miasta w tym dniu Honorowego Obywatelstwa na Kupno wspomnianych Karabinów maszynowych szacunkowo kwot: 938.50 zł. (Na podstawie niegotowego umówienia o przedsięwzięcie. Umówienie umiarkowane zostało w umówieniu w obszarach Powiatowego Związku Samorządowego w Wągrowie ze nr. obrotowym 1936/37 - strona 160 do 175.)

Zawieszenie nauki w szkole dotychczasowej.

Z powodu choroby dzieci uczeń, a koncem grudnia 1936 zawieszono nauki w szkole przemysłowo-dotychczasowej w Miasteczku. Kuratorium przynędo wzmocnienie nauki w roku szkolnym 1936/37, co jednak już nie nastąpiło.

Plan berntoria

Podimtycja Zarządca przy Zmieszce Miejskiej w Miasteczku, która swoją działalność objmuje okolicę wsi Torstowo, Grabowo, Okalimie, Grabimna, Wólka i Anetowo, w swój ewidencje zarządnicze 13 berntoriów. Z ustawaowych zarządniczych Komitatu 22 berntoriów, którym w roku obrotowym 1936/37 wyplacano zarządki na kwoty sz. 1727.26. Pozostali berntori Komitatu z dotychczasowych zarządniczych Zarządu Funduszu Druzy, oraz zatrudnieni byli do dotychczasowych pracach.

1937

Ustalenie nazwy miasta

Zanadaniem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 25 stycznia 1937 nazwa miasta naszego ustalona została na Miasteczko Kraińskie.

Diszwanie dzieci w szkołach

W styczniu 1937 w szkole wprowadzone diszwanie dzieci, głównie dzieci berntoriów, uczące dniennie po 2 godziny i 1/4 l. mleka. Zarządca Komitatu 20 dzieci.

Letka opuszcza Miasteczko.

W dniu 28 lutego 1937 opuścił miasto Letka Władysław Riech, przenosząc się do Sakonii. Ludność miasta i okolicy z prawdziwym żalem żegnała swego Letka, który nazywał jako dobrego i troskliwego Letka. Miasto pozostało bez Letka, a podważona została egzystencja apteki, zdobytej z tak wielkim trudem i nakładem środków pieniężnych.

Choroba burmistrza

Burmistrz Jan Ziarnik z powodu choroby przeszedł w lutym 1937 nie mógł pełnić swoich obowiązków służbowych. Zarządca przyjął wiceburmistrza J. Ludwika Recki. Burmistrz Jan Ziarnik w czasie choroby zachował prawo do pełnego uposażenia, zaś wiceburmistrz pobierał wynagrodzenie ze składek zastępczo miesięcznie 100 złotych.

1937

Zgon i pogrzeb Michała Dymały.

W niedzielę, dnia 25 kwietnia 1937 zmarł w Grabionie zmarły w następstwie z przeladowania kule pruskie wódca zaborca Michał Dymała. W chwili zgonu liczył 50 lat. W środę dnia 28 kwietnia 1937 odbyło się przewiezienie zwłok z Grabionu do Miasteczka. Na granicy miasta w imieniu Rady Miejskiej powitał kondukt radny Stanisław Głisarski. Do wprowadzenia zwłok, ksiądz proboszcz Feliks Niedbał ogłosił żałobne nieszpory. Na trumnie zmarłego Dymały starosta powiatowy Ludwik Kuryzka złożył wianiec z napisem: „Zajów - miłowi o prawach do Ziemi Polskiej”. Następnego dnia odbyły się uroczyste pogrzebowe, w których uczestniczyli bardzo liczni przedstawiciele władz. Między innymi obecni byli: wicewojewoda pomorski Władczyński, generał chmurowicz - dowódca 15 Dywizji Ściborski z Rydzoszy, wicestarosta krajowy senator dr Głowacki, dyrektor Komitetu Kultury Wsi w Kelmistankowie Różniakowski Włodzimierz Kuphal, Kurator Szkoły Szkolnego dr Jakóbczak z Birnania, poseł Sułczyński z ramienia Polskiego Związku Zachodniego, prezydent miasta Rydzoszy Lem Garszewski, delegat Zjazdu Miękkich w Birnaniu radca Mielżyński, poseł Wielkopolskiego Związku Rolniczych Mielkowskich, poseł Wroblewski z ramienia Wielkopolskiej Izby Rolniczej, starosta powiatowy Ludwik Kuryzka, oraz bardzo liczni przedstawiciele organizacji i stowarzyszeń z uroczystymi, przysyłał na pogrzeb z odległych miejsc wielu Włochów. O godzinie 9.30 ruszono w pochodzie do kościoła, gdzie wzięli udział wszyscy obecni ogłosił ksiądz proboszcz Niedbał. W czasie Mszy św. śpiewał chór kościelny. Karaniem wygłosił ksiądz proboszcz Rydzoszyński z Giedziłowia, ścigając zmarłego, podkreślając symboliczne znaczenie sp. Dymały. „Trumna jego winna stać się znakiem abstrakcyjnym wszystkich stanów, wobec tej trumny ślubować należy miłości ofiarnej do ostatniej kropli krwi” - to ujęcie z jego kazania.

Do kazania kondukt żałobny ruszył na rynek, gdzie u stóp pomnika trumny złożono na płoty chłopski wóz, zaprzęgnięty w 4 konie.

Na mównicy usiadł wicewojewoda Władczyński i temi słowami rozpoczął swoje przemówienie: „Michale Dymało! Do pokolenia, które Polska odzyskała, na twoim przykładzie się uczyło, na tym umiłowaniu ziemi i twojej nieugiętej woli się wzorowało.” Przemówienie zakończył słowami: „W imieniu Pana Prezydenta Rzeczypospolitej składam na twoją trumnę stopy Kawalerski Order „Polonia Restituta”. Dwa chwilaż hymnu narodowego wicewojewoda Władczyński złożył od siebie wiersz na trumnie chłopsko-bogatera. Generał chmurowicz przemawiając w imieniu Armii powiekszał: „Może sp. Dymały będąc znanym granicznym, przez który zadem najcięższe nie będą mogły przejść.” Kurator Szkoły Birnankowskiego w swoim przemówieniu powiedział: „Michale Dymało stał się symbolem wychowania, wzorem zarówno dla młodzieży jak i dla starszych bez względu na stanowisko, zaś wzorem towarzyski - przyjaciel Polki, winna stać się sama sp. Dymały, która w najtrudniejszych chwilach życia podtrzymwała na duchu cały naród polski. W życiu i zgonie

1937

sp. Dymały i jego dzielny żony iolnary wartości, które przysięgły do proste-
mów sokańskich, jako woi do marłodowania. Do kilku jowce słabych
prowizjach, i dżwistach wsielsty Holijowego Dymałowicz Wójtkowcy
w Półdżosrey, Menduht zadowolny ugrusz na kmentar. Do egzemplach
wzprawnionych w asyji liczni wzmocnionych Księż, zadowolne pnowiczenie
uzgodził Księżka Harol Blatet z Janktowa, na dżwieriając, że żmarty
prowiacad zalety i wedy dotryso Bolata. Nad woiis mogide roimie gora
wienicow i kunsow, chyle si nbenady egzaminacji i skowanyrzeni fotokich.
Baty pnowiczenie dżwistki sp. Melchate Dymały, leca pamięci o Kim
i jego rymie pnowiczenie na siwicy dotad, z dżwistki rzy blasi na ni m
chociały jeden Bolat. (na pnowiczeniu napisu w kromie nholny, oraz w dżwistki
pnowiczenia wrocytari pnowiczenia.)

Trumna z zwłokami

sp. Dymały w
miszkanie w
Grabowni.

Trumna z zwłokami

sp. Dymały w ka-
wonie na Stabafalce
w Księżce pa-afialnym
w Księżce Kraj.
w pnowiczeniu
po grebu.

Dymałowicz pnowiczenie

stop pnowiczenie na
placu Wolności -
w dżwistki wronny
ze zwłokami sp. Dymały
Orderem „Sotonia
Restituta.

1937.

Kondukt żałobny zbiera

się na miejscu wiecznego

spoczynku. Od lewej:

- 1) K. prob. Haja - Saciki
- 2) - Hopyczyński - Białosławie
- 3) K. wik. Kacelonński - Miasteczko
- 4) K. prob. Niedbat - Miasteczko
- 5) K. prob. Glatzel - Krostkowo
- 6) K. prob. Strzypczyński - Wyrzysk

Świadkami w ślad

parobcowych nadtrumn

sp. Michała Drzymały.

Od lewej - dowiodca

15 dyw. piechoty generał

Chimurovics, Śnieci od

lewej prezydent miasta

Bydgoszy L. Górciszewski.

Za trumną najbliższa

rodzina sp. Drzymały

Żona sp. Drzymały - odznaczona żałobą złotym

krzyżem zasługi. W numerach dosłona słanka po-

wiabowy Ludwik Wierzyński (od prawej strony)

Wro. ten odbyła się w Rakle

1931

Założenie chłodni dla firmy ulicy Przebiecowa.

Do prawej strony (stron) ulicy Przebiecowa, od strony si do nieruchomości Ludwika Rębkiew (obecnie budynek Zakładu) wykonano zgodnie z projektem chłodnię z betoniu. Strace wykonano w ramach zatrudnienia bezrobotnych. Chłodnia długości 530 mb i o szerokości 1 mb. Koszt budowy wyniósł ok 1000 złotych.

W otoczeniu nieruchomości oraz budynku Jona Ziarnka.

W związku z różnymi interesami, jeżeli starosta burmistrz Jan Ziarnka w sprawie swojej usadowienie, Rada Miejska w dniu 15 lipca 1937 w wyniku tajnego głosowania wyraziła wspomnianemu burmistrzowi wotum nieufności.

Plan prowadzenia ewidencji i kontroli ruchu Ludności

W dniach 7 i 8 lipca 1937 r. radnik Jan Ziarnka Miejskiego Wydziału Miastodajcówki brał udział w kursie dla prowadzących ewidencję i kontroli ruchu ludności. Kurs odbył się w Bydgoszczy w gmachu Starostwa Powiatowego. Głównym wykładcą dwujęzyczny przed wyjazdem do miasta.

Sołtacy Zarząd Drog w Wągrowku dotychczas wyznaczona kolejką szosy przed wyjazdem do miasta. Zarząd Miejski podjął decyzję kosztów tego szosy.

Dwój poddaszowych nieruchomości do miejskiej sieci wodociągowej.

W roku 1937 do miejskiej sieci wodociągowej przedłączonych było 95 nieruchomości.

Stan ludności miasta

Z dniem roku 1937 miasto liczyło 1173 mieszkańców, w tym narodowości polskiej 753, niemieckiej 420 - w tym ujemnie, robotników 844 zaś ewangelickich 224. W porównaniu z rokiem 1931 liczeba mieszkańców zmniejszyła się o 87 osób, w tym liczeba 55 Polaków, oraz 26 Niemców. Na spadek liczy mieszkańców narodowości polskiej zaważył fakt redukcji pracowników w Urzędzie Celnym, policji, jak i kolei. Ponadto na skutek braku pracy, wielu rodzin robotniczych wyprzeradziło się do folgi. O ile chodzi o Niemców, wielu rodzin w tym czasie przeswoleń na wyjazd do "miast".

Zmiana granicy województwa

Na skutek dotychczas zmian w granicach województwa pomorskiego, jak i pomorskiego, powstał gmina z dniem 1 stycznia 1938 r. wdrażony został do województwa pomorskiego. Siedzieli Urząd Województwa przeszedł nadal miasto Toruń, szóstolwiek miasto Bydgoszcz, znacze nie istnieje od Torunia, pomimo wielu zmian i umocnionych argumentów, nie osiągnięto swojej celu. Z tego skutkiem województwa pomorskiego nadal miasto swoje siedziby w Gdyni.

1938

1938 Opiekiennia pii nowego lekana.

Z dniam 20 stycznia 1938 opielit si w Miasteczku nowy lekana dr Fastyn. Od 1.03.1937 miasto nie posiadało własnego lekana. Zastępowat dr stylarecki. Jednak już 20 marca 1937 dr Fastyn zrezygnowat z placowki i przyjad obowiazki lekana w Jurnackich Kuchach Straj. W dnim 10 kwietnia 1938 opielit si w Miasteczku lekana Kuzmowski Sema.

Utrosnomie w Miasteczku b'wata Zdrovia.

Staraniem Zanzela Mejskiego, Wziasiat Sociatouy w Wzinytsku przyjad decyzys utrosnomia w Miasteczku b'wata Zdrovia, ktory skolalisowaný zostat w budynku miejskim przy ulicy Zebrowskiej. Z parteru tego budynku p'namacemo jedynie dwa pokoje od strony powlona na biure Zanzela Mejskiego, zaś 4 pokoje od frontu, oraz kuchnia i komora od strony powlone oddano do użytku b'wata Zdrovia. Zanzel Mejski przyjad na siebie utymnianie kostali tego b'wata Zdrovia, jak i op'acenie sprzatacchi-kucharki, a ponadto dostawit do up'aczenia lekane m'isicypnie 50 sztygok. Wziasiat Sociatouy natomiast przyjad na siebie otowiazek pednego up'ozazimie kostalu w potretne umeblowanie, urzedacnie jak i sprat medycynny, a ponadto op'acenie staryj higienistki.

Eneniesienie burmistra w stan spocynku.

Burmistr Jan Ziarnik, na skutek dlugotwady choroby i stowiodsonej niezdolnosci do pracy, zostat z dniam 1 marca 1938 roku p'p'niwiny zostat w stan spocynku. Wziasiat p'p'niwinyj umoglywy ustaleni na kwoty 174.6 m'isicypnie. Wzinywiny powodany zostat jako burmistr komisaryjny w roku 1926, stabilizacji na lat 12 wykonal w roku 1929.

Rada Mejska postanowide na stanowisko burmistra powolac wladca burmistra nie laurelowsk z up'aczeniem m'isicypnym 150 sztygok. Wzinywani budietu ze rok 1937/38.

Wzinywani budietu mejskiego ze rok obrachunkowy 1937/38 przedstawialo si jak nastipuj:

<u>Budiet administracyjny</u> - dochody planowane w 19.05% -	wykoranam w 20.847.99
	~~19.248.66~~
uzelatti planowanu w 19.05%	wykoranam w 19.248.06
	<u>Nadwyżka</u>
	1.599.93

<u>Kolektowna siei wodociore</u> - dochody 8086.37 w	uzelatti 7435.27 w
<u>Wodociore mejski</u> - dochody 1207.89 w	uzelatti 547.97 w

Zadobienie chodnika w rynku

Zadobiono chodnik betonowy, o straużim'kach betonowych w rynku od rowu (mostku) przy ulicy Siotra Skargi, aż do wylotu ulicy Zebrowskiej.

Wzinywani sposobem gospodarczym, podobnie jak w roku 1937.

Op'aczenie ulicy Sennatowskiej.

Wesito k'radzenie bruku w ulicy Sennatowskiej i podziom bruk od mostku, aż do remicy staryj poiarnej. Gruk o szerokosci 5 mb. wykonano

1938

spisobem gospodarczym, zaś prace ziemne tak zwany szarwanekiem. Ponadto przygotowano plany na całej długości ulicy Światowskiej, przewidując poziom ulicy o ce 100 cm na poziomie od strony dw. przyjeżdża kolejowego. Według Światowskiej na cel ten wymaga dotacji 1000 złotych.

Wieża bina - oberwanie dachów

W dniu 10 lipca 1938 nad wieżami powstaje bardzo ciężka bina, w połączeniu z oberwaniem dachów, co trwało ponad pół godziny.

Wymagania w sprawie remontu w ogrodzie dwóch rodzin, między innymi doświetlenie dachu. Woda, nie mogąc znaleźć ujścia w uwieczkach, spływała nurtem o wysokości ponad 50 cm ulicy Światowskiej, zrywając murowane ściany przy murze nad strugą w tej ulicy, zaś po lewej stronie ulicy Światowskiej woda spływała się w niektórych przewodach do wysokości ponad 100 cm, przelewając się następnie po całej długości muru mieszkania na ulicy. Wyjazd przed terenem kolejowym na wysokości muru, nie było w stanie przepuścić spływającej wody, które następnie wylały się na boisko sportowe, oraz w ogrodach po prawej stronie ulicy Kosińskiego, tworząc istne, głębokie jeziora. Zaalarmowane ochotnicze Strażacka i ludność, w miarę swoich możliwości starali się prowadzić pomocny zatwierdzenie. Powstały bardzo poważne szkody w uprawach wód uprawnych.

Zakończenie szkolenia i stopnia w Ochotniczej Straży Pielgrzymiej.

W lipcu 1938 zakończony został kurs szkolenia i stopnia w O.S.P. Szkolenie prowadził zastępca naczelnika Władysław Witoldajewski. Wszyscy członkowie zdali pomyślnie egzamin przed Komisarzem Światowskim. Za dokładne wyniki w pracy na tym zakresie, prowadzący szkolenie otrzymał w dniu 30 lipca 1938 podziękowanie od Starosty Światowskiego w Włocławku.

Reorganizacja nowego roku szkolnego.

W dniu 5 września 1938 rozpoczęto nowy rok szkolny. Jedną salą lekcyjną, po prawej stronie budynku szkolnego przy ul. Racławickiej została zamontowana z powodu gwałtownego zawalenia sufitu. Nauki prowadzono w 3 izbach lekcyjnych, a nauka odbywała się w godzinach od 8-15. Do szkoły uczęszczało 231 dzieci, w tym 43 dzieci-życi (starsze klasy) z Grabowa i Brestowa.

Smętny proces o emigrację byłego wachmistra policji miejskiej

Najbardziej smętny proces o emigrację na neci byłego miejscowego wachmistra policji miejskiej Otona Neumanna. Sprawa ta ciągnęła się od 1920 roku. Neumannowi przydzielono emigrację miesięczną 62.15 zł a należało kwoty do opłacenia ustalono na kwoty 16.668,- za okres od 1.4.1920 do 31.3.1938. Koszty procesowe miały wynosić 2000,- złotych. Do tej sumy należą jeszcze doliczyć koszty procesowe Neumanna, oraz wszelkie za zwrot z powodu nie opłacenia Neumannowi emigracji.

1938.

Zajści Łaolsia przez wojsko polskie.

Niemcy hitlerowskie w wrześniu 1938 r. za zgodą rządu francuskiego (układ monachijski) dokonały zabioru ziem śudeckich, wchodzących do niej w skład Czechosłowacji. Rząd samyjski wykonywał samostojnie i odnosił Czechosłowacji, zarządca jurta Łaolsia, i po uzyskaniu zgody przez Czechosłowacji dokonano zajścia tych ziem. Zajścia Łaolsia dokonała armia pod dowództwem generała Władysława Gortnowskiego, zaś w skład tej armii wchwały również jednostki 15 Dywizji Ściboty w Bydgoszy. Asekuracyjny fakt powrotu Łaolsia do Warszawy uznano za dowód na wiarygodność i spójność polskiego, to jednak z drugiej strony zważano sobie z tego spraw, że Hitler w pewnej chwili pod osłonem Solski upełnił zadania reżymu granic Solski, co w danym wypadku niewątpliwie doprowadzi do konfliktu zbrojnego. Spójność niemieckie fakt zabioru faktu przysto do wiadomości z nie ułkany radzie, wiedząc już że w wiadomości przysto Hitler zarządca Gortnowski i Dymna.

Obchód 20-lecia Niepodległości.

Dwudziątolecie Niepodległości obchwalono nadw. wroczy, wieczorem 10/10. Wielami miasta przyszedł kapłan z orkiestra na czele. Główny umowa i młoty przyszedłom girlandami i iluminowano, przyszedł budynki udekorowano flagami. W dniu 11 listopada 1938 brano gromiaty uctwa i nabożeństwu, zaś wieczorem odbyła się uroczysta akademie na salu parafialnej. Na program akademie składały się deklamacje, uctwy choru. Lektoria" oraz orkiestra symfoniczna przyszedłom, uctwożone przez profesora Jontroha z Naki. Wówczas jeszcze nikt nie przyszedł, że braci to ostatnie tego wroczy uroczystości. Odebrano rachmistrza Łaolsia Miejskiego.

W dniu 11 listopada 1938 rachmistrzowi Gortnowski Władysławowi Starosta powiatowy Ludwik Kucyński wręczył Gortnowski Kucyński, jako dowód uznania za pracę państwową i spójność. W tym dniu miasto miejski w Naki. W dniu 19 listopada 1938 nadano mi dekretem wojewoły pomorskiej Władysławowi Raczkiewiczowi Gortnowski Medal za Długoletnie Śluby.

Skarga egibne byłego burmistrza Jana Ziarnka.

Emerytowany burmistrz Jan Ziarnka uctwożony zarządowi Miejskiemu prosi egibny o odwołanie w wysokości 10.000,- złotych za uctwożenie w czasie służby adwocata. Dawał uctwożenie, że przyjmując w roku 1926 urząd burmistrza był uctwożenie zarząd, jednak zarząd Miejski przyjmując mi uctwożenie adwocata, mi odwołanie deymfektacji mieszkani, jak i biura pro emerytowanym na egibnie burmistrza Hamidowi Gwartu. W tym dniu tego z omiedlenia nabawia się choro. ty (egibny pduc) Zarząd Miejski w uctwożeniu obrotu przyszedł, że to uctwożenie Jan Ziarnka o egibnie byłego burmistrza tak mieszkani jak pomieszczeni biura zarządu Miejskiego. Wzrost "wojny państwowo w uctwożeniu 1938 przyszedł rozpatrenie rozegonia. Jan Ziarnka, pro przyszedł na emerytowanie państwowo w Naki i zmarł tamże w czasie okupacji.

1938 Stan burmistrz

Actokolarka ogólna sytuacji gospodarczej kraju uległa pewnym poprawom, to stan burmistrz nadal był upoki. W ciągu roku 1938 w ewidencji Podmiotyłkacji Zastępcy przy kat. Zamieszki Miejskim zarejestrowano 68 poszukujących pracy. Uprawomocnił do pobierania zasiłków było 43 - uupracowano zasiłki nie sącno kwoty w 1741.69. Powstali burmistrz kierowali a pierwszy okresowy organizowania pnia Komitetu Dymny Ziemobolnym. Spoduzeristur miasta na ten cel uupracowano kwoty w 550.73.

1939. Zespól amatorski 62 pułku piechoty w Krasnopolu K.

W dniu 8 stycznia 1939 zawiązał się Krasnopolski Zespól amatorski 62 pułku piechoty Wlkp. a przedstawieniem. Program był następujący:

- o godzinie 10.-tej zespól instrumentalny grawał kolony podkas Mary i werty
- o godzinie 15.-tej występ dla dzieci
- o godzinie 19.-tej występ dla dorosłych, które obejmowały

- pmiowioniu prelegenta Sotkięw Ziadęw Hynia a Hylgony
- obracch sceniczny p.t. „Hod Sotkich Zrónieny”
- obracch sceniczny p.t. Na Hlasku Zarlzenikim
- uspolny spiew Kolond.

Wnaddo Kmentowad zespól instrumentalny. W programie dla dzieci, obure dzieci otrzymaly drobne prumty od zróbnieny, jak słodyce, obracch, Krasiki, zeszyty, kalendarze i t.p. Na zakonieniu odbyła się zabawa tamecena. Uchwalonie budżetu na rok obrachunkowy 1939/40

W dniu 10 marca 1939 Rada Miejska uchwaliła budżet na rok obrachunkowy 1939/40. Wzrostli budżetu administracyjnego ustalono na 22680,- zł.
 Dochody zai wykorzystane do obalczonyj meclionii ustalono na 18546,- zł
Zatem przewidziano niedobór 5034,- zł

Dochody i wydatki wdrożone ustalono na 12500.- złotych, w tym wydatki na necie budżetu administracyjnego 400.- zł. Dochody zai i wydatki miejskiej sieci rozróżnionych ustalono na 8540,- zł. w tym wydatki na necie budżetu administracyjnego 500.- zł. Wzrostli zamozu ogólnego, pomimiu utrzymania tylko jednego pracownika umyprawier (rachmistr) wynosi 9299,- zł przy pracowni 50% sumy ogólnego budżetu wydatkowi regulacyjnych. Sowaime obciażenie w tym dziale, to wdzaimie fiesze zapalczynie emogtalne dla burmistrza Jana Ziarnka i b. polijonta miejskiej Ottona Kuemanna - rocznie 3.225,- złotych. O pokryciu przewidzianego niedoboru postanowiono powozii się do Funduszu Zapomowier w Harszowie. W poruchoniu Rady Miejskiej uczestniczyli stamta powiatowy Ludwik Kulejczka, powiatowy lekca dr Oholawa, oraz inspektor samosrodowy Karol Gijakiewicz

Stan ludności:

W chwili ustalenia budżetu, miasta liczyło 1162 mieszkańców, wote 1173 w roku 1937 - zatem dalszy spadek mieszkańców.

1939.

Żwiada utrzymania ludności

<u>Wyszelegolnienie</u>	<u>Żłosi</u> <u>1936</u>	<u>Świata</u>	<u>Mwazi</u>
przemysł - numioso	157	13.53	
handele	66	5.70	
pracownicy fizyczny	307	26.35	
rolnictwo	241	20.75	
uczniowie - prac. umysłowi	309	26.57	
roczni	82	7.10	

Zakłady pracy

<u>Wyszelegolnienie</u>	<u>Żłosi</u>	<u>Zakład- mrozi</u>	<u>Mwazi</u>
zakłady przemysłowe	3	40	
zakłady przemysłowe	86	40	
zakłady handlowe	12	12	

Spokolnictwo

Składe powozyczne 6 badniadowa, 4 nauuczeli & 20 uczniow
 Obzar miaste wynosi 1. 208. 49. 93 ha
Organizowanie biwata zdrowia.

Zgodnie z pomyśleniem Wydziału Sociatowego w Kłzynie z roku 1938
 z przebiegiem roku 1939 uruuchomion w Mieścieckim Biwacie Zdrowia, który
 umieszczone na parterze budynku mieszkalnego przy ulicy Szabrowskiej. Uruuchomio-
 no poradnie ogolne, poradnie dla matki i dziecka, poradnie przeciugruzielne,
 a ponadto zorganizowane kuchnie, w których przygotowywane mleko dla
 niemowlat. Hieroomiczow Biwacie Zdrowia pnieś dr Eugeniusz Poma. Za-
 trudniono kwalifikowane higienistki, oraz pomoc kuchenne i sprzataczki.
 Mieśkanie zajmowane na piśmie przez burmistrza (w miasteczku oprzymione)
 przeprowadzone zostało jako mieszkanie dla lekara. W danym mieszkaniu
 dokonano generalny remont, który został zakonczony w ostatnich dniach mie-
 siece sierpnia 1939, a wobec wybuchu wojny w dniu 1. 09. 39, lekarz dr Poma
 nie rajęł jui dane mieszkanie. W czasie wojny cały sprzęt i wyposażenie
 oświata zostało zagrabione przez wtracajacu wojska niemieckie, badi ten
 przez ludności niemieckę.

Bezpieczka na dozbrojeniu w powiatopi

W obliczu grozby zbliżajacy się wojny z Niemcami, Rząd R.P. roz-
 pisal tekst swana „Bezpieczka Solnicza”, która została przyjęta przez całe
 społeczeństwo polskie z pełnym zrozumieniem. Nie było obyte Solniczka,
 który by nie subskrybowal dane bezpieczki. Ogólne umiaki subskrypcji
 na terenie miasta nie dokonano ustalic. Bezpieczka napisano na 1000
100 milionow złotych, wyplano natomiast 390 milionow złotych.
Biwacie zdrowia bezwartne dawo wartosci 10 milionow złotych.

W obliczu nadchodzącego wojny pomiędzy Polską a Niemcami, młodzi Niemcy masowo przenieśli tam swą „zieloną granicę”, udając się do Prusy, gdzie przeszli wyprawę przez Kłodzko, zaś w chwili wybuchu wojny wracali na cele wyprawy niemieckich i gorliwie udawali się do akcji niszczenia ludności polskiej. Z terenu miasta uciekli przede wszystkim do Niemiec, między innymi: Müller (imię nie znam) Kottländer Herbert, Sommerburg Wille, Janke Siobon (imię nie znam). Polska straż graniczna nie barowała magowate na tak masowe przekraczanie granicy, tem więcej że panowało zdanie, lepszy młody człowiek z przodu, niż dzieli za plecami.

Zatwierdzenie herbu miasta.

Zarządzenie w sprawie się do zatwierdzenia herbu miasta Kłodzka. Ukazało się w numerze 113 (2 dni) Kuriera Polskiego z dnia 17 maja 1939. W sprawie o to zarządzenie Ministerstwo Spraw (Wewnętrz) Wyższej Religijnej i Wiceminister Publicznej Służby wypracował odpowiedni barwny wizerunek herbu, jeden egzemplarz nadesłał w dniu 12 czerwca 1939 do Jędrzeja Kłodzkiego, zaś drugi egzemplarz przesłał do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych celem przechowania w archiwum tegoż Ministerstwa. Kost umiarkowana herbu wynosi 40 złotych. Wybuch wojny w dniu 1 września 1939 uniemożliwił wykonanie tablicy emaliowanej z herbem, której miał wynosić 84.- zł. Wykonawcą miało być emaliarnie firmy Jędrzeja Kłodzkiego w Sieroniem. Opracowany wzór herbu zaginiony w czasie okupacji.

Kontynuowanie budowy w ulicy Pomiatowskiej.

Kontynuowanie budowy bruku w ulicy Pomiatowskiej, zakładając ławkę od remizy strażackiej, aż do numeru domu Aleksandra Jolly (obecnie Szarych) Zakładano również jeden przepust przez kanał ulicy, dla umożliwienia swobodnego odpływu opadów deszczowych z gruntu po stronie po prawej stronie ulicy Pomiatowskiej.

Zarys wainiejszych wydarzeń w okresie poprzedzającym II wojnę światową.

Niemcy, po przegranej I wojny światowej 1918 r. ani na chwilę nie pozostali z faktem odzyskania niepodległości przez Polskę, nie uznali za ziem byłego zaboru pruskiego, jak również nie poruszyli się do przystąpienia postanowien podpisanego w dniu 28 czerwca 1919 r. Traktatu polsko-rosyjskiego.

W dniu 30 stycznia 1933 doszedł do władzy Adolf Hitler, obejmując z rąk Adolfa Hitlera, stał się konsekwentnie do wprowadzenia w życie polityki narodowo-socjalistycznej zgodnie z założeniami zawartymi w napisanej przez niego książce p.t. „Mein Kampf”. (Moja walka)

Dla uspokojenia opinii publicznej, zaproszono do Warszawy Siobonowiemu zawarciu układu o nieagresji. Układ ten został zawarty w styczniu 1934 roku na okres 10 lat.

W marcu 1935 wbrew postanowieniom Traktatu Wersalskiego, Niemcy wprowadzili obowiązek powszechnej służby wojskowej, nie co panstwo było Koalicji, głównie Anglia, Francja, Szwajcaria zupełnie nie reagowały.

1939.

W marcu 1936 wojsko niemieckie wprowadzono do Nadrenii, pomimo że zgodnie z Traktatem Wersalskim zabroniono utrzymywania tam garnizonów niemieckich. Na to bezprawnie również nie zareagowano, aczkolwiek Polska, zwracana z sojuszem z Francją, oświadczyła gotowość użyczenia się ze swoich rezerwach sojuszników.

Dnia 12 marca 1938. Hitler dokonał aktu włączenia Austrii do Prusji i znowu Kwalija, a nawet najbardziej zainteresowani państwa, tj. Włochy nie zareagowały.

W październiku 1938. za zgodą Wielkiej Brytanii, Francji oraz Włoch (układ monachijski) zajęto Sudety, zabierając całość fortyfikacji oraz przyległe programy budownictwa i fortyfikacji, które to spowodowało ogromnym kosztem. Dokonane ubrojenie armii zostało po prostu ukrywane. Rząd Polski, aczkolwiek nie uczestniczył w układzie monachijskim, rozstrzygnął się na korzyść Czechosłowacji, uznając przystąpienie do Polski Łańca, popóźniając bóg niemożliwy.

Apetyt Hitlera rośnie w miarę jedzenia. Wkrótce po zajęciu przez Niemcy Sudetów, a przez Polskę Łańca, w społeczeństwie polskim krążyły uprzedzone pogłoski, że Hitler domaga się włączenia do Prusji Włochy Wielkiego Księstwa polskiego, oraz wyrażenia zgody na przeprowadzenie przez Rumosie Ekstremalną autostradę i wielotorową Koleją żelazną do Drus Wschodnich. W zamian Hitler przynosił przedłużenie państwa o niegroźni o 25 lat, jak gwarancji nie naruszenia granic Polski. Oweczesny rząd Polski uporał się nielada, aczkolwiek jak o tym świadczą dokumenty, rozmowy na ten temat były prowadzone i to w dniu 24 października 1938 pomiędzy niemieckim ministrem spraw zagranicznych Ribbentropem, a ambasadorem Polski w Berlinie Lipskim. Rozmowy były prowadzone w Zerkstergaden. Lipski otrzymywał składowe instrukcje od ministra spraw zagranicznych Józefa Becka. Oparowicie Polska była zdecydowanie negatywna.

Minister Beck, wracając w styczniu 1939 z Berlina do Polski, na zaproszenie Hitlera przyszedł do niego w dniu 5 stycznia 1939 w rezydencji zimowej Zerkstergaden, gdzie to Hitler w otwartej przedstawił pojmowanie propozycji, sugerując, by Polska wzięła udział w planowanej inwazji przeciwko Rosji, nysząc perspektywę polskości na Ukrainie. Polska rozmowy kontynuowała w dniu 6 stycznia 1939 Ribbentrop, jednak bez rezultatu.

W dniach 26 i 27 stycznia 1939 Ribbentrop wraz z madriem przyszedł do Warszawy, szukając się z czołową Polaków przesłania. Niemieckie nadziewy na ulistwo Polski zawiady. W Berlinie tymczasem weszło antypolskie propagandy, oskarżając Polaków o krzywdzenie otwartej polskości niemieckiej nawałności. Jednocześnie z całą gwałtownością rozpoczęła się planowanie zamierzeń w Niemczech Polaków. Jednocześnie orga-

1939

nisowano na terenie Solski na szerokie szlaki ataku dywizyjne, i spiegowiska.

W dniu 15 marca 1939 wojenne hitlerowskie ^{zajęty} ziemie czechosłowackie. Wstąpienie znikła z mapy Łemko. Ziemie czechosłowackie, ze zgodą prezydenta dr. Hacha włączono do Prus jako protektorat, zaś z terenów słowackich utworzone zostało oddzielne, kadrowo uzbrojone we hitlerowskie panstwo z modelem monarchistycznym Królestwem Druż na czele. Ukraińcy Żelaznycki zajęli Węgry, ustalając wspólną granicę z Solską. W marcu 1939 najwyżsi dowódcy armii niemieckiej zdawali sobie sprawę z tego, że rezydujący w górze armii czechosłowackiej, poparty przez Solską mógłby przyniesi klęskę armii niemieckiej, która była jeszcze w stadium negocjacji. Jednak armia czechosłowacka poddała się bez wystrachu, Genesze ucichło, a Solscy nie wystąpili. Niemcy zagarnęli bogaty sprzęt i uzbrojenie armii czechosłowackiej na 40 dywizji, około 1000 samolotów i 1500 czołgów. Sytuacja strategiczna stała się beznadziejna. Żaden Solski nie miał fur szkodzenia, że nacłkowi koleji na Solski. Na posiedzeniu Sejmu w dniu 18 marca 1939 marszałek Sejmu Makowski wyraził zadowolenie z wykonanie wspólnej granicy z Węgrami. Doświadczenia w sprawie spoczynku Żeligowskiego odpowiedział: „dwa bratnie narody - czechosłowacki i słowacki utraciły swoje niepodległości. Wnioś o przerwaniu obrad Sejmu, wzwyżce premiera Słowackiego do natychmiastowego spotykanie się moralnych i materialnych narodu. Był to 18 posłów wniosła ten projekt. Doświadczenia Obrad Ziemoczenie narodu milczeli. Jeszcze wiadomo zapewnieniem Gieka, że Hitler uszanuje niepodległość Solski.

W dniu 20 marca 1939 posł Sanoja z O. Z. N. wniosł interpelację w sprawie zagrożenia kraju. Doświadczenia Sanoja wykluczone z Klubu O. Z. N. a sesji Sejmu odroczone na 30 dni, aby umożliwić Kłopotliwych pytań ze strony posłów.

Symcasem Hitler w dniu 21 marca 1939 zajęł Krajpedy Litwinom, a Ribbentrop porar trzeci przedstawiciel ambasadorowi Republiki ządania niemieckie. Ządania tegoż dnia odrzucono.

Dnia 22 marca 1939 Hitler ustanowił protektorat słowacki, a 23 marca 1939 wymusił na Rumunii podpisanie układu w istocie poddającego im im gospodarkę kraju. Hitler zapewnio sobie tak potrzebne dla celów wojennych naftę i bogate zbiory żelaza rumuńskiej.

Dnia 23 marca 1939 marszałek Smigdy Rydz powołał na odprawę generałów przewidzianych na dowódców 5-ciu armii, tj. Somone, Nowelin, Swonan, Łuda i Kraslow, oraz samodzielną grupę operacyjną „Karau”. Dowódcy otrzymali zadania na pierwsze dni wojny. Zadeklarowanemu wzmocnieniu straż granicznej strzeżonej granicy od strony Niemiec, powołując w tym celu rezerwistów imiennic dla odbycia ćwiczeń rezerwy. Postawiono na stopę wojenne 4 dywizje piechoty oraz 10 te brygady

1939.

Mawalerii (byłada czołkowiec smotoryzowane) Sinaato powołano na kwiecień rezerwistów - saperów. Imobilizowane 4 dywizji piechoty rajdy stanowiące połowę nad granicę Szwajcarii.

Szwajcarii dopiero w dniach niemieckich premier bytyjski Chamberlain, deklarując dnia 31 marca 1939 przed forum Izby Gmin pomógł dla Polski, o ile by sobie dany pomocy użył. Dnia 2 kwietnia Beck wyjechał do Londynu, a 6 kwietnia 1939 ogłoszono wspólny komunikat o rozmowach polsko-brytyjskich, stwierdzając, że deklaracja Chamberlaina z 31 marca 1939 uszczelnione zostanie deklaracją polską i zapowiedziom zewarciu w niedługim czasie formalnego układu.

Dnia 4 kwietnia 1939 Hitler wygłosił dyktando dla Wehrmachtu o przygotowaniu planu wojny przeciwko Polsce - plan ten oznaczono kryptonimem, "Fall Weiss", natwierzył gotowości armii do dnia 1 września 1939.

W dniu 15 kwietnia 1939 premier Francji Daladier wypowiedział słowa solidarności.

Dnia 28 kwietnia 1939 Hitler wypowiedział polsko-niemiecki pakt o nieagresji, domagając się od polskiemu stosowne ultimatum.

Dnia 5 maja 1939 minister Józef Beck wygłosił przed Sejmem "exposé", wypowiedziadając znamienne słowa: "my w Polsce nie znamy przodu ze wszelką ceną, udegnając przodem pisicie w stob. Głowa Polska jednoczyła się w obliczu zagrożenia.

W maju 1939 wyjechał do Paryża minister spraw wojskowych Kasprzycki i w rozmowach z generałem Gamelin, przewidzianym na wypadku wojny na stanowisko Mawalnego Wodara, protując uzyskanie zobowiązanie wystąpienia armii francuskiej natychmiast po udzieleniu niemieckim na Polskę. Kasprzyckiemu obiecał, że w wypadku udzielenia niemieckiego na Polskę, lotnictwo francuskie natychmiast udegnie na Niemcy, zaś armia lądowa rezerwie działalnici ofensywną w 15 tym dniu mobilizacji.

W lipcu 1939 przybył do Polski młody bytyjskiego sztabu general Fronselle, obiecując, że bytyjskie lotnictwo przystąpi do akcji natychmiast po wybuchu wojny i będzie bombardowało obiekty wojskowe w Niemczech (nie wyłączonej cywilnych, jeśli to czynić będą Niemcy) nawet jeśli Niemcy nie zaakceptują obiektów angielskich. Dalej obiecał przesłać dodatków 100 bombowców najnowszego typu, oprócz już zapowiedzianych myśliwców Hurricane. Następnie, proszendo na obietnicach. Polska natomiast zgodziła się na dostawę 200 najnowocześniejszych dział przeciwlotniczych kalibru 40 mm, wyprodukowanych u nas na podstawie licencji niemieckiej Goforsa. Dych dział nam potem bardzo brakowało.

Na granicy Włocznego Miast Głównie wydzano tak zwany Korpus Interwencyjny składający z 27 i 13 Dywizji Piechoty. Korpus ten miał za zadanie wstąpić do Głównie, na wypadek powstania tam powstania z zamiarem wezwanie Głównie do Przesy.

W dniu 16 sierpnia 1939 powołano elastycznych rezerwistów dla uszczelnienia stanu wojska. Z biasteczkę weswaniu otrzymać

2 rezerwistów i to: Kamisław Niczka i Dawid Orłowski.

Rządy brytyjski i francuski od wiosny 1939 prowadziły w Moskwie rokowania z rządem Z.S.R.A. celem nawiązania współpracy wobec kampanii hitlerowskiej. Rząd Z.S.R.A. walczył o uzyskanie stowarzyszenia z rezultatami od wyrażenia przez Słowską zgodę na przeniesienie wojsk bawarskiej armii przez terytorium polskie. Polska w dniu 19 sierpnia 1939 przez usta Żelke stanowczo odmówiła takiej zgody. W dniu 21 sierpnia 1939 odbyło się ostatnie spotkanie. Obie strony odmówiły sobie nieszerzenia i nawzajem uwiadomienia o niepowodzeniu rokowań. Ostatczemu zadecydowano o wycofaniu się z negocjacji i nie dawać żadnych wyjaśnień do prasy.

Dnia 21 sierpnia 1939 Hitler zwrócił się do Stalina prosiąc, aby minister spraw zagranicznych Rzeszy Ribbentrop mógł przyjechać do Moskwy już 22 a najdalej 23 sierpnia 1939. Stalin wyraził zgodę na przyjazd w dniu 23 sierpnia 1939. W tym dniu 23-go sierpnia 1939 podpisano pomiędzy Z.S.R.A. a Niemcami pakt o nieagresji.

Zamoczenie wtych dywizji w administracji:

Dnia 22 sierpnia 1939 otrzymano z Komitatu Światowego w Włocławku telegraficzne zamoczenie o umocowaniu w Zamoczeniu Krajowym dywizji kaduczych, oraz zabezpieczeniu genów dla dostarczenia pełnych przemyśleń umysłowych. Dywizje pełnione były przez kadrę i szeregach, w tym celu mianowano w tym celu Mariana Tadyshę i Wiasteczkę K.

W charakterze genów dla dostarczenia pełnych przemyśleń umysłowych powołano organizację Maksymilianę Gromkowską i stolarnię Franciszkę Kłodacką. Dywizje pełnione również na poczcie i posterunku policji państw. Świadczenia rezerwistów

Dnia 23 sierpnia 1939 o godzinie 4.30 Komitatu Światowego w Włocławku zamoczenie telefonicznie wezwania genów do biura Zamoczenia Krajowego. Około godziny 5-tej nadjechał z Włocławka samochodem Kurier specjalny, przynoszący karty powołania imienne dla około 60-tu rezerwistów. Karty powołania zostały niezwłocznie dostarczone. Termin stawienia się określono jako „natychmiastowe”. Świadczenia otrzymali rezerwiści narodowości polskiej do września 1905, zaś z starszych rezerwistów powołano natomiast artilerystów, lotników i specjalistów. Rezerwiści mieli przeważnie przystąpić do 61 i 62 pułku piechoty w Bydgoszczy, 15 pułku artylerii w Bydgoszczy, 16 pułku ułanów w Bydgoszczy, oraz Batalionu Obrony Narodowej w Nakle. Otrzymał również powołanie przysięgi to Krawiec Wandaw Wiktorajewski. Inni otrzymali świadectwa z rąk na rękę Kancelisty Mariana Tadyshę. Świadczenia rezerwistów Krawiec i pełni entuzjastycznie, umocowaniu przez osobników wódcin udali się na stację kolejową, czekając tam na przyjazd pociągu, co nastąpiło około godziny 11-tej. Na stacji w Wiasteczku gromadzili się rezerwiści z terenu programowanej gminy Haczory, bojąc się, że nie mają

1939

dojechali do stacji w Macerach. Nieartycznie bowiem było stacje graniczne. Bolesz udjechał do Bydgoszy około godziny 12-tej: Ojędziejczy rezerwisi wznosili okrzyki „Kiech żyje Polska!”

W tym samym dniu uruchomiono również posterunek obronno-meldunkowy Obrony Ścieś w Lubinie i Garowie. Do tej służby powołano rezerwistów posiadających Kategoria „C”. Ludzie ci byli już poprzednio przeszkoleni i zajęli placówki na uzgodnieniu na przeciw stacji kolejowej. Placówki były zaopatrzone w stronomy symtu i posiadały bezpośrednio połączenie telefoniczne do Włocławka. Tam stędaś miałem meldunki o przelotach samolotów niemieckich. Służba pełniła tam między innymi: Edward Radzi, Wacław Kossakowski, Karimierz Barclowski, Jan Gai i inni. Bobur Koni i pojazdy konne, samochodów, motocykli oraz rowerów odbył się w tymże dniu. Zarekwirowano również broń palną, znajdującą się w posiadaniu osób prywatnych.

Opisanie polsko-brytyjskiego paktu o wzajemnej pomocy.

Pakt ten podpisano w Londynie w dniu 25 sierpnia 1939. W Niemczech fakt ten wywołał pełną dezorientację, Hitler nie liczył się z tym, że taki układ zostanie podpisany. Do tej pory uważał termin udzielenia na Polskę wymagalnej pomocy już na dzień 26 sierpnia 1939.

Opisanie o powszechnej mobilizacji.

Zarządzenie o powszechnej mobilizacji wydano w dniu 29 sierpnia 1939, jednak na skutek interwencji ambasadorów Włoskiej Brytanii i Francji po kilku godzinach uchylono, co wywołało ogromne podniecenie, nieporozumienia i chaos. Czynności wojskowe były zdane się jest robota dywersyjna. Zarządzenie o powszechnej mobilizacji ponownie wydano w dniu 30 sierpnia 1939, wyznaczając 31 sierpnia 1939 jako pierwszy dzień mobilizacji. Wydano jednocześnie zarządzenie z zakresu obrony przeciwlotniczej i przeciwgazowej, obowiązywało zaimeinonimie oraz zabezpieczenie osób przez odłożenie tychże paraskami z papieru.

Wstrzymanie ruchu kolejowego do Niemiec.

Ruch pociągów do Niemiec został wstrzymany. Pociągi jadące do Bydzy, zatrzymane w Biartce, a pasażerów z zamiarem wyjazdu do Niemiec wysadzono. Sturili wynajęci pojazdy konne, ktorzy mogli dojechać do miejsc granicznych w Jesiotkach pow. Skwarski, i stędaś udali się przez granicę do Niemiec.

Ewakuacja wozów inżynierskich państwowych w górb Kraju.

W dniu sierpnia 1939 ewakuowano wozów inżynierskich państwowych (calkow, kolejarzy, portowców, nauczycieli i policjantów) wozowiskami w górb Polski. Ruchony i biartceckie wozowiskami zostały na Włocławku.

Российский коммунистический рабочий партия не могла достичь победы благодаря предательству и ограничению 'левых', правых и др. правых элементов. Российский коммунистический партия не могла победить благодаря предательству и ограничению 'левых', правых и др. правых элементов.

Важно отметить, что коммунистический партия не могла победить благодаря предательству и ограничению 'левых', правых и др. правых элементов.

Важно отметить, что коммунистический партия не могла победить благодаря предательству и ограничению 'левых', правых и др. правых элементов.

Важно отметить, что коммунистический партия не могла победить благодаря предательству и ограничению 'левых', правых и др. правых элементов.

Важно отметить, что коммунистический партия не могла победить благодаря предательству и ограничению 'левых', правых и др. правых элементов.

Важно отметить, что коммунистический партия не могла победить благодаря предательству и ограничению 'левых', правых и др. правых элементов.

Важно отметить, что коммунистический партия не могла победить благодаря предательству и ограничению 'левых', правых и др. правых элементов.

1939

deutsche Partei) w Dodo-niemieckie Partia.) Hierowmisa wly + Deutsche Vereinigung spravowali hr. Gero von Gersdorff i dr. Hans Hohnerb (wbatni zamieszkiwaw w Bydgoszy) zai w J. D. D. senator Rudolf Wiesner. Hierowmiskim miejcowym D. U. w Miasciecku byo Otto Neumann - emoytowany poligant miejki zamieszkiw w Miasciecku, zai J. D. D. Erich Glumberg, wotnik z Grabowna. Wnytkie organizacji niemieckie Konytadz w nerolim zarkesie z pomocy finansowej Rzeszy. Obie partie polityczne, tj. D. U. i J. D. D. poroznie si zwalczady, jednak konsekwentnie dazyly do jednego celu - przydarcia ziem polskich dw Rzeszy. Brauu cao niemieckie uytka byo w organizacyjni Harby surowej dyscypliny prusko-hitlerowskiej. Do tej w barowo znacnym stopniu udabwioo organizowaniu jak i szkoleniu bojowek dywersyjnych, jak i siatki szpiegowskiej. Od jesieni 1938 w barowo znacnym stopniu umoglo si osiadalnosi szpiegowka i dywersyjna, szczegolnie o ile shwesi o teren Wotnego Miasa Gdaniska. Codziennie pracowu praca polska prodawade fakty wytapieni antypolskich na terenie Rzeszy jak i Wotnego Miasa Gdaniska. Spodrecznikow polski, ustawicznie promozowane wytapieniami przeciw namym wderom przez Kor-dunom, w pewnej shwile rownie zatkagowado, wybijajac Niemcom nyby w miastkamiach. Dalki wypaadki miady miegu w niektorych miejcowosciach powiatu wnytkiego, oraz wotliczonych wiotkach jak Grabowna, Grabowna i Wotsko. W Miasciecku Hr. nie dopusci do podobnych wytapien wieburmista Ludwik Recki, spowinowa-cony z niemieckie wadine Wilhelme Strahuma. Gontko zaplacili Solacy za ~~to~~ to wytapienie jaw objicis wdady przez hitlerowskich.

Z wotkorych ateki dywersyjnych przed wybuchem wojny zanotowano:

- 12. 08. 39. napad na polskie unca ~~z~~ celny w Kowym Bytomiu,
- 23/24. 08. 39. napad na polskie unca celny i stacji Kolejowe w Miatkoyach
- 24. 08. 39. napad na polskie straznicu graniczne w Gieradtowicach,
- 26. 08. 39. napad na stacji Kolejowe Czarna Giskidzkie,
- 28. 08. 39. eksplozja na stacji Kolejowej w Barnowie, gdzie to bylo
18 osob zabitych, a 35 rannych.

Bowimo umytklich tych wytapieni ungiej propagandy, radie niemieckiego, szczegolnie audyji nadawanych przez radiostacji w Glicwicach, spodrecznikow polskie tymnado si dzielnie, ufado wdarym siom zbrojnym i zapewnieniu pomocy ze strony Francji i Wotkiej Brytanii. Niemcy, zamieszkal w Miasciecku zachowali si lojalnie, do konca wyslonywali wydawane przez polskie wdady administracyjni zarzedzenia. O terminie rozpoczecia dzialan wojennych i zajeciu ziem polskich przez wojska hitlerowskie jedynak byli dobrze poinformowani, bowiem w dniu 31. 08. 39 zakupywali ogromne ilosci masla,

1989

119

makie, cukru, chleba i innych przypraw do wypieku ciasta. Gospodyni niemieckie przystąpiły do masowego wypieku ciasta, by tym samym mieć zapewniony pożywienie dla swoich ziemlaków.
Ostatnie gościnny dnia 31 sierpnia 1989.

Domino romanej dywersji, zwołującą propagandy niemieckiej rządu, w szczególności cieleży niedawanych w języku polskim przez rząd niemiecki w Gliniach, opoducznikow polski ze sposobym i uprzedzonym czekało na dalszy rozwój wypadków. Ufano, że jesteśmy silni, zwani i gotowi do zbrojnego wyprawy najazdu wojsk niemieckich, ufano bezgranicznie w pomoc Francji i Anglii. Nie mniej, pełnie uszucho wam się w komunikaty radiowe, tak polskie jak i niemieckie. Sytuacja polityczna była napięta do ostatnich granic. O godzinie 21- radiostacja berlińska podała wiadomości na cały świat, że kilka minut po godzinie 20 tej grupy powstanców polskich się wotargnęła na teren radiostacji w Gliniach, sterowały wzięły personal tej stacji i nadali w eteru w imieniu polskiego Narodu wotobniego powstanców słaskich, stwierdzili, że miasto Glinie oraz radiostacja znajdują się w polskich rękach. Była to organizacja prowadzona zorganizowana przez hitlerowców, by wobec całego świata udowodnić, że napastnikiem - agresorem była Polska. Dla dokonania tej prowadzacji hitlerowcy użyli weteranów z obrotu koncentracyjnych, ubranych w polskie mundury wojskowe. Wiermowi się uszy pro- wiesli omyli ze strony polskiej niemieckiej i gestapowców. Wiermowi był organizacją jedom: Hitler nie mógł odurzyć oszkać, to mi tylko jireu bracko- wado, by mógł rozpocząć wojnę, a wins zniesi na narwie polski.

Wspomnie jireu maları, że dochwodził wiadomości z pobliskiej pro- gramie o zbliżeniu się do przygranicznych lasów masz smoteryzowanych wadziadów wojsk niemieckich i wozgów, co stawali przy zetrachady szim silników i zgnęły danielochów wozgów.

Kładono się na sporymki rweny, w pnieświadcomiu, że następny dzień musi się rozpać wojna. Nad bezpocerenstewem erwa umowionem na pobliskim pograniczu strai graniczna.

Na tym koniec się dnia 1-ty kwiecień, obejmujący okres od dnia 23 stycznia 1920 do dnia 31 sierpnia 1989 roku.

Wijje na urzędnicia - ujjainimie.

Banknoty Banku Polskiego emitowane w złotych w latach
od 1. IV. 1924 do 31. VIII. 1939.

Zamknót warleini 100 marek niemiechid wydany
prow Janke Reeny posiadajacy postyeci w srowie.
Wydany w roku 1908.

Łódź III Okręgowy Kółkowy - od 1.09.1939 do 27.01.1945.

1.09.1939.

Wybuch wojny - zajęcie Łodzi przez wojsła niemieckie.

W piątek, dnia 1 września 1939 o godzinie 4.45 zwałasem urodz. Piasey - Adolfa Hitlera, wojsła niemieckie, bez formalnego wypowiedzenia wojny napaady na Dolny i północny granic polski od północy, północnego wschodu, zachodu, oraz południa po przez Słowacy. Jemierimiu oddał - pancernik niemiecki „Schleswig-Holstein” bombardował od strony muru polski składy amunicyjne Westerplatte, zaś lotnikow niemieckie bombardowało miasta, jak Wrocław, Ostrowiec Świętokrzyski, Lublin, lotniska w Poznaniu, Gdąży Świdawskiej i Słubic. Już nawet od godziny 4.15 jak to stwierdzały meldunki telefoniczne premierowi Francji - Edouardowi Daladierowi z kierownictwa wojennego granic polski pod Świdawą, strzegły placówki straży granicznej, usytuowane od wiosny 1939 zbrojniami wozami. Słoby te nie były liczne i miały za zadanie pilnowanie granic, a następnie uciekanie się na linie oporu pod Rydzomą. Ludność polska zamieszkała w Rządowie i innych pobliskich wioskach, nie mając pewności bezpieczeństwa mostu na rzece Rote pod Rządowem, ewakuowała się drogą do Łodzi, zderżając na most pod Rządowem. Silny odgłos wybuchu spadającego mostu drugiego nad torami Kolejowymi w Rządowie, stał się hasłem do samowolnego uchwycenia ludności polskiej Łodzi, jak i okolicznych wsi. Na stacji Kolejowej w Łodzi zjechał pociąg ewakuacyjny z dwoma i otwartych wagonów (platform) by paroboci pracownicy Kolejowych ze stacji Rządów w Rydzomę, zrywając następnie ze sobą ryny Kolejowe. Władcy ryny, paroboci, ~~paroboci~~ ewakuowali się jeszcze w nocy przedobami dwukonnymi, eskortowani przez żołnierzy Jana Kuchna i Rudolfa Schöndera, biali też rynnami.

W niedzielę parafialnym o godzinie 7-mej z okazji pierwszego piątku miesiąca wyprawiano się mabimintur ku cwi Najświętszemu Sercu Jezusowemu, a kiedy do wioznych zgrupowań w kościele dotarła wiadomość o zbliżeniu się wojsk hitlerowskich, w podnieconej opinione swistynie, by następnie ruszyli w niemię. Uszedł również ks. wikary Stanisław Nowicki, zaś ksiądz protawca Feliks Kiedrzyński zgrupowaniem z grupami

1. 09. 1939

wojska duchowny pozostał na miejscu. Symonem wojsko niemieckie, ni matratyja
 wiszący opor, podwożone samochodami i innymi pojazdami mechanicznymi szybko zbiegły
 do Miasteczka, gdzie nie było od strony Białej, ubezpieczonej się patrolami, które się posuwały
 drogami ziemnymi do Miasteczka ul. Koniepnickiej, Leśnej oraz Rządowniczej. Potnia Józef Kufel
 z Anotowa, będąc w tym czasie w Miasteczku wracał również do Anotowa. Na wiadomość swoją
 do Grabożna i drugi połny do Anotowa stało, na uproszenie emmentane ewangelickiego wojska
 niemieckiego, poruszające się w kierunku do Miasteczka. Laurycjusz również z samianem powrócił
 do Miasteczka. Został ostrzeżony przez wojsko niemieckie, usłuchano rozkaz i Miasteczko, tak
 że musiał zaprzestania jazdy. Finasto otrzymał postać w nogę. Świadcząc Karabin wojenny, który
 otrzymał od straż granicznej jako powtarzanie, schronił się za domem przydrożnym i uciekł w kierunku
 wojska strony straż, przycym szybko przemieszczał się i pod osłoną ścieżki na polu Mępostawca
 Mikołajewskiego dotarł do roszu wapienowego i tym roszem biegł roszem i dotarł na prosiwie
 protastwa, gdzie leci napotkał m. protastwa Kiedtke, który mu poradził by się schronić w
 brzości. Kufel nie konytał z tej propozycji i polami uciekł przez Anotów stąd do Białej,
 by stąd dotrzeć do Gładkiewia, które jednak już zostało zajęte przez wojsko niemieckie
 przedkrajac tam nie od strony Białej. Laurycjusz do lasu w Grabożnej, i tam na krótko
 polami wsi Anotowa dotarł do roszu domu. Ktoś zauważył, że Kufel biegł roszem w
 kierunku protastwa i w drodze patrol zjawiał się u Kiedtke protastwa Kiedtke, poszerając
 wymienionej o przechowanie Kufela, co jednak poszukiwania nie potwierdził. Na czele
 wojska niemieckiego, które ukończyło do Miasteczka około godziny 9-tej, straż miasteczka
 Miasteczka - Hilg Sonnenburg, ten który wiosną 1938 zbiegł do Niemiec. Ubrójony był
 w pistolet i wobec naszyj Jace Kuchna ugraział się słowami: „Das Langste hatt ihn
 hier geschossen.“ (najdłuższy tutaj strażnik) Sonnenburg też przyszedł nady miasta na
 stronę pierwszych dni unierwie, zburzonych następnie przez emmentane wojska
 policji miejskiej Ottona Meumann, który swo obywatelski patriot w Miasteczku od roku 1900
 do września 1920 roku. Ciągnie sobioną straż graniczną, który już nie zdążyli ugrazai
 się w kierunku do Gładkiewia, przeprosili się wpraw przez Kofci, przilicy się jeszcze
 repniecia u (w) rolnika Franciszka Kandelkier w Anotowicach. Ludność mi-
 mecka owajjini witali ustracajac wojsko niemieckie, racca ich ofiici
 jadłom i napojami, zapominajac o konieczności wykonanie pracy w polu. Blażi

110
Wrzesień 1939

niemiecki ze swastyka całymi łgwaniami wisiały na budynkach urzędowych, jak i budynkach zamieszkałych przez Niemców.

Organizowanie „Selbstschutz” (samobrony niemieckiej).

W Krotwie zjawia się w Książce Herbert Vorköper, który ~~był~~ wiosną 1939 zbiegł był przez Włocławek do Warszawy. Był w mundurze SS. (szkolenie - Staffeln) i zorganizował w Książce tak zwany „Selbstschutz” składający się z młodzieży Kiemców, uzbrojonych w karabiny, a w niektórych miejscach także w swastyki na lewym ramieniu. On też przyciąga do siebie te placówki. Selbstschutz w tym czasie niemieckich żołnierzy dokonywał rewizji domowych w miejscowościach m. in. w Krotkowie, przysyłając za broń. Solankom porabieram radio odbiorniki, przysyłając je do Kiemców. W miejscowości Golestawa Herbert Vorköper zabiera znajdujący się tam plakat dowodzący Szwabami i Włocławkiem w Bratowie. Dowodzący tu przemieszczony był na dowodzący Włocławkiem Szwabami Narodowymi. Plakat ten zabiera stajonujące wojska w Książce niemieckie jednostki wojenne.

Krotki przebieg kampanii wrześniowej w Polsce

1.09.39. Wojska niemieckie zajęły całą polską wyspę i dotarły na linie oporu Bydgoski

2.09.39. Włocławek, Anglia i Francja wypowiedziały Niemcom wojnę. W Górze Suchobskich armia „Ermene” poniosła drugiego klęskę. 9-ta dywizja piechoty straciła prawie całkowicie rozbite, tracąc 70% stanu ludzi i sprzętu. Dośrodku grupy operacyjne „Bzerni” 27-ta dywizja piechoty straciła 35% stanu ludzi i 50% artylerii.

Dowodzący strażą młoda Szwabska Brygada Kawalerii, za 1 batalionem Obrony Narodowej i strzelcami przetrwał istnieć. W tym stanie dowodzą armii gen. Götterowale nakazał uciec. W Bydgoszcz w tym dniu Niemcy zorganizowali dywizję, która siłami wojska straszenia w dniach 3 i 4-go września 1939. Od skł. dywizantów zginęło wówczas 228 żołnierzy polskich, 200 dywizantów straciło 2000 ludzi.

4.09.39. Wojska polskie opuściły Górze i Bydgoszcz, Obrona Włocławek została uciekła, a dwie armie niemieckie z zachodu i wschodu podcały się.

5.09.39. Wojska niemieckie w dniach 5 i 6.09.39 zajęły miasto Bydgoszcz. Dla umocnienia obrony, wojska polskie opuściły Strakon.

6.09.39. Solmicer niemiecki zembardowało miasto polską armii „Łódź” Dowodzą armii gen. Rommel uciekał słył daleki wzdół nie uschła, tracąc 100000 z armii, która ucieka dowodzą generał Thomms, kierując wojska na wschód. Słone zwycięski pancerni niemiecki przetrwały się przez armie, Łódź ucieka się z dowodzą wojska „Armia Bruna” która przetrwała mobilizację.

131

Wrzesień 1939. 6.09.39. Naczelny Wódz, Marszałek Smigły - Rydz uwar & sztabem przeniósł się do Francji
m/życiem. Kuwatłowość się rozwinęła z Warszawy nad polski, jak i Brydyent uwar przed-
stawiającą pamiłki obywateli, kierując się do Lublina.

7.09.39. Sądza boharsko się broniące Winklerplatte pod dowództwem majora Hoemyta
Suchanckiego. Sztaba obrona 180 żołnierzy, ułożonych tyłu w Karabiny maszynowe,
jedno stare działko niszczące 75 mm broniące się skutecznie przez 7 dni przed atakiem
2200 ludzi, ułożonych przez około 30 dział cieżkiego kalibru, liczących lekkich
dział, ułożonych ogniem 4 dział 280 mm z pancernymi żołnierzami - Holstein,
uwar przedtem samolotów bombowych. Dowódca niemiecki w uwaraniu boharskiego
obrony, przypisał majorowi Suchanickiemu prawo rozstrzelać nabił w niewoli.

8.09.39. Niemieckie jednostki pancernie zostały wyparte pod oddziałem 14/Warszawy.

9.09.39. Armia Berna i Somme pod dowództwem gen. dyw. Kutny udzieliła & nad-
nieki ofiar w kierunku poduamirnym w flansy armii niemieckiej zaciągającej do
Warszawy, uwaru & w porażkowej fazie powolnie sukcesy. Niemcy podjęli silne
obrony szerszej pancernych i tak bitwa trwała do 20 uwaru 1939 zaliczając
się do uwaru & klęski, dla obu armii, którym uwaru do Warszawy.
Jedynie niedobitki niemieckich dywizji zaciągają się uwaru & uwaru do
Warszawy, by tam uwaru w obronie Warszawy. W bitwie nad Bzurą poległ
generałowie: 1. Gótki, d-c grupy operacyjnej armii Somme, 2. Wódz, d-c dy-
wizji armii Berna, 3. Gromot - Słobinicki, d-c brygady kawalerii, uwar pułkownika
Rawicz - Myszkowski, d-c 4 dywizji piechoty. Generał Gótkowski, ranny - dostał się
do niewoli, zaś generał Kutny do Warszawy.

10.09.39. Od porażki uwaru Rydzowskiej, Niemcy rozstrzelali tam około 550 żołnierzy
w total uwaru „Säuberungsaktion” (akcja uwaru) & ponad 1400 internowan,
przedając uwaru uwaru uwaru. W dniu 9.09.39. rozstrzelano publicznie
na Starym Ryńku 30 zaxadmirów - przedstawicieli uwaru uwaru,
pomocy nimi & uwaru K. Szarek i K. Wierok. Był to uwaru porażek.

13.09.39. Sybilla smolejszowa, silne uwaru pancernie uwaru na Kubickiej, uwaru
uwaru uwaru uwaru.

19.09.39. Sądza Kępa Okrzejska, zaś 27.09.39. Skapitulowała Warszawa.

2.10.39. Sądza Kiel, zaś 5.10.39. poddała się grupa operacyjna gm. Franciska
Kleeberga pod Hockem. Oficjalnie uwaru uwaru do uwaru 1940 grupy Kę-
uwaru uwaru pod dowództwem majora Dobrzańskiego. (pseudonim „Hubala”).

Wrzesień 1939.

Wzrostę gęz nawiąz polski Komunikat, nawiąz wojenny - Anglia i Francja uchwaliły bezwarunkowo, szczególnie Francja dumna ze swojej odzyskanej „Maginota”. Polska bez wojny i wojennej pomocy zginęła strasna była na zagładę. Polski plan mobilizacyjny przewidywał wystąpienie do wojny z Niemcami 30 dywizji piechoty pierwszej linii, oraz 9 dywizji rezerwowych, 11 dywizji Kawalerii, oraz 2 dywizje zmotoryzowanych, z których kasowano nie posiadają jeszcze pełnego składu ubrojenia oraz i do ataku nie zostały. Drugi plan, że Polska zmotoryzowała się 1.200.000 żołnierzy, posiadając 900 czołgów i tankietek, 2000 samolotów i około 4000 samolotów do ewakuacji samolotów. Niemcy mieli na Polkę ok. 1.600.000 żołnierzy, 3000 czołgów, oraz 4000 samolotów i około 3000 samolotów. zatem przewaga ilościowa a przede wszystkim przewaga w użyciu brzoźniejszego. Niemcy tej przewagi zadano Niemcom w tym stosunkowo niewielkim czasie bardzo dotkliwą stratę. Liczne poległych i rannych żołnierzy niemieckich zniszczenia niemieckie przegrały ok. 50000. Niemcy nie mieli lotnictwa było niewielkie, to jednak dzięki ogromnemu użyciu lotnictwa, brzoźniejszej walce w powietrzu stracił również zdołano użyciu lotni ok. 500 samolotów niemieckich. Po stronie straty w czołgach niemieckich były stracone ok. 1000. Długość przegranej przegranej straciła 80% stracone czołgów. Niemcy przegrali wojnę przegranej straty. Straty polskie, szczególnie w walce na dwóch stronach pancernych, jak i lotnictwa były bardzo poważne. Straty w powietrzu ok. 1000 na żołnierzy. Dużo straty na skutkach ataków lotniczych miała ludność cywilna. Z polskiej marynarki wojennej w dniu 30 sierpnia 1939 uciekły do Anglii 3 niszczyciele „Grom”, „Błyskawica” i „Kujaw” ratując się w tym sposób od zniszczenia. Okręty podwodne „Orzeł” i „Włók” uciekły do Anglii przetrzymując się w ukryciu na Gibraltarze, zaś okręty podwodne „Ryś”, „Sęp” i „Żbik” uciekły do Grecji, gdzie wraz z załogą zostały internowane. Niszczyciel „Włók” i przetrwał jedynym niemieckim marynarki wojennej, zostały zatopione zostały w czasie walk na Bałtyku. Niemcy okrutnej klęskę, nawiąz polski nie upadł na duchu, wienac niemieckim w zwycięstwo odniesionej wojny. Polacy nie zawarli walki trwał.

Arystokracja w ówczesnej Polsce - obóz pryncypalny i Grabowice

Jeszcze w okresie 1939 „Selbstschutz” masowo występował w Polsce, nadaje arystokracji w obliczu pryncypalnym i Grabowice. Nadaje sprawozdania codziennie „Selbstschutz” zwraca się w bardzo wysoki sposób nad arystokracją. Z pryncypalnego ugrupowania się nadaje: Reiner Heide, Werner Friedrich, Reichert, Gendreau Kommand i inni.

Wrocław 1939.

Z tematu niemieckie arystokracja i szlachta w Galicji: 1. Dziadosz Jan, 2. Kopytowski
Wojciech, 3. Kurek Stanisław 4. Ziegel Alfons, 5. Kobański Franciszek, 6. Gasi Jan, 7. Kurok Józef
i inni. Kurek Józef został uwolniony, a pozostałych przekazano do obozu przejściowego w Sile
(obecnie miejscowości w Krynicy) Siedzieli w pewnym czasie w obozowisku Jan Gasi i Franciszek
Kobański, a pozostałych przesiedlono do obozów koncentracyjnych. W Sile również arystokratów było
i młodszych. Kopytowski i Dziadosz po niedługim pobycie w obozie zmarli, Kurek Stanisław
zginął w maju 1945 a powrócił po kapitulacji jedynie Alfons Ziegel. Arystokraty nauczy-
li się obsługi Urzędów, uczyli się w kierunku niemieckim, zginęli bez powrotu. Arystokratami
również Niemcami byli Kobański, uchylony go do Głuchowca, gdzie po przejściu obozów
poza wojnę niemieckich został uwolniony.

Zagorzanie niemieckie Polaków przez Niemców.

Niemieckie miejscowości niemieckie dostarczały samowolnego zabierania terenów, lasów i ziem
szlacheckich z gospodarstwami polskimi, niezgodnie na terenie woj. Bukowina. Niektóre zabierano bez
szkadek, stawiając w zamian gosp. zabierano również masywny i masywny wzniesienie. Restau-
racja z sklepem artykułów spożywczych Mariana Fuma, zabrad Niemiec Artur Reitz, piśkarnia
i sklep spożywczy Alojzego Siemki zabrad Karol Jan z Rzeszy, sklep białaków Janiny i
Jadwigi Lewandowskich zabrad Robert Beyer z Krynicy, sklep spożywczy i artykułów mody
Bianka Gilecki zabrad Niemiec Kluth z Rzeszy, młyn Michała Sotora zabrad
Wanda z Niemiec, zaś mieszkańcy gospodarstwa przeszli Niemcy, a prowadził Wille
Beschne, który w tym celu wysłał z Rzeszy. Przewodniczącym Władysław Tomke, Karimierz
Baldentów, sklep białaków Leon Kulecki i Poloniak Antoni Krasnowski alikwido-
wano. Byli przyjmowali sklepy pp. placili do terenu na nowo tak zwanej „Bren-
hamstelle“ (przejściem) nie ustalono. Władysławowi rasie Polacy-wojenni nie
wzięli jakiegokolwiek odszkodowania. Przewodniczącym Jan Krawiec i szewcem
pewnym na prowadzeniu nieruchomości. Fabryki podkole ziemniaczanych nadzorował bur-
mistrz Niemiec, a zarząd szlachecki braci Lesion sprawował Dupin Gustaw Jacek.
Mieszkańcy Bukowina-woj. pod jego nieobecności migracyjno pralnia pasierska około 50 km,
przydziałowi pralni, niemieckim - Niemcem. Szlachta została przesiedlona do obozowiska.
Bukowina-woj. po powrocie z ucieczki arystokracja, uchylony do Głuchowca i tam przesiedlono
szlachty szlacheckiej w nowym polu, co miało miejsce przywrócić przetrwać listopad 1945
Przebieganie Polaków z niemieckimi.

W Krynicy już po wojnie wojownicy Niemców do wojska i emigracji powróci, że
wtedy Polacy którzy uciekali, zostali przesiedlono do niemieckich fabryk
podkole ziemniaczanych. Do ucieczki nie doszło, jak mi w sobie powoła

Wzrost 1939

burmistrz Neumann, to on ma to ^{nie} ugrasić swojej zgody. Często natomiast puga-
wai Solanków z lepszych miastem, esadrajac w nich uniaimion mapizwajacych z
Rzeszy, zai Solanków nieismom u gorszych miastamiach. Były i uypadli, si wotawiciele
(AAIX) amow - Kiemy, nie porucili loskatom Solanków zaja miastami, kiedy
pouacali z kubaacki wojennej.

Wzrostupracanie zjwnowu pna wojny i ludnosci niemiecckie z Rzeszy.

W Rzeszy z dniem 28 sierpnia 1939 wprowadzono znaczni na przedstawoc
iwoaki zjwnowow, jak maki, piecyur, cukier, marmelade, miso i uynoty miiane,
roszelskiej mrazaju kwasze siewicze i moliinne, ziemniaki, reglamentowanu sypnada
mzoda, imarkow pirozach, naft, ocwie, otwie, ogumieniu ow samowhodowu pp. zelow,
uynoty z zelasa, ugieel itd. To tei sobnioni niemiecck, unowimiy z Rzeszy jak
i ludnosci z pobliskiej programia uylupczywali uypomnianu artykuly mowow, uypytajac
mastyjni ow Rzeszy, a pnaadto konzytali z teji, si placili morkami, pmeliczajac
1 morki na 2 stote polki - zatom kupowam za podocet wojny.

Zamordowanie ksiadza wikarego Nowickiego.

Dnia 15 unimnia 1939 zamordowan - rostrudany sctat pna, Selbstschutz
w lesie w Kielnie pod granicami Ksiadza wikary Hieronima Nowicki uwar z
6 ciome innomi Solankami. Ksiadza Nowicki byd wikarym w tut. parafii, w dniu
wybuchu wojny uszed w glab Solanki i zaszostowan sctat w duchu powrotu.
Ksiadza Nowicki podrozait z Solanki pod Marktem.

Niszczenie kruzyc i figur przyaminych.

Jeseni w unimniu 1939 Kiemy - gdoicnie mlodoicci dokonali usuniscie
kruzyc i figur przyaminych. Kruzycie po pnaie zozobam. Na terenie miaste unimnio
nastepujace kruzyc przyaminy: 1/ pny naci ow Grabowia, 2/ pny amow ow Prastowa Skary,
3/ pny amow polny ow Prastowa, 4/ pny amow ow Kiszczak Huty. Sobotniu protegiom
ow uszytkich rostrudach parafii: W Grabowiu w pnieciu kruzyc usuniscieji Walter
Rieser, budocoiniy lat okolo 30. W Kiszczaku pnieciu kruzyc zachowowad na blizy nie
ostreslene choroby i nie dduz chorujac zmarl. W amow Markowiu usuniscieji am,
si byda to Kate Fiza. Figur przyaminy, mioronana w amowiu na grunciu Lem-
gruta machera usuniscieji w okrocie piznieczym pny pny pny pny dynamika
unimnicie dokonam w now.

Wzrostupracanie Solankow z szeregow ochotniczej Strazy Ojczyznej.

Z dniem unimnia 1939 odnowion O.S.P. uylupcam z szeregow Strazy,
wobierajac od nich scty mundurow i uelozomiu wotite. Sctateli w Strazy

ktymu 1939.

wyraznie Niemcy. Na wolne miejsce przyjezdz Niemcow. Ograniczeniem (wprowadzaniem nauki) zontal długolemni strasial Hitley Urtloper, zai zastypce Nupie Junken Jaack.

Baron. 1939

Ograniczeniu sprzedazy masla.

Uprowadzono ograniczeniu sprzedazy masla na listy zimienne. Dotacy otrzymywali mniwie przydaty. Swiatle imwasi wyoniczowu sprzedawano maclal bez ograniczeni.

Arestowanie księdra profesora Feliksa Niedbała.

Ewa Konie paradiornista M. profesora Felixa Niedbał uoswany zontal by stacit si w Landrakone (wprowadzaniem stankow) w Utyryku. Sam zontal arestowany pnu Selbstschutz, i z innymi księdrimi przewiezimi do Alasztoni księdrany Świsty Rüdchiny w Jone Klontomij pod Lobzienie. Ogółem arestowano wwiacaa okolo 60 księdy i zakonnicow z terenu powiatu uynykiegr. Arestowano Feliksimu biko i torturomam, o czym opowiadat zaufanym księdra profesora Karol Glabiel z Krotkowa, zwolniony na skutek starani wyprycowoych Niemcow. Zwolniono rowniez księdra profesora z parafii Kosztow, podobno za staraniami dsiedziac Giełtnora

Jaki puzniej ustalono, arestowanych miano uycisci pomuchowami do Balerka, goscii zontali nastulami. Graci zakonnych nastomiat w tym czasie ~~ost~~ rozstulami w lesie pod Bieone pod Lobzienie, wiasze ich przedtem drulem kolczastym, zai czasaki rozplatanu bopalami. Księdra Niedbał, uycgonajaj ostatni Naczam w jezuku niemieckim w ostroych slowach napiskowat rakunki i Krasosiny dokonywane na okredy Bolarow, podnoszac, ze walacy takimi metodami, nie moze wygrai wojny. Na poparci tych slow przytaczyl przyklad podobnego dzialanie jednego wodza (Kiestety, nie mogli jui sobie przypomnei, o kim byle mowa.) Swodeca ekshumacji swodek pomor-dowanych w Balerka waz pod Lobzienie, uczestniczylo Kuyynke Księdra - Jadwiga Lehman waz gospodyn Anne Dobrynska. Kiestety, swodek nie rozomant. Szed niemieckoi w Utyrykai na comonak wdoiny zamordowaney onks, ze Księdra Niedbał agimaj w zawierusze wojonney (im Kriegerweimmar verschollen) chyta szel dotne wiadnial, ze w paradiornisku i listopadzie 1939 na terenie powiatu uynykiegr dsiedoni wojonnych nie bylo. Wtyczonim Księdy ne nastulomiu miaso miejsce w nocy 2 dnia 11 na 12 listopada 1939. Klatenninog polskiegr duchowienstwie Katolickiegr bylo cyrcia skladowa ogolney akcyi uyniszerania inteligencyi polskiegr. Stedlug wyprawiaci generała Fiedora von Gučka, na wyprawie uyciarych dowodcow wojkowoych w 22.07.1939 Hitlew zapowiadzial, ze zakonnicami wojny w Polsce, odasialy S.S. dokonajaa zagladu „ polskiegr nastuy Kierowinicy, a sweregolmni duchowienstwie.”

Łódź. 1939.

Tablice aresztowania Łołąon.

W dniu październiku 190 aresztowano młodego Stefana Strykowski, osadzony w obozie koncentracyjnym, przewiezony do Anglii.

Konfiskata mienie polskie.

Naczelne władze okupacyjne wydały zarządzenie o konfiskacie mienia Łołąon. Szczegółowego opisu mienia, inwentarza żywej i martwej, umiarkowania, odzieży, zapasów żywności doskonałe iendarmenia. Nad nieruchomościami, gospodarstwami i ustanowione „Freihändler” (posiwniki) którzy pobierali podatki z spracowanej produkcji rolnych, inwentarna. Doł groźba surowej kar za broniom spracowanej, usunięcia spisanych przedmiotów, sprzęt umeblovania, jak posęgi stołowe, szafki, kuchnie, fortepiany itp. stopniowo zabierano i przydzielano miejscowym Niemcom, lub też użyczono na inny teren.

Listop. 1939.

Zakaz używania języka polskiego

Wziedzano surowy zakaz używania języka polskiego w miejscach publicznych, w kościele, a nawet spracowanej nie było wolno go mówić. Nad konfiskatą musiano umieć napisać: „Hier wird nur deutsch gesprochen“ (spracowanej się tylko po niemiecku.) Do samej wolności się do nauki religii w języku polskim. Książki protowa głabiel, wyprawiają pewnego rodzaju nabożentów w lut. Kościół parafialnym, dał wyraz oburzenia z powodu udzielenia religii w języku polskim, skoro dać się tego języka nie rozumie. Dostawione powiadania: „Ich bin ein Kind der chinesischen Sprache“ („czy mam do dziećci pniemawiać po chińsku.”) Łołąy zobowiązani byli kłamać się umiarkowaniem, a ile byli umiarkowaniem. (wzrost, iendarmenia, osadzonych SS. SA. Arbeitsdienst, Kolejowe pp.) Nie spracowanej z miejscem było spracowanej. Szczegółowie ucywiloni byli przed tym względem młodego z „Arbeitsdienst” (służba pracy) kwaterny i pabacu i Amstowoi.

Aresztowanie zakładowców z obojczy sekretu Niepodległości.

W przeddzień 11 listopada 1939 aresztowano około 20 zakładowców, lokując ich w obozie przy ul. Rządowej. Selchutz osiadłszy w obozie, że na wyjazdach jakich ucywiloni z okazji 11 listopada, zakładowcy będą rozstrzelani. Około kierował osadzonych SS. Herbert Vorköper. Śmiędy zakładowcami byli między innymi: 1. Helena Frydry, 2. Tomasz Władysław, 3. Włodzisławski Kacper, 4. Władysław Jurek, 5. Feliks Jan, 6. Władysław Tomasz, 7. Sierżant Władysław Kozłowski. Władysławowie było na Kosci zakładowców. W dniu 12. 11. 39 nastąpiło zwolnienie.

Lистопад 1939. Utrzymanie złotych polskich na marke niemieckiej.

Zarządca wymiany złotych polskich na marke niemieckiej, i władza marka niemiecka jedyną była pieniądzem obiegowym. Za 2 złote utrzymam 1 markę niemiecką. Z rezerwy Polacy nie zamieniały posiadane srebrne monety.

Grud. 1939. Rejestracja poruszkujących pracy.

Arbeitsamt (urząd pracy) zarządził rejestrację poruszkujących bez pracy. W wyjątkowych wypadkach posiadać i Polakom zarobki. Skopniow Polaków nierozumie str pracy w lasach państwowych, do prac drzewnych. Zarządca zarządził Polaków obliczanie urzędu stawek pobieranych przez pracodawców niemieckich, stosując jednak potrącenie w wysokości 30% od zarobku. Nazywano to „Solmabzug”. Potrącenie 30% pracodawca był obciążony ugotować do Urzędu Frömmersberg, na pokrycie kosztów zmniejszenia wojennych.

Najważniejsze wydarzenia w okresie od 1.10.1939 do 31.12.1939.

6.10.39. Hitler ogłosił wielką, publiczną mowę, oświadczając że wola polnic, Słowaki, oferując Włochom, Brytanii i Francji postój i dogromy przycięcia. Nie powiedział tego tego. Użył wreszcie przypisanego zorganizowania około 40 dywizji piechoty, oraz znacznego zwiększenia dywizji smoleńskich, pnieacemych na front zachodni.

10.10.39. Premier Francji Daladier, odrzucił propozycję Hitlera.

12.10.39. Ewangeliczne przesłuchanie wermontu ogłosił Chamberlain (Wielka Brytania).

6.11.39. Gestapo przesłuchało wszystkich profesorów Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, wstręcając amentowanych do obozu Koncentracyjnego w Oranienburgu.

7.11.39. Generał dywizji Władysław Sikorski wrzucił wreszcie maszynami armii polskiej na emigracji, co bardzo podnosi na duchu Polaków w kraju.

9.12.39. W Francji utworono Ewangelia Rada Narodowa, pod przewodnictwem Ignacego Świeżewskiego.

Duszpasterstwo w parafii

W przesłuchaniu M. proboszcza Felixa Niedbały i jego zamordowaniu w listopadzie 1939, duszpasterstwo sprawował M. Karol Glatzel - proboszcz parafii Krótkow. Na terenie powiatu węgierskiego zamordowaniu ujętym umieszczono w obozach Koncentracyjnych prawni uszytkich Kruczy. Nabożeństwa w Wierstewku udziawiał M. Glatzel jeden raz, czasem dwa razy w miesiącu. Nie wolno było wygłaszać kazań, ani czytać ewangelii świętych w języku polskim. Na ekspedycjach osobosz M. Glatzel musiał używać niemieckiego.

grzes. 1939 rezulowanie władze administracyjnych.

Zmiany w administracji miejskiej.

1940

W porębkim roku 1940 burmistrz Keumann został odwołany. Na jego miejsce przyszedł z Rzeszy Walter Blathner - bardzo młody ustanowiony do Solasów. Kolarzem alkoholik a pod wpływem alkoholu swankował się. Wkrótce utworzono urząd administracyjny do którego włączono wioski: Anstowo, Amstowo, Grabowo, Maliniec, Grabinno i Włostko. W mieście Blathner występował jako burmistrz, zaś dla obwodów administracyjnych występował jako „Amtskommissar“ (Komisarz) Personel biurowy zadawał sprawy miasta jako i obwodów wiejskich. Sekretarzem biura mianowano renegata Józefa Gucimskiego (Angia urodził się polskiemu urzędu celnego, przeniesiony z Niemiec) jedynak do Solasów uchronił się przyprawnie.

1940

Wprowadzenie kart żywnościowych.

W porębkim roku 1940 wprowadzono stopniowo kartki żywnościowe na chleb, ryby i przetworzone, mięso, masło, margarynę, tłuszcze wszelkiego rodzaju, cukier, marmelady, jajka, mleko, ziemniaki, warzywa, owoce, ziemniaki, cebula, ogórki, drewno opałowe, węgiel, sól, oliwa, olej, gwoździe, żelazo i t.p. Drogą dla ludności polskiej były znacznie mniejsze jak dla ludności niemieckiej. Drogą nie otrzymywali pieczywa pszennego, nawet marmelady, w zamian który otrzymywali tak zwany „Johlaufstrich“ produkt uzyskany głównie z suszonych ujęsławów burszty austriackiego. Swaniem należał przybyłemu urzędu sunstwowaniu się do Solasów słupiec Gustawa Gacika, który umieszczał w Solasów słupiec niemieckich swastów żywnościowych, jak masło, cukier, zboże i t.p.

1940

W sprawie o nadanie obywatelstwa Rzeszy.

W porębkim roku 1940 Solasów utworzono formułę - komisji o nadanie obywatelstwa niemieckiego. Jedynak w mieście te nie zostały rozpatrywane, a Solasów włączono do grupy tak zwanej „Lösungsgebiete - Bde“ (wsoty pod opieką - Bde). Osoby umiarne na terenach bydego zaboni rozpatrywane i austriackie miały uzyskać do utworzonej tak zwanej „generalfürheri“. Zamiar ten nie został przeprowadzony. Dostawiano się zgodzonymu prawnemu

1940

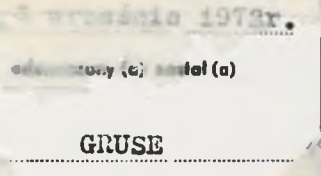
139

ludności na trasie swanej grupy narodowościowej. Z tras do grupy I zaliczom tras swanych „Reichsdeutsch“, tj. osoby, posiadające formalnie obywatelstwo Prus. Grupa II to osoby które do unii 1939 prawnie posiadali obywatelstwo polskie, jednak przynależali do narodowości niemieckiej. Grupa III to Polacy, spotraceni w ujęt. spowinowaceni z Niemcami, zaś grupa IV to Polacy którzy z uwagi na swoje lojalności uznane byli przez w przyszłości jako Niemcy. Zaliczoni do grupy III lub IV następnie mogło na umieszczać zainteresowanych. Zaliczoni do grupy III i IV korzystali z uprawnień zaopatwienia jako Niemcy. Zaliczoni do grupy III przewożeni byli do wojska niemieckiego, natomiast zaliczonym do grupy IV do wojska nie przewożono. Zaliczoni do poszczególnych grup narodowościowych dostępowali władze partyjno-administracyjne z uwzględnieniem stwierdzenia należy, że opora iście Polaków z własnym woli, kiedy jeszcze nie było nacisku ze strony władz okupacyjnych starali się o zaliczenie do grupy narodowościowej niemieckiej, a nawet znaleźli się wśród nich osoby, które przed 1 unii 1939 zajmowały stanowiska w państwowej służbie, ujęt. zajmowały stanowiska społeczne, a kilku takich zaliczono nawet do II grupy narodowościowej.

1940

Fala aresztowań wśród Polaków

W październiku 1940. an

zapytanych Polaków:

1. Dąbrowski Jan - pracownik Polifony, 2. Hellak w s. Augusta - kupiec, 3. Hellak Karol - zime Franciszka, 4. Laska Józef - właściciel węgla, 5. Herow - b. d. k. - nauczyciel
6. Herowski Józef - nauczyciel, s. Filina i 7. Nowak Karol - pracownik stary graniczny - inwalida, w walce o placówkę S. G. w Żelazowie utracił ręk. Artykuł w piewsiem dr. „Głosy” w Rydzynie. Herowski przeszedł murawę swoją ciotkę matę z leżnie na dachu domu. Do tej strasnie zamostowała nad domem drzewa, bydać blisko obrodu. Została zwolniona i mogła powrócić do miasteczka. Dostadych piewsiem do obozów koncentracyjnych. Karol Hellak na skutek usilnych starań ze strony rodziny zamieszkały w Niemczech zwolniono, jednak nie powrócił na powrót do miasteczka, i tras wojny przeżył w Żelazowie w rodzinie. Hellak, Nowak i Herowski egzystowali w obozie, pozostał przetrwał obozie w maju 1945 powrócił.

1940

Ucieczka do Łtęgier

W październiku 1940 Lem Grise - podoficer - kapral zauradowy był pułkiem piechoty w Rydzynie - zamieszkały w miasteczku, wspólnie z jego żoną z Żelazowem Jarem z miasteczka, podlegając im podochronomni doordanni

1940

rozpoznawali umiemych w Węgry, by stamtąd przedostać się do Francji i walczyć
 tam w szeregach twornicy się tam Armii Polskiej gen. S. Sikorskiego. Szybko
 przekroczyli granicę do tak zwanej „Generalnej Gubernii” a stąd po przebiegu
 Szwajcarii dotarli do Węgier. Pan Zbigniew przy pomocy Konsulatu Polskiego w
 Węgrzech przekroczył został przez Jugosławię na Zachód, gdzie wcielony został do
 Lotnictwa Polskiego. Pan zginął śmiercią bohaterską w nocy dnia 2.09.1945
 około godziny 2.45 Samolot, którym wiozł z Włocławka po ewakuacji
 smutków dla Szwajcarii Włocławka, zestrzelony został przez Niemców nad
 Jugosławią. Wycinek z tygodnika „Przekrój” w numerze 1024 z dnia 23.08.40
 Emiliuszowski został na następnej stronie. Grupa nie rezygnowała się przedtem na
 Zachód - okres okupacji przeżył na Węgrzech. W roku 1945 osiedlony z Węgierka
 powrócił do Białosteka. Obecnie zamieszkuje w Zielonku, gdzie przy ul.
 Gajewskiego prowadzi cukiernię-kawiarnię. W roku 1942 został odme-
 ntem Panem Włocławkiem.

leb, urodz i pniestony

ny na cukier, mar

Z lewej strony Zbigniew Bar -

1940

Aresztowanie księdza Karola Glatsela

Z dniem kwietniem 1940. aresztowany został ksiądz proboszcz Karol
 Glatsel, który w wyniku rozprawy sądowej skazany został na kilka miesięcy
 więzienia. Do ucieczki z więzienia, przed bramę więzienną został
 zabranym przez „gestapo” i przewiezionym do Niemiec, gdzie też wstrzytu
 został. Z ustaleń jego wydane zostały rozkazy i pobierane zostały w
 jego parafii w Krakowie. Ksiądz Glatsel nie mógł pogodzić się z
 ujednoliciem przez okupanta zakazem uczenia nauki religii w

POLSKA RZECZPOSPOLITA
LUDOWA

LEGITYMACJA

Nr 1302-71-76

WARSZAWA
dn. 6 września 1972 r.

UCHWAŁĄ RADY PAŃSTWA
z dnia 6 września 1972 r.
odznaczony (a) został (a)

Ob. GRUSE
Leon s. Augusta

**KRZYŻEM
WALECZNYCH**

PRZEWODNICZĄCY
RADY PAŃSTWA

[Signature]

języka polskim, co przemówił na Wieraniu, które ujęto w języku niemieckim.
Etwieriat dostawnie: soll ich elun zu den Tindam skimesich spiden. (czy
mam do dzieci przemawiać po skimsku). W końcu tej sesji odbył się
Dyskusyjny sprawował m. Walenty Eula - dojeżdża z Frankfurtu cytu. Etwieriat

1940

Oboz jeńców wojennych w Kristecku Hr.

W dniach lata 1940. zorganizowano w spichu B. Daklami w Kristecku podwójt jeńców wojennych, wnosząc w nim jeńców angielskich pojmanyh w reanji walek w maju i czerwcu 1940. pod Dunkierka. Jeńcy pracowali przy kopaniu rowow odwadniających na bestach nadmorskich. Jeńców nie zgod traktowano zmownie. W porostkach, doprosi niu dozwolony pracowali z brzoymy. Język, jeńcy cierpieli głod, chęzo chorowam, si ella zolotyie inwastio, upy- bywali strumny dobytek, jak udecani pióra, aparaty do golonia i t.d. W stronie pönniejzym meina było jeńc ud nich nalzwał osokolady. Söd- oter zlikwidowano w roku 1941. Snelzywado w nim około 100 jeńców.

1940

Ważniejsze wydarzenia z przebiegu wojny 1940.

- 9.04.40. Najazd niemiecckie na Danie i Norwegie
- 13.04.40. Desant angielsko-polski wyslacowad pod Narwikom - Norwegia
- 4.05.40. Kapitulacja armii norweskiej
- 10.05.40. Ofensywa niemiecckie na Holandii, Belgii i Francji.
- 14.05.40. Kapitulacja armii holenderskiej, a 27.05.40 armii belgijskiej
- 10.06.40. Niemcy pnestraczaja nety Sessewan, a W. Döchj uyprowadzaja wojns Francji i W. ielkiej Anglanii
- 14.06.40. Rząd francuski Betaine pmsi Niemcow o zawieszeniu broni
- 20.06.40. Rząd polski gen. Sikorskiego pmasi si z Francji do Anglii
- 23.07.40. Rząd angielski Chamberlille odnuce drugi propozycje pokojowe Hitlera
- 2.08.40. Sverstek bitwy napowietrznej o W. ielką Anglanii
- 14.09.40. W. ielkie niemiecckie zajmują Rumunię
- 27.09.40. Niemcy, W. Döchj i Japonie podpisuje „Dakt Dmoch Kewantio“

1941

Falsze aresztowanie Rolaków

W podowie czerwca 1941 aresztowano kupca Wanda Gileckiego z Kristecku. Södobne aresztowanie miały miejsce również na terenie uni. Aresztowanych przewieziono do „gestapo“ w Agazony, gdzie ich przetrzymano i maltretowano. Si kilka dniad sötali uwolnioni, po uprzednim podpisaniu zobowiazanie zarko

1941

Zachowanie w ucieczce w ucieczce butelkowego przekazywania ich.

1941

Stras w Krasnocelu - Huly

Stras prazama uczestniczy w lokalizacji prazaru studoty malarzuj do twornika Karola Kherdina, a podziemy na terenie Krasnocela Huly.

1941

Wainiepu ujednolenie z przebiegu wojny 1941v.

- 6.04.41. Najard wojsk niemieckich na Jugoslawia i Grecja.
- 10.05.41. Zastepa Hitlera - Hess udaje si samolotem do Anglii z propozycjami usgodowni Hitlera. Hess zostal amunicyjony przez wojska angielskie.
- 22.06.41. Najard wojsk niemieckich na Zwiqoz Radnicki
- 30.06.41. Zmaro w Stanach Zjednoczonych Ignacy Dacorewski
- 12.07.41. Swopisanie umowy angielsko-radnickiej
- 1.08.41. Swopisanie układu amerykanisko-radnickiego.
- 15.08.41. Zawarciu polsko-radnicki układ wojskowy
- 2.11.41. Swopisanie układ polsko-radnicki
- 7.12.41. Atak Japonii na Pearl-Harbour - zmniejszenie stajonujqym w tym porcie floty amerykaniskie.
- 11.12.41. Niemcy i Wlody uprowadzaje wojni Stanom Zjednoczonym
- 22.12.41. Uwolnieniu Dobruki broniwego przez wojska polskie
- 25.12.41. Swopisanie deklaracji Zjednoczonych Narodow

1942

Wlasowe zalozenie ludności polskiej do niemieckiej listy narodowosciowej.

Wliscie 1942 Gauleiter Finsler w Holandii układ odesios (tak zwany "kupuf") uwzajaz ludności polskiej do skadania wnioskow o przyjeciu do niemieckiej listy narodowosciowej. Zmianami wresku propagandy, zastraszenie, gniaz na uspaden obywateli podpirowanie w miastu rozstrzelaniem, umieszczeniem w obozach koncentracyjnych, rugowaniem z mieszkani i t.j. Wliscie rozpatrywam przez wojska partyzjan i admistracyjnych po uprzednim przygotowaniem rozmow z zainteresowanymi. Ogolnie Polacy starali si okazac, ze nie pragne byc zalozeni do niemieckiej listy, ze se Polakami. Do tej w barzdu wielu uspadkach umiwno zakwalifikowanie i tem samym uchronimo si od porobienia. wojska niemieckie.

1942. Identyfikacja Książek o obrzędach polskich.

W lipcu 1942 władze hitlerowskie zorganizowały konferencję urzędniczą Książek i obrzędów polskich. Książki jak i wydanie z ram obrzędów zabierano z miejscami gdzie członkowie organizacji hitlerowskich i sędziom obr. budynku szkolnego przy ul. Rządwickiej, z przeniesieniem na m. k. k. k.

1942. Wycieczka jeniec radzieckich z transportu kolejowego

Z transportu kolejowego na trasie Głuchów - Krasów - Krasów z ps-
kiego pociągu uciekła pewna ilość jeńców radzieckich. Jeden z jeńców dostał się pod koła pociągu - uciwno mu obie nogi. Jeden z członków organizacji hitlerowskich biorąc udział w pociągu z zamiarem zastąpienia rannego jeńca. Nie zrealizował na to zamiaru ponieważ został aresztowany przez żołnierzy niemieckich. Wobec tego został aresztowany i przewieziony do szpitala. Na terenie wsi Czerwonka, w lesku w pobliżu toru kolejowego członkowie organizacji hitlerowskich ujśli 2 jeńców, których zastrelili. Ciądną pochówkom obr. cmentarza katolickiego. Do wykonania ciądła ekshumowania i przewiesiom na cmentarz żołnierski radzieckich w Wągrowcu.

1942. Konfiskacja drzewostanów kościelnych.

Władze okupacyjne zabrzały z kościoła katolickiego następujące drzewostany na cele wojenne: 1) drzewostan „Wojniak” z napisem „Requiem aeternam dona eis Domine, et lux perpetua luceat eis Mater Dolarska. Drzewostan ten sprząwiono w roku 1943, ważył 1000 kg - średnica 112 cm - odległość między drzewami 6 km. 2) drzewostan o średnicy 67 cm ważył 250 kg sprząwiono w roku 1943 3) drzewostan o średnicy 125 kg sprząwiono 1942 r. Sprząwiono jedynie szpony „Belita” sprząwiono 1942 r. Skonfiskowano i zabrano również meblowe wyposażenie grobowe cmentarza katolickiego, jak i z grobów obr. k. k. k. Zabrano również 1 drzewo z kościoła ewangelickiego - nie zabrano jednak z tamtego ogrodu cmentarnego.

1942. Ograniczenie zawożenia zwierząt medycznych przez Dolarsko

Władze okupacyjne uzbrały zarządzenie, iż w Dolarsku - miasteczku do lat 27, z k. k. k. do lat 25 nie wolno zawożenia zwierząt medycznych.

1942 Największe wydarzenia w wojnie w roku 1942.

- 12. 02. 42. Japończycy relokują Singapur
- 26. 05. 42. Evolucja anglikańsko-radziecki traktat przyjaźni
- 27. 05. 42. Zastrelono Kato Tsuchi - Hejdrich
- 30. 05. 42. Nalot tysiące bombowców brytyjskich na Kolonie - (Krimy)
- 15. 07. 42. Śmierć generała Rommela pod El Alamein (Afryka)
- 1. 09. 42. Wojsko niemieckie szturmuje Stalingrad
- 23. 10. 42. Degradacja supply w Afryce
- 8. 11. 42. Inwazja na północną Afrykę - Francuzi
- 11. 11. 42. Niemcy zajmują dotychczas nie okupowane części Francji
- 23. 11. 42. Otrącenie słów armii niemieckich pod Stalingradem

1943 Zakaz chowania Żółtaw na ogólnym ementaru katolickim

Na początku roku 1943 władze okupacyjne wydały zakaz chowania Żółtaw na ogólnym ementaru katolickim. Dla Żółtaw wyma-
 (1) rono wdrożenie ementaru ^{na} polu protosekularnym przy ementaru ogólnym.
 Ementar ten nie został ogłoszony. Dnieści z pogrzebom przez ementaru ogólny
 było również zabronione, a dnieści na ementaru dla Żółtaw prowadzić
 przez ogień protosekularny, przyległy do ogólnego ementaru.

1943 Wprowadzenie otwarcia pracy dla dzieci w wieku młodszym.

Władze okupacyjne wprowadziły otwarcie pracy dla dzieci w wieku
 w wieku od lat 12-tych przez wojnę. Dzieci podlegają rejestracji, otrzymują
 sterowane legitymacje i muszą pracować u rodzin niemieckich.

1943 Najważniejsze wydarzenia z przebiegu wojny w roku 1943.

- 12. 07. 43. Konferencja Churchilla z Rooseveltem w Kasablance
- 2. 02. 43. Kapitulacja reszty wojsk niemieckich pod Stalingradem
- 15. 04. 43. Utworzenie dywizji wojsk polskich imienia Badusze Józefowi i ZSRR
- 4. 07. 43. Śmierć generała Sikorskiego w Gibraltarze
- 10. 07. 43. Łączanie Aliantów na wyspie Sycylia.
- 25. 07. 43. Warszawa wstąpiła podległa został mianowany premierem i na-
 ercznym wodzem wojsk polskich - awanturą Kossowski
- 8. 09. 43. Kapitulacja Włoch
- 12. 10. 43. Ofiara pod Lenino - z udziałem dywizji Józefowi

1943.

27.11.43. Konferencja Wielkiej Trójki (Roosevelt, Churchill i Stalin) w Teheranie

24.12.43. Amerykański generał Eisenhower mianowany dowódcą wojsk alianckich w Europie

31.12.43. Inauguracyjne posiedzenie Krajowej Rady Narodowej w Warszawie.

1944.

Główna umiarni polowych

W obliczu zbliżającej się nieuchronnej Klęski, pod koniec lata 1944 władze wojskowe przystąpiły do budowy różnorodnych umiarni polowych, mających ustąpić sukcesywnie wojsk niemieckich i polskich. Do najbardziej sięgnięto marsz eurowojennych - Puszan, Bzozow, Wdychow i Dulanow, których zadaniem było przekroczenie granicy państwa w kierunku południowym. Skupisko wojsk niemieckich, głównie w rejonie przeciwności, jest również przystąpieniem do budowy schronów betonowych. Dla wojska przygotowano kwatery, pomieszczenia dla dowódców, jest również zakładowo linie telefoniczne wojskowe. Prace te prowadzono również na terenie wojskowych wsi bez przerw aż do upadku 27.07.1945.

1944.

Biuro w Warszawie

W okresie 1944 powstał biuro w nieruchomości Józefa Włodarskiego. Spaliła się drewniana konstrukcja dachu przybudowanej do budynku mieszkalnego kuchni. Biuro straszyło - nie dozwolono do przyległego domu mieszkalnego.

1944

Najważniejsze wydarzenia z okresu wojny 1944 r.

11.05.44. Powstanie Armii Polskiej w Z.S.R.R. pod dowództwem generała Gieringa

17.05.44. Zdobyta Monte Cassino w Włoszech przez "Korpus Polski"

6.06.44. Inwazja wojsk alianckich na Francję. W miarę uciążliwych warunków uzgodniono odwołanie wojsk polskich na Zachód.

18.06.44. Dieruz bomb lotniczych niemieckich padają na Londyn

25.06.44. Wielka ofensywa radziecka na froncie śródziemnym

20.07.44. Zamach na Hitlera

21.07.44. Wojska radzieckie i polskie przekraczają resztę Związku

1.08.44. Wzrost powstania w Warszawie

4.09.44. Kapitulacja Finlandii

18.09.44. Zajęcie Bragi przez wojska polskie

2.10.44. Upadek powstania warszawskiego

1944. 30.12.44. Powstaniu Gynceasowego Rosdu Solskiegr.

1945. kwartuacja wołade okupacyjngd i ludności niemieckij.

W dniu 16 stycznia 1945. pnie biasteczkę ewakuowały się pierwsze Holumny niemieckich samochodów sanitarnych. Samochody prowadzone były pnie kobiety wojtkowej sduły pomocnicy. Samochody sanitarne nadszły od strony Grabowne i kierowane były drogą polną obok torów kolejowych do Sdy. Droga prowadząca od Grabowne, żmirona ella ruchu kolejowego była zamknięta, a to z uwagi na prowadzenie tam prace obronne i minowanie ciany szosy. W tym okresie aresztowano znou szeszo Solatwio w charakterne z archadnikow tak z terenu biasteczki, jak i okolicznych woi. Wrentowe-nych wachono w areszcie miejskim - po kilku dniach nastąpiło uwolnienie, w ze- mian dane osoby musiały się meldować codziennie w posterunku żandarmerii.

Władze miejscowe otrzymaly nastar zapewnienie skwater ella ewakuowanego umodu post. i persencja tegoz umodu z Lipna. Mrod ten jednak nie dotarł do biasteczki. Wie- czerem dnia 20 stycznia 1945 ludności niemieckie otrzymaly polecenie przygotowania się do ewakuacji. Stanowano (nabe) również zabieraniu byda. Ludności polskie również powlegaly miae ewakuacji. Następnego dnia nastąpiło od zomiaru ewakuacji ludności polskiej w formie przymusowej - postawiono dowolności. Jednostk Solay za- trudnieni u Niemców w charakterne parobkow stowierstwow musielu wyjechać koniami. Każde Holumne zaprzęgow konnych skierowane zostało pnie Grabowne, Wgrodę do powiatu Sztosowskiegr. Koby zabieraly ewakuowanych Niemców na otwartych plac- formach, a panowaly wówczas bardzo silne mrozy, ponad 20 stopni, tak że były ugnacali śniegi między drzewi na skutek zamrzenia. Skrupikone ugnadawali świaki rynniciow p. ter waczkow. Wyjechali prawie wszyscy mieszkańcy nar- elocioni niemieckiej, a pozostalę przeważnie osoby starsze. Szostad również jedniacy obocieski burmistrz - miotr stolarski Otkon Vorstoper, pastor ewangelicki Adolf Kralsoh, ellie biasteczke opusturzyły. kwartuacja miało miejsce z d. 07. 1945 w godzinach do podumowoych. W dniu 23 stycznia 1945 do biasteczki wtroczyły oddzialy wojska niemieckiegr, majacu zedani przedstawienia odwrotu. Żodniem tego oddziala przesuwali się są otoczoni, i nie przejawiali żadnej skru do walki.

W dniu 25. 01. 1945 szpicie radzieckich wojsk pancernych dotarły do Grabowna. Znajdując się tam placowka wojsk niemieckich pod dowodstwem fenatyc- podporucznika wołade się w walsty i wstaly wgniem naciorajacych czodkow radzieckich ugnite. Solęgo ponad 25 żołnierzy niemieckich. Szostno tyto jedon

zobniem niemiecki, wamony w tej walce zdobył ujęcie z rykiem, przyniesi
do biastockiej wsi o klasce. Wójtko niemiecki z biastocka wyjechał się w
kierunku na Sids. ✂

Ludność polska odetchnęła i ze spokojem i radością wróciła na wotwore-
nie wójsk rzesiickich, co jednak nastąpiło dopiero w dniu 27. stycznia 1945.

Wójtkas imienny poległych, zamordowanych i zmarłych w obozach
koncepcyjnych w okresie od dnia 1.09.1939 do 27.01.1945. Wymienia się
się również osoby zamieszkałe na terenie oblicanych wchodzących w skład
gminy biastocko-krasickiej.

Sp.	Nazwisko i imię	Ostatnie miejsce zamieszkania	Uwagi
1	Kowalski Józef	biastocko Hb.	poległ 1939
2	Ryśsek Franciszek	-	-
3	Ks. prob. Niedbał Feliks	-	zamordowany 1939
4	Ks. wikary Nowicki Kazimierz	-	-
5	Sankau Hermann	-	-
6	Urbanowski Zdzisław	-	-
7	Humkiewicz Aleksander	-	-
8	Nowak Karol	-	zmarł w obozie koncentracyjnym
9	Hellan Franciszek	-	-
10	Flurowski Feliks	-	-
11	Hoppydowski Włodzisław	-	-
12	Lejański Jan	-	-
13	Siomkowski Jan	-	zmarł uwięziony na pracach przymusowych
14	Riedelbauer	-	poległ jako lotnik w Anglii
15	Jan Zbigniew	-	poległ jako lotnik nad Jugosławią
16	Flurek Hermann	-	zmarł w obozie koncentracyjnym
17	Wandelski Gerard	-	poległ 1939
18	Liarnik Piotr	-	zmarł na skutek wypadku w ewakuacji 1939
19	Schneider Rudolf	-	zginął podczas ewakuacji 1939
20	Grzelniczek Zbigniew	-	-
21	Grzelniczek Tomasz Stefan	-	-
22	Lawickowski Franciszek	Porosław	poległ 1939
23	Lawickowski Stanisław	-	-

24	Jano Franciszek	Broskowo	zamordowany
25	Zawitowski Michal	"	zginel w " Gestapo " Bydgoszcz
26	Przyanski Jozef	"	" "
27	Grybek Roman	"	" "
28	Hrawiec Michal	"	zginel w obozie Solulice
29	Kramski Ignacy	"	" "
30	Kramski Stanislaw	"	" "
31	Gajnicki Jozefina	"	" "
32	Winiacki Symon	"	zmarl w obozie koncentracyjnym
33	Wistodajewski Dawid	Wolowki	polegl 1939
34	Starwecki Ludwik	"	" "
35	Starwecki Florian	"	" "
36	Strujny Michal	"	zamordowany 1939
37	Obrowski Wiktor	"	zmarl w obozie koncentracyjnym
38	Kopydowski Franciszek	Grabionce	polegl 1939
39	Jozko Franciszek	"	" "
40	Krottek Alfons	"	" "
41	Stamborski Zensdykt	"	" "
42	Schwanski Heinz	"	" "
43	Gada Dawid	"	zginel w obozie Solulice
44	Kersten Genard	"	zmarl w obozie koncentracyjnym
45	Kowalski Jozef	"	" "
46	Kowalski Leona	"	" "
47	Krottek Antoni	"	" "
48	Borelyk Idlemens	"	" "
49	Sadocynski Stefan	"	zginel w obozie
50	Gzime Roman	Okalinia	polegl 1939
51	Stolab Dawid	"	" "

52	Kuśiel Andrzej	Grabowno	poległ 1939
53	Sapynski Andrzej	-	zamordowany 1939
54	Strulecki Edward	-	-
55	Rzymus Stanisław	-	-
56	Siekora Edward	-	zamart w obozie koncentracyjnym
57	Stymyński Stanisław	Grabowno	poległ 1939
58	Hols Antoni	Okalinia	zamart w obozie koncentr.
59	Sornichtore Roman	Grabowno	zamart w obozie
60	Boch Franciszek	-	zamart w obozie koncentr.
61	Hoffmann Jan	-	-
62	Hols Jan	-	-
63	Somczyk - Leńcyc	Wsińska Kół	zginął w "Gestapo"
64	Kubiak Henryk	Grabowno	poległ 1939
65	Skłowa Jan	Grabowno	zginął w "Gestapo"
66	Skulak Henryk	-	zginął w obozie koncentr.
67	Fim Maciej	-	poległ 1939
68	Skulczyński Walerki	-	zamordowany 1939
69	Ochycze Stanisław	Przystawo	zginął podczas ewakuacji 1939
70	Lepczyński Stefan	-	zginął podczas ewakuacji 1945
71	Fni. Jock - nacelnicy	Grabowno	poległ w przegranej bitwie w styczniu 1944

Zmarli - ewakuowani 1939/40 w górze Boży

1	Skibiński Szymon	Wsiatecki	nacelnik Urzędu Rezerw
2	Sibiński - zima w/w.	-	-
3	Sepel Edward	-	dozorca celnym
4	Sepel - zima w/w.	-	-
5	Smykalski Wincenty	-	urzednik celnym
6	Żalcerowski Jan	-	urzednik kolejowy

7	Wesołowska	Wierciecha	córka unyomnie kolejowego
8	Plisarski	-	syn nauczelnika unydu prostowego.

+ Uwaga: nazwisk zapisano mylnie Skibiński - winno być Sibiński. Wymienienie pod lp. 1 - 8 zostało z powodu uchybku wojny 1939 ewakuowani do miejscowości Brzostów - woj. wołyńskie. Do zajęcia tych terenów w sierpniu 1939 przez wojska radzieckie, zostali przez władze radzieckie ewakuowani w gósy Rusji, gdzie zmarli. Dowojnie ustalono na podstawie przesłanych świadectw i esdonkowi wezwim, że ujęt-kiem wymienionego pod lp. 5, co do którego istnieje przypuszczenie że zmarł tamże. Wykaz imienny mieszkańców Wierciecha, Wierciecha Huby i Brzostowice, zacięgnięci do armii niemieckiej - polegli w okresie wojny 1939-1945.

lp	Nazwisko i imię	Urodz	Uwagi
1	Grose Johann	Wierciecha	
2	Hellentin Hermann	-	
3	Hloten Otton	-	
4	Jacob Heinz	-	
5	Handelste Johann	-	
6	Ziegenhagen Otton	-	
7	Sonnenberg Wilhelm	-	
8	Beyer Hans	-	
9	Szol	-	
10	Lichtadl Hellmuth	-	
11	Bischnor Willy	-	
12	Spychalski Ernest	-	
13	Kuhn Josef	-	
14	Hüller Jan	-	
15	Hüller Alfons	-	
16	Handelste Stanisław	Brzostowice	

17	Bopowski Rudolf	16-1, Hudy
18	Krüger Engelke	-
19	Hennig Hermann	-
20	Stolz Otto	-
21	Bellak rich	-
22	Sapport Alfred	-
23	Hause Rudolf Welly	-
24	Hajetowak	-
25	Hennig Hubert	-
26	Kuzyński	-
27	Jähnert	-

Wszyscy wymienieni pod lp. 1-26 przed wojną 1939 posiadali obywatelstwo polskie. Do wstąpienia wojsk niemieckich, władze polityczno-administracyjne nie przyjmowały ich do narodowości polskiej zaliczali ich II grupę narodowościową, a niektórych Solanków do III grupy narodowościowej i stopniowo wcielili w szeregi swojej armii. Wszyscy wymienieni polegli na froncie wschodnim.

Uwaga: Sprzedawam do przycięcia zdjęcie napis imion Rudolf i sprzedawam me Welly. Sineato poległ jeszcze brat wymienionego Hubert Hause. Sprzedawam do przycięcia zdjęcie imion i bratem poległych - Rudolfa Hause, który w dniach 10 i 11.05.75 leżał w Miasteczku Jh. i obecnie zamieszkuje w D.D.R. w Mecklenburgii.

[Faint, illegible handwriting, possibly bleed-through from the reverse side of the page.]

157

Książka Książka, nymko-Katolickiego - zdjęcie do -
Książka 1915 r. - Książka jeszcze nie posiadała światła
elektrycznego - na ścianach lampy naftowe.

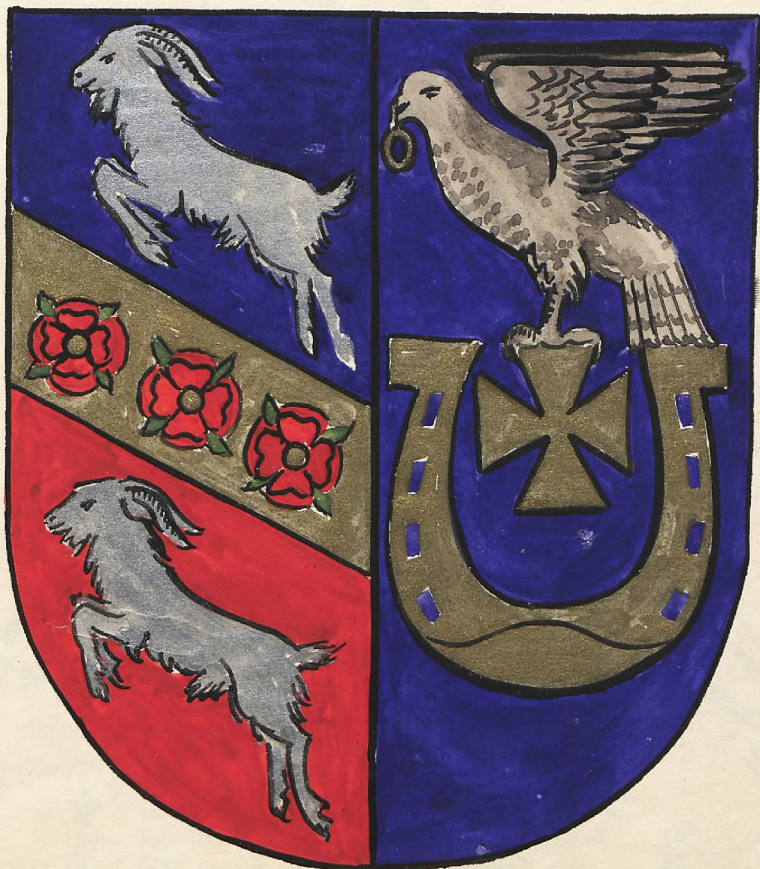

KRONIKA
MIASTA
MIASTECZKA-KRAJENSKIEGO

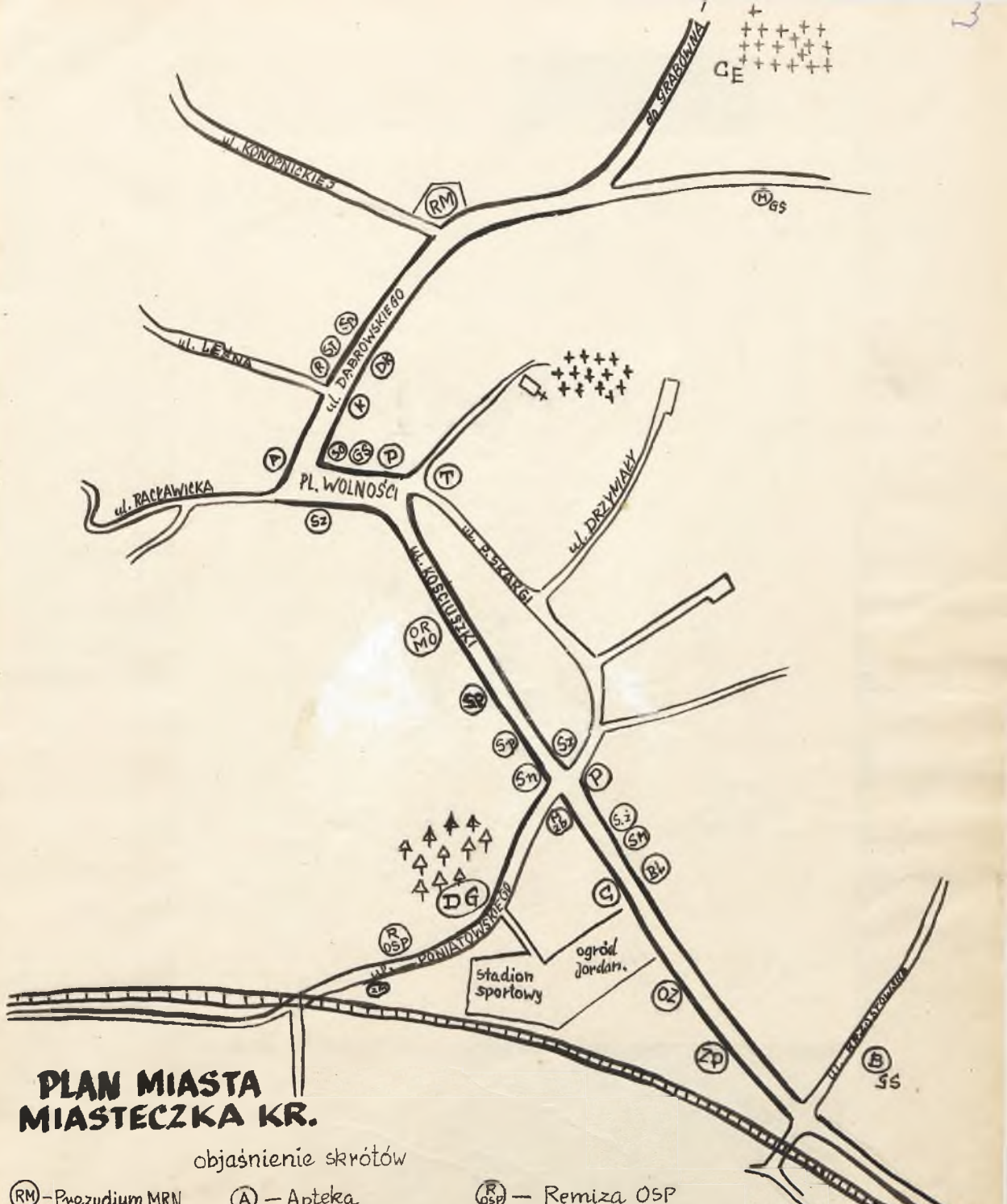

**HERB MIASTA
MIASTECZKA KRAJEŃSKIEGO**

LIBRARY OF THE
MUSEUM OF NATURAL HISTORY

PLAN MIASTA MIASTECZKA KR.

objaśnienie skrótów

- (RM) - Prezydium MRN
- (SP) - sklep spoż.
- (ST) - " Tekst.
- (SP) - " papier.
- (SM) - " masar.
- (S2) - " gospodarczy
- (SM) - " nabiałowy
- (S2) - szkoła
- (S2) - sklep obuwniczy

- (A) - Apteka
- (RB) - plac. ORMO
- (P) - Poczta
- (GS) - G.S.-biura
- (M) - magazyn nawoz.
- (M^{GS}) - " - zbożowy
- (BL) - Bank ludowy
- (OZ) - Ośrodek Zdrowia

- (R^{OSP}) - Remiza OSP
- (ZM) - zlewnia Mleka
- PKP - Stacja PKP
- (R) - Restauracja
- (K) - Kino
- (DK) - Dom Kultury
- ⊕ - Kościół
- ++ - cmentarz przy kobiet.
- ++ CE - cmentarz ewangelicki

- (B^{GS}) - Baza G.S.
- (ZP) - Zakład przemysł. 257
- (C) - ciepłownia
- (T) - Transformator
- (P) - Przedszkole
- (DG) - Dębowa Góra
- ⋈ - "Park Miejski"

PLAN MIASTECZKA KRAJEN KIEC
 WEDLUG MAPY GALLA Z 1822 R.,
 (AKTUALNIONY NA KOPII WYKONANEJ)
 PRZEZ GEOMETRĘ ZIMMERMANNĄ
 W 1749 R.

- LEGENDA:
- ☐ - BUDYNKI
  - - DRUGI
  - +— - LINIA KOLEJOWA

STANISŁAW
 J. ANTONIUK

Czesław Miłociński

Wojt Gminy Miasteczka

1945 - 1949

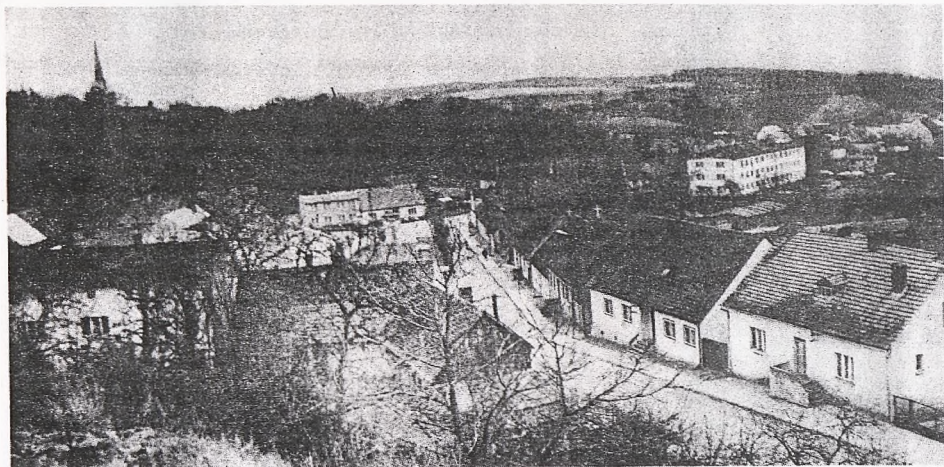

Członkowie Zarządu
OSP:
siedzi członkowie honorowi
byli prezesem OSP
Czesław Miłociński

Czesław Miłociński
z dziełami II tom OSP
Miasteczka

Marzeniem mieszkańców Miasteczka Krajeńskiego jest odzyskanie przezeń praw miejskich.

Fot. Romuald Ereński

Powyższe zdjęcie przedstawia fragment Miasteczka:
lewa strona od rynku ul. Racławicka, pl. Wolności,
od wlotu ul. Kościuszki

I Dzieje przed wstąpieniem do rąk Sokołki.

+ Wiek IV

Wzrostanie Miasteczka i podniesienie do rangi miasta szlacheckiego.

Wtedy powstało miasteczko, oraz kiedy i przez kogo nadane zostały prawa miejskie, z całą dokładnością ustalić nie możemy. Według pracy doktorskiej Graffera z roku 1960 pod tytułem „Historyczne badania w sprawie Miasteczka jako osady znana była w procesach w wieku 15 i jako miasto w odmiennych rejestrach figurowała w roku 1475. Niemiecki heraldyk Hupp w pracy swej pt. „Ursprung elenischer Stadte (herby niemieckich miast) podaje, że w małym mieście z roku 1458 brak wzmianki o miasteczku, natomiast w małym mieście z roku 1497 Miasteczko wykazane zostało jako miasto. Z pracy księcia Agnacego Zepperta, proboszcza makiejskiego, napisana w roku 1926 pod tytułem „Dzieje Ziemi Makiejskiej” strona 65 wynika, że w dniu 6 czerwca 1457 r. król Kazimierz Jagiellończyk, zająwszy zamek makiejski, uprzączył dla wszystkich miast Królestwa pewną ilość pierwszych poddańców, których miasto uprzączył dla makiejskiego dla umocnienia załogi. Dodatkowo i na miasto Miasteczko nadał ono stowarzyszenie stawienia jednego ziomnika. Z zapisów wstępującej kościoła parafialnej kościoła rzymsko-katolickiego w Miasteczku wynika, że miasto powstało na łanach bractwskich, a pierwotna nazwa miejscowości brzmiała „Myeszczce”. Zapis tenkiej nazwy dokonano w oparciu o pracę księcia Stanisława Kozłowskiego pod tytułem „Szematyzm Historyczny Miejscowości Parafialnych” ułożona w Suwałkach w roku 1934. Miasteczko stanowiło wówczas jedną z osad szlacheckich, bractwskich wódcami i właścicielami pobliskich dóbr w Trzostowie. Według Graffera w roku 1511 obywatel uprzączył Miasteczko uprzączył 20 łanów (str. 11). Dziennik Miejskiej Rady Mawdowej w Miasteczku, ustalając w dniu 17 lutego 1969 r. plan działania w związku ze zbliżającą się 500 letniczą rocznicą założenia miasta, jako datę założenia miasta (uzyskanie praw miejskich) przyjęła rok 1474, opierając się na bliżej nie określone dokumenty.

Wzrostanie parafii rzymsko-katolickiej w Miasteczku.

Pierwotnie parafia znajdowała się w Trzostowie, później w wzmianka o niej datuje się w roku 1484. (Kozłowski, szematyzm strona 20) Dotychczas to również uprzączył kościół dostrzeżony w dniu 25 maja 1512 r. z ramienia księcia Samińskiego, wymieniał jako parafię Trzostowa pierwotnie z 20 posiadłości (mansj) oraz wsi Grabowo, Grabowna, Korzewo, Dębowa, Wyszota, Gładziłowie, Boronkhowo (miejscowości te położone w okolicy Trzostowa, zamieszkałe w roku 1511) oraz Myeszczce (Miasteczko) składające się z 20 posiadłości.

Wiek IV

Utrzymanie temi dostojnie: „Myeszczę - oppidum t̄t mansi
 possessi quae villa est filia Brostrowo. Z zapisu w akbach
 parafii w Chodziej uymie, ze protorem w Miasteczku w roku 1518, a
 1529 był król Jan Borysławski lub też Borysławski. Według Szafrana
 na polecenie króla wsiadł na Krajnie Łbniaty 48 parafii, uymienia
 między innymi parafii w Brostrowie w skład który wchodzi 10 parafii,
 nadmienając jednocześnie, że w miast na Krajnie jedynie Miasteczko
 nie było siedzibę parafii. Dnemienienie pisanie mogło zatem nastąpić
 w latach 1512 do 1529. W roku 1518 w oparach potocznych figuracji
 tej parafii Miasteczko, do której między innymi przynależało miasto
 wsiadł Brostrowo i Kojewo. Parafia w Miasteczku posiadała księgi
 księgi, a wsiadł księgi obywateli wsiadł roku 1608.

1459

Prosa zima.
 W tym roku panował taki prognozy, że było miana przez
 prynci przez zamieszanie morze z Danii do Lubeck, a z Inflant
 i Riebla do Szwecji. (Kronika o.o. Reformatorów w Saksonii)

1565

Dotyczenie podatków taki swawego, 1201 u
 Według opracowany przez Szafrana tabeli, Miasteczko w latach
 1565 do 1618 płacono ten podatek w wysokości 2 florum i 20 groszy
 wopnie. Podatek ten pobierany był proporcjonalnie w wysokości 4 groszy
 od domu.

1573

Tem modlitwy dla ewangelickich.
 Rodziny szlacheckie na Krajnie, które przyjęły luteranizm,
 utworzy dla uymawców luteranizmu, przez domów modlitwy.
 Saki domu modlitwy uszagał również w pobliżu wsi Grotowo.
 Sądziwa zima

W dniu 10 maja 1573 uszagał lary otrzyte jesus były imięm
 i lodem. (Kronika o.o. Reformatorów w Saksonii.)

1574

Strasny huagan
 Ogromny ryśtem newsiadł w strasny sposób powiał makielki.
 (k. Geppert - dziej Ziemi Makielkiej)

1578

Wymalowanie do powiatu
 Miasteczko wchodziło w skład powiatu makielkiego (k. Geppert)
 Wdarcieli do w Brostrowie.

W roku 1578 wdarcieli do w Brostrowie byli: 1) S. Dotulicki;
 uymawca p.d. w, a 2) S. Chrzastowski. (Szafran - „Historjane wsiad -
 miew Krajny”)

1580

Zmiana wdarcieli do w Brostrowie
 Wdarcieli do wdarcieli do w Brostrowie, w m. 1580
 p.d. w w m. Grotowski. (Szafran - „Historjane wsiad. Krajny”)

1582. Obraz uprawnion.

Obraz gminio uprawnionych w latach 1576 do 1582 wynosił 5 danów (Krajan. - „Hist. Dacm. Krajny.”)

Plan miasta.

W Miasteczku zamieszkiwało około 20 rodzin rzemieślników. Zbudował również świątynię w tym samym kole. Nauczyciel memiecki w szkole Szatwiczejskiej w Miasteczku Chudominickim, wypracował w latach 1874 do 1888 kromik robotną powagę, że kiedy w roku 1840 przyjeżdżał jako nauczyciel do Miasteczka, w obłokach widział świątynię i ruiny uradnego. W tym ten plotkalisowany był w strudze przysięgającej przez miasto. Zgodzonymi miejsce nie otrzymała. Chudominicki wyraża mimomianem, że kiedy struga ta była zasobniejsza w wodę. (Krajan. - „Hist. Dacm. Krajny.”)

Liczba mieszkańców

Stwierdzono, na podstawie listy cymow uchybione, że liczba mieszkańców w danym roku wynosiła 220 osób (Krajan St. O. K.)

1617. Zwołanie synodu

Decretum brytyjskiego biskupa zombickiego z dnia 30 stycznia 1617 wiadomo synod duchowieństwa radej archidiecezji kamunickiej. W tym wyroku uchwał tego synodu, który przysposobienie odbył się w Kamuniu, zlikwidowano polickie małe parafie w obłokach, włączając katolice do parafii w Utyardziej. (K. Jęppot - Dzieje Ziemi Makuskiej.)

Przypięcie parafii do dekanatu

Parafia Miasteczka przysięgała do dekanatu makuskiego. (K. Jęppot - Dzieje Ziemi Makuskiej.)

1648 Abugetowane i cisłkie ziem.

Zanotowano abugetowane i cisłkie ziem. W tym ottoni Utyardziejiny panowały jakoś tak silne mrozy, że ptaki w powietrzu umarły. (Kromik O. O. Reformatorów z Daciej)

1653 Zmiana właściciela Prastowa

Dobra z Prastowa, tem samym i wódami miasta przeszedł na wdruiny Stefane fryzurskiej (kromik parafialne) Haidorasocz wójcicie majątku był patronem kościoła Makuskiego w Miasteczku. Wybawia Kamunicko - stosunki kościelne, szkolne i szpitalne.

Z akt wierzbażynych, zachowanych w Archiwum Diecezjalnym w Białymostku wynika, że patronem kościoła był wójciciel ziemski Stefan fryzurski z Prastowa. Kościół zbudowany z drewna, dobru przyniósł (przysposobienie gontami) posiadał 4 ołtarze, główny ołtarz marmurany. W kościele 13 obrazów malowanych na płótnie, posiadał 2 regły, 6 chorągwi, 2 srebrne nagrobki, balaski, chór śpiewaczy. Zauważono

z drewna, z okieny oraz ogrodnictwo w kierunku kocioska. Emontan ogrodnictwo, posiadania „Ossorium” (zbiornik na hoisie) na którym stoi Kaplica dla nabożeństw dla zmarłych. Plebanie na gruncie benedyktyńskim (zapi tam gąsiec obecną) obejmuje 2 1/2 1/2 i 2 1/2 morgi. Ziędymki gospodarskie dostarczają. (z 1/2 stodoły i piwnice Koto demu. Ogrodnictwo jest z 1/2 to jeden Koto pro- bostwa, drugi nie, „Kotyki” oraz sadownictwo ułożone z poleconia księcia Gortmickiewicza, łpoci ogrode w Straklach, w kierunku do Brastowa. W posiadaniu księcia obejmowało dwie posiadłości na obszarze wsi Brastowa w 3 parcelach i dwie 1/2 grunty wsi pod nazwą Koto; dwie parceli ziemi na obszarze Miasteczka wwanym „Ostrowy” oraz 2 1/2 1/2, oraz 16 1/2 1/2 morgi i 17 1/2 1/2 morgi wsi Brastowa.

Na terenie Kocioskim slegi Koto o 2 1/2 1/2 morgi, oraz ogrode. Plebanym Koto Koto Koto, pobiera z florumy na kwartał i ak- tywnym. Wt medycy i piwnice slegi si na plebanie.

W Miasteczku posiadano 30 posiadłości gruntów Koto na rzecz kocioska opłacali musze po dwa szpeltmiki, miany jelskiej.

Szpelt (szpeltmiki dla Koto) pobiera na terenie Miasteczka, posiadanie jeden dan ziemi na surje ułożone, z surje pobiera 15 florumy rocznie. Szpelt posiadanie wotny Koto. Ziędymki w szpeltu niema, a osiedle umieszcit tam surje Koto, zai siedni musze ai Koto po miesie. Akty erekcyjnego niema. Wskazano że wzdłuż parafii byli: 1. O. Gallasar 1606 - 1616, 2. Anonij Krajon 1617, 3. Gortmicki 1619 - 1626, 4. Sebastian Chmielewski 1627 - 1647 i 5) Wtaleny Gortmicki - od 1647. (Kmiś parafialne)

1660 Nowy medec parafii

Wt Wtaleny Gortmicki zarządzał parafią do roku 1656. Sa- rafią objął ksiądz Marcin Albert de Billa (od Billa) Wtymonim zarządzał parafią do roku 1679 (Kmiś parafialne)

1677 Liczba miśskancio

W Miasteczku liczyto 100 miśskancio, nie wliczając Koto promiej 12 lat. Wt tym roku liczyto miśskancio: Marko 167 Wtymon 268 Koto 320 Lotemec 1147 (Szafran, Feist. Orade. Krajon st. 113)

1680 Nowy wzdole parafii

Wt Koto 1680 do 1687 wzdole parafii sprawował ksiądz Jan Koto, majer do pomocy 1) O. Siotie - O.F.M. Koto, oraz wzdolemiste O. Stannawie Siotie. (Kmiś parafialne)

1682 Zmiana wzdole parafii

Plebany do roku 1694 był K. Hamistaw Gtalenowicz (Kmiś Koto.)

1694 Zmiana plebana.

Wt dniu 10 marca 1694 zamieszalowan Koto Koto Jozef Wtaleny.

Introdukcja wotyby si ehmie 10 kwietnia 1694 dokonane przez ksiadza Marsewskiego z Mosewa. (Kmniste parafialne)

1695 Zmiana wotacyi na majatek w Borsztowie.

Majatek w Borsztowie przeszedl na nowego wotacyiela Zagorskiego (Kmniste parafialne)

1709 Zaraza w Miasteczku.

Zaraza (morowe powietrze) granowala przez dluzszy okres czasu. Z tego parafii zmarlo 85 osob, pomyslady nimi rowniez proboszcz M. Kantley. Sarafie przedstawala bez ksiadza przez okolo 1/2 roku. (Kmpant)

1710 Nowy nasadec parafii

W dniu 8 kwietnia 1710, wotyba si introdukcja nowego plebana ksiedza Alojzego Anonijc Leszkowskiego. Wyznosci wyprawadzono do klatki M. Mikolaj, Ciemnicowski w Wzgrodziej, oraz M. S. Wieroslawski, Kwanonik Latoranski. (Kmniste parafialne)

1712 Zmiana nasadec parafii

W dniu 14 listopada 1712 wotyba si introdukcja nowego ksiedza Kustasze Franciszka Zaneckiego - diecezjana, Komunalana (K. parafii)

1716 Wspolnota na Strajnie.

W roku 1716 na Strajnie utworzyl wspolna mniuszka, wyzyskujaca z mniuszem Kandydusz - uyni w roku 1717 (K. Gypant - Szejn Nabitc) Dorniewal wojakie trzymaly si zawsze w poblizu bractwa, pomyjeli mniusz, ze i w Miasteczku utworzono wojak, bractwo bowiem w tym czasie wiodlo z Kiejchowo, pnia Grabionni, Frankow Stan, Warianow w Kieunten do Reakowa.

1726 Giudowa nowego kościoła.

W roku 1726 wybudowano w Miasteczku nowy kościół katolicki. Giudowal wykonano za nasadec plebana Stanisława Jozefa Namrowskiego, który w tym roku objel parafie. Kościół ufundowal ksiadz Fryderyk Antoni Lempek, wówczas biskup kujawski, a od roku 1739 arcybiskup gnieźnieński, prymas Polski. Kościół wykonano w kamieniu drewnianym, uwytmiona palona cegla, tak zwany „mur bez wody”. Dorniewicz mozel ca 300 osob. Kościół osadził proboszcz przez ksiedza Roltwickiego z Smitona, diecezjana makielskiego.

1737 Nowy nasadec parafii

W dniu 30 sierpnia 1737 wotyba si introdukcja ksiedza Jona Karolina Skutrowskiego, Namonika Malickiego i Wornkowskiego. Za jego nasadec chudacim Borsztowa, a tem samym patronem kościoła byl Karol Goler, który dla kościoła byl darowawcy od swego ojca. W roku 1739 zakupil notariatu pnia Jadem Jowanem w Mable na rzecz kościoła domek podrozony w

Właścicielu otok nępała, oraz ogrodek. Ponadto ze swego tartaku
w Właścicielu ofiarował twoi sztuk desek - kłeb. (Kamień paraf.)
Organz olla kocioda.

Trzeci Właścicielu wpolni e Wojciechem Krassowskim,
podczasem wrodawostkim spraweli organz do kocioda. (Kamień paraf.)

1747.

Wizytacja aryparternie

W dniu 23 czerwca 1747 odbyła się wizytacja aryparternie
dokonana przez aryparkę Fryderyka Sileskiego ze Sędzią Szambelką
W tymże wizytacji między innymi zawieszono:

- 1) prowadzenie w parafii ksiąg kociodnych,
- 2) dorobienie dwóch udatniejch kluczy do skarbcia
- 3) zakazat zamieszkania miewiarom (miejnym proboszcz) na
plebanii nasem z plebanom. (Kamień parafialne)

1743.

Spis inwentarski Właściciela

Dnia 6 grudnia 1743 dokonano w Właścicielu spisu. Zgodnie
z oryginałem spisu, który w roku 1969 został na przechowanie do
Archiwum Państwowego w Bydgoszczy, w Właścicielu zamieszkiwało
22 Niemców, w tym: 2 Niemców, 2 Niemców, 2 Niemców, 2 Niemców, 2 Niemców,
2 Niemców, 2 Niemców, 2 Niemców, 2 Niemców, 2 Niemców, 2 Niemców, 2 Niemców,
jednego słusana. Każdy z Niemców płacił czynsz w wysokości
od 15 do 30 tyńców (tyńcy to była polska miara pozimiej
wartości 18 groszy i był wybijany od roku 1663 przez Fryderyka-
marchalskiego (strona 1009))

Półmisków włozył było 8 - miu i płacili czynsz w wysokości
36 tyńców od każdego posiadanej kwarty roli. Na ogół posiadali
po jednej kwarcie roli, wyjątkowo po 2 kwarty. Wśród tej
grupy włozyków przeważały naszwitke o brzmieniu niemieckim,
jednak pisownia naszwitke pisana była w brzmieniu polskim.
Na przykład Schmidt - pisano Semyt.

Poddanych zanotowano 13 - tu, w tej liczbie Niesku
niemieckich. Kilku posiadało po kwarcie roli i płacili
czynsz w wysokości 20 do 30 tyńców. Głównym był Fryderyk
Czort (Cybort) - w oryginale pisano „formidat” tłumacząc
jako burmistrz był wolny od podatku. Poddany Józef Chudzik
nie płacił czynszu, a w zamian piew wykonywał, zaś poddany
Stanisław Chudzik jako rybak również nie płacił czynszu, gdyż
w zamian co roku wzy na dwa półmiski. Na ughas osób
poddanych zapisano również wódy - mierzynny wódnego, jednak
umotywniono, że się z poddane oszini. Zanotowano również
niektórzy poddane Johana (Jana) Semyta, siewca, który
uciekł od pany, a potem i żona uciekła. Głównym zaob

skos shtynia, kociobok etc - tymz obicad za nijsz zapytacia.
Zmiana wladziciela Brastowa.

1744

Majster Brastow przeszedl we wladanie A. Szembela, przywieszalniu archybiskupa gniezmińskiego, fundatura kościoła -
Obszar ugrauony.

Obszar ugrauony w danym roku ugrauit 16 danow (kapitał 174)

1753

Konsektracja dronnu.

W dniu 13 stycznia 1753 m. biskup Halerz Hyszke dostal od
Konsktracji jednego wiskiego dronnu, ktory otrzyml imie „Hyszkiel”
Dzum kon w roku 1917 zabrany zostal przez wladze cesarskie na cele
wojenne. (Kronika parafialna)

1758

Morskale ponownie na Krajnie.

Wojna moskowska ponownie stowarzyla na Krajnie, wsko-
nijer ludziam dotykal i zymowi. (m. Jeppert - Dziegi Kaska str 227)

1762

Zdwozenie relikwii Sw. Jozefa Hyszja

Wzywajaci przy kolumnom udziale wocemzch zdwozow relikwii
Sw. Jozefa Hyszja, Aulentyk m. biskupa Antoniego Hyszobkiego a daty
5. 11. 1657 zdwozono do relikwiarza.

1766

Misja w kościele parafialnym.

Misja prowadzona byla przez O.O. Jezuitorow w czasie od
22 do 28 kwietnia 1766

Wizytacja w kościele.

Do zakonieczoniu misji, w dniu 29 kwietnia 1766 dokonana
zostal wizytacja parafii, prowadzona przez m. dr Ludwika Jozefa
Malthey, promotorinza apostolskiego - wizytatore generalnego Archidjaka
Konala Hornińskiego. Datmal w czasie wizytacji nalwiaz do
rochiny Sidorow, wladzicieli majatka Brastowa i Wiastecostka.

W czasie tej wizytacji parafia licyla 474 dusz (588) i to:
Wiastecostko 95 dusz (95) Grabowno 30 (138) Holsko 4 (78)
Grabowno 86 (103) Rzucanow 163 (18) Brastow 96 (106)

Byly to nalwiazu wdmierz si do liudy protobantow, zamieszkalnych
wówczas na terenie parafii. W wyniku wizytacji god Mare za-
kazano przybraniu w plebanii chlewasz. (Kronikach i powinowatych
protobesa) Zdrozow ostak (parida) posiadac portatyl Konsektrouony
22 sierpnia 1671. przez biskupa Kaciele Kumbiego, sufragana
gniezińskiego i zawiera relikwii Sw. Judyne i Sw. Aulentyza,
zai ostak po stronie kwangelii posiada portatyl Konsektrouony
przez m. biskupa Andrzeja Hyszobkiego, sufragana gniezińskiego
i posiadac relikwii 11 dziewie mscemnie. Zdrozowice dronniarne

na komisjach przez księstwo (przywróceniu obywateli swane
 Góra Szaplicowa i posiadacze cewa wsi wsi i jeden mniejszy dwór.
 Emmenter nowo wynalezony, choi jeszcze nie udołowicie. Staro protestant
 było dawniej w ogrodzie (przywróceniu w ogrodzie gólski obywateli naj
 duży si saltka parafialna) budynki starego protestanta zapadły si
 i nowe protestant uzbudowano przy drodze do księstwa na terenie
 wydzielonym przez b. diekana Anstowe Szande Gólera. Stębanie
 obejmowała 2 ury i 2 Komory. Szpital (przystłek dla ubogich
 posiadał 2 ury i 4 Komory. Budynki ugotowany z drewna, kręty
 sdoma, był w złym stanie. (Hymnie parafialne)

1766 Dawowała bardzo swęta zima.

1770 Królowi w ^{ym} roku panowała bardzo swęta zima
zabieraniu zboża przez wojska pruskie

Już jesienią 1770 na Krajnie przystępy odciętą wojsk pruskich
 pod pretekstem dotonywanie zakupu zboża. Kupowali zboże
 płacąc fabrykami pieniędżnymi. Chłopi zmuszani byli przyjmować
 żołnierzy na kuratory, bezpaltnie izowić i jeszcze dodatkowo dawali
 po 15 gmy na sobi na piwo. (K. Szepert - Szej Nabór, str. 148)

1772 Wielkie poruchy na Krajnie.

Na skutek obogotwoety poruchy wiosna 1772 (przez 12 ty-
 gozemi nie padato, wsi latem Kaidego dnia przepadły) a pniacy
 zabrali zmiur, gromadzili zboże w swoich magazynach, powstato
 wielka niedra i głod, ludność nie miała kawałka chleba.

(K. Szepert - Szej Nabór, str. 148)
Możycie na urzędnicia i uyrainionia.

" Rozbiór Polski "

1772

Zajęcie Miasteczka przez Prusaków

W dniu 15 stycznia 1772 cesarz rzymski Kataryna II (rodowicie Klementyna) wraz z królem pruski Fryderyk II nazwanym " Wielkim " (chyba ella ogromu zdołany i granicy ziem polskich) prusom Nadwładza postanowili dostanac datoni ziem polskich, przynależac Prusom między innymi również granicze ziemie polskie - Krajny.

W dniu 1 sierpnia 1772 Fryderyk II wydał rozkaz na zadozwolenie Gallasarowi Grenckenhoffowi wstac zajscia Krajny w dniu 13 września 1772. W dniu 7 września 1772 wyspedził slany rozkaz, nastasujac roztowni zajmowanie innych obszarow ziem polskich, podroznych po lewoj stronie Noteci.

Grenckenhoff rozkazal zajmowanie ziem polskich w dniu 13 września 1772. przetracajac granicy brandenburko-polskie pod wosia Chedatem (ujscie rzeki Trawy do Noteci) i posuwajac si w adatus rzeki Noteci w dniu 15 września 1772 dotarł do Maksa. Zatem zajscia Miasteczka nastapilo przynawracnie w dniu 14-go lub 15-go września. Grenckenhoff zajmowal wspomniane ziemie polskie w dactami dragonow pruskich, dowodzonych przez Britowita. W Krajach, ujednolono patent Krolewsko-pruski o zajsciu Krajny na wdanosci króla pruskiego Fryderyka II, jak również zobigano slany granicze malowane w czarnobialej parzy, z tablica w dact czarnego z zlatyjonym sypim dactem.

W dniu 29 września 1772 Grenckenhoff zdołal meldunek do króla pruskiego Fryderyka II o zajsciu nie tylko ziem polskich po prawej stronie Noteci, ale iobrow traktatow od Polaki ssi ziem polskich potezonych po lewoj stronie Noteci. Taly daniel, ze dla wmacnienia granicy zobito 253 sypow, ustanowil unscy gmuskie. Miasteczko wstalo w dactem do sturdu makielskiego.

W dact slanych sypowanych przez satorow, Miasteczko liczylo 222 mieszkanicow, przynawracnie Polakow - Lzdow nie bylo. Domostwo bylo 61 - z tej liczby 4 domostwa stonowic, w dactem majstka w Amstowiu. Koni bylo 6, Krow 69, woiu 83 a trowy oklewny 66. Za wzejciami domow, ogrodow i rowi obywateli p dacte dactem wozem 3 do 8 satorow, a jedyni burmista nie p dact sypow, a p dact w dactem 5 mrogoz ziem.

W dact mnysh i zarowem p dact sprawowwali burmista, sctnie 2 senatorow magistrackich i 2 asatorow. Krajny mnysh i p dact mnysh wano na wspólnych poradzaniach. Zarowem gnyona dacteli sie, albi les zarow po p dactem unscali w dact przystanek w gnyonie dactem, przynawracnie tam ai do w dactem si w dactem gnyone. W dactem w w dactem nych sprawach w dactem do z dactem dactem, ktory również był

1772

decydujące instancje apelacyjne w wszystkich sprawach. Okady toczyły się w języku polskim. Sprawy skądś się, że w ~~miasteczku~~ nie znaleźli żadnych aktów i dokumentów, bożem uchwały i urosły zapadły ustnie, według rozprawy i przesłuchania. W tym celu do ~~miasteczka~~, tam samym i miasto w tym był X biskup Krzysztof Szembek, mający swoje siedzibę w chodźmie. (Lucey Strajny str. 161)

Władze pruskie powiatowe.

Władze powiatowe sprawował radca Lillmer, zaś rejimeryna bzdogosta radca Funckenhoff.

Przyjęcie homażalna

Wamifstem o dniu 13 unimia 1772 przyjęto "wzrost umyślnie stany do pdezenie w dniu 27 unimia 1772 przyjęcie homażalno" na zamku Krzyżackim w Halboku. Gubernator miasteczka nie rozstawał się do tego uczucia, kłumacze się bratkiem pienizay w barze mięskiej. Doopisanie danij przyjęci doznał następnie w ledym 1773 przed stemiarzem pruskim talamentem w Dile (Lucey Strajny str. 171)

1773

Utworzenie sądu administracyjnego (Huisamt)

Władze pruskie utworzyły między innymi sądy administracyjne (Huisamt) w Głogowie, wcielając tamże tym miasta.

Liceum mieszkanców

Mieszkańców w miasteczku było 324, podczas gdy inne miasta posiadały mieszkanców: Włocławek 294, Włocławek 359, Maków 566, Mława 574 i Łobez 1024. (Bachan - str. 117)

1775

Ustalenie powiatów

Utworzony sądy powiat z siedzibą w Głogowie, w skład którego wchodziły również miasta miasteczko. (Lucey Strajny str. 169)

1776

Rządca parafii

Przewodniczącym jest M. Josef David Schmidt, dziekan nabielski, kanonik honorowy Kolegiaty Maliniej.

1778

Skarania o zmieszenie ustroju mięskiej

Już w krótko po wazarnicju Strajny, władze pruskie planowały zmieszenie ustroju mięskiej miasta, i nadania ustroju mięskiej. Świadczą o tym korespondencja prowadzona między władzami pruskimi a władzami miasteczka przetoż kłumacze biskupem Szembekiem o roku 1778. Mieszkańcy miasta spierali się temu projektowi, powołując się na przywilej ustany przez króla polskiego Zygmunta Augusta, który zezwolił na wyłączenie w mieście woznie 7 garmarow i to:

- 1) woznie przed miastem Maków górskiej górnicy
- 2) woznie gnia niecałde Salmowce
- 3) imię po Zielonych Szwabach
- 4) woznie gnia ser. Jaskółcem
- 5) dnia 12 unimia ty dwa dni przed Augustem Szembekiem Krzyżackiego

Nový občiansky zákoník

žane novoge občianske (Prápor a tem samom strážník, vyšie
 ma sú štrita smetka (Štrita smetka) Hymniny, by zopromie eum-
 gielického i so smu 4. diegme 1991 smos so štrajtkom, kuomgicicickej
 so štrajku, a se 1988 mlu mateniklos eumgicicickej fak so štrajtkom
 štraj i so štrajtkom celnygo pi so štrajku mimickim.

1870

Mačarom štrajtkom smetka

At smu 11 dieg 1870 Mačarom a štrajtkom vyfajom štrajtkom
 zopromie štrajtkom smetka štrajtkom štrajtkom. Ma štrajtkom
 štraj, zopromie so štrajku mimickim smetky štraj občiank precegi
 štrajky, smos so štraj štrajtkom smetky, a mi štraj smetka štrajtkom
 štraj. štrajtkom celnygo štraj štrajtkom, štrajtkom štrajtkom smetky i
 štrajtkom smetka smetka smetky i štrajtkom, štrajtkom pi so štrajtkom-
 smetka smetka štrajtkom na štrajtkom smetky smetky, štrajtkom smetka
 me štrajtkom, smetka o smetka smetky smetky smetka me štrajtkom
 štrajtkom. štrajtkom smetka smetka štrajtkom štrajtkom smetka smetka
 štrajtkom smetka smetky smetky.
 štrajtkom me smetky smetka i smetky smetka.

1478

6) Onia de parolaceniha

7) catorci pua societate Nauciceniha Kapistiny, Neouii Somny.

Ataoci pruvai agnesoi, jato by miato Nraotenko parialato prava miyibi, an miostariy volnyavai ma puzitij, Nntonaki, si Ntongu ygm, jato, si Nraotenko jyt miatom. I Koryjmoncygo so ty spravi adama so veta 1969 do Archium Sanjto. n. Olyagovoy.)

Dvoctomii gminy ypanamicyj euvangielicyj.

Dvoctato n Nraotekiki gmina ypanamova euvangielicka, a so veta 1990 pacoctata falkai gmine n polskimij vci frakcio no I stuyi Xromi Nafielckij, st. 107.

Stupnickele majatku n Osvetovce.

Daal Ntjitorochi so Stibimcyj n Onia 1 marca 1479 vykolat olegyi o konfickace majatku Osvetovoy, ktoryj otanovoi otobanoi n. kn. knyazja Sbornkeha, ustanovivoyi navedet so doctie Sigmunte Shyphiane fira - Neima, zotvorivoyi so sojuy olegyi miostianicov miato Nraotekica do polovocimotae doctie ustanovivomogo zavaady. I Na pacoctovoi dygimahu doctimomoti, zedgovanomogo so veta 1969 do Archium Sanjto n Olyagovoy)

1479.

+

+

III. Okręg Książkowa Wąsawska.

1806

W wyniku wojny francusko-pruskiej, rozbiciem wojsk pruskich pod Jena i Auerstaedt, wojsła francuskie zajęły również Krajns. Emisjono nędy Holendersko-pruskie. W trakcie powstania punkt ataku legionów polskich. W maju 1807 zgodnie z traktatem pokojowym zawartym w Tylicz pomiędzy Napoleonem, a królem pruskim Fryderykiem Wilhelmem, oraz cesarzem rzymskim Aleksandrem utworzono Księstwo Wąsawskie, z siedzibą w Miasteczku, przynależnie wówczas do powiatu Kamińskiego w ówczesnym składzie tegoż Księstwa.

1807

Utworzono w Tyliczu Jaki Administracji Publicznej, która sprawowała nędy nad powiatami: Tyliczkim, Kamińskim, wawerskim i inowrocławskim. Miejsceami siedziby musiała przysięść komisarz na rzecz Księstwa Wąsawskiego Fryderyka Augusta - Króla Pruskiego.

Zarządca miasta w okresie Księstwa Wąsawskiego, wadzący wojowniczo starych mistrzów Miasteczka wobec nauczyciela katolickiego Ludwika (w latach 1840-1853) był nauczyciel i organista Wroblewski.

1810

Rządca parafii

Rządca parafii przejął księgi parafialne Św. Rynki. Suspendował pro robie zapo na rzecz Św. Rynki katolickiego w sumie 500 gzywion. Za jego rządów (do roku 1820) obudowano dw. Księstwo drzewiane wóci. (Księstwo parafialna)

1815

Upadek Księstwa Wąsawskiego

Już a chwile wstrząsania wojny napoleońskiej do Wąsawy w dniu 8 lutego 1815. Księstwo Wąsawskie przestało istnieć. Ostatczona decyzja zapadała na Kongresie Wiedeńskim w dniu 18 maja 1815. Księstwo Wąsawskie przono przepadło istnieć, a Krajns, i ten samem miasto Miasteczko przepadły do Prus.

Wzajemne na usupienienie i uzajawnienie.

IV Otkros nieuolii pruskiej

1815. Wskazanie do Księżki Księżstwa Saska.

Król pruski, Fryderyk Wilhelm, nie zachęca na zawarciu traktatu pojedynczego, jąc w dniu 15 maja 1815. zapowiedział, że stając notęchi przy-
taczony sędzie do roboty pruskiej jąd masowa „Księżki Księstwa Saska”.
Jus wówczas upatrzono Księżkę jako siedzibę nowego powiatu uszykują-
a szefem powiatu był niejaki Gustowiczki - przygwaszczalni Solak, jonyjch
do służby administracyjnej pruskiej.

1816. Skarżenie o odjęciu miasta praw miejskich

Wskazanie Pruskowa, i tom samym wódcieście bractwie od Sendrata
w Księżku otrzymał pismo z dnia 22 marca 1816, tj zgodni z rozporządzeniem
Królewsko-Pruskiej Rejencji w Rydzgroszy z dnia 4 marca 1816 odcyż sędzi-
arstwo w sprawie odjęcia miasta praw miejskich. Na rozprawie w biurze
Sandrata w Księżku w dniu 4 kwietnia 1816 wódcieście ten narowskiem
Amold upowiaada us za odebraniem miasta praw miejskich, dodając, że
jest to jego zreszeniem, pismowas:

- 1) miasto, odczone upoślimi pagorkami nie ma możliwości robudoj,
- 2) brak drogi o wiśkowym znaczeniu i w przysiężni nie hode nowe
drogi budowanu,
- 3) miasto nie uptrazuje żadnego ruchu handlowego, a sprmaszoni
remiślnicy narowskiem niemieckiej pomimo oferowania Księżki
warunkow do siedlenia, wkrótce się upromadzi.
- 4) miasto nie moze się uptrazai posiadaniu przywileju miejskiej.

Śowienoni administracji miejskiej Wermannowi.

Detektem Królewsko-Pruskiej Rejencji w Rydzgroszy z dnia 30-go
sierpnia 1816 wódcy miejskie i polięjne powieszono nauceycielowi,
zaraszem organizmii Wermannowi - vel Wermannistomiu. Wł doctroci
nominalnym nadaniem, że sprawa odjęcia miasta praw miejskich
jest nadal otwarte. Wermann - Wermannski usut się dzyba Solatium,
skoro w piśmie do Królewsko-Pruskiej Rejencji w Rydzgroszy z dnia 24-go
listopada 1818 podpisał się „Wermannski”. Zmieszenie nazwiska
na „Wermann” doctroci unyżony widoczemy samowolnie. Barda była
wówczas upełnie sterowana prahyżna. Wermann - Wermannski uny do-
wał do roku 1818. Księżki różnie go tyturowali, i to: „burmistrz”,
nauceyciel” i „organizmii”.

1818. Wskazanie jarmarkow.

Wojstrat pismem z dnia 26 listopada 1818 Wermannym do
Królewsko-Pruskiej Rejencji w Rydzgroszy unni o uprowadzeniu dla
miasto. - tak jak to było dawniej - 7 jarmarkow, i to:

- 1) dnia 2 lutego

1818

- 2) woda proca nie dziele palmore,
- 3) woda po zieleznych szwach,
- 4) chnie 24 lipca,
- 5) chnie 16 unowia,
- 6) chnie 27 listopada,
- 7) chnie 8 grudnia

Siemno to podgizale - za 16 giztal - Hormaniski, was radnie
 miasta M. Schmidt - Joh. Johm - Helm - Michael Blochm - Martin
 Lichtscheidt.

Regimieja bylgostwa pomom a chnie 4 grudnia 1818, wydata
 decyzja wzmowna, molyowaja, ze miasto nie posiada przywilejow
 Od tej decyzji miasto ustroniło uchwycenie, molyowaja ze jarmarki w
 Miasteczku maja juz swoje tradycje od 500 lat, ziemski przywilejow
 przedstawicieli nie mogą (niechcąc, dla czego nie powodomu sis na przywilej
 wyjedany przez króla Zygmunta Augusta - patrz rok 1478)

W dniu 24 lutego 1819 otrzymano pozwolenie decyzji wzmowna,
 w której nadmieniono ze ze miasto zaktualizowane postanowienie jako sołt.
 Miasteczko widzi nie ustawało w swoich staraniach, bowiem dnia
 23 marca 1823 Regimieja pisze, ze sprawa jest przedstawiona. (Arch. Sankt.)

1820

Zmiana sądu parafii

Slebaniem został ksiądz Jan Fryderykowiec. W tym okresie nastę-
 pnie podzielenie archidiecezji gnieźnieńskiej i poznańskiej pod władzą
 wspólnego arcybiskupa, posiadającego swoje rezydencje w Poznaniu. (Kam. paraf.)

1823

Nowy proboszcz parafii

Sukcesorem został ksiądz Andrzej Guentzel - komendant. W daw-
 niej ujęciu sis a wdzięk himselkich, bowiem jego siostra tak sis wzięła
 nazwada, jak również i brat zamieszkały w Sewastopolu. Z notatki
 umiłowych wynika, ze był odowianym krowogldnym, a nawet brudnym.
 Kmieński nauyciel w szkole Katolickiej Chudobniaki w Kmiecie szkolnej
 nazwał go „palcem potłam”, ponieważ umytko dzieł spolszczy, podczas gdy
 on jako nauyciel musiał mieć ze zadaniem zgermanizować polskie
 dzieci. Sam pisze Chudobniaki w Kmiecie szkolnej, ze usunął polskie
 dzieci z szkoły. Ksiądz Guentzel decyzyjnie wchodził dla ugnosd-
 Nowonia zamieszkałych spraw majetkowych Nowiada, wtrącając przez
 procesow z dziećmi majetka Piotrowa, jak i niemcami wsi H. i
 Grabimie (mieszkańcy ewangeliccy) o taki zwane „messne” Zastaniad
 rocznie spot o sterowaniu wotacimij wielkimi miaz stowoy. Ksiądz
 Guentzelowi zamieszkał samowolnie siostrytami domu miaz. Sprawa
 oparte sis o specjalne Komisarja Regimieji w Rydzosoy, która zaktualiz
 sterowaniu miastki berlińskiej. Bydz również zanuty nekomego
 samowolnego dostawania zamianoy gruntuw Kobieltmoy, zmniejszenia lasu itp.
 jedynak co wotacimij byt, a akt nie egzystuje. (Kmiecie paraf.)

1824 Organizowanie szkół katolickich.

Do wielu staramach M. Juentala wreszcie uzyskał zgodę na uruchomienie szkół katolickich w Miasteczku. Zgodzenie uzyskał Rejencya w Bydgoszczy. Nie znaczy to, że przed uzyskaniem tego zezwolenia, w Miasteczku nie było szkół. Szkoła była od dawna, dawna, nie było w niej jednak oświadczenia religijnego. Rozwiązanie w dawnych latach w szkole uczył organista, czasem z zena organisty. W roku 1824 Rejencya Bydgoska miażdżącymi manowcami zastulą Liebkow, który uczył do roku 1830, poczym z powodu opieszłości przeniósł Marię do Frankowa.

1827. Stworzenie Kolonii Miasteczka Słupy (Friedheim Abbau)

Landrat w Włocławku piśmem w dniu 14 maja 1827 skierował się do Rejencyi w Bydgoszczy o uzyskanie zgody na budowę budynków mieszkalnych i gospodarskich na 12000 Miasteczka. Rejencya piśmem w dniu 29 czerwca 1827 wyraziła zgodę i nadstawiła rękę. (Akt archiwum Bydgoski)
Zabry cieg sprawę palm rok 1847.

1848 Przebieg gruntów Miasteczka

Wierownicy niedawno Jall dokonał pomiaru i ustaleniu granic gruntów miasta, sporządzając naukową mapę, na której naniesiono również nazwiska właścicieli i numeracji działek. Obszar ustalony w morgach pruskich wraz polach (Rutke) - na polst. Kopii mapy = .
Wprowadzenie protoswiera Andrzeja Wiktora Juentala

Aktualność M. Juentala prawnik otrzymał w roku 1822, to wprowadzenie nastąpiło dopiero w dniu 14 grudnia 1828. Wówczas parafia wchodziła następująco miejscowości: Miasteczko, Brzesztow, Gruntow, (wójtostwo Brzesztow nazwa Brzesztow ustalono w 1920 roku) Gradowo, Okaliniec, Gradowo, Augustow (przysiółek Gradowo) Włocław, Melzdorf (obecnie są one Włocław Lotnie) Brzesztow i Brzesztow. Nie wymienia się Kolonii Równopol i .
Bydgoszcz - przypuszczalnie miejscowości te wójtostwo jeszcze nie istniały lub też pominięto na skutek nie samosobornej tamy katolickiej)
Zatemem właścicielem katolickiej był właściciel Brzesztowa Włocławberg. Założycielem był M. Stowinski, zaś w skład zarządu wchodziłi Karol Liebkow i Mateusz Chojnacki. (Akt arch. Bydgoski. Bydgoszcz)
Zabry Landrat nadal figuruje p. Juentala (jak wyżej)

Wprowadzenie miejsc.

Decyzję Landrata w Włocławku w dniu 4 listopada 1828 wójtostwo poligone powierzone Karolowi Markowski (Marko) z akt nie wynika, by wymieniony był burmistrzem. Niezależnie z uwagi na planowane działania do roku wsi, nie posiadało własnego budżetu, zaś Strażnik w charakterze sprawującego wójtostwo poligone powierzył Komisjonowi Obwodowemu w Włocławku, a prace pobierał od właściciela w Brzesztow. Z tego wy-

ze miasto traktowane formalnie jako wieś. Krause obmyślał
 roczni 16 talarów gotówki, dwa wozy siana i jedne pan. dęźcech, białow
 roczni. Z zacięciem był rękodzielnikiem i usadowił do próżny lipca 1849,
 Kamelarii prowadził w swoim mieszkaniu, zian akta obiadat
 na pióse usadowionej pomiędzy belkami sufity. (akta Arch. Rydz. i Kam. w Lublinie)

1840.

Właściciel Pruskiego Międzybuzia na swoich 59 kłach nadmo-
 lechich w Prusowie wydzielił 30 parcel po 15 morg, osiedlając tamże
 kolonistów niemieckich, którzy wybudowali tamże domy mieszkalne oraz
 budynki inwentarskie. Kost jednej parceli ustalono na 175 talarów.
 Kalkulacja próbna była w roku 75 lat - oprocentowaniu 5% - w.
 Zabrakło jednak ochotników na wybudowanie, wykonano bowiem tylko
 11 zagrod. Reszta była porośnięta bez budynków. W 1920 roku
 Niemcy tej naważce podległ nazwa „Prusowice”. (Kam. w Lublinie Prusowice)

1841

Wystąpiła Cholera
 W latach 1849 do 1851 odbyła się wyprawa dekomatni niemieckiej,
 dekomatni pnia niemieckich Dielemanna z Kalska, oraz M. Laska.
 Cholera na Hrajnie

Jest wynikiem z Kalska „Dziśni Dziennik Niemiecki” w roku 1851 na
 Hrajnie grassowała cholera, zabierając liczne ofiary. Kierownikowi grassowat
 i w Hrajnie, brak jednak koniecznych słonych podmianki przy choroty.
 Zjawił nauczyciela w szkole niemieckiej.

1853

Stan liczebny parafii niemieckiej
 Na skutek braku nauczyciela, stanowisko nauczyciela w niemieckiej
 szkole katolickiej nie było obsadzone. Zastępczo uczył pnia pewien other
 organista Harmanowi, po czym przyjechał nauczyciel Najerdowicz, poszukując
 niemieckich pnia other nie pełnych 2 lat. (akta Arch. Rydz. w Rydze)

Liczebny stan parafii niemieckiej
 Stan liczebny parafii niemieckiej ogólnie 1889 plusz, a mianowicie:
 Młodzi 164, Prusowice 263, Grubowice 104, Grabowice 128, Grabowice to
 Ołchawice 15, Wólka 41, Młodzi 30, Rządowice 338, Drowomyl
 85, i Krowczyce 70. Nie wymienia się Kolonii Tophiadamm (Prusowice)
 bowiem tam niedługo z reguły ewangelików (akta Arch. Rydz. w Rydze,
 pnia M. Kellera z daty 13.10.1888.)

1835

Obsadzenie stanowiska nauczyciela
 Stanowisko nauczyciela przy szkole niemieckiej w Młodzi powie-
 niono kwalifikowanemu nauczycielowi Finerwinskiemu, który uczył w
 szkole pnia praco 6 lat. (akta Arch. Rydz. w Rydze)

1836

Separacja gruntów - likwidacja serwiłw
 Dnia 4 marca 1836 Rejonowa Krowczyca w Rydz. gorszy zamiat-
 ła wreszcie separacji gruntów w Młodzi.

1839

Wiosna w Młodzi
 Spaliło się 5 domów mieszkalnych, 5 chlewoz i 5 stodoł w dniu 6.12.1839.
 (akta Arch. Rydz. w Rydze)

1839

Stan liczbony madszinstw mioranzoh w parafii

Jak wynika z pisma Landrata Justowickiego w Wlzyngku z dnia 30 wrzenia 1839 na terenie parafii Katolickiej w Wlzyngku, napisano spotem 33 madszinstwo mioranzoh, (Altk. Arch. Samth. Bydg.)

1840

Byzar w Wlzyngku.

Dnia 2 marca 1840 weszlo wiadomosc przeciosko Augustynowi Cynke i negatib miewerene Semerow poddynanzoh o awlonanie protypalonia. Pledatow nie potwierozono podczynena i zostalo umozozone. (Altk. Arch. Samth.)
Obwodzenie stanowiska nauczyciela

Zasteposo podmit obowierki nauczyciela w szkole Katolickiej Alexander Hruiger, delegowany przez diekana katolickiego Thielomanna Hruigera, zarozognot przyezek i po krortkim odrozu czasu ulodmit si w miewerene

Rejony w Bydgosicy destruktem z dnia 11 sierpnia 1860 mia -
nomate nauczycielem przy szkole Katolickiej Eudora Chudominskiego, Wt' gpa -
rowanyj mu niego thronu szkolnyj podtwore, ze do ustabilizowania wamin -
koro w szkole Katolickiej przyezym si gdwionu protwora M. Guntzel.
Jako pumissiozono szkolu dwazga organizoizacja. Boniewicz zamieszokiwali
tam wozowici ulodzy, protwora wozoznym Kentem prebudowaw stodozi orga -
nizozozosci, rozpradzaja tam ulogion. Bonacta rebudowaw pumissiozonic
w organizoizacji, unadazaja w jectnym oddzielnym pumissiozoniu iski szkolna.
Gdwionu szkolnyj posiadat z pewnosc, uytlowozoni przez protwora i nauczyciela
Jaba szkolna posiadata podtwore z dierok, przez Wlzyngku, uytlowozoni nowu otma.
Dopomianic iski szkolna pumiaczono jako miewerene otla nauczyciela, co w
znacoznym stopniu poprawilo jej warunki mieszkaniow. Wlzyngkoni jectmate
byto walgotne, posiadata z uytlowozoni, przez zbudowany z dierokow i glony
posiadat tak grubu miazg, tak ze rozpradzania potrzeba 1/8 klatky drewna do to -
wogow. Dwa mate otma, posiadaty woz wylotowi otomi. Z wozoznym wozli
krigoda Guntzel wledat jectnie nauczycielowi w uytlowozoni ugrada i daki,
ktore to wylotowat muj prawi 30 lat. Dopomian M. Keller za zgodzi Rejonyj
wledat mu uytlowozoni ugrada i daki. Jak pizna Chudominski w thronu
szkolnyj nie bardzo mogt si zgodzie z Krigodem Guntzlem, ktory byt
Solarkiem ("Nationalpole") i wozozilo diektu zpotrozi. Dopomian nau -
czyciel, miewerene Solark ("Kresomski") jectnie Chudominski uytlowozoni, "lanczyt"
w tak piznowat protwora ale on (Miewerene-penegat) ma to nie mogt
piznowat. Wlzyngkawat potwie miodlitoy szkolny, religio, i historio biblijno
uczyt po miewerene, ten si w koroze M. Guntzel dlat mu na wozli. Jectmate
M. Guntzel spraznyja unadaz lozkawego inspektora szkolnego, awolnit si
obowierzoku szkolnego diektu jectnie w wozku 11 do 12 lat, unwarazaja ze
destalozoni oparowali unadomoni szkolny, a on dla miodij ugrady mu -
siat miewerene.

Chudziński pracował jako nauczyciel do 1 listopada 1880 roku. W
czasie swego pobytu w Miasteczku z zainicjowaniem prowadził szkołę
dla chłopców, zapobiegając nielegalnym i obliczonym gospodary w dotry
wdamany chłopców. Owoce z Miasteczka były bardzo prosiłiwnie.
(akta arch. Białost. oraz Komisja m. i. k. w Białymstoku)

1841

Starania o zaliczenie Kolonii Miasteczka do rangi samodzielnej wsi

Wismun z dnia 1 marca 1841 mieszkanicy nowo powstałej Kolonii
Miasteczka skłuli wniosli do Rejencji w Bydgoszczy o utworzeniu samodzielnej
wsi, oraz powołaniu sołtyca. Wniosen mogowano znaczny odległości od
centrum miasta (0.5 mili) oraz konieczności posiadania wsiadcy - soł-
tyca na miejscu. Landrat Gustowicki ze swym stronnym propozycją wnio-
sek, jednake diekcie Byrostowa sprzeciwił się temu, podnosząc że
mieszkanicy Kolonii bezprawnie wzbudowali swoje działy na gruntach
które stanowiła jego własność. Z własnych funduszy wyjąca już niektóre
nieco grunty Miasteczka, a do samego Miasteczka nie jest ambion tak
bardzo daleko. Wobec braku zgody diekcie, Rejencja wniosen decyzja
z dnia 14 marca 1841 zadowolona wniosen.

1845.

Choroba umydlowa protosose M. Guintala

Henstypster Janusz w liście do protosose M. Guintala
Guintala przynawesalnie rapadł na choroby umydlowa. Był sprawozdaniem obudow
niegdy szego suła, pneuraca Martoli m. i. k. nie wyrażnie m. i. k., bezpoco,
p. i. k. i m. i. k. M. Guintala w tym czasie liczył około 70 lat.

Henstypster pisząc z 11 stycznia 1845 polecił przedwiekszemu księdzu
Winnickiemu z Seleda, by udał się mieszkancom do Miasteczka i uka
lica stan faktyczny na miejscu. W wyrażnie potwierdzającym za-
kazem sprawozdaniem sakramentów świętych i przekazał kaznod parafii
m. i. k. M. Guintalowi w Guintali.

Sprawozdanie nadto parafii parochowi księdzu Egidynowskiemu
z Hennickowa, który zmasował parafia do roku 1847. (arch. Białost.)
Stworzenie komisji dla benificjum w Miasteczku.

Dla benificjum w Miasteczku powołano w charakterze Komisji ksi-
dza Egidynowskiego, który po rozważeniu się ze stanem faktycznym
gospodarstwa protososowskiego, wydał opinię, że dla prawidłowego prowa-
dzenia gospodarstwa jego samego protosose potrzeba w gospodarstwie:
12 wozów, 3 koby, 8 koni, 2 panów, 12 krow, 20 młodzi, 500
wole, 4 macicy, 6 wieprz i 50 gnoj, a w czasie zmiw potrzebni są
jeszcze Niemowicy. (Komisja parafialna)

1846

Wznowienie protososa.

W dniu 4 lipca 1846 protosos wyrażnie na rzecz mi-
jastki Harbmann, z którym zawarło umowę przy inwacjach. (4. paraf.)

1847.

Nowo mianowany protosos parafii

Protososem został mianowany Josef Celler, przyjął z puynym opinię-
niem z Bydgoszczy, bowiem powołał otrzymał już 25 października 1846.

Hiśda Keller kontynuował nie doprowadzone do końca zawieszony sprawę majątkową księżstwa i beneficjum, jak również szpitala księżskiego. Ziemie pomorskie wciąż w sprawie oddania, prowadzący negocjacje przy pomocy brata oraz szwagra. Od samego początku powstał spor pomiędzy parafią, a magistratem m. Głuchowa. Sprawa oparta się o skłócenia ziemian i księżstwa. Później powstała komisja porządkująca się z nowym właścicielem majątku. Przewodniczącym Rosenau-em, który z racji prowadzonej sprawy gruntów chciał zagarnąć lepsze kawalerki ziemie należące do księżstwa i probostwa, Pół i inne ziemie nie należące starej gminy z gospodarzami wsi bratowska i Włostów jak i Anotowo z miernie, spor o legat księżstwa Pymnów i wiele innych. Sprawy te przyczyniły się do przetrwania przetrwała, później powstała komisja sądowa. Sądy miejskie przyznawały rację drugiej stronie, obywatelom, nie księżstwu i Niemców - ewangelików. Sąd Najwyższy w Berlinie w roku 1951 uchylił postanowienie gminy księżskiej, motywując (Hm. paraf.)
 Włostowa

1848.

Landrat wyznaczył von Randow, obawiając się wybuchu powstania górnicy ze strony Działow, wystraszył do wyptek burmistrzów i Remisary obwodowych jak i właścicieli ziemskich piernie ściśle tajne, polecając natychmiastowe zorganizowanie wart, do których należy powołać pewnych Niemców. Warty w miastach musiały mieć strażnicę broni palnej. Sędziwo to dowód specjalny goniący kłerno. Mie wspominał nawet o niedawno ukonieczony Kolonie Sophienelamm (Prasłow) gdzie zamieszkiwali sami Niemcy. (na podst. oryginalnego pisma, które 1969 odgłoszono w Arch. Państw.)
 Cholera na Krajnie

Cholera ponownie grasowała w Mable, zabierając 114 ofiar. Sędziwo-ccalnie grasowała i w Kiełce, strasząc to bowiem b. często a ust starych mieszkańców Kiełce.

Wzrost budowania szpitali w Przasławie.

Właścicielka majątku Przasławie w tym samym celu wybudowała w Przasławie szpital pod kierownictwem Ks. Górnicy Amickiej. Kosztownie szpital ukończono w roku 1849 przez Ks. Górnicy Amickiej i Ks. Górnicy, m. Jastrzębskiej i Ks. Górnicy, m. Głuchowa, m. Głuchowa z Siedy, oraz probostwa Ks. Górnicy z Ks. Górnicy.

1849.

Zakończono sepcrację gruntów - likwidację szpitali

W tym roku zakończono pomysł gruntów, ich wymiaru oraz ich widowanie szpitali. Ostatnie wyniki pomiarów zostały namierzone na nowe mapy, sporządzone przez m. Głuchowa, w oparciu o pierwotne mapy sporządzone w roku 1848 przez Głuchowa. Sporządzono również starych rzecz - jeden egzemplarz powstał w archiwum magistratu. Egzemplarz ten nie był zaginiony. W związku z likwidacją szpitali mieszkający w miastach i ich celi praw księżstwa pobierania osowe z lasu majątku Przasławie, utrzy-
 mując w zamian pewne odszkodowanie przez nadanie im gruntów.

1849

Biżar miasta i jego odbudowa

11^{ty} nocy z dnem 11-go na 12^{ty} lipca 1849 wybuchł w wieście Biżar pożar trwający do dnia 14-go lipca włącznie. Biżar wybuchł w domach sągnowców podwornych w pięknym parkowisku Kłupca klasztoru Normanna. Świątyni Normanna - zakasad. męszczyzna stała na gruncie przy obecnej ul. Szabrowskiej, gdzie obecnie wzbudował dom mieszkalny szewca włościanina Józefa Wierlandt. Sam pożar został oświetlony sztucznym i wybuchł na nowo. O porannej godzinie w dniu 12 lipca 1849 Landrat powiadomił Rejency w Bydgoszczy, nadmienając że dotychczas spaliło się 59 budynków, zawiadamiając zarazem, że z funduszu powiatu polecił wyznaczyć jako pierwszą dotację pomoc dla pogorzelców kwota 100 talarów, drugi o równaży wynagrodzeniu płacnych 200 talarów w przyszłym rejencji. Landrat zapewnił, że dla chłopców, starych i dzieci zostanie wzbudowane baraki.

Na interwencji Kłupca Normanna w dniu 14. 07. 1849 przybył do wieściasta urzędnik Zakładu ubezpieczeń od ognia Arnold z Biż. Jan urzędnik z jego sprawozdania, w chwili przybycia do wieściasta do Normanna, budynki tego, które wzbudaniu dotychczas nie były objęte pożarem. 11^{ty} zarządca tych zakładów grupowali się robotnicy zabudowaniami przy budowie Kolei państwowej. Sprawozdawca miał na myśli robotników gminnych w wielkiej ilości z górnictwa i innych okolic. Kłupcy z nich zapewnił być gwarantem piarom, inni zaś wyrażali się ośmiem, że każde miasto musi sięgnąć. 11^{ty} tym stanic Arnold zorganizował w Grabowni 5 furmanek, na które zabudowano cały dotychczas Normanna, głównie towar, jak mąka, masło, sery, wołny, wina, ryż, tytoń, wywoziły wywoziły do Biż. Sklep Normanna posiadał niewygodnie porażony zapasy artykułów żywnościowych, a to z uwagi na wielką ilość robotników zabudowanych przy budowie kolei Kłupcy. Z uwagi na gracie ze strony tych robotników, zwróceno się do dowódcy pododdziału 21 pułku piechoty pruskiej, która zakwaterowana jest w Grabowni, z prośbą o zapewnienie sadu i przesyłu. Kłupcy zarządca powiatu Trause, starosta 80 letni, nie miał absolutnie żadnego produktu ze strony tej mary i był zupełnie bezsilny. Landrat wyznaczył sprawozdanie władzy policyjnej powołał Niemiszowi obwodowemu Dahmsowi z Włocławek, a prosił o zapewnienie sadu i posiłku publicznego, jak i przygotowania planu odbudowy miasta delegował na okres jednego miesiąca pisarza powiatowego Galowca najmniejszą temu wynagrodzeniu miesięcznym 20 talarów. Dotyż Galowca w wieście stał się przedsięwzięciem. Na miejscu zorganizowano Komitet Pomocy dla Pogorzelców, w skład którego weszli: 1) ks. proboszcz Beller, 2) pastor - superintendent Fuchs, 3) właściciel majątku w Borsatorze Rosenau, 4) budowniczy mieszony Kloppey z Biż. Komitet występował za pomocą prasy występował apel do społeczeństwa rejencji bydgoskiej z prośbą o dalki na rzecz pogorzelców. Apel ten przekazał bez echa.

W dniu 19 lipca 1849 przyjeżdża do McLestocze urzędnik Rejencji z Tydgoroy, w towarzystwie Landrata z Tympka, dla ustalenia namiaru strat, jak i wytyczenia ramowego planu odbudowy miasta.

W oparciu o dane koncowym z dnia 30 lipca 1849 do Rejencji w Tydgoroy donosi, że na ogólną ilość 56 zł groda, pożar nawiedził 50 zagrod. Z ogólnej ilości 144 budynków, całkowicie spaliło się 125 budynków, w tym 43 budynków mieszkalnych, 5 przystęży zabudowania obu rękot wymaniomob, protestancki dom modlitwy, budynki mieszkalne i gospodarstwa duchownych obu wyznań. Nie uległ spaleniu Kościół Katolicki i dzwonnica. (Kościół stał na węgach, gęsto stolalicerowany jest otoczony kościół - zatem w znacznym oddaleniu od najbliższych zabudowań objętych pożarem, tj. zabudowań protestanckich, które stały mniej więcej w tym samym miejscu, co obecna plebania) Nie spaliła się również szkoła protestancka.

Sartru - superintendent Fuohs zamieszkał u diakona Rosenau'a w Braszowie, nadomiar miasta protestanckiego Josef Heller zamieszkał u pośrednio wymienionego kupca kłianse Normanna, którego zabudowania uszkodzono w nieznacznym stopniu. Jego dachy nad głową pozostało ok. 100 osób. Ogólna liczba mieszkańców miasta (bez pracowników ~~roznych~~ pracowników zatrudnionych przy budowie kolei wynosiła 769 osób, z których około 50 osób pracowało przy budowie kolei, zarabiając dziennie 10 do 15 srebrnych groszy. Ludność na skutek licznych opadów deszczu w tym czasie ciężko, nie wszyscy jeszcze zdobyli wytknąć sobie ziemianki. Takie ziemianki wystygrywano w pobliskich pagórkach.

Zużytkownicy mieszkań uszkodzonych przez pożar stwierdzono 22. Rozbrajano 150 przetrwańców ugradowan. Na skutek pożaru, a głównie ataku nadunkowej w znacznym stopniu zmniejszono przelęż emigrantom dnuw obywateli.

Z inwentarza tegoż spaliło się jedynie 7 owiec. Z list miejscich zabezpieczono 1) rejestr potworzych, 2) listy dusz, 3) rejestr mieszkańców, 4) dziennik korespondencyjny, 5) rejestr mieszkańców posiadających nadane obywatelstwo miasta. Rejestr ten zawierał 30 nazwisk. Akta i księgi parafii ewangelickiej według relacji pastora ułożono w całości, Swołotnesi obywateli i parafii Katolickiej. Landrat użyłki omiań wartki ubezpieczeniowq na sumę 2100 talarow w wemisieniu do budynków całkowicie spalonych, nie w wemisieniu do budynków uszkodzonych na 577 talarow. Ubezpieczono było baroko mskie (stare, stome były budynki) Wwartosci spalonego miasta ruchomego nie wytkrywano. Jako przyczynę powstania pożaru domniemano przepalenie ze strony obywateli robotników zatrudnionych przy budowie kolei. Robotnicy uczynili to prawdopodobnie

by ziemie się na cel dywulami miasta, który od nich wynurzałi nadmienione ceny za kwadrat, jak i artykuły z tymiśm. Jak sądziłbym w wieku młodościowym od najstarszych mieszkanców Miasteczka. Decyzję o z podjętym w sprawie dwukrotna, uchylone przez prezydenta w Łobanicy w dniu 20 marca 1850. Grat było Koronnych dowodów winy.

W dniu 19 lipca 1849 przy udziale budowniczego miejscowego Hozgen z Siedy, ustalono główne zasady wybudowy miasta, wytyczono ulice i rynki, ustalając również, że szkoła ewangelicka, jak i ewangelicki dom mowlitowy nie zostaną wybudowane na przysiężnych miejscach, bowiem tamże przebiegał bieżący przez rynek planowana nowa z gradowa do budującej się stacji kolejowej w Miasteczku. Oświadczeni właściciele majątków zadecydowali oddać poleć na wybudowy budulec bezpłatnie. Regularnie dawałi imże budulec oddać właściciel Antoniowa Rutenau. Wybudowane oświadczeni imże zadecydowali bezpłatnie przysiężki dawałi z lasu. Niektóre budynki gospodarze wybudowane jeszcze w roku 1849. Główna wybudowana jedynak nastąpiła w latach 1850-1857.

Jak wynika z zapisów Komisji miejskiej katolickiej, całe wygłosa miasta przed spalaniem był bardzo nieestetyczny, ulice nie uregulowane. Jedynki wybudowane były z gliny, młku, kofe stoma, stawiano najtym do ulicy, a ponadto w bardzo złym stanie budowlanym. Jedynym słowem sturuni i warunki bytowe w opłakany stan. Na skutek przeraż, przewlekłego wypełnienia reparacji gruntów, przewlekły proces z oświadczeniem Antonowa o prawo pobierania bezpłatnie drewna z lasu oświadczenia, mieszkańcy bardzo zubożeli. Władzom gospodarstw oświadczeni wykupić oświadczenia z Antonowa. Wzylcia się, że na ¹⁶ obiektów wotyzol w mieście byłto 4-ny stanowiąc wotarnoci prywatnych gospodarzy, a ogółem był różnych obiektów należało do oświadczenia

Na miejscu spalonych budynków, budowano parterowe budynki, stawiając na zewnętrznej konstrukcji drewnianą, wypełnioną paloną cegłą (tak zwany murki mur) zaś wewnętrzna stonowana konstrukcją drewnianą, wypełnioną poręczystymi łachy glina. Fleming, po jednym w każdym budynku wypełniono wewnętrzną z murówką, a jedyni paręty łachy stonowane cegły palona. Takie typowy domin znajdują się jeszcze dzisiaj w budowni mieszkalnym przy ulicy Łobanickiej pod numerem 11. Właściciel budynku Waduszwski. Łachy postępy dachowiska palona Same budynki mieszkalne budowano jakby standardowe, bardzo podobne do siebie, jedyni w myślu od wybudowano dwa budynki piętrowe jeszcze istniejące, a przy ulicy Łobanickiej pod numerem 1 wybudowano budynek parterowy z dwoma parętykami. Ten ten serbat w okresie przed 1939 przebudowany. Uregulowane również rynek, nadając mu obecnie jeszcze istniejącej kształt.

Obeony ulicy Szabrowskiej uszczelniono, ustalają nową linię zabudowań, samą ulicę odpowiednio poszerzono, przewidując użytkowanie ulicy wraz zaborami chodników. Ulicę wiodącą do klasztoru Katolickiego przesłaniono w stanie pierwotnym. W miejscu spalonego ewangelickiego domu modlitwy, wzbudowano klasztor, stosując również konstrukcję ścian z muru pruskiego. Główna szkoła Katolicka wzbudowana wotariacie Antoniego Rossmann, i po wyłonieniu spórów Katolickiej gminie wspólnej. Podobnie było ze szkołą ewangelicką. Tam budynki wspólne, tj. szkoły ewangelickiej, po dokonaniu szeregu remontów i poszerzeń jeszcze istnieją przy ul. Radzawickiej pod numerem 2 i użytkowane jest na cele mieszkalne od roku 1945.

Ważna kłopotna budynka szkoły Katolickiej uyniósł 900 talarów. O sprawie powiadomiono również b. Ministertur spraw Wewnętrznych w Berlinie. Jak wynika z restauracji znajdującego się w archiwum Samostworow w Bydgoszczy, suma ubezpieczeniowa spalonych budynków uyniósł 16000 talarów. Władzami gminy należy się spalone budynki należącej do protentów parafii Katolickiej nie wzbudzić w celu dokończ. (akta Arch. Samost. w Bydgoszczy, esenionu kłopotu szkoły Katolickiej)

Plan przekazania szpitala Katolickiego.

Ma przedstawicieli zarządzenia władzy duchownej w Gnieźnie z dnia 11 października 1848 protentów M. Celler dokonał szeregowego opisu majątku szpitala parafialnego (przytułku do ubogich) podając, że w roku 1766 szpital posiadał 3 pola, 544, dem mieszkalny o 2 izbach i 4 komorach, otoczony ogrodem. Zali się w swoim sprawozdaniu, że od roku 1800 Magistrat miasta preferował swój udział w administracji szpitala, aczkolwiek szpital obywateli wdarł się do klasztoru Katolickiego, wraz z tymże że Rejencyja Bydgoska wzięła w opiekę szpitala na terenie swego okręgowości. Magistrat miasta nawet gwadtem uyniósł prowizję ludzi szpitala. (Aktu Samost. parafialne)

1850

Sprawozdanie burmistrza.

Delegowany w roku 1849 dla zapewnienia białej i proszku, wraz z budową miasta przez powiatowy Szalow z Kłęczynką, prowadzący został jako burmistrz miasta i wzbudził jego pobieranie uoposażenie nie od drózdnic w Brantowu jako jego poprzednik Strame, a z tego miasteczka. Został delegowany przez Landrat, pobieranie uoposażenie 30 talarów miesięcznie. Rada Miejska, w budowie miasta przewidziała uynagrodzenie dla burmistrza miesięcznie 10 talarów. Burmistrz Szalow, nie zadowolony z tej umowy, apelował do Rejency w Bydgoszczy, umosząc o ustalenie uoposażenie w dotychczasowej wysokości. Rejencyja odpowiedziała, że skoro tak w budowie ustalono, to również umownie nie może. Burmistrz natomiast jeomrocowa zapłacił 40 talarów. Szalow przesłał na stanowisku burmistrza nadal. (akta Arch. Samost.)

1852. Kupno nieruchomości na wsiach plebanii dla proboszcza.

W związku z nie odbudowaniem spalonych w roku 1849 zabudowań, proboszcz księdz Cella nie posiadał własnego mieszkania i po prostu tużo nie u różnych wdawicielei domostw. Do tej parafii w roku 1852 zakupiła posiadłość N 48 przy ulicy Szabowickiej od Hagnera i Kiehlkego wraz z zabudowaniami (poprzednio wdawicielem był Normann) - (obcy plac na którym znajduje się zabudowa urządzanie wody, oraz plac zabudowany przez Lehana wst. Henryka Wendlandta) Ma dany posiadłości znajduje się dom mieszkalny wykonany z pruskiego muru, który posiada 4 izby na partani, jeden potlej na przedsiu oraz 3 alkieru. Dłm byłz sładziwka, długości 60 stop, szerokości 30 stop (stopa 0.288 m.) stajnia, otora i stodoła nowa długości 95 stop, szerokości 30 stop, i upokosi 15 stop, wozownia oraz nowy spiehn. Obiekt ten stanowił wstęgi zajezd. Opieeni zabudowania przemaceni do użytku proboszcza, za zabudowanie konicem w związku z prowadzeniem przez proboszcza gospodarstwa włnego. Koszt nabycia wyniósł 2025 talarow, opłata roczna 100 talarow. Datum księdz Rosman jednak nie posiadał należnego uwiadu patmachiezo, był ze wenyceil, a był nim wdawcu Normann, uzyskał prawo wystawienia pozwoli na gzymurową gnydas. Na to wdawcu eskłał Rosman, bowiem ram zamieniał dare puzęi Kupic. Na skutek usilenych starań ze strony parafii, subkarski uohylene i wenyceil otrzymał owęz należności. (Kosmte parafii)

Wzajemne jarmarków

Miasto umowilo sprawy wypracowa zgody z odległymi jarmarkow Landrat uzyskał popart miestrancow, wzmian z odległymi roczni 4 jarmarkow, promowane ze w miesiecu zamieszku 187 rok, oraz odpowiednio wypracowa zgody, jak i to ze umowę z ruch w miesiecu (arch. Samst. Hgd.)

Kasaeria sieizki

Dnia 1 maja 1852 otrzymał załatw Landt w imieniu mieszkamci wmiest w przywrócenie skasowany m czasie separacji blędy nie otróslony sieizki. Landrat w dniu 29 sierpnia 1852 ustauwionat się do tej sprawy negatywnie, wobec czego Landt wmiest sprawy do Hstla pruskiego w Gielinie. Z jakimi uginkiem nie wlotam w akbach ustalio. (arch. Samst. Hgd.)

+ 1858

Plan liczbowy ludności.

Miasto liczyło 961 mieszkamciow, w tym 859 Solankow 509 Niemcow, oraz 43 Żydow. W porównaniu z rokiem 1852 gęstość miasto liczyło 787 miestrancow jest to nader powaeny wzrost. (Dziej. Katoe i Hrajny)

1860 Natarocowanie targow

Targi ustanowiono dwa razy w tygodniu, a natarocowanie w wtorek i piątek. (Arch. Powiat. Bydgoski)

1862 Npominienie dla protose parafii

Konstytucja Jemralny w grudniu piśmie z dnia 28 stycznia 1862, uwiadomił księdza protose Kellere do ugracznego pisania sprawozdania, oraz samekhanie pisma tadowych na swoitkach. (Arch. Powiat. Bydgoski)

1863 Spor w sprawie szpitala parafialnego

Stuzoletni spor szpital przez Kumpetentnu wladze nastajmity. Szpital (mystak) postajni uwarownie parafii, zarząd szpitala skadai brasi si z sob katolickiej upomania, a jedynemu sprawozdanie rachunkowe nalezy przedstawiai do Magistratu, ktory ten nadal brasi miai swego przedstawiciela w zarządzie szpitala. (Komitka parafii)

Uprawnienie targow na konie i bydło

Za zgodą Rzymyji w Bydgoszczy umiadowano w Miasteczku targi na konie, bydło i swini dwa razy do roku. (Arch. Powiat. Bydgoski)

1864. Starania o budowę nowego kościoła katolickiego

Stwierdzono w dniu 3 stycznia 1864 najwjet uchwaly o konieczności budowy nowego kościoła w Miasteczku, a to wobec nader szger stanu budowlanego obecnego kościoła. Barafianie woi Rządzkowoz spreciualai si temu, swiadecajsi, ze posiadaja w siebie Kaplicę i radmym kontrow budowy nowego kościoła w Miasteczku nie bade potuzywai. Wresli nawet pries w tej sprawie - sprawy przegrali. (Komitka parafii)

Wojna duńska

Związek Niemiecki (Norddeutscher Bund) i Austria w roku 1864 weszli wojny przeciwko Danii o prowincje Sleswig i Holstajn. Dania wojny przegrala, a zrom prowincje przynamnu Związkowi Niemieckiemu oraz Austrii. W tej wojnie uczestniczo Kieda rezerwistur z Miasteczka.

1866 Wojna prusko-austriacka

Ma tle posiadai zlotyzych prowincje wojny przeciwko Danii dosido w roku 1866 do wojny pruskiej z Austrią. Wojna potoczyla si bospławicynie - przegrala Austria, i obie sporne prowincje przypadly Prusom.

Budowa mostu z Gradowa do Miasteczka

Ma skutek interwencji wladz Kolejowych, wladze prowincjonalne w Szwecji zadecydowaly budowy mostu z Gradowa do stacji kolejowej w Miasteczku. Wstancieci Prusowoz, majacy wyzysk w wladach centralnych w Berlinie, sugerowaly swoi wybudowai z takim

by prowadzić przez Brestow Stari (tam znajdował się jego pałac) i stąd do stacji kolejowej w Białocerkli. W ten sposób swa pominięta by miasto Kobzistrat, nieugiętni burmistrz Galow dowiedziawszy się o tym projekcie, powołał delegację, na której ciele udał się do Fortina, uzyskując zapewnienie, że swa bieżąc przebiegała przez miasto. Tak się też stało. W związku z budową swą wybudowano również dwa mostki dla przepływu strugi, jeden przy obecny ulicy Szabrowskiego, zaś drugi przy obecny ulicy Szobieskiej. Na odcinku ulicy Szabrowskiego, oraz przez rynek sama jezdnia została wybrukowana, zaś pobocza wybrukowano również, ale drobniejszym kamieniem. Odcinek obecny ulicy Szobieskiej otrzymał nawierzchnię z tłucznia. Był też odcinek przeznaczony również nowo wybudowanej strugi rowami, przynajmniej był tej strugi przed obecny fort Szabrowa. (akta Arch. Dantst.)

Zaangażowanie strugi miejskiej.

Z dniem 30 października 1866 zaangażowano starostę strugi miejskiej (Botschdiener) angażując na to starostwisko niezabiegów Krausego. W tym samym przedmiot funkcji poliganta miejskiego, wóznego oraz starosty rolnego otrzymywał rocznie 48 talarów, uzyskiwał jeden ogień oraz pole przy drodze do lasu bratowickiego. (akta Arch. Dantst. Bydgoszcz).

1867.

Starania o przyznanie miastu obecny fort Szabrowy, oraz fort farniecki

Wzięto w dniu 27 sierpnia 1867 wnioski o przyznanie miastu obecny fort Szabrowy (wówczas nazwany „Hasselberg” oraz fort farniecki, motywując koniecznością wykopania Kopalni piasku i gliny na cele naprawy dróg. Reżymiera odmówiła przyznania, motywując wamowem tym, iż miasto otrzymało dotychczas ulgi państw i gminarsk. (Arch. Dantst.)

1870

Wojna francuska - pruska.

Wojna wypręta na tle realizacji obu państw i wstąpiła w życie przez Francję 19 lipca 1870 i zakończyła wstąpiła w życie po 6 tygodniach poddaniem się blisko 100 tysięcznej armii francuskiej i dotarciem się wicelce cesarza Francji Napoleona III pod Sedanem w dniu 1 września 1870. Po upadku Bazyli, w dniu 18 stycznia 1871 proklamowano w Wersalu cesarstwo niemieckie, otworzył cesarzem Niemiec Karla pruskim Willehelma I. Niemcy w wyniku zwycięstwa traktatu postojowego otrzymali Alzacji i część Lotaringii, a ponadto 5 miliardów franków w zócu, co przyczyniło się do powstania umiarkowanego doboru w Niemczech. W wojnie tej uczestniczyło spore i wiele rezerwistów z Białocerkli. Wielu z nich pamiętam z okresu mego dzieciństwa, jak Müller, Mantonka, Lepich - kiedy obwołani medalami pamiątkowymi za wojny 1864-1866 i 1870/71 dumnie paradowali z otęgi „Sedampferlu” czy umiark. „Kajsera” Wzięto ninni należeli do „Arbeitsvereinu” (Dowampfer Wzięto) i otrzymywali na staniu pewne nagrody z Króla Pruskiej.

1871

Plan liczbowy ludności.

Ubóstwo w tym roku osiągnęło liczby 979 mieszkańców z tej liczby narodowości polskiej 263, niemieckiej 611 oraz żydowskiej 5. W porównaniu z rokiem 1858 notuje wzrost o 18 mieszkańców. Liczba Polaków zmniejszyła się o 96 osób, zaś Żydów o 18 osób. Polacy, głównie robotnicy wyjeżdżali do pracy w kopalniach węgla, oraz przemysłu chemicznego do Radomia, Włocławka, częściowo też za granicę. Żony, słabszy się na handelku, cesiarów i rzemieślników, emigrowali do Ameryki, oraz do centrum Prusy. Między, i spora liczba Polaków na skutek ogólnej polityki pruskiej wyprzedawania, zamieszkiwali się i osiedli się już Niemcami.

1872

Planie Rademcy burmistrz Galowa

Zakończyła się 12. tu letnia Rademcja burmistrza Galowa, który w czasie swego urzędowania doprowadził do końca separacji gruntów, w znacznym stopniu przyczynił się do ocalenia miasta, oraz przyczynił się do budowy linii Galowno - stacja Kolejowa przez miasto. Jego następcą był burmistrz Lange i khartraut. Urzędowali stosunkowo przez krótki okres czasu.

Uchwała stwierdzająca nabycie prawa obywatelstwa miasta

Ze zdaniem s otwierającego uchwala Rademcja mińska dla 6 urodzonych prowincji pruskiej, którzy mieszkaniem miasto po zamieszkaniam w miastu przed rok, musieli nabyć tak swam prawo obywatelstwa miasta. Nie posiadający tego obywatelstwa, nie mogą brać udziału w wyborach do rady miejskiej, jak i nie mogą posiadać mandatu radnego miasta. Opłata za daną uchwałę wyniosła 5 talarów - suma na owe czasy na prawdy bardzo wysoka. To też dnia 10 stycznia 1872 siedmiu mieszkańców złożyło skierowan capitanie, ay postępowaniu Magistratu, zmuszając do nabycia obywatelstwa jest stosowne. Rademcja była głośna piśmem z dnia 1 lutego 1872 odpowiedniata, że należy ją zacc. (Arch. Świątk.)

1873

Objęcie parafii ewangelickiej

Parafia ewangelicka w Miasteczku przejął pastor Kemmerling. Żydowa drugiego toru na trasie Sida - Rydzyniec

Miemy, zagarnęszy powaznie wdrożenie wojenne od Francuzów, uruchomili powaznie inwestycje. W tym roku przykapano do budowa drugiego toru kolejowego na trasie Sida - Rydzyniec. Wtedy zastępczym w młodzieży urzędem od starych mieszkańców, przy budowie zatrudnieni byli również jony francuscy.

Cholera w Miasteczku.

Wtedy zapisu w Miasteczku w Prusowie, panowała tamże cholera, na skutek której zmarło tam 40 osób. Cholera panowała również w Miasteczku, a opowiadał mi to stary mieszkaniec Roman Żarki w latach 1920-1921. Opowiadał, że

robotnicy i żony francuzy, pracujący przy zakładaniu drugiej toru kolejowej
 słone choroby przydekli i si proleas fracy padali jak muchy. Liczby ofiar
 nie dało się ustalić, jak również nie można ustalić, gdzie chorowano zmar-
 łych na tę strasną chorobę. Kowimo, że na ujemioniu pro lewej stronie
 dwuzi do Brankowa Starego - mniej więcej na przecioście spodu fyminy
 spotesielni „Samogornje Chępnia”. Na ujemioniu tym ujemiejcowiony
 był kazy, usunuty przez hitlerowku horcy jesionij 1939 roku.

Zmiana nazwy miasta

W roku 1878 dokonano zmiany nazwy miasta Władawka
 na „Friedheim”.

1874 Wprowadzenie urzędu Stanu Gwintego

Z dnim 1 października 1874 wprowadzono w Brusach urząd stanu
 gwintego, rejestrując z tym dnim urodzenia, akty zawarcia związku mał-
 żeńskiego, jak i zgonów. W Władawce utworzono Urząd Stanu Gwintego
 obejmując swoją działalnością miasto Władawka wraz z Hutami, Joczum
 i Brankowicami, oraz wsie: Wępieki, Porostow, Marianow, Gradowo,
 Gradowo, Augustein, Jelnówce, Grabowca, Okalinie, Amstow, Władaw-
 kę, oraz Władawka Nowe (Władawka) Sama wieś Władawka (formy) dołą-
 czono do urzędu stanu gwintego w Władawce. Podjął się do M.S.L.
 nastąpiło w późniejszych latach. Urzędnikiem stanu gwintego był
 Władawski burmistrz miasta.

1878 Założenie „Schützengilde” (Gratow Władawce)

Stowamiem nielicznych strzelców, założono w Władawce niemieckie
 Gratow Władawce, którego celem była ochrona spokoju dla reszty i cwičenja
 się w strzelaniu. Zapisali się wówczas na członków 44 mieszkańców
 miasta i okolicy. Statut z dnia 5 maja 1878 zatwierdził Rejencja
 dnia 22 czerwca 1878. Wstępne uynioło 3 marki, a nowa składka
 2 marki. Do Gratowu należeli się uyniołi zorniołejci Niemcy.
Wybor nowego burmistrza

W roku 1875 Rada Miejska dokonała wyboru nowego wyboru
 nowego burmistrza Władawki, który pomimo protestów narwiłki
 był Niemcem. Zmienił gołny narwiłki na „Waldberg”. Za jego
 kadencji miasto zakupiło silowoty silowotowa, 2 pompy ssące -
 Löwesaeca.

1878 Targi na konie, bydło i świnię

W opracowaniu do Rejencji w Władawce Magistrat donosi, że
 w roku 1878 na targi wionce doprowadzono 30 koni, 150 krow,
 oraz około 1200 do 1300 świń. (Akta Archiwum Starostwa.)

1880 Sprit podatkowy z dziedzicem Starostwa

Zaistniał pomiędzy Magistratem a właścicielem Starostwa o
 proleatki z gromion posielonych w miastu wrostygnioło na niekiercy
 Magistratu. (Arch. Starostwa w Władawce)

1881

Stan ludności ludności.

Zobowiązany w dniu 1 grudnia 1881 spis ludności wykazał, że miasto liczyło 953 mieszkańców, w tym 591 ewangelików, 304 katolików, oraz 58 wyznania mojżeszowego. W porównaniu z rokiem 1877 liczba mieszkańców spadła o 26 osób, zaś stan ludności żydowskiej zmniejszył się o 17 osób. Żydzi wyjeżdżali do centrów Rury wst. emigrowali do Ameryki. Spis nie podaje procentów ludności na poszczególne narodowości. Liczba mieszkańców należąca razem 107, czyli 11 na jeden dom mieszkalny przypadała 8,7 mieszkańców. Domy, za wyjątkiem dwóch w rynku były wówczas parterowe i z reguły w białym domu, przez słabymi i prostymi - ciami z amieszkiooty z rodziny. (Arch. Wawln.)

1883

Żgon księdza protreza Celler.

W dniu 8 grudnia 1883 zmarł protreza parafii Ks. Jozef Celler. Zmarł w Bernau u siostry Włodzimiera. Żołnierz emarszej sprnadono koleja do Wiatostka w dniu 12 grudnia 1883. Hlad tej w tym dniu odbyła się ekspozycja suodot. Sogret voltyt się w dniu 18 grudnia 1883 przy indywiduali 6 Kapitanow i licency nasy parafiam. Flundukt z a - Sobny pinnadit konowia zmardego księda Eligientki z Dmicea. Mowt pozegnane ugodnit w jezuku polskim księda Lemiez z fader, zai w jezuku niemieckim duchown nabiektki księda Samberger. Zmardego wrodzit się w dniu 9 marca 1813 w Godaricy, a od roku 1847 był pro - boszym w Wiatostku. Grob Ks. Cellerax znajduje się pro prawej stronie przed wejściem do Kościoła, o czym świadczą napisy na piłyce grobowej. Sam grob był okradziony okradzeniem z Kutego zelasa. Okradzeniu to za - brała okradzami hitlerowcy w czasie okradzacji 1939-1945, pnumenajsz okradzaniu na dom. Zmardego zapisat na niece budowy nowego kościoła parafialnego sumy 3000 marek niemieckich, zai ~~1884~~ na msu. na. za swoje duszy 300 marek. Samistat rozonit o utrozech swojej parafii Gurmista miasta Kalspowski bypraconie obcego amestem umptkie berugi i abta Kieicelna. Kieiji te i abta pniejda następnit w dniu 15 grudnia 1883 Rada Kieicelna w obecności Salma Romanau. (wst. notatki prasowej Kuriera Wawlniejsz z 19.12.1883 z adawonem do abt arch. Wawln. w Wjdzesroy.)

1888

Administrators parafii

Administratorem parafii zobadne duchowne mianowate księda Wiktawej Kiechada Jaraczewskiego, Ktoij administracji sprawnat do roku 1886. (Kmiekt parafialna) Kuz gieldom wst. Żydoy w Berlinie Na dniu 18 grudnia 1883 gielda w Berlinie notowała następnym

1887. Giedowa nowej plebanii.

Wn. proboszcz Hlas pierwszym w dniu 16 listopada 1887 swraca sie do Dorsni Kościelnego o wybudowanie nowej plebanii w roku 1887. Dorsj Jan i Reprezentacja Kościoła na posiedzeniu w dniu 16 listopada 1887 stwierdzają zgodnie konieczność budowy nowej plebanii. (Ann. paraf.) Nowa plebania wama stangi w pobliżu kościoła.

Wierząca w Prosiu Kościelny

W tym czasie rezydentem Prosiu Kościelnym był niejaki Komdele (imię nie znam) Kontrola dokonana przez Komitetu Generalny w gmieście ujawniła mu prawidlowe i nieudolne prowadzenie ksiąg Koscnych. Daks na przykrodo cnoty wykoszły sumy 6.886.40 marek, natomiast wydatki 10.259.99 marek. Komitetem uchwilił rezydentowi wyrażnej nagany, postanawiająca, że Komdele nie może jesi być rezydentem.

1888

Spowroci w Książce

Na skutek nagły i nie oczekiwany odwilży, jak i nader znacznej podniesienia temperatury w ciągu jednego dnia (przynajmniej w miejscu ludym) ogromny śnieg śniegu stopił się momentalnie, zalewając ogromną masę wody miazę, a reszta wody, nie będąc w stanie uciec, tej masy wody ustopiła z bruzow aż po same nogi. Polnicy na skutek powodzi mieli poważne straty i otrzymali pewne odszkodowania od Rosjan. Kupiec i wnik Stahler w związku z nie zrozumianiem mu odszkodowania, napisal baroko obszernie zawiadomienie do Reżymu w Bydgoszy, odznaczając burmistrza Utschinka od nadzyci wodacy. Kwestionaria nie uzyskał nadzyci. (Zawieszam w urzadu młodszym od magistr - sprawa zawiadomienia na podstawie akt Arch. Bydgoszy w Bydgoszy.)
Ważna uwaga nastąpiła około 14. 03. 1888r. (Przew. Książ. 30.03. 1888r.)

Wybor nowego burmistrza

Wobec upływu kadencji, Rada Miejska dokonała wyboru nowego burmistrza naradzeniem Utschinka na okres 12 lat. Skupno nowej sikaowli dla celow piornicznych

Mieszkała zakupiona kosztom 900 marek czterostopowa sikaowka miedziana, o pompie ssaco- tłocznej. Sprężniwo w miejscu sikaowli nie było, a jedynie stały słowi drewniane Reufy (becki) na podwoziach, stale napojomiu wody. Stosatem były drabiny, kosaki, a wdawiciele porzyci satorowicany był posiadai wodary podwójny spręż, miedzny i miedzi miedzna sikaowka z drewa. Sikaowka ta długości około 1 metra, średnicy około 10cm naberono wody z urzadka, w tej beczki, kierując strumieni wody na ogień. Zakupiona sikaowka była ułożona jedynie na przewle okolicy, posiadada dobre sprężniwo i przetrwała do roku 1945, w którym to roku sprzedana została do Tartaku w Graboniu.

W dniu 16 marca 1888 odbył się akt introdukcji kościoła Hłosa Jana. Z tej okazji wymieniony ofiarował dla kościoła nowy dywan.

Urządzenie nowego ementana gniebatneju

Z powodu zapóźnienia ementana obok kościoła, urządzenie nowego ementana w mieście, gdzie się jeszcze obecnie znajduje. Świadczenie nowego ementana odbyło się w dniu 15 lipca 1888. Obony ementars zostały w mieszczynie kółka ray powiększonej. (Komm. parafialna)

Zamknięcie kościoła

W dniu 24 lipca 1888 władze policyjne, w oparciu o decyzję Rejonu w Bydgoszy dokonała umowego zamknięcia kościoła, a to z powodu groźby zawalenia. Odta natychmiast wyprawiano w Kaplicy w Pradłowie (Komm. parafialna i akta Arch. Sanit. Bydgosza.)

Świadczenie nowo wybudowanej Kaplicy

W dniu 12 sierpnia 1888 poświęcono nowo wybudowaną Kaplicy, która stanowiła obok starego kościoła. Kaplicy wybudowano wbrew woli i zgody patrona kościoła Rosenau'a, który też stanowczo odmówił wypłaty należnej 1/3 kosztów budowy. (Komm. parafialna)

Sprawa budowy nowej plebanii

Dnia 2 sierpnia 1888 gotowa była dokumentacja techniczna na budowę nowej plebanii, jednak do budowy nie doszło, a to z powodu braku zgody patrona kościoła Rosenau'a. Świadko domyślał się w piśmie swoim pisać, że nasamymod należy wybudować nową kościół, a dopiero w drugiej kolejności plebanię. Patrem w tym czasie nawet odmówił płacenia 1/3 kosztów uznajmy mieszkania dla proboszcza. Skądże ~~leża~~ Hłos przekonywał ganił inszta o konieczności budowy nowej plebanii, wnieśliśmy się nawet z intencją do Rejonu w Bydgoszy, w tym celu odpowiadali, że patrem kościoła Rosenau nie wyraża zgody na budowę nowej plebanii. Nie było się, musimy patrem do zmiany decyzji. (Komm. paraf.)

1889

Sprawa o prawo polowania na terenie miasta

Magistrat wydziałowi obwodu Towarzystwa zawiadawczyemu przy Szersbergu. Na skutek zarządzenia nadzorca, Rejonu Bydgoskiego spowodowała anulowaniu dawnej umowy. Prawo polowania otrzymał osiadanie Rosenau w Pradłowie (akta Arch. Sanit. Bydgosza.)

Sprawa podwyższenia taryf kolejowych.

Żądania podwyższenia a pod nazwą kolejowych na wysobieniu gruntu kościelnym zagrabano podwyższenie i obniżenie się taryf kolejowych. Skądże nawet do wywołania ruchu kolejowego. Sygnali piasku i kładami drzewo obciąża się przeszkadzanie. Wykupim od protolura działki Nr 108 o powierzchni 0.28.90 ha za cenę marek 2100 - urządzenie na danym gruncie doprowadzanie urządzenia dla prawnego wyznaczenia wody (Komm. parafialna)

1889

Budowa cegielni

Polnik J. Schmidt z Kiancewke wykłada w Rejencji w Rydzyskiej
 zwołaniu na budowę cegielni, która ma służyć na jego gruncie w pobliżu
 lasu brankowskiego. Stojąc do cegielni zaplanował drugą formę, pomiędzy
 prosjami nr 7 i 9 obecnej ul. Stabrowskiego. Wzburzono odpowiednio
 drugi piec do wyjazdu cegły, młynowatni, oraz cegły dwie razy do surowia
 surowości. Cegielnia zatrudnia około 10-12 pracowników. (Arch. Parafialny.)

1890/1891

Skarania księdza protopreza Hlas o budowę nowego kościoła, górną starą kościoła.

Wniośniami ustnymi była droga, po której przechodził ksiądz protoprez
 Hlas, by doprowadzić do końca słońcu dawno budowy nowego kościoła.
 Określono spis tych skarania w karcie dokumentów znajdujących się
 w archiwum Parafialnym w Rydzyskiej, jak i w piśmie Komitetu parafialnego.
 W dniu 22 sierpnia 1889 przybył do Kiancewke inspektor budowlany
 Jauer z Maksa dla zbadania stanu budowlanego plebanii i kościoła.
 Onegdź, że plebania liczy 49 lat o długości 19 metrów i szerokości 10,64 m
 wykonana z muru pruskiego, fachowstwa wyjątkowo cegły, dach kryty
 palona dachowatwa. Bateria obejmuje dotychczas protopreza, tak że protoprez
 mieszka na pierwszym Złotaniem inspektora nowa plebania o
 wymiarach 16,80 + 10,74 do tego zabudowano gospodarczą 15 + 8,20 m
 w formie stajni w pobliżu kościoła

Plan budowlany kościoła uwiśla za namadecyjny i odrocze
 projekt budowlany Riedmachersa co do przyznania pomieszczenia
 kościoła Zaleca jednocześnie by budował nowy, większy kościół
 bowiem stary kościół wybudowany w roku 1726 pomieszcza tylko
 300 osób. Porozumiano desygnacji rektorii starego kościoła już
 przez Dusz i Rejencję w dniu 20 września 1888, jednak potem
 Rosman skłamał się temu sprzeciwić, i ponownie w dniu 4
 maja 1890 na piśmie desygnacji że protestuje przeciwko rektorii
 kościoła, górną nawet procesem i wstrzymaniem wpiąty użycia
 parafialnego. Sam zaś polecił zgonianiu kontory na desygnacji
 parafialnego kościoła drógami, jednak parafianie skłamał się temu
 sprzeciwić, uważając (chyba słusznie) że wówczas w kościele było
 by więcej miejsca aniżeli ludzi. Również sprzeciwił się
 budowie nowej plebanii, sugerując wolał rozbudowę starej plebanii.
 Bateria nawet przekłamał o nową desygnacji władze, tak że kościół
 ponownie otwarto. Interwencyja Komitetu zawiadomi. Jednak władze
 policyjna międceowa zrelektowała się, nakazując decyzja z dnia
 14 kwietnia 1890 desygnacji rektorii kościoła w terminie do dnia
 21 kwietnia 1890, górną nadzorem przy w wypadku nie zartro-
 wania się i wykonaniem rektorii na koszt parafii. Rosman

ponowni sprecyzowa s i s r w i o r e k o s i o t a , s p r o w a d o w a ł p r o j a z e b u d o w n i a u r
 z R e j e n c j i w d n i u 9 m a j a 1890. R e j e n c j a s p r o w a d o w a ł r e f e r e n c j i m a t k a s u
 r w i o r s k i k o s i o t a d e j z y j a z d n i e 8 l i p c a 1890, n a b r a d a j a c n a u c t N a m n a
 L i z o r k o s i o t a z a o g o r n i p r o t a r g u o r w i o r e k o s i o t a . J a k o t a j e d n a k
 p i s m e m z d n i e 12 o k r e g n i e 1890 u c h y l e n o , a j u z w d n i u m a r t y g r o j m N a d o d e
 S t a s d o n i o ł o s p a l e n i u s i s k o s i o t a , l e c z n i e w i a d o m e m b y ł a , c z y j a m k l a
 k o u c y n i ł a . S u g e r o w a n o r o w n i a u d e n e m i u d p i o r n a , b o u i e m w t y m d n i u
 m a d m i a n t e m n a l a d a b u n a i m a r t y g r o j u u d e n i e m p i o r n a o t o ł o g u e l s i n y
 r e u a n t e j p o p o d u c m i u , a c e s t o l o w i e t p o j a z k o s i o t a s p o t r z e b n o o t o ł o g u e l s i n y
 s i e d m e j p o p o d u c m i u . S i a p l i c a i d r u c m i c a o c a l a d a . S u d r o s a n i a p o l i c e j
 n i e u j a d n i e j f a k t y z n a p r o j a z e p o j a z u . F a m a g o s i o t a , z e k o s i o t s a t a t
 p r o w a l e n y , b y w t e n s p o s o b u m i e n i e p r o f e s y j a c i m a t e r i a l u z r w i o r s k i
 P a r a f i a n i s f a k t s p a l e n i a s i s k o s i o t a p r y j z y ł z u l g a , b o u i e m u s u m i e n i e
 z a b a d a j e d n a z g o r n y c h p r e s t o k i e w b u d o w i n o w e j k o s i o t a . Z a b a d a d
 U b e r p i e c e m u d o g n i a u e l m i o w i s u z y ł a y u d s t r o d o w a n i a , m o d z i e j a c u m o w y
 t y m , z e k o s i o t s a t a t p o l i c e j n i e z a m k o n i e j , a w o t a t n i m w r a s i e j u z n i
 p r a c o m u s t a d a l e x a s e d e r a c y j n y c h . W d n i u 28 g r u d n i a 1890 S t a r o k o s i o t a
 p o s t a n o w i ł b u d o w i n o w e j k o s i o t a w t a k i c h r o z m i a r a c h , b y p o m i e s i t
 1075 m o t . O p r a c o w a n i u p l a n u i k o n t o p u b u d o w y a l e c m o a r c h i t e k t o w i
 S t a u e r o w i w N a b l e . S a t r n k o s i o t a P e r m a n n a d a l s i s s p r e c y z o w a ł
 b u d o w i e . B y ł o u z p r a w o s t i p r o t e s t a n t e m , a l e i b y ł o s p r o w o d k i e m s t a r y m
 o r t o m z a p i s w k n i e p a r a f i a l n y . N i e m a j e j u z a r g u m e n t u d o k o
 m a r e m e n t u w a l o c e j s i s k o s i o t a , u z y w a ł a r g u m e n t , z e p l a n o w a n y n o w y
 k o s i o t j a ł z a d e j z y . N a p o l e c e n i u R e j e n c j i w d n i u 28 l i p c a 1890
 o d b y ł o s i e p o s i a d a n i e L i z o r k i k o s i o t e j , p o s t a n o w i e j e c u z b u d o w a n i k o s i o t
 b y w t a k o w y m b y ł o 400 m i e j e s i d a c e j w r a z 650 s t o j a c e j . K o s i o t m i a ł
 s t a n a i w o t a r y m m i e j e c u , j a n a r z u w a j a n a w i e d z i e n i n o w e j k o s i o t a ,
 z a b r a k i s i m i e j e c p r u d b u d o w y . S t a n o w i o n o z a t e m z a k a n d o w a n i e m e n t a n
 j n y k o s i o t e , d o s t a n a i p r o m i s i o n i a p o t o t a z n o w y c h g r o b o w n a n o w y e m e n t a n ,
 a s t a r e g r o b y , p o u p r e d n i e m z i e m i e m N e i s i e o z a b i o r o w e g o g r o b a z r o u -
 n a i z z i e m i a . S t a n o w i o n o j e d n i e g r o b k i s a r a K e l l e r a , w r a z g r o b m e d r o j n y
 S a g a n w o r t h i d (p o p r a w e j s t r o n e k o s i o t a o t e n e j) , g o s i e t e i p o s t a n o w i
 k n i . U c h w a l e n o r o w n i a z a c i a g n a i p r o j a z u a m p l y a c y n e n a s p r o c e n t o w a n i u
 3 2 / 3 % . G u d o w a t m i o n o n a p e r e s i u r o m e 1892 i z a b e n i c y j e s i e n i e 1893.
 S a t r n , z a p y t a n y o u a r i a d w k o s t a k i s p r a c i e p r o j a z e j p o w i e d z i a ł , z e s i s
 z a s t a n o w i e n , a n a w o t a n a 1894 a l e c i t b u d o w n i a c m u R a d e m a c h o w e j
 p l a n u i k o n t o p u z a 800 m a r o k . L i z o r k o s i o t a n a p i e d r o i n i e z d o c e n a
 W i l h e l m e " o o d b e j n a b u d o w y k o s i o t a , j i e m a n n i e n a b r a f i e m
 n a o l a d z a d a t a n o n i e t e j p r o j a z e . W d n i u 28 g r u d n i a 1890 L i z o r k o s i o t a
 z e b r a ł s i e p o n o w i n i , a t o n a s t u l e k o d e r b u g o s t a n o w i t k a S a t r n e , p o s t a n o w i e j e c

budowy kościoła według projektu architekta Jänera w mieście na pół-
 nie od poprzedniej kamicy, bowiem miasto to posiada już o ok. 3 m.
 niżej od miejsca starego kościoła (ponyższalnie płaci, na którym
 obecnie znajdują się salve parafialna) Kościół obliczony na pomieszczenie
 około 1000 osób, koszt budowy 71 000 marek. W dniu 13 stycznia 1891
 Referecja białogorska pisa, by w sprawie niezakończonych stanowiska białego
 oddzielności ugodowu. Słotwice, widząc, że białym stara się uzyskać
 odwołania sprawy, dnia 19 stycznia 1891 pisa do Referecji, że białowa
 chyba do dnia wsi od 2 lat o projekcie budowy kościoła i że sprawę
 umieści u białym. Dnia 21 lutego 1891 Referecja pisa o powstaniu
 protokołu Trosu Kościelnego, - protokół przesyła dnia 21 lutego 1891
 z uwagami, że plany budowy są u białym. Białym Pomonau po powzięciu
 sprawy wraca do dokumentacji, załączając piśmenny protokół przebiegu
 budowy planowanej kościoła, mówiący, że kościół już się obierają i
 koszt się ugotuje. Referecja, wracając 14 października 1891 do dokumentacji
 nadmieniam, że kościół nie może walczyć ugotowania wsiatko kościoła.
 Tesir Kościelnego na posiedzeniu dnia 17 października 1891 postanawia
 przetłumaczyć swoje uchwały z dnia 28 grudnia 1890, jednak ugotowuje z
 kościołem słoty ugotowanie wsiatko, jak i budowa wsiatko Kościelnego,
 a kościół te postęgi z dobroczynnym dlatwem. Ewentualnie w protokole,
 że protest ewangelickiego białym nie powiniem stanowić przesady
 w budowie kościoła. Białym w dniu 21 listopada 1891 ponownie
 protestuje wobec Trosu Kościelnego. Ewentualnie Trosu Jakub Arnoldt
 w imieniu parafii wraca się do Referecji w sprawie budowy kościoła.
 Białym 29 listopada 1891 słotwice Słotwice, że protest przesyła do
 Referecji. Słotwice piśmem w dniu 11 grudnia 1891 słotwice do Referecji,
 że białym nie może o oddaniu do dokumentacji. Hornynton w grudniu
 19 stycznia 1892 pisa do M. profesora Hesa, by ugotowuje się u
 białym o swój do dokumentacji i u Referecji o ugotowanie w białym
 sprawy budowy kościoła, nadmieniam, że po 3 tygodniach może
 umieszczać zaciągnięciu do Ministerstwa. Dnia 3 marca 1892 Referecja do-
 nosi, że sprawie budowy kościoła należy zamierzać Hornynton,
 żeby teni sekretariat to zaciągnięciu z białym i parafii. Tesir kościelnego
 w dniu 24 marca 1892 do dokumentacji wraz swoje uchwały przesyła
 do Referecji w Białogorze. W dniu 10 października 1892 Hornynton
 odbiera listem słotwice Komendy protokółu z ugodowu od 1. 10. 1892
 postanawiają go na stanowisku administratora parafii. Z tego nie
 umieszcza piśmienne odwołania, jednak piśmienne ma, że stało się
 to na skutek interwencji paterne Pomonau'a. Komendy protokółu
 otrzymać między Słotwice i Komendy. Tesir Kościelnego przy pomocy się
 strony Hornyntone, nadal do budowy kościoła i w dniu 13 stycznia 1892

informacji Rejmy, że patron Rómanu w swoim czasie dał sporządzić
 robimy projekt budowy kościoła i kostnicy w budowlanym Rademachera.
 Jednocześnie Tabor Koscielny składa skargę do wojewódzkiego Komisarza.
 Róman w międzyczasie sprzedaje majątek. Nowy patron Ferlinecki w dniu
 11 lutego 1893 ze spłatą ryczałtu parafii, o ile one mieści się poza w granic-
 ach prawa. Rejmya bieżąca piętym z dnia 22 lutego 1893 zawiada-
 ma nowego Patrona o uporządkowaniu należnych udatków parafialnych. W dniu
 28 kwietnia 1892 Mięka Kas przeniósł się do Wjorkiej (Kościół parafialny)

1893

Zmiana patrona.

W dniu 18 marca 1893 powzięto na protokół zgromadzenia Skarbnia Wódki,
 przyjmując parafii z ręką administratora Mięka Kasowice z 2 kwietnia 1893
 Sny upoważnieniu uczestniczyć M. dr. dr. Jan Tomasz i osiemnastu Stron Koscielnych
 Arnold, Komarski, Holtmann, Haja i Brest. Patron Ferlinecki nie przybył.
 Mięka Kas zamieszkał w Rybku - obrotowy numer domu 3. (Kościół paraf.
 i alka Arch. Św. Ducha Rydzyn)

Bractwa wsi w kościołach i kolonii Rostowu (Sophiadamm)

Z naszym wsiem w kościołach (od Heltlowy) dwie wsi w kolonii
 Rostowu (Sophiadamm) przeliczenie parafii dwi wsi w upoważnionych w Heltlowu.
 Rzymianin dwie te musiały ucałować do wsi w Rostowu (Hajm)
Dotyczy do życia Kościoła w Heltlowu.

W tym okresie (dotyczy do czasu nie ustalonego) Rada Kościelna podjęła
 uchwałę o powrocie do życia Kościoła w Heltlowu. Trzydzięciu
 ujęta od burmistrza Mischka. Zarząd Heltlowy wybrał z grona radnych
 niemieckiej narodowości. Jednym z nich był minister
 niemiecki Emil Liederbach. W Heltlowu ujęta ugrupowanie popularne
 nie tylko w niemieckim mieście, ale i w dalszych okolicach. W Rządzie niemieckim
 w roku 1914 ujęty ugrupowanie sumy ce 250 000 marek, a w czasie i
 wojny ugrupowanie ugrupowanie ugrupowanie ugrupowanie ugrupowanie
 Heltlow ugrupowanie ugrupowanie ugrupowanie ugrupowanie ugrupowanie
 na cele budowlane niemieckiej, dobrego pomysłu, komiata, jak i na
 budowę wsi w budowlanym Rostowu. I tak w późniejszych latach
 z Rostowu tej Heltlow ugrupowanie w roku 1900 obrotowy budowlany w Heltlow
 miłośnik się Heltlowu Heltlowu i Heltlowu Rząd Heltlowu, ugrupowanie w
 latach 1904/05 ugrupowanie Heltlowu, ugrupowanie budowlany budowlany Heltlowu
 przy pl. Heltlowu K. 4, ugrupowanie Heltlowu, ugrupowanie, ugrupowanie
 ugrupowanie ugrupowanie przy ulicy Heltlowu, jak również ugrupowanie przy Heltlowu
 Heltlowu ugrupowanie 12-tu budowlany ugrupowanie ugrupowanie przy ulicy
 Heltlowu (obecnie Heltlowu) ugrupowanie Heltlowu (obecnie Heltlowu)
 Heltlowu w latach 1915/16 ugrupowanie Heltlowu miasto.

1894

1895

Żydatynie i krakowska śmierć księdra protosepe Stanisława Włody.

Wzrostem zadaniem księdra Włody była, by doprowadzić do końca sprawę wybudowania Kościoła parafialnego w Krasiecku. Jedną z jego zasługą jest w tej młodości cel swoich Pisanek, jak i młodych Krasowiczankach w Krasiecku, księdra Włody stawia sobie jeszcze za cel planu uposażeniu spraw majątkowych parafii, oraz ustąpienia parafii do ręki prototwa, jak i niekierując odnowką Dłozom Krasieckim. Żądanie, cierniowa była drugie, po której Krasowiczanki miały księdra Włody w sprawie jego Krasieckiej pracy w Krasiecku. Już na wstępie wyznika nieporozumienie z księdrą protosepem Krasowiczanką z Krasowa na ile wyposzczeniu doświadczeń z beneficjum ze strony Krasowiczanki. Interwencją w tym Krasowiczanki i pismem z dnia 4 listopada 1893 polecił księdra diekanowski Samborzec, by spowodował Krasowiczanki do uregulowania danej materii księdra Krasowiczanki w ciągu 8 dni - w przeciwnym razie ma się uwziąć za suspendowaną, oraz postawione sątam Krasowiczanki za upór przeciwko władzy kościelnej. Na rozmowie w obecności księdra diekana Samborzera i odnowką Dłozom Krasieckim, księdra Włody odmówił do skutania upłaty, nieznosząc jej odpowiedzialności swoje stanowisko. Jak sprawę staleceni radakosm, z ich znajdujących się w archiwum Krasiecku w Krasiecku nie można się było dowiedzieć. W Krasiecku rasu księdra Włody sprawa swoje symyri deespartantki, Krasowiczanki w imię parafian miał opinie ciekawe.

Ode samego początku swojej pracy deespartantki, księdra Włody dążył się sprawę budowy kościoła. Już 27 marca 1893 przejął Samborzec projekt i kontroję budowy kościoła. Rejencja w dniu 30 kwietnia 1893 zasadała również przedani doświadczenia w terminie 4 tygodniowego. Rejencja odnowką projekt budowy kościoła na nowym miejscu 4 i m. mniej, jak również odnowką projekt poprzedniej Krasowiczanki, by wybudować kościół na 750 osób. Na zasadzie Krasowiczanki, z 30 kwietnia 1893 w dniu 12 października 1893 odbyło się porządkiem Dłozom Krasieckim i Rejencji, przy użyciu księdra diekana Samborzera, postanawiając budowę na nowym placu w zgodzie beneficjum. Na ile uregulowanie kościoła wyznika pewne nieporozumienie. Rejencja 15 grudnia 1893 przagnała nadawanie doświadczenia, a i Krasowiczanki, dnia 16 stycznia 1894 przagnała sprawę Krasowiczanki w piśmie z dnia 23 stycznia 1894 użycie Dłozom Krasieckim brak troski o budowę kościoła, ponieważ że doświadczenia od lat znajdują się w Rejencji. Sama sprawa budowy kościoła, jurem kilkakrotnie przewijata się na porządku Dłozom Krasieckim i coraz to inne wpływam projekt. W wyzniku konstatacji, Krasowiczanki w dniu 19 lipca 1894 pisał o opóźnieniu doświadczenia w Krasiecku i poleca natychmiastowe zwiększenie parafii 40 000 marek.

i plebanii.

na cele budowy kościoła. Swoją drogą ksiądz angielski w swoim
 raporcie, że samemu należy wybudować kościół, a potem dopiero
 plebanii. Nowy plan budowy należy opracować w porozumieniu z
 Fabronem. S. Angielski proponuje koszty budowy kościoła w granicach
 około 45 000 marek, zaś plebanii 15 000 marek. Ksiądz protosus Htoda
 w swoim piśmie swoim do Komitetu pisał, że najpierw spalono kościół
 wskazywało resolut Rejonu, jak również pisał, że Fabron, Dzierżewski
 jak i były benedyktyni namawiali budowę. Fabron uważa za najlepszą, Ht
 dalszym piśmie do Komitetu w grudniu ksiądz protosus Htoda nad-
 mienia, że dzięki temu ksiądz Samborger nie zrozumiał na przykładzie w swoim
 piśmie 12 października 1893 niejednemu proponowanemu plan budowy kościoła.
 Jednocześnie informuje o uchwale Sejmiku Powiatowego z dnia 7 lipca 1894
 i to: 1) Kościół przewiduje się na 1850 osób, 2) racjonalnie przystąpi w sprawie
 Stowarzyszenia uchwalono, jak również uchwalono opracowanie nowej
 dokumentacji. Dnia 6 grudnia 1894 zaistniał nowy trudniejszy. Ksiądz Htoda
 kładł postawić ogólnie celem ogólnego placu kościelnego, przeciwko
 zaplanowanemu burmistrzowi miasta Utrabinski, mający w planie plac przy
 kościele zamieszkać na parsi miastki. Zali się również ksiądz Htoda w
 piśmie do Komitetu na brak współpracy z obecnym Duszonym, prosi
 o spowodowanie rozwiązania tego. Swoimi również że kościół ma być
 budowany w ogólnym państwie, bieżącym stary plac należałoby przesunąć. Jeżeli
 jedynak burmistrz miasta na swoim, nie biału można skutkiem wy-
 budować kościoła. Burmistrz w swoim piśmie z dnia 6 listopada 1894
 wskazuje, że projekt wybudowania bez powodzenia, zaś ksiądz Htoda 12-go
 listopada 1894 że projekt wybudowania z uwagi na konieczności zaoko-
 wania parafii. Ht odnosić do członków Duszony ksiądz Htoda pod-
 nosi, że opierał b. Cellera, pozostałe członkowie są namawiać niemieckiej,
 a mianowicie Jakub Arnold z Arnolowa, dierżawca protosus Miesmann
 z Miasteczka, Fryderyk Keller z Arnolowa, oraz Josef Handelt z
 Miasteczka. Ht odnosić do Arnolda podnosi parafii, że jest zainteresowany
 na protosus z tego powodu, że parafii go kłótni o swój
 dokumentacji na budowę nowej plebanii, Arnoldowi również że jako
 przewodniczący Duszony braci uciekał w nadzorcach przy budowie Kaplicy,
 po spaleniu kościoła i że nie zapłacił składki na ogólnym nowym
 i montażu. Zdaniami ksiądz Htoda nigdy nie głośno na Arnolowa,
 którego izaniem było, był protosus w Miasteczku zant jego swawier
 ksiądz Lange ze Zbignya. Odnosić b. Cellera pisał, że ten
 ma pretensje do protosus z powodu utraty zapłaty z dawno kościelną
 za wykonanie ogólnego swój posiadłości od dawno protosus, aczkolwiek
 ogólnemu należy do Cellera do do Josefa Handeltkiego zauważa,

ze temu jest starym rzedantem kraj koscielny i jai dauno wicary,
 opinie Komiteta nie powinno by rzedantem (pala 24th z
 roku 1887.) Donaldo Handeple, gramine pnia row z pricacowia
 koscilna, bezprawnie podazy sobie kdaety pnia slony row, i bezprawnie
 uzycia ziemi na gruncie koscielnym. Dzieda uspolni z burmistrzem
 miaste na stredy szpitala. Niemanna charakteruje jako hamowocyste,
 jego niewolna zona byle protestantka. Wzgniesiony od 12 lat dierianwi
 protestow na bardzo kryptnych warunkach. W dobry wina powielit
 na Kopanie trefu Niemannowi na Daci protosorowkiej, i uololat mu
 do uzgladu swoje niewolny. Niemann samowolnie umiescil swoje
 komornika w budynku szpitalnym, od Niemannitke pobiera czynz,
 nie ufajacy koscilny do kraj szpitalny, zai komenty w szpitalu
 pfaci sie z kraj szpitalny. Temui komornikowci polecil, by siepiera
 robil furtki w ogrodzeniu przy placu koscielnym, zai dwie furtki
 w procesie sortafy uprzasione i nucione do polnitkiej rozu. Niemann
 uolamaria rownui uzglania naleinego deputatu dla wdowy po
 zmarlym organizmici. W koncu nadmienia, ze Niemann nie pfaci
 regularnie naleinej chionawy i ze naleiy zerwai z nim umowu, co
 tez w koncu nastapilo. Sprawa oparta sie o sad, ktory jedynak sprawy
 uolnucil, molzujacy, ze sprawy winien wniesi Dzor koscielny, jedynak
 5 cciu radnikow Dzoroi podpisało propozycje dla Niemanna, a jedynki
 jeden radnik Abi Kotajowski nie podpisał.

W dniu 1 sierpnia 1895 ksiadz Hloda slonowi du Rzymy,
 ze na posiedzeniu Dzoroi koscielnego w dniu 7 lipca 1894 uchwalom
 budowu koscioła na starym miejscu i prosil o zakwaterowanie. Na
 zebraniu Dzoroi koscielnego w dniu 15 wrzesnia 1894 uchwalom prosil
 o udruczenie polnitnej parafii na budowu koscioła, a kiedy dnim
 9 kwietnia 1895 Dzoroi koscielny mial podjaci funkcyjna uchwalu
 o zaakcyzysiciei danej parafii, radnikowoi Dzoroi opizicili posiedzeniu
 W rowim sprawozdaniu ksiadz Hloda podnosi, ze chciady opizicili parafii
 Hiastecito, lecz obecna chwila nie jest skonowna i podatna dla moze.
 funkcyjnow, ktora doprowadzila do tego, ze jedna osiwi oher, a druga
 cisie nie oher Koscioła i Kaplana w parafii. Niemann orkalicemio
 olnymot uzpolnicamui dierianwy protestow od Dzoroi koscielnego,
 jedynak radni nie du Komiteta, uprwarz rozu ramoty przy adoniam
 protosore ksiadza Hlody, jedynak olnymot uzpolnicamui, ze racya jest
 pro stronie ksiadza Hlody. W dniu 27 lutego 1895 miesiowoy bur-
 mistrza nadzijsi me ksiadza Hlody Nam ponzarowu za niesum-
 berprawne uzglu dowaniamu ptolu na gruncie protosorowkensk. Jedno-
 cesnie uolamam du usuniecie ptolu, gniez dakose Kawa, dla
 radnikowoi Dzoroi koscielnego. By dziejijo burmistrze byle prawna 2 1 1

Dotychczasowi twórcy burmistrz chyba byłoby jaskrawym nad-
 użyciem władzy, a chyba wyjechał si weterinariane - dotakha. Nie
 znamy bowiem jest przepis, by na uniesieniu ogrodnictwa w obrotu
 swej wdomosci wymagane było uzyskanie akceptacji. Wymagani
 natomiast było o ile chodzi o ogrodnictwa na gruncy z pługiem.
 W dniu 3 marca 1895 w związku z pogrzebem niyakię
 Gorkowskiej ze wsi Grabowna zaistniał wąż, gdzie to mąż zmarły
 i żona handlarze mieli przewozić awanturę. Wraz z żoną
 o wzięciu powiadomili telegraficznie No. archidiecezji i Białoboków,
 zaś w dniu 12 marca 1895 przysłał obszernie pisemne sprawozda-
 nie o przebiegu danego wzięcia i przewidzianego sprawozdania wynika
 że żona została zorganizowana wspólnie przez radnika Dozoru
 Miejskiego ^{Jan} Handlarza, asystentów protosera Niemann
 jak i burmistrza miasta Miobimka. Według tegoż podaje dalej
 że w dniu 28 lutego 1895 przybył do miejsc mąż zmarły Gorkowski
 zamawiający pogrzeb. Zapłacił należne opłaty w wysokości 4.50 marek i
 został poinformowany, że pogrzeb odbędzie się od Kaplicy na cmentarzu.
 Na to Gorkowski odpowiedział, że nie od Kaplicy, ale z miejsca od
 schodów na dole furthla przez sacc protoserowski, Burmistrz
 nadmieniał, że na tej drodze górze stał prób i brama, pogrzeb nie
 może się odbyć. Za godzinę otrzymał list od burmistrza, że do dnia
 10 marca 1895 bramy należy rozebrać. Wtedy z pomocą na niedzielny
 podwór bramy użycio z zawieszono, zaś bramy rzucono do rowu.
 Kiedy w niedzielę rano przyszedł do Miobimka, Josef
 Handlarze (brat rękawca Jana) oprowadzał Gorkowskiego po ogrodzie
 miejsc Gorkowskiej by potapił tam, jak on ma kłosa (władca Nowak).
 Do sumy mroga która ubrał się w paramenty, uchodząca z Kaplicy
 spotkał Gorkowskiego i kilka chłopów, domagając się, by Handlarze
 zwrócił mu od Kaplicy, a od schodów przez ogród protosera. Kiedy
 która nie odpowiadała, wrócił do Kaplicy, zwrócił namy Kościelną i
 udał się na doł, gdzie przeszedł tłum ludzi, Gorkowski odwrócił
 się po niemiecku, by protoser nie chce eksportować jego żony, na co
 która która odpowiedział że jest walter eksportowanie pogrzebu to
 drogo, gdyż to jest plac budowlany. O ile kto potapi wbrew temu,
 to wniosł skargę do sądu, pocym protoser udał się do biura
 parafialnego majdującego się w organizatorce. Brygada ze nim
 Gorkowski, przyprawiając że oświecił protosera przez drugich, bowiem
 jest w odwach Belli i rękawca Jan Handlarze namówili
 go, by nie przeszedł eksportować żony od Kaplicy. Fami uczestnicy
 poszli po poradę do burmistrza Miobimka, bracia z postanowie-
 niem, że samemu ciato, a protoser braci musiał zwrócić opłaty.
 Gorkowski tłumaczył się jeszcze, że furthla w ogrodnictwie jest za wąska,
 protoser odpowiedział, że furthla jest smierona i długi rękawca,
 oraz że jest poprowadzić przenosimo ludy bramy. Kie mroga, w razie
 potnie braci uniesie jeden stóp. Wziął ze sobą kilku ludzi z
 wzięcia z rękawcem do rękawca uniesie stupa. Kiedy napomni

urzuwaniu s'upa, k'oum ludzi na osle z k'ouandelstkim m'ucit si
 ku furce, nie pozwalaja na unowiczu s'upa, zw'az na k'ouydu kt'ouy
 k'ouydu, jakby mieli zamiar go zmalobkowai. Brotores usunaj si
 na stoy emontor, po obwidli p'ozwai byto spiew po niemieccku i k'oudukt
 bez k'ouydu p'ozwai droga z'abozana na emontor, z'ajeci zmalosto
 swoj epilog w s'adu, kt'ouy nie dopalaj si winy w'abozanzol, w j'oucu
 p'ozg's'ito p'ozwai pomiedzy k'ouydu i k'ouydu parafion. G'ouduktu H'ou-
 maczaj si, si byt s'uzoraj chodzenie p'ou og'oua p'oudurow'ouki z' unajaj
 na schody, uraz tym si furca byto za w'oska. Z'alamim k'ouydu
 kt'ouy, k'oum'ouktu H'ouduktu k'ouydu z' z'ajeci, by utow'oua d'ouy dla
 dost'ouania z'amiary og'oudu p'oudurow'ouki na partu m'iejski. K'ou
 j'ouma tei byta rola c'ouduktu D'oudu k'ouydu C'oudu (bratanki
 z'amar'ouki k'ouydu p'oudurow'ouki C'oudu) kt'ouy z'amiary na grunciu
 k'ouydu, w dniu 10 C'oudu 1894 p'ouduktu d'ouy k'ouydu k'ouydu
 k'ouydu k'ouydu z'amiary si og'oua p'oudurow'ouki w'oudu si abaj
 partiu m'iejski. C'oudu abaj k'ouydu na p'oule d'ouy d'ouy do
 d'ouy k'ouydu w dniu 4 marcu 1895 (p'ouduktu w s'ouduktu
 z' opisany z'ajeci) Dalej d'ouduktu z'amiary m'ouduktu
 ob'ou p'ouduktu pod k'ouydu, ac'ouduktu gruntu tem nie byt na niego
 z'ajeci. W'ouduktu z'ajeci j'oucu jeden z'abozaj, k'ouydu k'ouydu
 w dniu 18 k'ouydu 1895 z'amar'ouki z'amiary byta w C'ouduktu.
 W'ouduktu C'oudu k'ouyduktu k'ouydu k'ouydu m'ouduktu op'ouduktu z' r'oudu
 p'ouduktu, zw'az k'ouydu kt'ouydu z'amiary si byt op'ouduktu. W'ouduktu 24
 lipcu 1895 C'oudu z'ajeci k'ouyduktu z'amiary k'ouydu k'ouydu
 k'ouyduktu, na d'ouduktu si nie ob'ouduktu si u'ouduktu op'ouduktu
 u'ouduktu u'ouduktu op'ouduktu k'ouyduktu. D'ouduktu o r'ouduktu z'amiary
 u'ouduktu op'ouduktu z'amiary k'ouyduktu, zw'az op'ouduktu na nie k'ouyduktu
 z'abozaj z'amiaryktu k'ouyduktu k'ouyduktu. Jak s'p'ouduktu u'ouduktu z'amiary
 u'ouduktu u'ouduktu op'ouduktu z'amiary, abaj nie u'ouduktu.

K'ouduktu kt'ouydu w d'ouduktu k'ouyduktu p'ouduktu k'ouyduktu
 u'ouduktu p'ouduktu k'ouyduktu k'ouyduktu k'ouyduktu k'ouyduktu k'ouyduktu
 p'ouduktu k'ouyduktu do k'ouyduktu k'ouyduktu, op'ouduktu do p'ouduktu.

K'ouduktu p'ouduktu z'amiary 20 k'ouyduktu 1895 d'ouduktu, si
 u'ouduktu do R'ouduktu z'amiary k'ouyduktu k'ouyduktu i R'ouduktu, u'ouduktu-
 f'ou k'ouyduktu k'ouyduktu k'ouyduktu z'amiaryktu k'ouyduktu k'ouyduktu
 k'ouyduktu. W'ouduktu p'ouduktu k'ouyduktu k'ouyduktu k'ouyduktu k'ouyduktu
 kt'ouyduktu do 1861 byt k'ouyduktu k'ouyduktu k'ouyduktu do z'amiaryktu
 u'ouduktu k'ouyduktu k'ouyduktu. K'ouduktuktu u'ouduktu z'amiary, si p'ouduktu
 u'ouduktu i u'ouduktuktu kt'ouyduktu byt niejedno z'abozaj z'amiaryktu.

R'ouduktu p'ouduktu z'amiary 17 lipcu 1895 d'ouduktu, z'amiary
 p'ouduktu k'ouyduktu k'ouyduktu w z'abozajach k'ouyduktu k'ouyduktu p'ouduktu
 u'ouduktu d'ouduktu R'ouduktu.

W'ouduktu k'ouyduktu k'ouyduktu (S'ouduktu)

K'ouduktu k'ouyduktu, d'ouduktu p'ouduktu do k'ouyduktu k'ouyduktu
 k'ouyduktu, u'ouduktu do k'ouyduktu. Jak'ouktu u'ouduktu d'ouduktu p'ouduktu do
 k'ouyduktu k'ouyduktu k'ouyduktu.

1895.

W niedzielę, dnia 1 sierpnia 1895 zmarł król proroce Stanisław Włodek, w imię objawioło utrnia. Zostawiona została siostra, siostra, amputacja i kielich proroce edum wiadania do Jerzego, gani w tymże analizie wskazano, że zabawa nastąpiła strychniny, której zawartość stwierdzono w empukie od wina. Stwierdzono również rozpuszczenie strychniny na ośmiu. Młodzi Siostry młodszy doznał opóźnienia - następstwa spadku po zmarłym, zaś papież w Warszawie przekazał do Sądu Świątecznego w Wągrowku. W dniu 4 sierpnia 1895 temu Młodzi Siostry, ulegał zawiadomieniu na podłożeniu ciałek. Zresztą nakazali król Samborowski donieść o tym wypadku Komisji w Gnieźnie. Zapropinował zastępców króla proroceowi Sklarowi w Kraszewie. Kiedy ten nie ugrabił zgody na przyjęcie zastępców, w dniu 6 sierpnia 1895 zastępców przyjął król proroce Hbas z Wągrowka. W dniu 4 sierpnia 1895 przyjął do wiadomości prokurator Sądu Wągrowkiego (Landgericht) w Dile, edum przeprowadzenia śledztwa. Zniegąd informacji w penesioniu edum zgodziny proroce narodził się Kraszewski. W rozmowie z królem edum królem Samborowskim dowiadywał się, czy może król Włodek w razie prowadzonych rozmów nie ugrabił się, że chce go powrócić życia. Król edum miał nadzieję, że strunka pomyśleli zmarłym proroce, a bezorem Jakielny nie były najlepsze, jednak król Włodek wobec niego nie ugrabił się, jako by obawiał się zgradowienia - przynajmniej nie formuła takiego ugradowienia się zmarłego. Sam proroce tego tragicznego wypadku opowiadała mi wieloletnia moja matka - Katarzyna, która wówczas liczyła 19 lat. W ciężej przed tragicznym niedziela śmierci króla Włodek, temu proroce jej matki w Kraszewie, wosi przynajmniej do parafii Wągrowka, Katarzyna w związku ze śmiercią matki, ułota się w niedzielę wraz z jej bratem Stanisławem na naktierstwo do Wągrowka. Zupnie nie orientowali się co do grodnym, uważając, że jest już późno, bowiem w drodze do Kraszewa nie zauważyli żadnych ludzi. Brat jej Stanisław ugrabił się, że pewnie jej nie dotarło się na chor w Wągrowku. Kiedy znaleźli się wprost wągrowka Katarzyna, zauważyła, że a Wągrowku rozpadł z Wągrowku przycięcia wprost wprost, ubranego w długi płaszcz (podobnie dostrzegł wprost płaszcz) przyjechał na lewo na Wągrowku w doł w łask swena „Grund“ (doł) Katarzyna brat jej Stanisław ugrabił zdaniem, że Wągrowku jest już przycięcia, bowiem ludzie ugradowali z Wągrowku, to też na chor się jej nie dotarło. Kiedy doszli do Wągrowku, której dniu nie były zabliwani, bardzo się zdziwili, że w Wągrowku nikogo nie było. Brat jej ponownie na chor, a sama proroce w Wągrowku. Dopiero po długi, bardzo długi czasie odlewały się dwoje, obdługiwane przez wdowę po organizmie Kraszewskim. Jak długo ugradowali z bratem nie mogła określić. Następnie ugrabiła

Kaplica w Hłocim z siedzibą
struktury p. Kriska proboszcza
Hłocimaw Hłocim.

1895 Młoty dysparten, budowa nowego kościoła
- 1898

W dniu 20 września 1895 Henstjoten powołał administratorem parafii Kriska w Karlew Szukada z Kogelna. Młoty ten Kaplan, urodzony w roku 1871 z zgonem z zaleceniem Henstjotena energicznie zajął się sprawą unieczystnienia budowy kościoła. Na posiedzeniu Dzeron i omni 24-go października 1895 Kriska Szukada informuje, że Dabron (Berlinsckle) obiecuje przy swoim, by kościół był budowany w tych wymiarach, co poprzedni kościół, tak że sprawa podjęcia pożyczki pieniężnej odroczone została.

W dniu 16 listopada 1895 Kriska Szukada sprawę przedstawia do Henstjotena, podnosząc, że parafia liczy 2489 dusz i że nowy kościół należy budować by pomieścić 1365 osób. Henstjoten radzi sprawę oddać do Rejnacji, zaś dalsze nakłady ma przyjąć na termin pojednawczy. Sprawa budowy kościoła zamieszkała się wotum Kriska angielskiej Stalowejki, przestał dwa opracowane projekty przez architekta Waleysa z Germania. Jeden projekt ucywiony na 50000 marek, drugi zaś na 65000 marek. Dzeron na posiedzeniu w dniu 7 maja 1896 akceptowała projekt na 50000 marek, natomiast Rejnacja na posiedzeniu w dniu 2 maja 1896 wypowiedziała się za projektem w wysokości 65000 marek. Iżtem obniżeniu kosztów budowy, projektował zaproponował skłonić Kościół do dnośwe, jask nowemu filary z dnośwa. Dabron, po użyciu regulacji dnia 22 sierpnia 1896 po wprowadzeniu pewnych poprawek co do posiadania zgodził się na kosztorys, jednak już 18 listopada 1896 powiedział, że odrzuci projekt i tymczasem wzięli staroży kościoła. Obstawiono przyszło projekt budowy kościoła na sumy 45000 marek. Jedynym zlecenno budowniczym Stabrowskiemu w dniu 17 sierpnia 1898 ucywioną prace marankie na 39500 - marek. Ucywionam dachem zlecenno specjalistom cieśli Wiltlowkiemu z Sity. Termin ucywionam ustalono na dzień 15 września 1898 i przedłożono na 15 października 1898

f młoty budowy...

Plan na budowę w stanie surowym zakamiono paraf zimą. Długość obrotu wykonano według projektu architekta Kobylińskiego z Poznania, a wykonano obrotu na koszt Nowakowskiego za 2400 marek. Nowy właściciel ufundował Strakozę Kichobad. Również dnia 27 września 1898 ksiądz archybiskup Stabławski w Poznaniu polecił księdzu diekanowi Sambergerowi w Naki, by ten do planu poświęcenia kościoła. Sprawie ten postanowił zostać w dniu 16 listopada 1898. Z projektu obrotu poświęcenia kościoła sporządził dokument w języku łacińskim. W akcie poświęcenia uczestniczyli księża: Samberger-diekan, Quickmajer, Florowicz, Szymon, Greiner, Gygiewicz, Lemier, Strzykowski, Stranicki, Flak i Sankuba. Dnia rozpoczęciem budowy rozebrano świątynię. (Arch. Płocki. Min. 1898)

1898

Wybudowanie nowej szkoły katolickiej

Wybudowany w roku 1850 budynek szkolny został w dniu 21 maja 1889 polejony zamknięty. Dany budynek stał waleczni 48 lat, pod czas gdy inne budynki wybudowane w tym samym roku jeszcze dzisiaj istnieją, aczkolwiek liczą już ponad 100 lat. Na cele szkolne Rada szkolna katolicka wynajęła 10000 parafy u panią Jürgensa w rynku (obecny budynek administracyjny, firmowej Spółdzielni Jednostki) wybudowano w tym samym miejscu nowy, piętrowy budynek szkolny, o 2 obrotach i balkonach lekcyjnych na parterze, oraz dwóch mieszkaniami na 1 piętrze. Wybudowano również surowy budynek gospodarczy. (Arch. Ann. Tomsk.)

1899

Wybór nowego burmistrza

Dotychczasowy burmistrz Mtschuk zrezygnował ze swego obywatelstwa, przechodząc na tytuł p. s. s. stamowiska Rada Miejska postanowiła wybrać burmistrza w osobie Gieslera na okres 12 lat.

Zadaniem urzędującego burmistrza Mtschuka było zorganizowanie Miejskiej Szkoły wyczerpania w Kichobadzie. (Arch. Magistrat)

1900

Opis ludności

Opis wykazał 1058 mieszkańców. Głównie przeliczenia mieszkańców na podstawie urzędniczych, jak i przeliczenia według narodowości. W porównaniu ze spisem z roku 1887 zanotowano wzrost o 105 osób, co nastąpiło głównie na skutek wstąpienia do miasta Heleny Miotkiewicz. (Arch. Ann. Tomsk.)

Wybudowanie domu dla lekona przy obecnej ul. Fabrycznej

Na zaproszenie lekarza starosty miejscowości, Rada Miejska wybudowała przy obecnej ulicy Fabrycznej piętrowy dom mieszkalny.

Lekona na parterze zajmował 3 pokoje, a mansardami przekształcił gabineł lekarski, na 1 pokój nie aptekę, prowadzoną, zaś na 1 piętrze lekona zajmował mieszkanie z pokojem, kuchnią i łazienką dla służby.

Ponadto na parterze mieszkanie z pokojem i kuchnią zajmował dalsze mieszkanie, które była wstąpienie miasta. Koszt budowy wyniósł 20 000 marek. (Arch. Miejska)

1900

Przedowa hotelu

Właściciel regularni goście wybudował przy obecnej ul. Fliszczyńskiego hotel, podający z restauracją. Od szeregu lat obiektem tym używany jest jako klub przedstawowa.

1901.

Zmiana probiera

Toljokowski administrator parafii Kościoła Świątobliwego przeszedł do Jekatery. Ma jego miejsce przybył Kozłowski. Za jego rządów nastąpiło w otoczeniu należącym do budowy kościoła. Wzrostł na budowę kościoła przedstawiają się jak następuje:

1) Szabrowski - za prace murarskie - Lynczarski	88.626.92 mk
2) Wittkowski - za prace ciesielskie	4.079.65 mk
3) Doraczewski - prace stolarskie	1.137.80 mk
4) Sommerfeld - prace Kowalski	175.52 mk
5) Cęptowski - prace malarzowskie	1462.12 mk
6) Kowicki - prace malarzowskie	500.00 mk
7) Kowicki - prace malarzowskie	259.82 mk
	<u>Razem 46.951,83 mk.</u>

Za rządów Kościoła Świątobliwego sprawiono pewne nowe dawno Karłom 833 marek, oraz sprawiono zegar wiekowy z f-my Brockmann za cenę 833 mk. Dział Kościoła z uwagi na publiczny charakter zegara wiekowego, prosił o bieżący ostateczny na ten cel. Magistrat w sprawie u uchwały Rady Miejskiej zadecydował się do marek. (Aktua paraf i akta magistratu)

1904

Ważny porów budynków gospodarskich

Na skutek pożaru który wybuchł w zabudowaniach gospodarskich przy rynku, spaliły się zabudowania gospodarskie w rynku u obywateli Hise, Flohn, Jumentung, oraz przy ul. Radawickiej u ob. Fenzlerow oraz kościoła ewangelickiej. Zabudowania mieszkalne ucalały. W miejscu spalonych, wybudowano odpowiednie mierzony budynki gospodarskie.

1904

05

Przedowa wodociągów miejskich

Magistrat, w porozumieniu z właścicielem majątku Parichow wybudował wodociąg grawitacyjny, który miał dostarczyć wodę dla mieszkańców miasta, jak i dla majątku w Parichowie. Strumień abiornika na wodę, wybudowano na granicy osiedlenia w lesie pasterskim. Woda wypływająca ze źródła została oceniona jako bardzo dobra. Wzrostł również z zasobnym głównego rurociągu od abiornika aż do miasta poprzez dziesiątą wykopnię z wodociągami Parichowa w stosunku 1 : 2 - czyli dwudzieli 1 części wsi miasta i części. Dostatek odciągnięcia głównego rurociągu poprzez Kozłowa stroma w swoim zakresie. Budownictwo do prowadzonych prac wdał się właściciel. Wtedy zgodnie z zażyciem rzeź publicznemu potrzebno po pewnym czasie abiornika nowego przekształcić smor łęczyny z Miejskiej Kasy Oszczędności u Wnasteków. (Aktua magistratu)

1905 Zmiana na stanowisku burmistrza

Zastępcą burmistrza Günter został rezygnacji. Wymieniony odszedł na krótki pobyt na placówkę. Radę miejską wybrała burmistrzem Othlara Korta z Hermsdorf. Wymieniony pełnił tam funkcję rządu smyckiego. (Alta Magistrata)

Zadaniem Ochotnicy Strajk Szarych

W niedzielę burmistrza Korta w dniu 4 kwietnia 1905 Ochotnica Strajk Szarych. Na estradzie zapisało się 24 strajkowi, przeważnie rolnicy i niemieckiej narodowości. Wskazał Związek powołany 7-miu członków. Świadomym był burmistrz Korta, zaś ogólnym (odpowiedzialnym) był burmistrz Korta, zaś ogólnym (odpowiedzialnym) Kuper Teodor Pöschel. Dzięki wieloletniemu staraniem burmistrza, jak i powołanych do tego z Urzędem Ogólnym, Strajk w stosunkowo bardzo krótkim czasie został umundurowany i ujednolicony. (Alta Magistrata)

Wybudowanie organistówki

Parafia Rzymsko-Katolicka wybudowała dom mieszkalny na celek organisty, jak i pastorał dla podopiecznych szpitala katolickiego. Organista otrzymał mieszkanie i podłogę i kuchnię, zaś 2 podłogi przeznaczono dla utrojów parafii. Koszt budowy wynosił 4500 marek. (Kom. paraf.)

1906

Zmiana proboszcza

Z dniem 30 stycznia 1906 ksiądz Hammer został odwołany do Lützenau. Na jego miejsce przybył ksiądz proboszcz Filip Hoffmann, wyznaczony przez diecezję w dniu 15 września 1906. Patron Kościoła Göttingen, pomimo zaproszenia w Niemczech nie uczestniczył. (Kom. paraf.)

Sprawy organów dla Kościoła

Dla Kościoła Katolickiego zakupiono nowe organy za 5000 marek. Zastąpiono również nową amboną, dostosowaną do ogólnego użytku wnętrza Kościoła. (Kom. paraf.)

1908

Opuślenie miasta przez Leßane

Leßan de Hauhs z powodu braku warunków materialnych opuścił miasteczko. Pomimo starani ze strony Magistratu, żaden Leßan nie zdecydował się na osiedlenie w Miasteczku, tym więcej że nie mieścił się do apteki. (Alta Magistr.)

Wnieśliśmy Magistratu do gminy przy ul. Zdrojowej

Wobec opóźnienia budżetu zajmowanego przedmiotem przez Leßane, Rada Miejska zdecydowała przeniesienie biura Magistratu do tej części budynku. Na ten cel zajęto 3 pokoje na parterze, zaś 1 pokój przeznaczony burmistrzowi jako mieszkanie stażowe. Opróżniony budynek w tym celu przeznaczony jako mieszkanie stażowe dla policjanta miejskiego. (Alta Magistr.)

1909 Zakazanie chodnika przy ulicy Hirsinskiej.

Magistrat, po uzyskaniu zgody z Sovietowskiego Zarządca Drog w Włocławku, zakazał chodnik po prawej stronie ulicy Hirsinskiej, przesuwając od rynek, aż do przejazdu kolejowego. Krauiniki wykonano z ciemnego kamienia polnego, natomiast nawierzchnia chodnika była żwirowana.

Wzbudowanie fabryki wapna naurozowie.

W Miasteczku Słubcy wybudowano zakład wydobyci. Eksploatowano występujące na Działach Soczewskich bogate złoża wapna, wydobywając je wspólnym zespołem maszyn (Napano jest kotł.) i po uzyskaniu na wolnym powierzchni wagoniarze - uzwożkami kolejki potną o trakeji konnej dowożą do danej fabryki, gdzie wapno mielono. Wapno stosowano jako wapno naurozowe. Fabryka w sezonie zatrudniała około 30 robotników. W okolicy nieco późniejszym otok fabryki wybudowany pomost wodociąkowy o konstrukcji stalowej, i za pomocą silnika o napędzie elektrycznym wapno naurozowe badowano na wagony kolejowe, postawiane na specjalnie w tym celu wybudowanej bramie kolejowej.

Zakazanie polskiego sklepu tekstylnego.

Opinie mój Repomien, z zawiadomienia ministra Krawiectwa za namową i pomocą pomocy finansowej księdza protoskasa Hoffmanna utworzył w rynku sklep tekstylny i odzież męskiej. Była to wówczas jedyna placówka placówka tej branży w Miasteczku - istniejące bowiem 3 sklepy tej branży znajdowały się w miastach sąsiednich. Pomimo silnej konkurencji, dzięki poparciu ze strony Solskiego zamieszkałym w Miasteczku i otulicy, placówka utrzymała się do czasu upadku i drugiej Światowej, przyczynając swoją działalnością na skutek powstania głodu na wojnie.

Nabycie gruntu pod budowę i majątku w Pruszkowie

Magistrat nabył drugą kwaterę od właściciela majątku w Pruszkowie gruntu wnie poświęcił prawej stronie obecnej ulicy Hirsinskiej i lewej stronie ulicy Sowiakowskiej aż pod tor kolejowy, przeznaczając grunta te jako plac pod zabudowę. W tym samym czasie właściciel tego majątku zgodził się poświęcić swoje placow budowlanych po lewej stronie ulicy Hirsinskiej, indywidualnym nabywcom.

1910 Budowa sali na Górze Łobowej

Niemiecki Fraktion Hirsins (Schützengilde) wybudowała na Górze Łobowej bawon obierną salę, odpowiednio duża scena, dwa podłogi ziemne i kuchnie. Budynek był czysty, mający na uwadze umocnienie niemieckiej i szerokiej kultury niemieckiej, na cele budowy sali przyniesiono dotacji w sumie 4000 złotych. Skłony wykonano z cegły, zaś dach o konstrukcji stalowej - sam dach z desek, pokrycie papa smołowa.

1911.

Spalenié stodoły należącej do protokółu.

W dniu 12 sierpnia 1911 spaliła się stodoła przy obecnej ulicy Szubrowskiej, stanowiąca własność Instytutu parafii rymańsko-katolickiej w Mińsku. Wybudowana była słobni wiejskimy gruntuem, który w dawnej stodole leżował swoje strony 202. Ścian przynależał do powiatu na skutek zabawy zapłatami przez 8-tno letniój obywatela. (dokł. arch. Par. St.)

Wybudowanie nowego protokółu.

Parafia rymańsko-katolicka wybudowała nową plebanję kosztom 11.400 marek, oraz obszerny budynek muzeum-gospodarki kosztom 480 marek. Parafia postąpiła 1/3 zaś świątyni 2/3 kosztów budowy. Tej dawnej plebanji sześkalizowano po lewej stronie drogi wiodącej do świątyni parafialnej w mniej więcej w miejscu, gdzie znajdowała się plebanja przed spalaniem w roku 1849. (kniha parafji.)

1912.

Wybór nowego burmistrza.

Dzielnicy burmistrz Ostwar Karz powołany został jako burmistrz do większej miast. Za jego rządów zorganizowano Ochotniczą Straż Światła, założono budowę wodociągu miejskiej, utworzono ulicy Ractawickie, oraz założono gniazda pod planowaną rebudowę miasta. Rada Miejska postanowiła wybrać nowego burmistrza w osobie miejscowej Polaka, który nie miał wykształcenia prawniczego.

Uruchomienie potokowej piekarni.

Jan Dąbko, piekarz - Łotwa - wykupił nieruchomości z rąk nielegalnej handlarza (poprzedni nazwisko Froszowski) i idąc tam kaźni przebudował na nowoczesną piekarnię parową. Założył również sklep z artykułami spożywczymi. Dąbko, jako dobry fachowiec, szybko zdobył sobie klientów, klientów z idącymi na miasto z tuzem piekarniami niemieckimi. Świeżo, dotrzymując porządku codziennie do otwierania wózek, Jan Ractawo, Braumyl, Równopol, Dęszewice.

Zapoczątkowanie budowy chodników

Rada Miejska uchwaliła statut miejskiej w przedmiocie budowy chodników w mieście. Zgodnie ze statutem, koszty budowy chodników o nawierzchni trawnej postępiły być miasto, zaś ramifikowawym wdrażać się porządku. Jednocześnie zapoczątkowano budowę chodnika o nawierzchni betonowej przy obecnej ulicy Szubrowskiej po prawej stronie tej ulicy od rynku aż do mostu przebiegającej przez ulicy strąży.

Ścian przy ulicy Monopnickiej.

Spalił się chlew stonowany własności robotnika Lelaemę. Ścian powstał na skutek składowania gorącego popiołu w chlewie. Ścian uchwycił w nosy koczowniczą akcja ratunkowa ze strony Ochotniczej Straży Światła, uratowała dom mieszkalny i zabudowanie sąsiedztwa Romana Łaskieju. W miejscu spalonym, od wybudowano nowy - masywny chlew.

1912

Plan gruntów wód ziemskich.

Attem notarialnym z dnia 29 lipca 1912 Notariat zakupił od spadkobierców Ziedermanna grunta, położone w pobliżu zbiornika wody Ursachin w wodociągowej przy lesie bratowickim. Planem danego gruntu, dostawo z uwagi na znajdujące się na danym gruncie leżące źródła wody.

Wybudowa miasta przy ulicy Jeruzalimskiej oraz ulicy Demelowskiej.

Na gruntach należących do państwa i majątku państwowego, na parcelach ochotapienych przez miasto na cele budowlane, jak i na obszarach przysiadłych zaplanował urząd ziemski wód budowlany. W okresie lat 1909-1912 wybudowano młyn parowy, mleczarnię, fabrykę przetworzenia ziemniaków, zakłady wyrobów cementowych, dwie stolarnie, kuchenie, piekarnie, warsztaty kowali i inne oraz wiele przydatnych. Dalej wybudowano nowy gmach dla urzędu państwowego, obiekty handlowe w którym sformalizowano drogerie i sklep artykułów gospodarskich domowych, oraz sklep zegarmistrzowski. Wybudowano jeden budynek mieszkalny 2 piętrowy, 7 budynków piętrowych, oraz 6 budynków mieszkalnego parterowego przy fabryce przetworzenia ziemniaków wybudowano luksusowe wille dla kierowniczych fabryki.

1913

Wybudowanie parafii

W dniu 1913 odbyła się wybudowanie parafii przez księdza biskupa Wilhelmka Klosska a gminna. W parafii odbyła się również misja. Zmiana na skomunikację burmistrz.

Wybrany w roku 1913 burmistrz Götum, został zwolniony na skutek opóźnienia. W miejsce jego wybrano burmistrzem niemieckiego Keellera, który otrzymał w misyjnym czasie lepsze stanowisko, zrezygnował i wyjechał zaledwie kilka miesięcy.

1914

Wybór nowego burmistrza.

W dniu 1914 Rada Miejska doszła do wyboru nowego burmistrza w osobie Gustawa Berganda. Wybrany, z dawna kupiec, zamieszkiwał w Miasteczku od roku 1901 roku, był wyproducentem cegieł, oraz młynem parowym.

Wybudowanie drugiej zbiornika do wody.

W związku z ciągłą rosnącą siecią wodociągowej i podziemia do niej coraz to więcej nowych wybudowanych obiektów, zaistniał brak wody w wodociągu miejskim. Do tego wybudowano drugi zbiornik, sformalizowany na gruncie zastępowym w roku 1912. Zaopatrzenie w wodę znacznie się poprawiło, jednak w okresach letnich nadal występował brak wody w wodociągach miejskich.

Wybuch wojny światowej.

Zaprzestaniem powodów wybuchu tej wojny było zamordowanie austro-węgierskiego następcy tronu Franciszka Ferdynanda 28 czerwca 1914 w Sarajewie.

1914.

Od tego momentu Niemcy spodziewała się, i oczekiwała, w niepodległej ugrupowaniu wojny. Pojście pertraktacji prowadzone przez Niemcy, Austro-Węgry, Rosję, Serbię, Francję, Anglię wyraźnie wskazywały na to, że żadnej nie zostanie ogłoszony zatłoczonej. Niemcy wyraźnie party do wojny, używając nacisk na Austro-Węgry, by wypowiedziano wojnę Serbii, ta zaś cała nasad sobie opierły carstwie Rosji. W dniu 28 lipca 1914 Austro-Węgry ostatecznie wypowiedziały Serbii wojny. W dniu 1 sierpnia 1914. Niemcy postanowili wypowiedzieć wojnę Rosji, a w dniu 3 sierpnia 1914. Francji, wstracając w dniu 4 sierpnia 1914. na teren neutralnej Belgii, co poraziło za sobą przyłączenie do wojny Anglii przeciwko Niemcom. Na kilka dni przed ogłoszeniem powszechnej mobilizacji, niemieckie oddziały wojenne powołały pod broni szereż rezerwistów dla uskupienia stanowiska pułków pierwszego rzutu. Z powodu braku czasu także cozwano stymali i rezerwistów.

(Hetzlauffer, Ffländer i Wostpeler Heli) Samo ogłoszenie powszechnej mobilizacji nastąpiło w dniu 1-go sierpnia 1914 około godziny 17 tej. Kolarz niemiecki Otto Neumann podał to do wiadomości za pomocą „deonta” odwołując wolno i dobitnie treść rozkazu mobilizacyjnego, który w języku niemieckim brzmiał jak następuje: „Seine Majestät, der Kaiser und Könige, haben die Mobilmachung befohlen. Kolarz mobilmachungsta; der ^{erste} August.” (Jego cesarsko-królewskie Mości nakażali mobilizacji. Pierwszy dzień mobilizacji ~~pierwszy sierpnia~~.) Drugiego sierpnia) W pierwszym dniu mobilizacji powołani zostali głównie młodzi rezerwisci, oraz przeliczone rezerwy, które przyjęły między innymi strażacki służby wartowniczej. Następnego dnia odjeżdżali w określonych oddziałach i godzinach przeliczone rezerwisci i karł szwana „Sandwich” mobilizacja trwała około 5-ciu dni.

Stworzenie patroli i wart ochronnych.

Zaraz po ugrupowaniu wojny, władze wojenne przelały do wiadomości, że z Francji ugrupowano szereż samochodów zabezpieczających szlak, i że samochody te są w posiadaniu przez Niemcy, by dotrzeć do Rosji. Władze niemieckie nie zdecydowały zorganizować patroli ochronnych w broni typy wojennego i potoczne amunicji. Patroli te obstarali wojskowi dwuzi, nawet dwuzi drugorzędni, polni (na przykład dwuzi polni z ulicy Rządwickiej do Rządwickiej) dwuzi zakarawożono wozami, brnami, zacięgnięto długi pogonec, obrębiły na przefard samochodów ze szlakem. Jak donosiła wojenna prasa, na skutek nie usłuchania rozkazania do zakarawożenie się, zastanowiony został jeden Landrat niemiecki. Do kilku oddziałów dane patroli ugrupowano. Nie zaledwie od wspomnianych patroli, zorganizowano również warty ochronne, które pilnowały szlaków wozów, (obawiano się zakarawożenie wozów przez nieprzyjaciół) zakarawożenie fabryk, a ponadto w punkcie niemieckim patrolowaliśmy ulicę w mieście. Dla kolejowej przez pierwsze dni wojny zabezpieczają patroli wozów kowe.

1914

Marszałek miastowski niemiecki.

W pierwszym okresie wojny, burmistrz Bergande zwoływał komitety miastokamców miasta. Komitety odgrywały rolę pod gołym niebem - w rytmie. Na marszoch tych burmistrz Bergande uzglądał patriotycznie, pro-ustanki przemówienia, starając się umówić ludności, że wino za ugotowanie wojny leży po stronie uszy, apelował o jedność narodu niemieckiego, powtarzał słowa cesarza Wilhelma II że wojna należała do rytmu, wraz wstąpił na stanowisko działalności państwa, których mamy i na terenie miast miast. W ten sposób kierował w stronę marszałka groda Bolesława, stojąc tam na ulicy, a którym przewodziła pani Jermińska Kujawa.

1915

Wprowadzenie chleba.

Nie spełniły się zapewnienia cesarza Wilhelma II o rytmie zakończeniu wojny. Rząd uwzględnił się, że nie wystarczy chleba. Stąd też wprowadzono z dniem 1 lutego 1915 chleba, przydzielając na osoby dziennie 225 gramów maki, co w praktyce na chleb wypadło ok. 340 gramów chleba. Były pewne dostawki dla siebie i najcięższych pracujących. Już w dniu 3 marca 1915. dniem przydział chleba na 300 gramów dziennie. Był upieknięty chleba otwierany wafel wypieczony ciastek, ziemniaków. Podany obywateli chleba przynosił, uprawiając do dostarczenia przemianą otwartą ulicy stercza.

Zmiana protosera

Z dniem 30 kwietnia 1915 parafia objął ksiądz protosera Felix Niedbał. Wymieniony przyjął z Siles, gdzie był wikariuszem polskim przy kościele parafialnym. Ksiądz Niedbał otrzymał prezydent na protesturę od Sejmiku bydgoskiego już w dniu 12 listopada 1914 roku. Ksiądz Kowalski nie uczestniczył w zwołaniu protosera. Wniosek wprowadzenia księdza protosera Niedbała odbyło się w dniu 19 września 1915 roku przez dwukana mackińskiego księdza Rotowskiego, protosera z faktu.

Budowa magazynu przy pstrakach

Dla zapewnienia należytej przechowania ugotowanych pstraków ziemniaczanych, wybudowano przy fali 3 pstrakach magazyn, magazyn, jednak strona na poręczonych pstrakach był z drewna. Zamiatadowno również między do mielenia pstraków.

1915/

1916

Elektryfikacja miasta

Magistrat przeprowadził elektryfikację miasta. Sprac zwrócił do elektryfikacji miasta dotychczas firma „Siemens-Schuckert-Werke z Berlina. Kierzący sieć napowietrzny niemiecki napiecie Syceni z budową transformatorom przyjeżdżało miasto, zaciągając w tym celu Kierzący Syceni w Kujawskiej Kasie Osiedlenia w Miasteczku. Koszt tej umowy otworzył 20 000 marek.

1916

Świat przy ul. Dobrowskiej

Świat domów mieszkalnych stanowiący własność Jankuba Jankubowa, zajmowany przez 2 biedne rodziny (Kujawy - Sadle) Świat wybuchł w noc, Spalił się prawie cały dotychczas. Świat zauważył straż miast, a mieszkańcy obywateli przez straż uszali z życiem. Enzymy piarsu nie zostały ustalona.

1916. Rejimowanie cukru, miska, makiada, odzież, obuwia.

Na skutek przeciągającej się wojny, w kwietniu 1916 wprowadzono ograniczenie spożycia cukru, przydzielając na 1 osobę 1 kg cukru na okres jednego miesiąca. Wzrostło zwłaszcza produkcja wyrobów cukrowych, especially ciasta cukierniczej. W okresie zapraw przydzielano pewne ilości miodu i soki cukru nie rafinowanego (czerwony cukier). W dniu 31 sierpnia 1916 wprowadzono znaczkę na masło i tłuszcz, przydzielając na osobę dozwolę 250 gramów masła lub wyrobów. Wisko jask i wyrosty w terminie nieco późniejszym przeznaczono z rąkami mączki w mące. Ludność otrzymywała co dzień gatunki miska i wyrobów, co legło porównawczo dla waloszącej armii, jask i walcuamiemych co pniejnie wojennym. Polniy jask i drobni ludowy trochy okleony mogli wyprkac zewoloni na ulicy demony, obliczając prztem okres samowolstwa. Jednak powasna krise sdeniny musimy walcac wypralnie na rzecz wojny, tak zwana „Steindemburgspunde“. (Dla olla Steindemburge - głównodowodzący armii cesarskiej). Wprowadzono ograniczenia w sprzedaży masła i mleka, jask i jajek. Polniy sobowozani byli walcuami do stornie mleka, masła i jajka. Dziennie masła było imwornie mały i w końcu wojny wyrosł na osobę tygodniowo 30 gramów. Rejimowano również mżadę i prosz do prania. W końcu mżadę do mycia produkowan z perfumowany gliny. Na skutek zupełne nie wystarczący przydziały żywności, zwłaszcza handel potłoczny, a płacici trzeba było postawicze ceny. Wcześniejszego mżadęj produkowały wlnę. Wczerowcu 1916 wprowadzono ograniczenie w sprzedaży materiałów woskieniowych, odzież oraz obuwia. Wzrostły te mżadę było nabyć w sklepach wydzicnie na specjalnie przez bazystrel wydawane zlecenia. Jednak otrzymują zlecenia na mżadę nowego obuwia czy odzież, należało walcac wywone par obuwia, lub ubrania. Sredniczy te zbierano w specjalnym punkcie tak zwanym „Alt-Kleider-sammelstelle“. (Zbiornik starym) tam reperowano i mżadęj przydzicnie. Reglementowano również mżadę dla celow inwentioniozyl, jednak była mżadę mżadęj Kartideu. Sredniczy mżadęj mżadęj zbiora potłoczny, a mżadęj produkowan potłoczno. Sredniczy ubrania dla oklepoczno produkowan z prasy papierowej. Wprowadzono zwłaszcza samowolnego opuszczenia przez osoby walcuamiemych mżadęj pracy. Wzrostły wytraczenia przez mżadęj, traktując to jako wytraczenie wojenne. Sprawy i dżadę do nowowoz splumfikowano i musimy tak walcac do wypracowanych punktow odlegu. Sredniczy pogromie na odcinku wydzicnie ludności i inwentiona.

1917.

Wprowadzono rejimowanie ziemniakow dla ludności, nie mającej możliwości wyprodukowania sobie ziemniakow na własnym lub wycienionym wazeniu ziemi. Dzielny przydział ziemniakow otrzymano na 150 gramow. Wzrostły chleba wżadęj dostarczany był z mżadę 94% - do chleba dodawano psiatke ziemniaczane, oraz inne kłey nie anome demiesochi (przypuszczalnie Dubin, boiceni był bradowo genki. Dziennie mżadę na osobę otrzymywał do 150 gramow dziennie. Sredniczy walcuamiemych

194

inwestowania. Zarówno kontrolę w młynach i wiatrakach. Kontrolerom udziawo
 wodaści powołano mianowaty burmistrz Sieradzki, jako że ten był z dawna
 młynarzem. Na skutek powstania zadano do służby wojennej robotników w rezerwi
 armii walczącej, prace na roli wykonywali głównie zony powoływanych, stary i
 małoletni dzieci robotników. Do tej ułajejnie produkowano młynów było coraz
 to niżej, na skutek nie planowanego utraci było i tworzy chlewny na nie
 zapobiegania wojenne i robotników walczących w przemysłu wojennym, przygotowa
 zwinność młynów stale się obniżać. Co pewien okres przeprowadzano spisy
 przygotowania zwinność młynów, jak i drzew. Handel podległy szwam, miazom,
 masłom itp. jak i paszarskie zony pracowne ze te artykuły przez nielegalny
 handel z ludźmi miast, w barzo znacznym stopniu przyczyniło się do powsta-
 nie trudności w zapewnieniu planowanym. Rolnicy na skutek swoich trudności
 zwinność wogle na cele przemysłu wojennego i marynarki wojennej, zwinność
 pracowali się zwiększyć koszt wozła. Z traku robotników, zwinność również poważnie
 trudności w uzyskaniu tonażu, oraz wozła drzewa na cele opałowe przez
 przycię z pomocą robotników, wodaści wojennej walczących, przemianę do prac
 robotnik pewnie elze junców wojennych z otwru junców rozrytkich z Sity,
 44 robotników było około 20 nieuczelników z armii rozrytkich. Kierownicy
 decydowani byli przez robotników zwinność walczących, walczących zwinność
 pracowali u młynów robotników, zwinność na noc dostali składowani w
 oddzielnym pomieszczeniu, zapowiadano walczących i planowanym przez
 wspomnianymi walczących, który pochodzi z Młostekka Jony byli przez
 robotników ogólnie dotnie traktowani, a przede wszystkim nie cierpieli głodu.
 Do tej nie notowano wypracowań walczących. Jony było juncem, robotnicy
 około 20 tu, który pracowali na trach kolejowych. Wymienieni jed-
 nast mieli swobodę poruszanie się po pracy na miesiąc, wykonywali pewne
 prace dla ludności, obywateli w zamian żywności.

Konferencja drzewomow kocielnych i metalu Kolorowców.

Na skutek nie powoływania się wojny, wodaści mianowicie zwinności, kon-
 ferencja drzewomow kocielnych, by w ten sposób zapewnienie metalu Kolorow na
 cele wojenne 14 dniu 25 lipca 1917 zabrało z kocielota kocielotki
 1 drzewo średnicy 50 cm, wagi ce 50 kg. oraz sznurerek z napisem „de
 Gernischke - Grabowitz, Keller, praeposten - Kichsfeldt, Kersant, Grauer -
 gegossen von Gölger zu Tuck 1843 N. 118 (odlanę pour Gölgera w
 Tuck rok 1843 N. 118). Szwamomow drzewo najwęższy walczący literarni
 S. J. 1599. Drzewo ten był podobny do mechanicznego zegara walczących.
 Za drzewo wypracowano należność w wysokości 571.50 marek. Jak się po wojnie
 okazało, nie walczący drzewo wadażno posiada jednak drzewo z kocielotki nie
 walczący ma. Z kocielota ewangelickiego zabrało również jeden drzewo. Zabra-
 nie drzewomow na cele wojenne, w znacznym stopniu przyczyniło się do tego,
 że sporta wielu Niemców straciło wiarę w zwycięstwo Niemiec (abte paraf.
 i abte woch. Sankt. Władymir)

1918

Zawsz jako również konfliktami między przedmiotami używanymi z metali kolorowych, jak Nobby z miedzi, rozdzielenie stosowane w kuchni, okucia drzwi, okien, i t. p. Jednym dnia kilku mieszkańców nie racjonalnie się do tego racjonalnie, używając posiadane przedmioty - głównie o ile chodziło o Nobby z miedzi.

Dozór magazynu przedmiotów ziemniaczanych.

Dozór strażnik nie tak dawno użytkowany magazyn przedmiotów ziemniaczanych ogień powstał w pomieszczeniu, gdzie umieszczony był młyn do przemiału przedmiotów ziemniaczanych na mąkę. Ma skutek braku urody, wyprzedzenia opłaty, jak i ludnie, przez utratę egzempli całej magazynu, w którym zamagazynowano obywateli mas używanych przedmiotów ziemniaczanych. Ukazano strażnikom bardzo mało tego tak ważnego dla uzyskania produkcji.

Dozór w kościele katolickim.

Krótko po zamknięciu 2 pieców koksowych w kościele katolickim, piecownicy nie mieli po podaniu uzbudził piec w całej dachowej po małej stronie mały kościół. Dany niedziela po podaniu przysłał do kucharz protowice kucharz protowice K. Bauer z Smilowa. Był tej okazji obaj kościół udali się do kościoła, stwierdzając, że kościół był przypalony ogniem, aczkolwiek nie było widzi śladów ognia. Byłoby kościół kucharz udali się nieudolnie na podłogę, stwierdzając że pali się jedna z belki. Zorganizowano nieudolnie demontaż urody z protestami i kościelnemu udało się piec ugasić. Byłoby powstanie ognie było zastawianiu belki w miejscu kominowym. (Właśnie obywateli, bym ministrem i uczestnictwem w demontażu urody)

1918

Magda imię nauczyciela

W nocy z dnia 15 na 18 lutego 1918 zmarł w swoim mieszkaniu starożytny nauczyciel przy szkole katolickiej w Krastowcu. Wzręczony był raniony w wojnie w płuca i przepuszczenie odmówiła się rane w płucach, tak że imię marta-pite na skutek użycia krwi. Zmarły był dobrym nauczycielem i marzał się Oskar Heppert - polonistą z zachodnich prowincji Niemiec.

Tragedia starania władze niemieckich o zapewnienie środków żywnościowych na

W obliczu głodu, braku pieniędzy, władze rożanki czynią napaściwie starania o przygotowanie środków na uzyskanie ludności, armii jak i szwajc. Z tymczasem po po prostu upełnie, co prezentowało jako delirium wartości odżywczej. Tak obywateli partii od socjów, głównie z alii, dym i kłopoty uzbudowano olej jadalny, zbiorano wszelkiego rodzaju owoce na marmelat, dawać szkolne w postaci lektury, udawai mieszkańcy na pod pretekstem powrót nauczycieli do lasu, by ogrodzić drzewa z lasu, które następnie poszły jako karmy dla koni. Zastępowane w marmelat koci, po ugotowaniu musiem adawać w zbior-nym koci - nie odlatuje koci, nie obywateli się mowul koci. Stronom nie jest nacy żywnościowe, stale jurose obywateli. Wzrostają się opowit przemyły się Krastowcu polnie, Krastowcu ziemniaki, wianym, abose i t. p.

1918.

W tym czasie się do chlewo, białe kam i zabierając ziemie, gzi, kury, Kwik. Kierownicy miasta Dęgi radami gromadami odwoławali rolników, wykupując co się tylko dało, a z obawy przed rewizją w poręczach, strasząc długie wra- zali do swego miasta. Siemoga tracił na wartości, watom ludności miejskiej upływała się odzież, obuwie i t.p. dokonując zamiany na żywność. W czasie trwającej wojny, rząd niemiecki wieloletnie rozpisował pożyczki wojenne, tak zwana „Kriegsanleihe”. Łączną pożyczką było 8 - odtam, dozwolając jej nie składać depozytów do banku. Za pomocą różnych sytuacji, jej w porządku wojny, wydawano od ludności miasta. W czasie wojny nie dozwolono na odzież, ubrania, odzież, ubrania. Z powodu braku inwestycji wojennych, odzież, obuwie, opaka, jak również niepowodzeni na froncie, uciekanie się a wojny spornionowicie jak Europa, Głęboka i Lunt-Stręz, się milaloma Niemiec składa watomona. Revolucja w Niemczech.

W dniu 3 listopada 1918 zburzono się magnatka wojenne w Kilonii, magnoni odmówili wykonanie rozkazu uciekanie się na morze, 9 listopada 1918 problemowano republikę, cesar niemiecki został zdeklarowany, uciekając następnie do Holandii, zaś w dniu 11 listopada 1918 podpisano zawieszenie broni w lasce Compiègne (Francja)

W czasie Niemczech władzę sprawowały utworzone socjalistyczne Rady Robotnicze i Rolnicze. (Arbeiterrat und Soldatenrat) także Rady powstały również w Kilonii. W obadach Rady powstały głównie z demobilizowanych żołnierzy niemieckiej narodowości. specjalny działalnici na terenie miasta nie przejawiały, bowiem wotowny byli w mniogosci, zaś wotowny niemieccy powstali do życia tak zwany „Jawernrat” (Rada Robotow) kadencowicie tej rady - Niemcy - nie mogli zaprzemnie rady „Helhelme”.

Wzrost imienny poległych na wojnie 1914-1918 z terenu miasta.

Lp	Nazwisko i imię	Wiek lat	Narodowość	Wyższ.	Śmierć na froncie
1	Falkke Holward	29	niem.	uwst.	zachowani
2	Waciewowski Jan	21	polak	Wstet.	-
3	Jaster Ewta	25	niem.	Wstet.	-
4	Schula Karol Artur	24	niem.	uwst.	zachowani
5	Przees Luit	30	niem.	uwst.	-
6	Chudomski Franciszek	20	polak	Wstet.	-
7	Ewta Artur	20	niem.	uwst.	zachowani
8	Engelke Otha	24	niem.	uwst.	-
9	Gunzei Waldemar	28	niem.	uwst.	zachowani
10	Prasim Gustaw	22	niem.	uwst.	-
11	Engelke Kurt	21	niem.	uwst.	zachowani

13	Wachowski Piotr	25	polak	Wahol.	nie ustalono
14	Wimmer Otton	20	niem.	ewg.	wychodni
14	Balte Helmuth	26	niem.	ewg.	-
15	Grundowiczki Alexander	27	polak	Wahol.	wychodni
16	Grünke Albert	25	niem.	ewg.	nieonny, zmarł w szpitalu
17	Daul Wilhelm	22	niem.	ewg.	wychodni
18	Siedorowski Stefan	19	niem.	Wahol.	wychodni
19	Heller Eudor	20	niem.	ewg.	-
20	Holland David	28	niem.	ewg.	wychodni
21	Fahleke Erydogli	20	niem.	ewg.	wychodni
22	Hinte Gustav	23	niem.	ewg.	wychodni
23	Daul Grunon	21	niem.	ewg.	wychodni
24	Spitzer Emil	27	niem.	ewg.	wychodni
25	Leemann Lem Adolf	19	niem.	ewg.	wychodni
26	Wardochi Otton	24	niem.	ewg.	-
27	Lusowski Albert	27	niem.	Wahol.	zmarł w szpitalu
28	Frettschneider Albert	21	polak	Wahol.	wychodni
29	Kornelinski Eudor	30	niem.	Wahol.	-
30	Moldenhauer Ernst	21	niem.	ewg.	-
31	Hrause Rudolf	28	niem.	ewg.	-
32	Tramowski Jan	22	polak	Wahol.	-
33	Josel Eli	29	żyd.	miej.	-
34	Hartwitsch Hermann	25	niem.	ewg.	-
35	Heinrich Otton	24	niem.	ewg.	-
36	Krenki Otton	23	niem.	Wahol.	-
37	Meier Jakob	26	żyd.	miej.	-
38	Hackbart Wilhelm	27	niem.	ewg.	-
39	Reich Hermann	25	niem.	ewg.	nie ustalono
40	Pyznowski (imię nie znam)	?	polak	Wahol.	zginął bez wieści
41	Jaster Jan	?	niem.	Wahol.	zginął bez wieści

W sprawie do zgłoszenia listy mieszkańców poleca 4. 2. 1928 mieszkańcom
 Średniej Polaskiej polecać straż na obecny stan. W odnośniku do tej
 komisji pod l.p. 1 - 39 ustalono na podstawie aktów zgony miejscowych
 Myślni domu żyjących, zaś l.p. 40 - 41, pamiętam tych poległych.
 Zatemnie alej szanownej przy drodze do Piotrowo Staro.

Województwo powołuje komisję zwaną Komisją i komisję przy drodze
 wiodącej do Piotrowo Staro, podaje w zarząd wykonawczy.
 Główna w Piotrowo.

Ziemie 1928 zapowiadają niemieckie dotąd strona żywa. Na skutek
 nie znajomości sposobu jej leczenia, zmarło w Piotrowo i okolicy kilka m. żyjących
 wót. Średniej nie były zgony od 16 - 18.09 i porównanie od 10.11. - 18.12. 1928.

1919. Stworzenie teatr swanej, Giergerweh

Z porażkami 1919 roku do czasu wybuchu niemieckie powstają do życia niemieckie stracił obywatelstwo, teatr swanej, „Giergerweh“, do której przyjmowano wyłącznie mieszkańców narodowości niemieckiej w wiekach powyżej 18 lat. Ofiarą „Giergerweh“ miało za zadanie utrzymywanie teatru i pryncypa publicznego, jednak faktycznie zorganizowaniu nastąpiło z myślą o zorganizowaniu oporu wobec tworzących się w Wielkopolsce ugrupowań powstaniowych, które wówczas zbliżały się pod maską teatru. Zorganizowanie nastąpiło na publicznym zebraniu, w którym uczestniczył wyłącznie mieszkańców narodowości niemieckiej. Mierny wyznawca katolickiej odmowili przyłączenia do „Giergerweh“ a młoda malarka Sturmann historyk stwierdza, że na Solanków, współorganizatorów teatru katolickiej strzelać nie było. Jedynie dworak Niemców wyznawca katolickiej, a mianowicie Robert Handelt i Josef Jaster przyłączyli do Giergerweh, który estonkowie zostali usunięci w hierarchii wyjątkowo i amatorski. Giergerweh pełniła przez pewien okres cesarza sędzię wartości, pełniła misję i innymi form koleżeńskich. Z chwilą niebezpieczeństwa do Miasteczka wyjeżdżał aktorów, teatr swanej „Frontschule“ (stwierdza Niemcy) Giergerweh rozwiązano. W Miasteczku przez prawie cały rok kierowała jedna kompania cisielniczych robotników, organizująca mianowicie w dniu 13 stycznia 1920 roku.

Zasilenie szeregow wyjątk powstaniowych w Wielkopolsce.

W Miasteczku nie zorganizowały się żadne oddziały powstaniowe, bowiem mianowicie zamieszkałe było prawie wyłącznie przez Niemców. Średniości lenis demarkacyjna, zasilając szeregi powstaniowców: 1. Marceli Kowak, 2. Edmund Buchowicz, 3. Salca - imię nie znane.

Stworzenie Rady Narodowej.

W tym samym czasie w Miasteczku powstała zorganizowana pod nazwą Rada Ludowa, w skład której weszli:

1. Zdzisław potrocie Feliks Kiedbał, przewodniczący
2. Mępnuczen Miłkojowski, młodszy Krawczyk - zastępca przewodniczącego
3. Józef Daw Biorik, organista - sekretarz

Rada Ludowa Kiejkowska miała za zadanie obronić interesy ludności polskiej zamieszkałej w Miasteczku i okolicy, jak i przygotowanie terenu do wyjścia przez wschodnią polską. W porównaniu z Łowicką, Radą Ludową w Wydziałowy Wydział, oraz z Wydziałem Radą Ludową w Wydziałowy ustalano zasady dążące na poszerzenie stanowiska polityki władzy polskiej.

Utworzenie Towarzystwa Kulturowo Oświatowego „Jedność”

Konstytucja z pewnej subtelności uchwalony przez władze sągajalitzgome Strm, z inicjatywą Kaciera potrocie Feliksa Kiedbada, zorganizowan w Miasteczku Towarzystwo kulturalno-oświatowe „Jedność”. W skład Towarzystwa powstania wchodzi:

1919

1. Księża probstwie Feliks Kiedrzyk - przewodniczący
2. Kapłanem Mikołajewski - zastępcą przewodniczącego
3. Świątek Józef - sekretarz
4. Nowak Stefan - skarbnik.

Jako esdmonowie wspomnianego towarzystwa zapisali się Polki i Polacy zamieszkałe w Miasteczku i najbliższej okolicy.

Nauczenie języka polskiego w szkole katolickiej.

Spółdzielcy wodaże przenieśli również ugraszy ugoda na nauzenie języka polskiego w szkołach parochialnych, w Miasteczku w szkole katolickiej lekcy języka polskiego bezinteresownie udzielali 1) księga probstwie Feliks Kiedrzyk, oraz organista Józef Świątek.

Rozparcelowanie ziemi nabytej przy wozokraci z majątku Piotrow.

Rada Księżka zakupiła z wady wady przenieśli wsi trzy obszar gruntów uprawnych, przysiężnych przynależnych do majątku w Piotrowie. Rozwiódłszy, że ta lepsze terenie przypadnie do Polki, Magistrat by zwrócić Niemiecki obrotu posiadania, nabyte grunta nie wodażenie sprzedad niemieckim niemieckiej narodowości. Rada Ludowa kierująca wskazywała na nieuczciwość polskie powołanie, jednak bezskutecznie. Zawarte umowy między sprzedawcy uchylone są, w roku 1918 jako sprecyzowane z podpisanym Traktatem Wersalskim, a samowolnie nabywcę kilka lat później otrzymał odszkodowanie w gotówce od Rządu Niemieckiego. Sprzedawca działek mieścił przy ulicy Świeżewskiej.

Rada Księżka również podjęła uchwały o sprzedawcy działek obywateli wsi wsi miasto, a posiadanych przy ulicy Świeżewskiej i Łomakowskiej na rzecz ogólności narodowości niemieckiej. Kierując Rada Ludowa zwróciła uwagę na protekt, domagając się uchylenia uchwały, co też nastąpiło.

Zawarcie traktatu pokojowego w Wersalu.

W dniu 28 września 1919 o godzinie 15- podpisano w Wersalu pomiędzy państwami pokornymi a Państwem Niemiec traktat pokojowy, w myśl którego Polska włączyła wsi wsi, a ziemi Krajny przypała miast do Polki. Jurec pociągnięciem traktatu, delegacja Niemców z przewodniczącym burmistrzem Burgundem udała się do Reyjona w Wersalu i przygotowała prace o to przyciągnięciu Niemców do Polki. Niemiecka delegacja przybyła. Ludność polska 11. 01. 1919. Uprata telegram do Niemców wzmiankom przygotowane przez polski minister przybył do 2 strony osiedlenia naley wstroniem na język polski brniat: Radko niemieckie przysta od strony Wersalu najostrej Niemców obywateli ugotowienie polskie. Osto godziny 16-tychekij od 500 lat przy kontynuacji. Sie polskie nadoje z Rządu, wniebaj miast około 5 km na zachodzie odurwał się jedyny szos z Wersalu w stronę przysta miast od osiedlenia niemieckiej wamigurata polskie radzie do inna ludności polskiej w miasteczku i okolicy, jednon publicznej tej

1919.

wadzi się nie było można obawiać się obawy przed represjami ze strony
okupacyjnej w Miasteczku Pompanie „Frontschützen” i ichli zaniepokojenie
organizacji miejscow Niemców i Żydów (ucznieli się z Niemców) a głównie
zaniepokojenie ogarnęło urzędników administracji, kolejarzy, pracowników,
żandarmerii i nauczycieli. Utrudniali, że ich dni polityki na polskiej
ziemi są policzone.

Oczekiwania i przygotowania na powrót do Wolności

Asenholowie traktat pokojowy wstąpił, to zgodnie z pragnieniami
prawa międzynarodowego, traktat podlega ratyfikacji przez rządy państwa
intenty, jest i rząd polskomiej Rzeczypospolitej. Nadzwyczajnie pięć
niepokoje, bowiem Niemcy pomimo przegranej wojny, czynili rozpaczalnie
starania w kierunku dotychczas zmiany granicy polsko-niemieckiej na
swoje korzyść. Do tej sposobności polityki z udziałem uczestnicząco
wzrost ratyfikacji traktatu pokojowego. Wraz oczekiwaniami przygotowano
podjęto do przjęcia władzy w miasteczku, a Rada Ludowa Miejsca
podjęto do starania odczytania co do osób, które przewidziane zostały do prze-
jęcia władzy i urzędów miejscowych, jest i osób przewidzianych do objęcia urzę-
dów na poziomie powiatowym. Organizacja Józefów Biorak z organizacją
działalności społecznej, zjednoczenia z członkami Towarzystwa „Jedność” i innych
opieku polityki państwa patriotycznych. Przygotowano tablice dla polityki
władz i urzędów, jest również chorągiew o barwach narodowych dla tych
władz, urzędów oraz osób. Spółdzielstwo polityki sprawiło sobie chorągiew
o barwach narodowych. Utrudniali to czynić musimy w utrzymać przed
przed sobą, „Frontschützen”

Możemy na urzędniczym - urzędniczym

- 2. ...
- 3. Józefów Biorak, organizacja - osoba.
- Ludowa Miejsca miała do badania
amiralskiej w Miasteczku i wstąpił, jest i
do władz polityki. W porozumieniu z Towar-
zystwem, oraz z Organizacją Rada Ludowa
współdziałanie stanowiska polityki władz,
Towarzystwo Kulturam światła
władz urzędniczymi

Założenie organizacyjny 4.04.1905 obywat. kraj śląski.

Ratyfikowanie traktatu pokojowego zawartego w Wersalu.

Pod naciskiem pryncesa Krzeski, w dniu 10 stycznia 1920. rząd Prusy Niemieckiej ratyfikował zawarty w dniu 28 czerwca 1919 traktat pokojowy. Komisariat Rzeszy Rady Ludowej w Berlinie z dowodztwem wojska kwatermistrzostwa nawracał Niemców z wdziakiem egualitarnym i wyjątkowością Niemiec, ubalając je, wzywając harmonogram przyszłości przyniesie Polsce terenów prus wódach i wojnie polskie. Surowo naszego miasteczka i otuliny egualitarnie ostatnie przygotowania przyszłości wcielony był a niecierpliwie wojna polskie.

Wstrząsanie wojnie polskiej do kłopotów

W dniu 23-go stycznia 1920. około godziny 10-tyj ugrupowanie z wstrząsanie stacjonowane prawi od 10-tych kompania wojska niemieckiego. Kompania ta, pod dowodztwem oficera, rozumie chorążym o barwach rzesy (czarno-biało-czerwona) Wł. imienia ludności niemieckiej wychodzącej wojska niemieckiego signat w kwatermistrzostwa pastor ewangelicki: Karlen Kuischner, przynajmniej do chorążym wstąpił 20-tych. Surowo niemiecka porównała się do swoich domów, a podwodzący żołnierze niemiecki w marszu zegnali się ze swoimi domami, rodzinami, sier. Kompania wiodła (my powołamy) Niemiec wojska maszerowało nasza do granicy, a stąd do Białej. Do wojny wojska niemieckiego, wzywając co wielu soti dusze polskie, wyległo na ulicy, dany zamieszkała przez Polaków udekorowane portali flagami o barwach biało-czerwonych. Z imieniem (magistrat i portali) wzięto niemiecki napis, umieszczając w ramion napis polski i załóżono polskie flagi. Wymieniono niemiecki tablicę z naszym ulicy. To czasu wstrząsania wojny polskiej nad Białym i porządkiem osuwała straż obywatelska zbirnie po podwoje z Polaków i Niemców. O godzinie 11-tyj od strony Wymienione prawi graniczone wstrząsanie patrol Landarmarii Pruskiej w składzie Komendantzie posterunków Landarmarii Kwatermistrzostwa i jego pomocnika Józefa Wł. Kuischnera. Funkcjoniarze Rady Ludowej poradzono wstąpił pierwozyci wstrząsanie Wymienionej wolności, wstrząsanie wstrząsanie przygotowanie kwatermistrzostwa, dla umocnienia Kompania z wstrząsanie wstrząsanie. Surowo polskie zebrała się na Białym, gdzie w miasteczku wstrząsanie przygotowanie namy powołanie. Wstrząsanie nie wiedział z której strony wstrząsanie należą wstrząsanie wojny polskiej, wstrząsanie że strona Landarmarii przystąpiła od strony Wymienione, to i strona należą się wstrząsanie wojska polskiego. Około godziny 16-tyj wstrząsanie się wiadomości że wstrząsanie wojska polskiego nadchodzi z Białym, strona nad terenem Wymienione. Radnym zbirnie wstrząsanie się jedyną stroną z wstrząsanie kwatermistrzostwa katolickiego, a po chwili i stroną z wstrząsanie kwatermistrzostwa ewangelickiego, co wstrząsanie wstrząsanie jeden z wstrząsanie Rady Ludowej. Wstrząsanie wstrząsanie, a bronie na ramieniu i wstrząsanie na wstrząsanie, strona wstrząsanie wojska polskiego wstrząsanie na wstrząsanie miasteczka.

1920

Był wzięty w prawnie posiadaniu to, co przed 150 laty zagarnięto przymoc
 z okoliczności może pruskiego Fryderyka 7-go. Był to Osiemniad katolicki Ja-
 talionem 7-go pułku Strzelców Wielkopolskich (promiowany później na
 61 pułk piechoty litew. stażem w Hajdymach) pod dowództwem Kapitan
 Szymana. Do Kapitana Szymana podlegała delegacja pan, witał je wójtko
 staropolskim awyżaniem chlebem i solą. Srebrniowoy Rady Ludowej między
 protose Fidele Kiedbał ujętoś pismem, patriożone promiowaniu po-
 restalni, zaś wójtko spiewacy pod batuta organite Józefowa Siwicka
 odspiewał szereg pieśni patriożonych. Był radości i wesołenie spisywał
 z owe wielu, wielu Słoni i Bolosów. ~~Fideliowos ze naczer miły i~~
~~decepcyok ~~miły~~ i serdeczne powitanie Kapitan Szymana, jednak~~
 Był radości i wesołenia nie pozwolił mu zakonygi tych kilku zot-
 niowkich odow powislowanie. Do oficjalny uroczysty powitał, dot-
 niene sotali wyprowadzeni na przygotowane u miyżedoch Bolosów,
 jak i u niestłonych Niemców upnanie Katołickiej Kwatery, gasie
 zotniowy u gowosono jak kto wiaś i umiaś. Kapitan Szyman uraz
 ze swoim wrynamem zakwataował u wójtko protose Kiedbała.
 Niemiecy objwaleli miaste z do firm przyjezdali się wotroreniu
 wójtko pokid, obawiają się użycie na ulicy. Propaganda towiem nie-
 mieckie pnie racy 1919 rok wójtko pokid oficjalnie otwóralo
 jako „bandy polskie”. Władze jednak Marne i zdygrylinowemu padowy
 wójtko polskie, powoli, powoli pojawił się na ulicach miaste. Komu-
 dantem miaste mianowany był niestłony d-y baenii padowoy
 Frankowki, zaś burmiste niemiecki Jentaw Bergowde, aczkolewisko nadat
 unislowat, stymat do kolu dorady w robu miaste Krawickiej Ke-
 pomienca Katołickiej, Ktoży się do słabszej Katołickiej wot
 uszeliu zangadanie i pragnienie burmistra. Wprwadzone sotalo
 gwolna policyjne. Wsad padowoy pnykt Hornistaw Frankowki, który
 do Katołickiej pnykt jui w omiu 22 stycznia 1920. Wólty na racy
 zawiadował jowu niemiecki nacelnik stacji Słoni, lecz jui niestłony
 pnykt do Katołickiej polski zawiadawco stacji Józef Siwicki.
 Srebrniowoy unsem powlowy i stacji stopniow Katołickiej wotady
 polskie z Katołickiej powitawanyh jui Rady Ludowej. Do biura
 Katołickiej wotady pnykt swoje racy burmiste polskie, L Kamilia
 Gombistka i Józefa Gombistowicza. Handel i przemysł - wotady
 wot samej powstaniu normalnie. Władze paristrowe na nocelna
 powitawo pnykt zotaw w racy polskie. Stymto mianowany
 wot pnykt Racy Ludowej wotady w Hajdymach ziemianin dr. No-
 wackowki. Szasz Katołickiej Katołickiej pnykt organite Józefowa Siwick
 z Katołickiej.

Karaniem Dowanpłwa, Jedyni "unależni" w niemieckiej, dnia 25 stycznia 1920 zabawy dla żołnierzy, którzy w dniu 23 stycznia 1920 wstąpili do Wiasteczkta. Dnia zabawy ugoszczono woytkich żołnierzy Holaja, która spęta woydnie w palec restauratora Szalinskich, a następnie bawiono się wchoco na sali restauratora Vorkopera. Ktoś unależenia uczestnika jak i zabawy postyła z dotoworonych składek spodeczestwa polskiego.

Wystąpienie ludności niemieckiej

W paroknach miesiąca lutego 1920 dotarła do Wiasteczkta wiadomość, że około godziny 11-tej przyjeżdżał bracia Holaja Niemcy graniczne, dla ustalenia konkrakny granicy pomiędzy Sotawa, a Kiemceami. Doinformowani spodeczestwa polskie niemieckie i otoloty, by gromadnie przyšli na stację kolejową, dla oficjalnego powitania tej Komisji. Spodeczestwa polskie przyšlo bardzo licznie, ustawiając się w dworszłego na peronie przed mbandarami z barwach narodowych. Byłyby również jedna Kompania woytkich polskiego, ustawiając się również na peronie. Niemcy miyżcowi, jak również kolonijni niemieccy z otolotnych w wielkich masach, woydnie udawali się również na stację kolejową, stawiając się po bokach, jak i przed wejściem do budynku stacyjnego. W momencie, kiedy poraj wotrozy wjeżdżał na stację, Polonka niemiecka Wintor z fratru na uyrigwał chorogiew niemieckie z woyd, rozwinąłszy barwów, a bawiem Kiemceci próbowali wotrozy na peron, w czym jednak przeszkodziłi żołnierzy polscy, ustawieni na peronie. Jak się jednak okazało tym porajem nie przyjechałi żadna Komisja graniczna (wiadomości o niekomym przyjeździe okazało się nieporozumieniem). Przyjechałi natomiast tym porajem grupa sierdarmow polskich przed dowodztwem woachmistwa Wteszowskich. Żandarmni polscy, woydnie Ham niemiecow z chorogiew z barwach cesarskich, momentalnie przytopiła do alleji rozproszona zehranoył Niemców, skomfaktowali chorogiew niemieckie, ewerstowali nioqcey chorogiew Wintora, a później również niemieckiej woachmistwa polskiej mępkiej Oltom Neumanna. Wymieniony bowiem jedynak sduki w Reagistracji w jąbri spodeczestwa dowiedzieli się o zaawisowanym przyjeździe Komisji, powiadamięjąc o tym mępkowoył i otolotnyh Kiemceci, woydnie ich do przytocie na stację, by tam woydnie Komisji wybargowali zmiany granicy polsko-niemieckiej. Neumannowci wybarwono postypowawnie dysyplinarnie, drażniąc go w czynnościach sduktowoył. Do sduki już nie powrocili. Soty powawnie dysyplinarnie jednak w końcu umarłom, brak było bowiem kontaktowych dowodow mępkowto Neumannowci. Zawisawnie Komisja graniczna podobno przyjeżdżała przez Sotawoył w godzinach nocnych, nie zatrzymując się na stacji w Wiasteczkcie.

74 X 1920

Właścicielstwo stajni na stacji granicznej.

W ciągu miesiąca lutego 1920 ustalono, że właścicielstwo stajni na stacji granicznej. Stąd też do właściciela napływają składy unieszkodliwionych. Jako pierwszy przybył grupa z niemieckim, o której wspomnianym poprzednio. Grupa ta stanowiła obradę Komisarza ~~Włoch~~ Kolejowego francuskiej i niemieckiej, obejmującej kartony paszportowe i innych politycznym. Straciła się jednocześnie przybył do właściciela sekretarzem, Faciens, Jankiewicz i grupa inżynierów celnych, organizująca w niemieckiej francuskiej Unii celny. Wskazywały towarów organizowała były pracownik kolejowy w Warszawie Marian Swankowski, zaś Lejonty celna, Florian Jagodziński. Ponadto zorganizowano Urząd Zwoznowy, który miał na zadanie skontrolować nulejający ujeżdż i wiozów do Niemiec. Z braku odpowiednich pomieszczeń, zaczęto szyć mieszkania i budynki kolejowych, po kolejach, który ugnęśli się do Niemiec przez przed utworzeniem urzędu polskiego. Odcienerk Drogowy Solubach Kolei Samotowych przyjęto wózek przez Zawiadawcy Artura Zicka, który pierwotnie zdecydował się porwać i stracił, jeszcze wówczas wiosną 1920 utworzono na stacji kolejowej obszary barak, w którym umieszczono wspomniane placówki graniczne, oraz utworzono stację pomieszczenia w których odbywa się wyprawy celna.

Uruchomienie szkoły polskiej

W dniu 1 marca 1920 przybyła do właściciela pierwsza partia nauczycielska z ogumień Sulcewskich z Germanii, zaś w dniu 15 marca 1920 Kuratorium Odkrycia Szkoły w Germanii Kierownictwo szkoły powołało Wiktora Haja. Wymieniony był nauczycielem o pełnych kwalifikacjach, zaś nauczycielką Sulcewska posiadała 13-ty miesiąc kurs przygotowawczy. Niemieccy nauczyciele wspaniale katolickiego Hering i Zirkonmeyer odjeżdżali do Niemiec w końcu 1919 roku. W szkole katolickiej podstawowym językiem był język polski, aczkolwiek wspaniale niemieckie w języku niemieckim zorganizowano 3 klasy. Do szkoły uczęszczało 41 dzieci polskich, oraz 51 dzieci niemieckie wspaniale katolickie. W szkole ewangelickiej uczył nadal niemiecki nauczyciel Wilhelm Helm. (Hermann Herra)

Rezygnacja niemieckiego burmistrza

Burmistrz niemiecki Gustaw Bergendz złożył rezygnację z urzędu na prośbienie misji marce kwietnia 1920. Za czasów urzędowania wymienionego zrehabilitowano miasto i zainstalowano elektryczną oświetlenie ulic. Rada Miejska, składająca się z 10 osób, w tym 5 niemieckich, przynależała do wyrażenia burmistrzowi zadowolono się w sprawie rocznych poborów. Urząd burmistrza przysłał do charakteru kamicy. Wspaniale ojciec mój, młody Krawiecki Wspaniale Władodajewski, który od dnia 17 stycznia 1920. sprawował nadzór nad niemieckimi Niemiecka Rada Miejska wybrała również na stanowisko burmistrza. Ze zwołanych Adandykacji wybrany został młody Jan Haj, obejmując urząd z początkiem maja 1920. Niemieckim burmistrz Władodajewski nie uzyskał Wspanialekacji na to stanowisko.

Baszkul w gazecie niemieckiej „Wöritzer Volksblatt“

W związku z ustąpieniem niemieckiego burmistrza, gazeta niemiecka „Wöritzer Volksblatt“ umiarkowanie następujący parskwił: „Der Bürgermeister Gustav Bergande in Friedheim legte sein Amt nieder, als ihm ein polnischer Schneider als Gesitzer zur Seite gestellt war.“ (Burmistrz Gustaw Bergande w Friedheimu odstąpił urządowanie, kiedy mu postawiono do boku ślusarstwa w osobie polskiego krawca. Ślusarskie urządowanie miało być zastępcą zarządzającym w swoim sposobie na wspomniany parskwił, wybijając w redakcji wspomniany garść czołowej strony).

Obchód święta narodowego 3 Maja.

Szereg pierwszych w wolnej Ojczyźnie spotkań polski uczęsto wzięcia świątecznego w Wöritzu 3 Maja. Obchód tej rocznicy zorganizowano w niedzielę, dzień 2 maja 1920. Do głównych niezapomnianych i słownym przypomnieniem młodzieży protestów Kiedrady, informował się pochód, w którym uczestniczyli zaproszeni z Radziszowa Towarzystwo młodzieży żeńskiej i męskiej, robotników, jaś czoła spotkań polski w Kiedrady i obchód, z Towarzystwem „Jedność“ jako organizatorem na czele. Ścieżka z kłaniami i orkiestra przemawiała głosami ulicami miasta, udejęć się następnie na zamek Hłostowa. Na dalszy program składały się: przypomnienie, deklamacja, oraz występ chóru młodzieży z Radziszowa. Ogólna zabawa taneczna zakończyła obchód.

Rozpoczęcie nowego roku szkolnego w szkole katolickiej

Z dniem 1-go lipca 1920 wdrożono do szkoły w Kiedrady dzieci polski z okolicznych wiosek, jak: Brantow, Grabowo, Brantow, i Hłostko. Liczba dzieci wynosiła 125. Wskazano następców z powodu braku nauczycieli polskich przy szkołach w Brantowie, Grabowie, jak i Hłostku. Stowarzyszenie tymczasowych rad miejskich i urzędów Wöritza.

Wzrost burmistrza Jana Jasia dokonany przez niemieckie Rady Miejskie nie uzyskał aprobaty ze strony Wöritzer Samorządu. Burmistrzom komisarzom zianianowany został w czerwcu 1920 w powiecie Wöritza. Zarządzeniem Wöritzer Samorządu z dnia 19 lipca 1920. rozwiózł on stały radę miejską oraz Wöritza. Jednocześnie zianianowany tymczasowy stał Radę Miejską jak i Wöritza. W Kiedrady w stał Radę Miejską stał powołani:

№	Nazwisko i imię	narodowość	zawód	uwagi
1	Wöritzański Krystian	polak	ministra krawiec	burmistrz Rum.
2	Stuchanek Jan	polak	zamożny	radny
3	Nunak Teofil	polak	rolnik	radny
4	Brantowski Józef	polak	rolnik	radny
5	Hühn Jan	polak	rolnik	radny
6	Radke Franciszek	polak	kupiec	radny
7	Frankowski Hermann	nauk. powst.	polak	- zastępca Wöritza
8	Fiedler Jan	polak	przełożony	- zastępca Wöritza
9	Li chwałek Hermann	niemiecki	malon	

1920

10 Scheller Otton	niem.	burmistrz	radca
11 Guchoła Wilhelm	niem.	rolnik	radca

Głównym Niem. Kierownikiem Międzywojewódzkiej sekcji sądowniczej powiatu wroczyńskiego Stanisław Brochowski w dniu 18 lipca wroczyńskiego 1920. Wprowadzenie do wroczyńskiego powiatu sądowniczych radców i osadzonych Kierownika sekcji Stanisław Brochowski w dniu 28 sierpnia i 15 października 1920. (akt. Arch. Państw. Utworzenie posterunku żandarmerii wroczyńskiej w Miasteczku

W związku z tworzeniem wojna polsko-radziecka, władze wroczyńskie utworzyły w Miasteczku placówki żandarmerii wroczyńskiej. Komendantem był plutonowy Barłoga. Do zastępcy kierownika wroczyńskiej placówki wyznaczono

1921

Reorganizacja żandarmerii wroczyńskiej

Zarządzeniem władz centralnych nastąpiło rozwiązanie dotychczasowej żandarmerii wroczyńskiej i powołanie policji państwowej. Dotychczasowi żandarmi przeszli do służby państwowej. W Miasteczku zorganizowano oddział żandarmerii francuskiej Policji Państwowej. Kierownikiem komisariatu był aspirant Włodarczyk. W skład komisariatu wchodziło ponad 20 policjantów. Funkcjonariusze Policji Państwowej otrzymali umundurowanie kolory granatowego i czapki granatowe wzoru angielskiego.

Żydowska pomnik

Ż. imiędziej maculmike Kropedzeji Socwarowej Kbariana Kamburczeka powołany został Komitet Żydowskiej Komisji 3 maja 1921 i 17 marca 1921. W skład Komitetu wchodzi: 1. M. Kropedzeja Kropedzeja, 2. Adamski Zdzisław 3. J. Kropedzeja J. Kropedzeja, 4. Kropedzeja Kropedzeja, 5. Kropedzeja Kropedzeja i inni. Wskazano teren pod budowę pomnika z kamienia polnego i betonu, z frontu umieszczono stosowne tablicy. Całość zakończono wotem polskim. Powołanie komisji do wykonania projektu pomnika w dniu 3 maja 1921. W uroczystości uczestniczyło barona licznie społeczeństwo polskie i niemieckie i dalekiej odległości. Na uroczystości przybyli również Stanisław Brochowski i Włodarczyk. Nowy rok szkolny.

Z nowym rokiem szkolnym do szkoły 1-klasowej w Miasteczku przystąpiło 140 dzieci, w tym 73 dzieci niemieckie. (stanowisko szkolne)

1922

Zakończono prace na neci Niemiec.

Traktat polsko-radziecki w roku 1922 przyniósł, że wroby narodowości niemieckiej zamieszkałej w dniu 10.01.1908 na terenach włączonych do Polski, stają się z mocy prawa obywatelami państwa polskiego. Stąd jednak w ciągu 2 lat od daty ratyfikacji umowy o granicy na neci Niemiec, stają się tym samym obywatelami niemieckimi. W otrzymanym terminie, (choć od daty zdania umowy) muszą opuścić granicę polską, a wyprzedzając się mogą zabierać bez ograniczeń i bez przeliczenia majątek ruchomy

PRZED 50 LATY
PRASA POMORSKA
PISAŁA:

„Powstańcy na Górnym Śląsku zawsze jeszcze są górą! Powstańcy wzięli Oleśno i w Strzelcu. W Królewskiej Hucie Niemcy urządzili w sobotę (7 maja - red.) wielkie demonstracje i zamordowali wielu Polaków. Następnie powstańcy uderzyli na miasto i zajęli je - centrum pozostawiając Francuzom” (Wojska francuskie przebywały na Górnym Śląsku na mocy uchwały międzynarodowych - red.).

„W Bydgoszczy utworzono komitet obrony Śląska”.

„W Miasteczku tuż przy samej granicy pruskiej miało miejsce manifestacja narodowa imponująca nawet „sąsiadom”. Poświęcono na rynku pomnik (obelisk) na pamiątkę Konstytucji 3 maja 1791 r. i 17 marca 1921 r.”

1922

2 taunu miaste opyi na neur Niemeice piergi:

71

№	Nazwisko i imię	Profesja	Miejsc.
1	Ergande Gusbaw	burmistrz	
2	Staske Herol	klasztor niemiecki	niemieckimmi opuszczone Solatow
3	Simeon Stenke	klasztor	niemieckimmi opuszczone Solatow
4	Jozef Jally	handlarz	
5	Wacław Jzast	klasztor	niemieckimmi opuszczone Solatow
6	Meyer Beberka	muzykant	
7	Tokar Heymann	klasztor	niemieckimmi opuszczone Niemecon
8	Heiler August	niemiecki	niemieckimmi opuszczone Solatow
9	Kiechtaedt Emil	zadun	niemieckimmi opuszczone Solatow
10	Grubmaacher Jan	szewc	
11	Arnold Jzard	syn niemiecki	
12	Herwin Alfred	syn niemiecki	
13	Skarotrot Emil	robotnik	niemieckimmi opuszczone Solatow
14	Sala Dawid	specjalista	niemieckimmi opuszczone Niemecon
15	Geuzler Emil	listonosz	niemieckimmi opuszczone Niemecon
16	Guert Hermann	emeryt	niemieckimmi opuszczone Solatow
17	Hiller Wacław	os. niemiecki	obscit niemiecki opuszczone Solatow
18	Hermann Gusbaw	syn niemiecki	
19	Reich Fritz	syn niemiecki	
20	John Emil	syn niemiecki	
21	Jzast Selma	osoba niemiecka	
22	Johnow Hefryde	osoba niemiecka	
23	Johnow Amanda	osoba niemiecka	
24	Melchille	os. niemiecki	2 niemieckimmi opuszczone Solatow 1 Niemecon
25	Scheller Otton	huczończyk	
26	Schille Ernst	piekarnik	niemieckimmi opuszczone Solatow
27	Jansen Kuzeniew	separatory	
28	Mandelst	rodowca	
29	Schabinski Wacław	muzyk	
30	Mellentin Otton	robotnik	
31	Mellentin Albert	robotnik	
32	Fausel Jozef	piekarnik	
32	Heilm David	szewc	
33	Sommerfeld Fela	kapuściłka	
34	Heilm Ernst	szewc	
35	Heilm Ferdynand	robotnik	
36	Reiche Hermann	aktor	niemieckimmi opuszczone Niemecon
37	Ölke Wacław	mlęczarz	mlęczarnia opuszczone Niemecon

1942

38	Gjesson Hermann	ślusarz
39	Heggrauch	palacz
40	Neanthey	palacz
41	Zffländer Siewer	stróż
42	Körke Otto	nieznany

Wojny wysoce nie objęmyj sobą, które gwiżdżą granicę Świątowa przez
 wstarcaniem wózek podobnie do kłósteckiego. (głównie wzmianki)
 Objawiał się niemiecki zgroźnie a postawionem kształt, podjęwszy pierwszy
 mały puzacz wózy.

Sp	Nazwisko i imię	Zawód	uwagi
1	Jehmke Otho	stolarz	
2	Sellate Ernst	robotnik	
3	Baerck Fryderyk	piekarnik	niemiecki kupił Solsk
4	Listebach Adolf	rolnik	niemiecki kupił Niemca
5	Rothke August	ślusarz	niemiecki przenie w 14 ul. Polaka.
6	Skürchner Norwin	pastor	
7	Hellerauer Henryk	murarz	- zmarł 1948 w kłóstecku.
8	Granert Hilg	złotnik	

Wszystki wymienione osoby otrzymały paszporty niemiecki i strażnik od
 nazwie murawie wzy polityce od władz podobnie. Wymienione są i z nazwisk
 kierowcy w kłóstecku jeszcze w chwili wyjazdu wojny 1939, zaś pozostałe osoby
 stopniowo wyprawadają się do Niemiec.

Majster Solskow do kłóstecka.

W latach 1920 - 1922 utworzono powiaty majster Solskow do
 kłóstecka, a to na skutek powrotu emigrantów z górsz Niemiec (głównie
 z Madagaskaru, Gwatemali, Gwatemali) jak również z Ameryki. Reemigranci, głównie
 robotnicy znaleźli zatrudnienie przy Polku, górze i w wsi nie odległej
 niemieckim Holjory, było sporo wózków pojazd. Dwie powiadomieni kłóstecka
 do wangi staży graniczny, spowodowało powiaty majster Polku wzmianki,
 tak że światłał bród niemiecki. Wiele wózków i kłóstecki z niemieckie
 murawie w otulonymi wózkach.

Zabawni kłóte Świeckiego „Lutnia”

W październiku roku 1922 z 1 majstrowy wózków cenny, kłótey p. p.
 zorganizowan w kłóstecku. Kłóte Świeckiego, Lutnia. Jako dyrektor wybrano
 niemiecki cenny Skamionawo Lutnia. Wymieniony był niemiecki ma-
 zyktem. Kłóte Świeckiego „Lutnia” zorganizowało bardzo oszto wybrany
 spieracz, przedstawienie kłóteku-amarokcio, jak i wózek kłóteku.
 Łyżki a tyła imię przeznaczone były na kłótey i kłótey kłóteku.

1922. Wizytacja parafii przez J. Szymana Eolski

W dniach od 18 do 24 Maja 1922 roku
 arcybiskup gnieźnieński - jędrzejowski ksiądz dr.
 Edmund Dalbor - Szymana Eolski odwiedził
 wizytację parafii w Miasteczku. Miasto przy-
 brzo odświeżony wygląd - ustawiło dużo kam-
 powitalni, wielu urodzonym brzołkami. Księża
 Szymana przyjechał od strony Rzeszowa powo-
 zem 4-tych Kolumn, poprzedzony przez bander-
 ny Kommando w towarzyszeniu 2 księży kano-
 ników. W drodze wieczny 14-tych nastąpiło
 powitanie na rynku przez Starostę i Gł-
 wy, oraz burmistrza Miłobędzkiego,
 dwa dni wcześniej w dniach urodzin stowarz-
 szenia niemieckiego, wzywając biskupa do
 następnego w sprawie ujednolicenia z Szymana
 do Kościoła, gdzie przemówienie powitalne
 w języku polskim i niemieckim ujednił
 ksiądz protowicek Kiedbał. Ksiądz Szymana
 przemówił do parafian w obu językach. Do podsumienia tego dnia z Szymana
 udzielili sakramentu bierzmowania. W następnym dniu odbyła się nauka
 sekret w domowym udzieleniu nauki religii. W ostatnim dniu podróży, tj.
 21 maja 1922 r. Szymana odwiedził konszuwację Kościoła, a po podsumowaniu
 3-iej (15-iej) udzielił samodzielną, zgrupowaną przez naszer kościeł
 parafian. Księża arcybiskup Dalbor piastował godność Kardynała.
Zadaniem nowych druznow do Kościoła Katolickiego

Ks. Dr. Edmund Dalbor
Arcybiskup gnieźnieński-poznański

Parafia Katolicka w Miasteczku odwiedziła duchowni z młodych druznow
 (w tym ogólnie) Który przysięgł Ksiądz protowicek Kiedbał w dniu 6.05.1922.
Rezerważyła młodzieńcy miłobędzkiego

Niemiecki młodzieńcy Miłobędzkiego H. Blacke
 odjął opiekę na nich Niemiec i z dniem 1.07.1922
 zdołał skończyć Miłobędzkiego Ksiądz 17-letni
 wzywając Karłow Miłobędzkiego. Fotografie
 przedstawia Karłow Miłobędzkiego, dwa
 inne fotografie przedstawia pracownice
 biura Magistratu Józef Grzesiowski, która
 naprowadzi pracę w biurze od początku 1920.
Zadaniem Księżki Obojg Honoru Zachwani.

Ukumono w Miasteczku Księżki Obojg
 Honoru Zachwani, przemianowany w latach
 późniejszych na Siołki Księżki Zachwani.

1922. Łączniaczowemu Towarzystwu Gminnemu „Sokol”

Z inicjatywy reemigrantów z Maceranii i Włotfale zorganizowano w Warszawie Towarzystwo Gminne „Sokol”. Prosząc wybrało pracownika kolejowego Hieronima Włodkowskiego, wai macelnikiem długoletniego działacza Sokolstwa Polkiego na Obczyźnie - Józefa Grajnera.

1923

Stowarzyszenie burmistrzów

Komisarzy burmistrzów Nipomucen Włotfajewski w końcu grudnia 1922 prósł o zwołanie go z zwołowanego stowarzyszenia, domagał o tym do Włotfajewskiego w Niemczech. Rada Miejska wybrała wybrani burmistrz w osobie podkomisarza strażnicy celnej Ignacego Rybickiego z Gminstwa Włotfajewskiego Włodkowskiego i Włodkowskiego i dnia 11 stycznia 1923 powołał na stowarzyszenie burmistrzów podkomisarza rezerwy Stanisława Śwarcę z Włotfali. Na zarządzeniu Starosty z Włotfali swoim powołaniem Rady Miejskiej, na które przyjeżdżają starosty Ignacy Włotfajewski, domagał się uchwały uchwały w sprawie wyboru Stanisława Rybickiego na stowarzyszenie burmistrzów. Zarządzenie miało baran broniący pniecia, jednak w końcu Rada Miejska uchwaliła, uchylając stara uchwały. Rybicki uchwalił uchwalił odeszkodowanie w wysokości 3 miesięcy potrzeb, na co Rybicki wyraził zgodę.

W dniu 27 stycznia 1923 nastąpiło wprowadzenie Komisarzy burmistrzów Stanisława Śwarcę, orego zarządzenia starosty Włotfajewskiego. Nieco później Rada Miejska wybrała wybrani Stanisława Śwarcę na okres 12 lat, a Włodkowskiego i Włodkowskiego w dniu 31.10.1923 wybrali ten zarządzenia. (akt. k. b. k. b.)

Macier i kłopoty był ośrodek burmistrzów Nipomucen Włotfajewskiego. Włotfajewski małe polskie spadade z dnia na dzień, finanse miało więcej jak strasne, umian przedków corzenie opóźnione, tak że kiedy ustalono umian i termin płatności, pieniądze wypracowywać nie posiadał w całości. Grałoby pieniądze na plac, uchwalił administracyjne, szkoły i t. d. Wykazem komisarzy ratowano umian i sprzedaje drewno z fony i t. d., oraz zarządzeniem komisarzy w Włotfajewski. Włotfajewski, do umian wypracowało nieruchomości, zarządzenia, uchwalił do niego zarządzenia.

Nipomucen Włotfajewski
(z dnia 2.10.1942)

Stanisław Śwarcę
burmistrz - od 27.1.1923.
do 16.05.1926.

1923

Międzynie filii Banku Reichsbanku w Bermanii.

Na przedmieściu roku 1923/24 widać mo w Miasteczku filii Banku Reichsbanku w Bermanii i to z inicjatywą księcia pryncera Kobiłnowski z Bermanii, zadaniem Banku było gromadzenie oszczędności, udzielanie kredytów, oraz prowadzenie handlu wymiany obcych walut na stacji kolejowej w Miasteczku. Hierarchicznym Banku był Feliks Smoczyński. Maciejko Ksiądz zapisano mylnie jako Kobiłnowski "powinno być" Kobiłniski.

Zmiana granic sturdu w Miasteczku.

Z dniem 1 marca 1923 wydzawono z oburdu rhoty Kobiłniskiej osieci z Bimontowa, Grabowna i Solnowska, przekształcając tereny do rhoty w Amstrowie. W Miasteczku pozostało 124 osieci.

Święto 3 Maja.

Święto 3 Maja obchodzone wronem lat poprzednich. Odbudowa spalonych magazynów przy świątelnicy.

Firma „Arkwałit” mająca swoją siedzibę w Bermanii, dokonaje odbudowy spalonych w roku 1917 magazynów świątelnicy ziemniaczanych. Na odbudowano jedyną trzecią piętros, zastosowano malowidła stropu betonowe. Spółczesności Ochotniczej Straz Bermanii.

W dniu 6 czerwca 1923 dokonano reorganizacji Zarządu Ochotniczej Straz Bermanii, wybierając do Zarządu Solnowo, przedstawiciele w Zarządzie jedyną osiedle na stanowisku skarbnika. W skład Zarządu prowadzą:

1. Leware Stanisław - prezes
2. Miłobajewski Kuzmucen - naczelnik
3. Sadych Jan - zastępcę naczelnika
4. Szarbowiak Jan - kasjerek
5. Miłobajewski Kuzmucen - skarbnik
6. Dziembke Otton - skarbnik

Na dowódców oddziałów prowadzą: Mandelste Albert i Kobiłniski Piotr III Hellak Fgnay. Członków czynnych zapisano się 23.

Złoty O. S. B. uzbierani 1923 roku. Pierwszy od lewej stronie policjant miejski Josef Kliczowski, który to jako pierwszy żołnierz polski w dniu 23. 01. 1920 roku wstąpił do Miasteczka.

1923. Zmiana na stanowisku kierownika szkoły.

W dniu 1-go listopada 1923 na własną prośbę odszedł z Miasteczka bardzo szanowany i zasłużony kierownik szkoły, Wiktor Kaja. Odszedł do miejscowości Ujście Nowa Włoc, powiat Chodzież. W roku 1929 był kierownikiem szkoły podstawowej w Gładkowie, gdzie został zamordowany przez stróżów hitlerowskich. Został jego w roku 1945 odwołany do wojewódzkiej komisji obr. Kierownika Katolickiego w Gładkowie. Zastępcą został m. in. nauczyciel Hławonka, który jako nauczyciel przez okres 5-ciu miesięcy.

Zadanie Katolickiego Towarzystwa Młodzieży

W dniu 13 listopada 1923 między protosem Kielbasą a radą katolickiego Towarzystwa Młodzieży męskiej i żeńskiej. Na radę młodych zapisano się około 10 młodych obywateli. W składzie zarządu młodej męskiej zostali wybrani: Gembista Wiktor - przewodniczący, Kuczyński - sekretarz, Mandelki Albert - skarbnik, zaś w skład zarządu młodej żeńskiej weszły: Nowak Zofia - przewodnicząca, Kabanowski Jacuzo - sekretarzem, i Kabanowski Jerzy - skarbnikiem.

Zarządzenie na miejsce protosem Kielbasę.

Bracia miejscowego Koła Związku Obrony Krewi Zachodnich Zdrówka Adamski napisali zarządzenie do władz administracyjnych, domagając się, aby Kielbasę udeślił z urzędu z powodu nieuczciwego postępowania Francuskiego, podlegającemu się zryciem niemieckim. Wzrostka wymienionego, uchwyciona przez matkę narodziła niemiecką, nie może być polską. Zarządzenie chodziło o poproszenie władz, aby jednak nie nastąpiło z abstrakcyjnych się w Archiwum Świąt w Gładkowie nie ugnia, jak się do tej sprawy władze ustosunkowały. Wykonanie budżetu miasta za rok 1923.

Budżet miasta za rok 1923 opiewał po stronie dochodów, jak i wydatków na sumę 544.300.000 marek polskich. Zgodnie z sprawozdaniem o wykonaniu budżetu dochody osiągnęły sumę... 3.82.405.031 marek polskich, zaś wydatki 1.478.023.926 marek polskich. Nadwyżka wynosiła zatem 1.478.023.926 marek polskich, natomiast jest, to skutek panującej wówczas inflacji waluty polskiej. Banknoty Banku Krajowego Krajowego wydawano w odniesieniu do wartości nominalnej jednego banknotu 500.000 marek polskich. Wpłacano do banku młodych banknotów nie ma być można pominiąć w Kasie państwowej. Później wydatki, że podległy regulacji w Kasie państwowej, potrzebne banknoty przyniesi w Kasie państwowej. Organizowanie biblioteki pracowników kolejowych i ich rodzin 1923

Stowarzyszenie Kółek Młodzieży w Miasteczku wzięło bibliotek, zakupującą z udanym prawem powiatu Kon. 400, osiągając około 500 tomów. Z biblioteki za stanowiskiem miasta wzięła... i Książki wzięły młodzi miasteczka i Książki. Złoty na rzecz... Złoty w Japonii

Złoty w Japonii. Wzrost nie wspomniany cel 744.600 marek polskich. Złoty w Japonii. Złoty w Japonii. Złoty w Japonii. Złoty w Japonii.

1924

Łódź w Polsce

W marcu 1924 ułuchono prync w rządzie niemieckiego Lódzkiego Strażnika w Polsce. Białe pieniądze padła krajowa - obora. Wskazywał na to, że kraj był uciążliwym dla Niemców i Niemców. W tym momencie ustalono. Sogorelu na skutek dewaluacji stry mać borchu niemieckiego odstawienie. Wskazywał to na ułudę, Stramba użyczył w drodze użyciu serwolet Strixkowi preponadzie zbrojki pieniężnej na terenie powiatu. Łódźki temu był w stanie odzyskać spalony obiekt.

Wprowadzenie nowej waluty - złoty polski.

Z dniem 1 kwietnia 1924 wprowadzono w Polsce nową walutę, a mianowicie złoty i grzy. Jednym złotym dzieli się na 100 grzy. Wzmiary dokonano w okresie od dnia 1 kwietnia do dnia 31 maja 1924 roku w stosunku 1 złoty = 1.800.000 marek polskich. Gwarantuje drukowane wartości nominalnej w odmiatach po 10 - 20 - 50 - 100 i 500 złotych. Monety 2 i 5 złotych użyczone były ze srebra, natomiast monety 10 - 20 - 50 groszowe oraz 1 złoty użyczone były w miedzi. Monety 1 - 2 i 5 groszowych na razie nie było, wydrukowano natomiast bilety adawione o tej wartości.

Obeczenie stanowiska kierownika szkoły katolickiej

Z dniem 1 kwietnia 1924 kierownictwo szkoły katolickiej powierzył Józef Krücker. Wymieniony, urodzony w roku 1895 był uczestnikiem powstania Wielkopolskiego - posiadał stopień porucznika rezerwy - specjalności wojskowa pilot wojsk lotniczych.

Brępięz o zasadach budżetowania w samorządach.

W dniu 17 czerwca 1924 uchwalono się rozporządzenie Prezydenta R.P. w sprawie ustalenia budżetów w samorządach. (Dziennik Ustaw R.P. Nr 51 poz. 522). Brępięz użyczone wydane zostały przez Ministerstwo Spraw Wewnętrznych w dniu 6 grudnia 1922. (Dz. U. R.P. Nr 11 poz. 11 nr. 1922.)

Ustawa o tymczasowym uregulowaniu finansów Komunalnych.

W roku 1924 wprowadzono w życie ustawę o tymczasowym uregulowaniu finansów Komunalnych z dnia 11 sierpnia 1923

Zgodnie z tą ustawą, finanse miasta składały się z następujących źródeł:

1) Udziały w podatkach państwowych

- 15% udział w państwowym podatku dochodowym
- podatek od lokali na teren miasta
- udział w podatku przemysłowym od obrotu
- udział w realnym podatku przemysłowym

2) Dodatek do podatków państwowych

- dodatek do podatku gruntowego
- dodatek do podatku od nieruchomości
- dodatek do cennego świadczenia przemysłowego

1924.

- dodatek od patentów na wyrob i sprzedaż towarów
- dodatek do podatku od spozycia, zużycia i produkcji
- dodatek do opłat pomiatowych od przeniesienia własności nieruchomości
- dodatek do pomiatowych opłat stemplowych
- dodatek do podatku dochodowego

3) podatki samostne - na terenie miasta wprowadzono następujące podatki

- podatek od publicznych zabaw i rozrywk
- podatek od psów szklarskich
- podatek od prawa połowania
- podatek od przedmiotów szklarskich

Wspierani mieszkańcy w podatkach pomiatowych strasząc własne przepisy. Wpłynęli dodatków do podatku gruntowego, podatku od nieruchomości, czynszu, wydatku przemysłowych, dodatku do patentów na wyrob i sprzedaż towarów, dodatku do opłat pomiatowych od przeniesienia prawa własności nieruchomości, oraz dodatku do podatku dochodowego. Wskazała komisja Rada Miejska, jednak otwierała grona granica tych dodatków. O wprowadzeniu podatku samostnego zdecydowała rada Rada Miejska, uchwalając w tym celu statuty miejsowe, w których określono wysokość obrotów. Statuty podlegają zatwierdzeniu przez władze nadzorcze. Bzd. n. p. uchwalono podatek od przedmiotów szklarskich i pobierano wopni: od samostnego 40 do 50 szłogów, od motocykla 10 sz. od powozki 15-20 sz. od powozow ołowartych 15-40 sz. od powozow kółzół 30 sz. od wozentu 10 sz. od klubelkowsi lub klucera 12.50 sz i od konic wienochowego 20 sz. Podatek ten jednak w sprawie nieco późniejszym zupnie emisji. Podatek od psow szklarskich pobierano w uprosku 30-40 i 50 szłogów, jednak puz do pilnowania gospodarstwa zwolniony był od podatku

1925

Pozar w mdynie

Latem 1925 wybuchł pozar w miejsowym mdynie. Pozar powstał na skutek nieostrożności z okazyi dezynfekcji umiata mdyna, i objął już kambrukęj drewna, potłogi i piata. Silne i trafne skierowanie wody, przyczyniło się do ugaszenia pozaru w zaradku. W tej akcji uczestniczyli strażak Helly Vorstpor. Akcja kierował nadzornik Hikołajewski.

Pozar w Kwartierka-Hufy

Na skutek uderzenia pioruna, spalił się budynek gospodarczy należący do rolnika Rudolfa Krügera w Kwartierka-Hufy. Uchłonięła straż Bożanna pod kierownictwem nadzornika Hikołajewskiego zlokalizowała pozar, ratując przyległy dom mieszkalny przed spalaniem. Spalony obiekt odbudowana Hufno nowej siłkowsi reonej 4-ru Kowowij.

Magistrat zakupił z Magistratu miasta Hufy gorczy, bardzo mało używane siłkowsi reone 4-ru Kowowa, o 2 użytkach trawnych za bardzo przystępną cenę 2100 szłogów. Wzylajmnie siłkowsi uprniła 200 l. na minut.

1925. Jednoczynnie z siłkawką zakupiono tamże 3 drabinki-hakoloty, oraz wzięto
zagon wozny 13 woznych. Na zakup siłkawkę Strajowe ubezpieczeniu ogniom w Świe-
naniu przyniesło dotacji w sumie 500 złotych, zaś Władysław Powiatowy w Węgrzku
również 500 złotych.

1926 Zmiana na stanowisku kierownika rkoś.

Z dniem 1 stycznia 1926 dotychczasowy kierownik rkoś, Józef Struczek
premierowy szał na inną placówkę. Kierownictwo rkoś, przejął starszy już
wielkim nauczyciel Jan Graczyk. Wymienimy pochodni z Rządowego powiat
Chrudziej, i zatrudniony był w tej szkole jako praktykant w roku 1885 przez sto-
sumarów kwatki okres czasu.

Przebudowanie ulicy Księżowskiej.

W lutym 1926 Komitet Powiatowy Zarządu Świąt w Węgrzku zawiadomo biał
przy ulicy Księżowskiej. Zorganizowano więcej piwiarni i karczmarek.
Śniace wyjechał mistrz brukarski Kobachowia z Swarowa.

Zgon burmistrza Stanisława Lewara

W dniu 16 maja 1926 zmarł burmistrz miasta Stanisław Lewara.
Zgon nastąpił w jego rodzinnym mieście - Włocławku, dotychczas przeżył przez
kilkanaście tygodni na leżaniu. Zmarły chorował na gruźlicę płuca. W
pogrzebie uczestniczyła delegacja miasta, pod przewodnictwem Dawida Jędr-
śawa Adamczyka. Wymienimy ten dzień otwarcia burmistrza do czasu
wyboru nowego burmistrza

Wybor nowego burmistrza

Na wniosek Rady Miejskiej z dnia 14 lipca 1926, Wójciwoda
Sarnowski dekurja z dnia 24 lipca 1926 mianował Jana Łazarzaka
z Rakowa Komisarzem burmistrza miasta Włocławka. Wprowadzono
wózki i odwołanie przysięgi na rękę ślaską. Wózki nastąpiło dnia 20
sierpnia 1926. Burmistrz pobierał potęg władzy 1/2 grupy, plus 20% do-
datki reprezentacyjnej.

Wybiegi w kościele parafialnym

W lipcu 1926 reorganizator bractwa Antoni Szamierczak z Rządowego
odgłosił w miejscowym kościele katolickim przymięznie korespondentów. W
coroptynie tej uczestniczyło bardzo wiele osób wiernych, szczególnie z jego
rodzinny wsi Rządowa.

1927 Powrocie do czynnej służby wójciwoy radmistrza miejskiego

Z dniem 2 kwietnia 1927 radmistrz Karol Wiktorjowski powołał
szata do 67 pułku piechoty w Bydgoszczy dla oddziału czynnej służby wójciwoy.
Na stanowisku radmistrza z angażowany szata Stefan Skopyński z Sarnania.
Wymienimy pracował na tym stanowisku przez 9 miesięcy, przym
stanowisko to przejął Józef Włodarski, pognuciano polijant miejski, pracował
na tym stanowisku do około końca lutego 1928 roku.

1926 Zawiadomo tamże ludowego

Dnia 30 marca 1926 zawiadomo z Włocławka Janek Lubowicz - zapisał się do oddziału

1927. Obchod Svätého Jána

Sväto narodenie Jána obchodoma pripravili usmerním lat. ubiežijed
Sobyl milada Szymasa - kardynasa Holonda u Miasteczka.

U dnu 18 lipca 1927 u godwinie 12.30 pmyty do parafii u Miasteczku
z nieofijalno uwytlaje mytkieup gniezminsko-pocnaniski, Misza de Kardynat
August Holond - Szymas Sobaki. O godwinie 16.30 odjechal do Torontowa, gdsie
posied u wdawiciele majstktwa Moruška, Holagynsk - Wacławowa Sogwela
u Torontowie.

Święcenie chodnika przy ul. Taborskiej.

Święcenie chodnika po pracy stro-
nie ul. Taborskiej od nieruchomości Ja-
mochy, aż do końca ulicy Taborskiej. Śny
ty obcegi posrezeny sokas merit na
stwierdase pomiarowy nieruchomości Gie-
clermann - Janocha. Chodnik ucypano.
z ptył cementowych, zaś krausimki rów-
niez ucypano z betonu. Wtykawała ty
Franciszek Lisada z Miasteczka. Do ucy-
rotu ptył z krausimkow zastawiono ztył
słaba missonki cementu, co spowod-
owało ustwierdzenie ucypanoych prac.

Świąt budynku mieszkalmego

Świąt powstal u mieszkaniu Hlemema Samlań, zamieszkałego u
nieruchomości stanowzący wotannici Karły Chyda przy ul. Hłobciński. Świąt
wybuchł u ~~nowy~~ noy. Zaalarmowana ochotnicze Hrac Szymas Legasida
pariar. Spalida się Komitribeja dachu. Pański uemicytanie pnygnowadsenyj
akcyi robotniczy, nie dopuszczono do pnyucierie się ognia na pnyległy
dom mieszkalm-handlowy Ottona Strumba. W akcyi wyrosnił się oddział
toporników. Akcyje Akierowad naczelnik O. S. P. Mep. Hłobciński.

ks. August Kardynat Holond
Prymas Polki

Trzeci z ochronki z ochraniarkę Jadeliga P.S.K.

1928

Zmiana na stanowisku rachmistrze miejskiego

Z początkiem marca 1928. stanowisko rachmistrze - Magazyn miejskiego powierzone Edmundowi Stelmarskiemu, pochodzący z Hągirowa. Wymieniony pracował przez ostatni rok w mieście, dopisując się do spienienia sumy 1000 - złotych. Sprzeniewierzenie ujętych kasowań Miłobajewski po powrocie z wojny. Na skutek zaniedbania się w pracy i grubstwa Stelmarskiego, powstała poważna załaganie w księgowości, a szczególnie w księgowości podatkowej, piszący że wykonania zaangażowany został w 1. połowie września 1928. dla wypracowania księgowości na miesiąc. Stelmarski został awansowany z pracy, zaś kasowań Miłobajewski przysłał rachunek na stanowisko rachmistrze - Magazyn w pierwszych dniach października 1928. W tym celu rozprawy Stasow - Siedlowski, która toczyła się w roku 1924 przed Sądem Wojewódzkim w Bydgoszczy, Stelmarski składowy został na 8 miesięcy więzienia, Stelmarski powrócił się w celu wyrażenia do zagarnięcia sumy 1000 złotych, natomiast ujęty się awansie dana suma, co jednak nie miało miejsca. Rejestrat nawet nie wnosił przeciwności kwestyj, bowiem Stelmarski nie miał warunków by awansie tą sumy.

Wprowadzenie jednolitej księgowości w samorządzie

Z dniem 1 kwietnia 1928 wprowadzono na terenie województwa Samorządowego jednolitą rachunkowość - księgowości, która dotychczas stosowana w gminach oraz urzędach powiatowych. Wprowadzenie księgowości oparte na systemie księgowości precyzowała między innymi podziałem obrotów księgowości i wydatków księgi kontrowalności i obrotów budżetowych, księgi sum prowadzących, księgi bieżącej i innych. Jednocześnie wprowadzono obowiązki prowadzenia kontroli podatkowej. W precyzowaniu do księgowości podwójny system amerykańskiego, która wprowadzono w tym czasie w samorządzie były obrotami miejskiej, wprowadzono w województwie samorządowym, księgowości były prowadzone i nie przedmiata przez rządania.

Żądowa nomy spustu parafianego.

Spust przeciwparafianemu jaktem dysponowała Ochotnicze Straż Światła przeciwparafianemu był wyznaczony w miarowaniu popisu budżetku miejskiego w Bydgoszczy a cesarstwo w stodole nabyły katolickiej. Żądowa nowy, wypracowanie nomy stało się koniecznym. Na tle skłócenia między miejscem budowy, doszło do negocjacji pomiędzy Ochotnicze Straż Światła, a Rejestratorem. Ochotnicze Straż Światła projektowała miejsce budowy na przeciwko forty garnizonowej, mającej na uwadze, że ~~nie było~~ w pobliżu zamieszkiwali nomy, którzy na wypadki pożaru by alarmu ratownikami byli do składowania kornie, zaś w proponowanym przez Rejestrat placu na przeciwko Miłobajewski w pobliżu nie było zaanżycie gospodarstwo włozy, a poradzie strażacy głównie zamieszkiwali w górnej części miasta, tak że na wypadki alarmu by pożaru, tak strażacy jak i kornie przyjeżdżać musiały przez około 1 km. co opóźniało akcję.

1928.

Magistrat natomiast argumentował, że strażacy dąży do budowy nowej
pod forteją garniecką, by mieć bliżej do restauracji Montemaria, gdzie od-
miesz strażnicza dostawało swoje obroty szkolne. Remiza w bryk-
prokator, uzbudowaną pod forteją, i ułożono do użytku w listopadzie
1928 roku, bez specjalnego uroczystego (jako to się zwykle praktykuje) aktu
przekazania. Strażacy po prostu wzięli sprzęt pierniczny, przekazując go o-
wieszonych rękach do nowej uzbudowanej remizy. Z przekazanych przez Magistrat
& Kluczy, Klucze otrzymał: naczelnik Mikolajewski, dowódca oddziału
piskawskiego Krolski i gospodarz remizy Jul. Bostrom. Smaradko & Klucze po-
został w biurze Magistratu, a jeden otrzymał strażniczy.

1929.

Zgon kierownika szkoły

W dniu 17 stycznia 1929 zmarł kierownik tej szkoły Jan Graczyk zmarł,
był dwudzielnym nauczycielem, a kierownikiem w Kłodzku od 1 stycznia 1926
chorował przez dłuższy okres czasu i pominęło ciężką chorobę, zjawiało się
szóstka, od czasu nade młodym nauczycielem. Zgon jego odbył się w dniu
21 stycznia 1929. W dniu tym dowarto pod jego zarządem decyzje o pre-
misioniu na emeryturę, który już się nie uroszedł.

Nowy kierownik szkoły

Kierownikiem szkoły zamianowany został Józef Kłoczek, która
w tym okresie posiadała 4 klasy.

Obchód imienin Marszałka Józefa Piłsudskiego

Z okazji imienin Marszałka Józefa Piłsudskiego organi-
zowano w dniu 24 marca 1929 akademię w sali na forteją, w
programie akademii objęto: wstęp, jak deklamacje, pieśni oraz
rehabilitację. Odszedł już wówczas uroczono także akademie.
Ślina zima 1928/1929

W okresie 1928/1929 panowała nadzwyczaj silna zima. Wzrostu od dnia
6 stycznia 1929 trwała bardzo silna zima, bez przerw, przyczem temperatura obni-
żona się do 30 stopni poniżej zera. Były też wielkie opady śniegu. W bardzo
wielu domostwach zamorał uwarość, tak że kłamić zmuszone były ciepłi
woda u sąsiadów, który mieli nadzieję, że uwarość nie zamrozie. W czasie
trwania tej zimy zabrakło kłamić, rapaz forteją i ugle palone, zaś
dowód ugle Kłoczek był utrudnieniem. Pełnia w okresie majowej zimy w Kłodzku
mieszko została zamknięta Józef Kłoczek i dowódca oddziału Kłoczek.
Jako dowódca oddziału zamknięcia Kłoczek i dowódca oddziału Kłoczek.
Kłoczek i dowódca oddziału Kłoczek i dowódca oddziału Kłoczek.
Wypomnienie budżetu miasta za rok 1928/29 (10.1928 - 31.03.1929.)

Ogólna suma dochodów wynosiła 86.951.- złotych, zaś wydatki wynosiły
29.777.- złotych. Reszta nadwyżka na sumę 7.237.- złotych
Liczba dzieci szkolnych.

W związku z powołaniem wstąpieniem do obrotu szkolnego dzieci ze
wsi Bostrom, liczba dzieci wzrosła z 228 dzieci. Wzrosło 4-
nauczycieli.

1929. Szkolnictwo zawodowe pracowników Magistrata.

W sprawie od 27-go do 29-go grudnia 1929 r. radnym Karolem Kłobudzowski uczestniczył w Kursie, zorganizowanym przez Obwodowe Biuro Funduszu Geograficznego w Bydgoszczy, zaś w sprawie od dnia 25-go do 28 listopada 1929 w Kursie instrukcyjnym dla inspektorów klas miejskich i powiatowych.

Stabilizacja burmistrza

W sprawie Burmistrza decyzja z dnia 31 grudnia 1929 r. skierowana do Rady Miejskiej z dnia 25 sierpnia 1929 r. w sprawie wyboru dotychczasowego burmistrza Komisarzy Jana Ziemiętko na 12 lat, z zapewnieniem mu praw emerytalnych z funduszu miejskich.

Stan ludności miasta

Miasto liczyło 1246 mieszkańców, w tym 699 Solarów, 526 Niemców, oraz 1 Poljanin.

1930. Obchód 10-ty rocznicy odzyskania niepodległości.

W sprawie rocznicy odzyskania niepodległości - uroczonoia z przed jarmarku 150 letniej niecierli pruskiej obchodzone bardzo uroczysto w dniach 11-go i 12-go stycznia 1930, a mianowicie: w dniu 11-go stycznia o godzinie 19-tej odbył się koncert. Był to wieczór artystyczny z udziałem organizacji promasszerowskiej ulicami miasta. Do koncertu, na sali koncertowej odbyła się uroczysta ceremonia, na której program składały się występy Towarzystwa "Spiewu Lubnia" - składowcy, oraz przedstawienia orkiestrowe. Następnego dnia o godzinie 10-tej odbył się występ organizacji i młodzieży szkolna, by uczestniczyć w Mory Świątecznej. O godzinie 18-tej również na sali koncertowej odbyła się uroczystość szkolna z przedstawieniem amatorskim w wykonaniu dzieci szkolnych. Do tej uroczystości odbyła się zabawa taneczna dla starszych. Uczestników faktycznie wzięło około 1000 osób, co do kwadrantu w dniu 23 stycznia 1930, to jest data rocznicy przyjęcia dnia 10 stycznia - jako dzień odzyskania niepodległości państwa polskiego.

Obchód imienin Marszałka Józefa Piłsudskiego

Obchód nie odbył się w uroczystości uroczony w roku 1929.

Wykonanie budżetu na rok budżetowy 1929/30

Wchodzący regulacje ujęte na rok budżetowy 1929/30 (otrzymano 1.04.1929 do 31.03.1930) zostały 23.621,- wchodzący nadwyżkowy zostały 54 - zaś wydatki regulacji 28884,- zostały, a wydatki nadwyżkowy 4730,- zostały. Nadwyżka pozostała w sumie 10.- W roku tym miasto miało potrzeby sumy sponansowanej w roku 1928 przez niecierli wege radmistrze - Marsjere Edmunda Stelmarszka.

Stabilizacja radmistrze

Radmistrze Karol Kłobudzowski z dniem 1 lipca 1930 roku przysięgł dotąd jako Urządnik etatowy, z prawem do zapłaty emerytalnej.

1930

Ogółem sprzedano 24 munczurów. Skarb jednego munczura wynosił około 100 złotych. Munczury uszył mistrz Krawczycki Marcinem Wiktorszczykiem, zaś materiały na munczury zakupiono u Kupca miejscowego Hellmutha. Liczba drzewi szkalonych.

W dniu rozpoczęcia nowego roku szkolnego do szkoły uczęszczało 258 dzieci, a mianowicie do klasy I - 62, do klasy II - 50, do klasy III - 65, do klasy IV - 47, zaś do klasy niemieckiej 34 dzieci.

Stan zatrudnienia w przemyśle miejscowym.

Według danych z 1930 zatrudnionych było w przemyśle miejscowym następujące ilości robotników: Szalarnia 30, Kuchnie 20, Szwalarnia 200, Młocznia 3 i młyn 5. Zatrudnionych zatrudnionych do Konytonia 2 i do Siskowa ustawowych 20. (Ałta Arch. Szmalb.)

1931

Plan rachunkowości dla przedsiębiorstw komunalnych.

Rachmistrz Kantau Wiktorszczycki w okresie od 16-go do 17-go marca 1931 w Karsie miedziokupnym rachunkowoni dla przedsiębiorstw komunalnych. Z nowym rokiem rachunkowym tj od 1. kwietnia 1931 wydana księgowości sieci elektrycznej rozdzielni, oraz urodziwej miejscowej 2 urodziwej księgowości budżetowej. Odszedł przedsiębiorstwa te rozliczono się z budżetem miasta z sumą ogólną wpływów ujednolicenie straż.

Wydatki budżetu miejscowej za rok 1930/31.

Dotyczy oraz wydatki na darowizny wynosiły 38.820,- złotych. Budynki, jak to było w latach poprzednich, nie są gospodarowane. Liczba budynków mieszkalnych.

W miesiącu sierpniu o piątym powstanie pożaru w budynku mieszkalno-handlowym należącego do Kupca Stanisława Hellmutha. Zbudunek położony po prawej stronie ulicy Stabrowskiej, na przeciwko ulicy Homopmckiej. Spalił się dach, były dachowca, oraz dom handlowy. Ochotnicze Straż Szeziarna z wielkim ognistym bronią chwyciła pożaru do przyległych zabudowań sąsiadzkich Rudolfa Klobna.

1931.

Archiw Zachodnich napisal do Urzedu Wojewodzkiego w Dortmundzie po proce Centraly Z.O.H.Z. w Karlsruhe Koledze protobrota Feliksa Niedbala z Miasteczka. W sprawie tej wiadomosc fakt, ze Koledze protobrota Niedbala zwracalony protapio demonstracji jako zorganizowane z inicjatyw Z.O.H.Z. (ciężkie biurokracie) przez mieszkancow pruwanskiego „Deutsche Vereinigung“ (Zjednoczenia Niemcow) z siedziba w Karlsruhe z Miasteczka. Dnia wydanem wspomnianego pisma, burmistrz Jan Ziarnke zorganizowal stowarzyszenie magentky z/a Koledze Niedbala, wyznaczajac w tym celu organizacje protobrota, jako Jazdek Olmy Archiw Zachodnich, Zuzek Reussowicki, Zuzek Stulecki, oraz Zjednoczenia Głot Wojewodzki z Rzeslem. Z tego sprawy nie wynika jak wiadomo wojewodzkie zainteresowaty, ze skutkiem do tej sprawy. Jedyni na danym terenie, ktore majdaje sie w aktach Archiwum Dortmundu w sprawie tej figuryi dopiszek, nie wiadomo przez kogo dokonany: „jeżeli to Niedbala nie jest Niemcem, to jest najgorszymi germanofilami“. Faktom zaś jest, ze Koledze protobrota nadal pozostal w Miasteczku, a w tym czasie lat później burmistrz Jan Ziarnke z protobrotem rzyl w najlepszy zgodzie. Ze jednak Koledze protobrota był skutkiem skutkiem z tym fakt, ze w roku 1939 zamordowany został przez hitlerowcow.

Zmiana granic obwodow robotniczych

Z dniem 1 października 1931 obrzezi robotnicze z Dortmundowa wyznaczono z obrzezi w Miasteczku, przenosząc takowe do nowo utworzonej obrzezi w Miasteczku. Odwiedza również do Dortmundowa maurycjusza Teresa Haddlowa. To skutki w Miasteczku nastąpiło 190 obrzezi. Skoda była wówczas z Rzeslem, o 7-miu polaciarach.

Zorganizowanie orkiestry przy Ochotniczej Strazy Poroznej

Z inicjatyw Dawda Gruse, wykowawcie orkiestry 61 muzyka przychody WZK, w Dortmundowej zorganizowanu przy Ochotniczej Strazy Poroznej w Miasteczku orkiestry dęta i smyczkowa. Jako kapelmistrz powołano Hermanna Kellenlina, a w skład orkiestry wchodziło 4 Gruse Dawda, 1) Gaudowicki Grunon, 2) Dawdowski Stefan, 3) Nowak Jan, 4) Gaudowicki Jan, 5) Krusel, 6) Stojajick Antoni, 7) Gruse Grunon 8) Gaudowicki. Orkiestra posiadała własne instrumenty, natomiast umundurowanie stanowiło własność Ochotniczej Strazy Poroznej. Orkiestra występowała w rozlicznych obchodach miejscowych, gwarantowała w zabawach, oraz gwarantowała podczas zebrani i zbiorach strażackich.

Stowarzyszenie organizacji społecznych-politycznych

- W roku 1931 powstały w Miasteczku następujące organizacje:
- 1) Zuzek Reussowicki - zorganizowany przez burmistrza Jona Ziarnke
  - 2) Zuzek Stulecki - zorganizowany przez zawiadowcy oddziału w Miasteczku
  - 3) Zjednoczenia Głot Wojewodzki z Rzeslem - zorganizowany przez burmistrza Ziarnke

1931.

Spis Ludności.

W dniu 9 sty. grudnia 1931 rzeźmi z uwzględnieniem spisu ludności Miasteczko liczyło 1205 mieszkańców, w tym 508 Polaków, oraz 446 Niemców. Spis był bardzo uciążliwy i nie ograniczył się jedynie do zebrania danych o ilości mieszkańców, ale obejmował również dane dotyczące się do zdrowia, wykształcenia, warunków mieszkaniowych i t.p. Niestety, braki danych w odniesieniu do części spisu.

1932.

Zaprowadzenie podwojonej księgowości w administracji miejskiej.

Rachmistrz Herman Mikotański na własną odpowiedzialność zaprowadził z dniem 1 kwietnia 1932 podwojną księgowość w administracji miejskiej, podlegającą się podwójnemu wydaniem przez Dawłaka - pracownika Biura Księgowości Samorządowej w Warszawie. Z tamtąd też sprowadzone potrzebne książki i druki rachunkowe.

Stan licealnej sieci w szkole

W dniu 1 września 1932 do szkoły uczęszczało razem 214 dzieci, które ujęty są w 4 klasach, o 7 oddziałach.

1933

Mianowanie 5-go zastępcy urzędniczego stanu cywilnego

W dniu 21 stycznia 1933 Urzędowa Biurokracja mianowała rachmistrza miejskiego Hermana Mikotańskiego 5-gim zastępcą urzędniczego stanu cywilnego na otwarte Miasteczko.

Srebrny jubileusz Kapitanstwa.

W dniu 10 lutego 1933 ksiądz proboszcz Feliks Michalski obchodził 25-ty rocznicę Kapitanstwa. W uroczystej prozie, przy bierze dewocyjnego śpiewania i śpiewów „Kto się w opiekę”, ugrupowano jubilatów z plebanii do kościoła, gdzie jubilat w asyście dwóch Kapitanów odbył uroczyste Massę świąteczną. Okoliczni mieszkańcy wesoło ujęli księdza proboszcza i Kapitanów z Urzędem. Kościół był przegromiony.

W wieczorem odbyła się w sali Gony Istowej okolicznościowa akademi, zorganizowana przez Towarzystwo „Jedność”. Na program akademii wchodziły: 1) powitanie i okolicznościowe przemówienie, ogłoszone przez prasę wspomnienia Towarzystwa Fenacego Głównego, który przedstawił ujęcie i działalność Kapitanstwa i społeczną jubilat, 2) deklamacja w wykonaniu dzieci szkolnych, oraz młodzieży żeńskiej i męskiej, 3) ujęty chór Towarzystwa „Jedność”, „Kubnia” Jubilat, wzmianki w związku z organizowaniem tak podjętych uroczystości, w nader serdecznych słowach dziękował organizatorom, jak i uczestnikom za poświęcony trud. Energetycznie ujęty był koncertem orkiestry O.S.P. Młodzież w akademii była tak liczna, że dzieła sali nie pomieściła wszystkich uczestników. Rada Kościelna ufundowała jubilatowi dystynkcyjny fotel, ujętych słów.

1988

...my na esle. W
 ...organizacji
 ...organizacji
 ...żeniowie, p...
 ...

...wobec jubilat w p... zblize si...
Wprowadzenie w życie nowych przepisów meldunkowych.

W dniu 10 marca 1988. uchwalono na rozprawie Sejmiku R.P.
 o ewidencji i kontroli ruchu ludności, nowelizowane w dniu 15.03.1988.
 (Dziennik Ustaw R.P. N. 38 poz. 390. Uchwalony został również projekt
 nowelizacji uchwały Sejmiku R.P. z dnia 15.03.1988. W sprawie
 projektu do prac wstępnych skierowano z wprowadzenia w życie
 przepisów meldunkowych i w pierwszej kolejności przygotowano
 ankietę. Każdy mieszkaniec otrzymywał do wypełnienia
 ankietę, na podstawie której nastąpiło zapisanie do rejestru
 mieszkańców. Rejestr ten wódcę meldunkowe prowadzić
 mógł w formie księgi, lub też w formie kartoteki. Na
 umowa piszącego niniejszą kronikę, be-
 niamin Ziarnicki zdecydował prowadzenie rejestru
 mieszkańców w formie kartoteki, co też okazało się
 bardzo praktycznym i sprawdziło się w
 pracy w porównaniu do systemu rejestru w formie
 księgi. Ponadto w związku z tym miało się
 udzielić karty aktualne, zaś karty nie aktualne
 (na skutek zmiany, wprowadzenia się) wada-
 dano się do grupy kart archiwalnych. W
 tym celu daty pracy biuro meldunkowe
 otrzymało wszystkie dokumenty, umowa, aktów
 zawarcia związku małżeńskiego, także
 wszelkie kopie składowych aktów składowych
 z danymi dokumentami, także do
 karty meldunkowej zapisano już
 aktualne dane. W porównaniu z
 innymi jednostkami miało się
 wprowadzić rejestr mieszkańców w
 formie kartoteki - jednostki, nawet
 miało się także prowadzić
 rejestr mieszkańców w formie
 księgi, co następnie bardzo
 łatwo dało się zmienić w
 jednostki z samorządów terytorialnym.

1988

W dniu 23 marca 1988 Sejm R.P. uchwalili jednolitą uchwałę
 o samorządzie terytorialnym, ogłoszona w Dzienniku Ustaw R.P. N. 35
 poz. 394. Dotyczyła w szczególności trybów, zakresu, organizacji i
 kompetencji

1988.

obowiązuje dotychczas wydane przez wymienione państwa zaborcze. Zgodnie z nowo wydaną ustawą, na terenach były dwumiejowości przyłączono do likwidacji istniejących gmin wiejskich powiatowych, jak i do seris dworków. W zamian terenów gmin wiejskich, tak zwane szlacheckie, włączając do tabory utworzone i inne wieści. Komunikacją, na przykładzie również prądzie nie ustąpię miejscowe są urządzenia siebie do 5000 mieszkańców. Do tej planowano również w odmiennie tego miasta Biadłowie, i wówczas tereny miasta ię wsi i de gramady do gminy Biadłowie. Rada Miejska nie wyraża zgody na zmienne ustroju miejscowy, uważając o pozostawienie Biadłowie nadal jako miasta jednak projekt nie został przez władze belgornie uwzględniony. Następnie Rada Miejska proponowała utworzenie gminy wiejskiej w Biadłowie i włączenia w skład tejże miasta Biadłowie, oraz wsi Porostow, Grabow, Okalimie Grabow, Włostko, Włostko Nowe i Włostko, Strzeżkowice w ten sposób gmina wiejska liczyła by się do 500 do 500 mieszkańców. Jednak i ten projekt nie uzyskał aprobaty władz powiatowych i wojewódzkich, a natomiast motywowano tym, że nowe tworzone gminy mogą być jednostką gospodarczo silną i liczyć najmniej 5000 mieszkańców. Zatem miasto Skwarne zostało na przebudzenie praw miejskich i włączenie do gminy wiejskiej Biadłowie. Zwrócił Jan Szarnacki prezydent był jako kandydat na wójta tejże gminy, zaś radnym (warunkiem stabilizowania) Stanisław Włodajewski jako sekretarzem gminy. Stało się jednak inaczej. Władze ministerialne postanowiły zachować ustroj miejski we wsiach małych miasteczkach, podobnych i pobliżu granicy państwa niemieckiej. W ten to sposób Biadłowie nadal zachowało swój ustroj miejski. Zgodnie miasto Włostko, które według pierwotnego projektu utraccia miasto charakter miasta, i przejść miało jako gramada do gminy Włostko Zgodnie z wyjątkiem Secularny.

Z inicjatyw pierwszego Le Norwika, zaborcy w Biadłowie Secularny do którego zapinało się około do osłonków, domierających w Biadłowie i okolicy. W skład Komisji wybrani zostali: 1. Stanisław Flomow, przewod., 2. Włodajewski Stanisław - sekretarzem, 3. Kasper Jędr - skarbnik.

Zadanie nowego drzewa do Haliola Natolickiej

Z okazji obchodów 200-letniej rocznicy polskiej niepodległości, w dniu 15 sierpnia 1988. Zanim wzięt około 1000 kg, średnicy wynosiła 112 cm. Miałam mi imię, Włostko. Nowy drzewo stawia na specjalnie sfinansowanej działce wyczerpanej w konstrukcji zielonej, które wzniesło miasto i lasy w Haliola Natolickiej. W ten sposób było bardzo cennym i przy sprzyjających warunkach starym było w Biadłowie (odległość ok. 6-7 km.) Razem było lasa i drzewy.

1933 Obchod 15-ty lecie Niepodleglosci.

15-ty lecie odzyskania Niepodleglosci uczesowo jako nastepujace:
W dniu 10 listopada 1933 wicecesorem przez pietronie uderowione ulice, sto-
sowny iluminacji otlom w mieszaniach, piosnad kapelnyk a orkiestra
ocholniczy strazy dziarny na esle. W kapelnyku uczestniczylo dzieci szkolne,
oraz smytkie bez rejistru organizacji i stowarzyszenia polskie. W dniu 11-go
listopada 1933 te same organizacje i stowarzyszenia, jak i dzieci szkolne
uczestniczyly w nabozenstwie, poczym nastapił umarsz pod Burzyska,
gdzie otkolomiesowce pniemowioniu ugdzysit maculnik powty Stronistaw
Klonski. Wicesorem rai odbyda sis na pali rivoopie akadomia. Na
program stajcy sis ucytyz arlytyzane dzieci szkolnyk, jako spriewacse
„Lulnia” obkapiowato szcy piwini narodowyk, oraz otkolomiesowce pni-
mowioniu.

Wzros hodowli jedwabnikow

W dniach od 27 gruchnie 1933 do 4 stycznia 1934 z inicjatywy wlad-
ciczkie dlotr Wacława Kopieka a Piotrowa przynadomno kicm w sa-
Niesie hodowli jedwabnikow. Wzros prznadysit usobisnie dyrektor Strajowcy
Stacyi Troniacosolny Wlawnikowicz a Ostrowa Wladykowskiey. Wzros
uczestniczylo 48 uczestnikow z miasta i otkoloy. Uczestnicy wzrosu wzro-
terowomni byli sadzeniem otkow i Hysowow mrosy.

1934 Zwinienny i Karawacke Jozefa Sidrudziekiey

Zwinienny Sidrudziekiey uczesowo w dniu 18 marca 1934
kapelnykiem, a w dniu 19 marca 1934 udrisdom w nabozenstwie, oraz
wicesowo akadomia. Program akadomii nie odtygad od pretyzcy
akadomii w labach popozednich.

Zawromiu w Biasteczkul apteki - oraz osiedloniu sis leshana

W dade miyjskai ucytkaly po woielu stoniamal komysy na sadiceni
w Biasteczkul apteki. Dem samom powstaly lei warunki pociellonia sis
leshana, ktoryy miasto bylo probawione od 1908 roku. Apteki umadomw
w mieszochomiu stonowicyy wdarniu Jozefa i Ludwiky Kwestkowicow
w Byrsku. Apteki uruchomita magister farmacji Emma Gotkowaska,
ktora sikiwidowade poriadoma apteki w miyjscowosci Sikiot powiat
Lipno, pniemowate leshana do Biasteczka. Mrosly pniemowadki i t ot.
potrzylo z Byry miyjskiej w usotkciu 2000 stolyk. Skutek ta obnowite
ce 10% ugdatkow codomowcy bezsietu miaste jako leshan osiedli's sis
W dacylsław Kichos, wotak z Belgijna (konicyt studia medycyny w Bononiu)
Staciowcy objat bezpniemowio pr ucllyciu pralytki i otkasad sis znako-
midym leshanom. Zamienkat roioniu w mieszochomiu Kwestkowicow
Kwestky, Wkapiowacisio spodiome w Bydgoszoy ni przymate mi prawa le-
szania codomkow Wkapiowacim, ktoryy nadal musielit Komptai z pniemowcy
leshanskiej leshana nejowowcy ok Wyloweczkoy w Biasteczkul.

1934.

Przydziałnie wstąpiło do Miasteczka

Z dniem 1 lipca 1934 przydzielony został do Miasteczka Kłodzka wicehrabia Altmann von Bollnowitz - ródan z Włocławca. Odszedł w roku 1936 delegowany jako kapitan polski do Francji. W czasie okupacji został aresztowany i osadzony w obozie Koncentracyjnym w Dachau, gdzie zmarł w dniu 29. 04. 1941 w wieku 32 lat.

Wzrost stowarzyszeń i organizacji na terenie miasta

W roku 1934 działają na terenie miasta następujące organizacje:

Lp	Nazwa organizacji	Liczba członków	Uwagi
1	Związek Obrony Kłodzki Zachodni	100	
2	Związek Hulecki - Klub Młodych Ł.S.	20	
3	Związek Bractw Obywatelskich Hlubich	15	
4	Klub Ligi Obrony Światowej - Świeżogard	51	
5	Klub "Spisuni" „Lutnia”	25	
6	Liga Morska i Holenderska	47	
7	Związek Weteranów Światu Marowego	28	
8	Stow. Czerwony Krzyż	36	
9	Związek Hulecki	37	
10	Związek Pięciorębow	18	
11	ochotnicza Straż Pożarna	32	
12	Strzeżna Harcerska	17	
13	Katolicki Stowarzyszenie Młodzieży	90	
14	Katolicki Stowarzyszenie Hlubich	51	
15	Katolicki Stowarzyszenie Młodzieży Młodych	31	
16	Katolicki Stowarzyszenie Młodzieży Żeńskiej	36	
17	Stow. Fan. Hitlerowskie i. Bractwo i. Świat	53	
18	Geopolityczny Związek Młodzieży z Pasolem	43	
19	Gratzer Kłodzki	?	
20	Jungdeutsche Partei (Partia Młodego Niemca)	2	
21	Deutsche Vereinigung (Zjednoczenie Niemców)	2	
22	Hitlerjugend Landvolkshilfsgesellschaft	2	organ niemiecki

Klęska porażki

W roku 1934 był rokiem o bardzo małej ilości opadów atmosferycznych, co bardzo ujemnie wpłynęło na całokształt zbiorów produktów rolnych.

Likwidacja 7-go oddziału w szkole

Z dniem 20 sierpnia 1934 likwidowano 7-mą oddział szkoły prowadzonej przez Niemców, które chciały by włączyć 7 klas, musieli zdecydować się na likwidację

1935 Uchwalenie nowej Konstytucji

W dniu 23 kwietnia 1935 Sejm Rzeczypospolitej Polskiej uchwalił nową Konstytucję, zbliziona do ustroju faszystowskich. Autorami Konstytucji byli parowicze Związku Narodowego Robotników i Pracy i Rolnictwa. Zarządca magistratu, zaś w niedziele dnia 24-go kwietnia 1935 młodzieńcy robotnicy, oraz organizacje udełały się do Komisji, na zwołaniu przez organizatorów nabożeństwa ekshibycyjnego. Do nabożeństwa w pochodzie udano się pod pomnik, gdzie do zebrań przemowił przez delegowanego Hłeba B.B.W.R. Piotr Ziarnak, przedstawiając wadliwie treści dotychczas, przedstawiając następująco B.B.W.R. przy opracowaniu Konstytucji, że Ziarnak nie bardzo kochał się do przedłożenia ustroju, wiadomym było w jakich warunkach, podstępem zadołano uchwałę nową Konstytucją. Do przemówienia, pochodu i oddzielenia na całej przysiadł przez ulicę miasta.

Sadzenie drzew murywogich

W dniu 27 kwietnia 1935 drzewi szkoleń z otworu, Siostka Stanisław zrasadzają na trawie sportowym 40 drzew murywogich.

Subskrypcja Szarych Sznurowców

Drużyna w czasie od 10/04 - 10/5 1935 subskrypcja Szarych Sznurowców zremontowała i ugniotła w skali ogólnopolskiej 261.000.000. - złotych. Wyniki na terenie miasta nie są znane, raczej otwierali naliż jako ślady i uwagi na drzewach jesion, - choi już w najdłuższej formie - Krzyż gospodarczy.

Wyjazd do Rady Socjalowej

W wyroku wyborów do Rady Socjalowej w Wyszynku w dniu 30-go kwietnia 1935, z terenu miasta zostali wybrani rodacy: 1) Stanisław Głusarski - nacelnik poczty, 2. Piotr Ziarnak, kierownik szkoły. Ubaj osłonkowie B. B. W. R.

Zem Warszawska Polskiej Języka Świątecznego

W dniu 12 maja 1935 zmarł I. Warszawa Polki, Józef Świąteczny. Właścicielka ta użyciła na miłośnicach wielkie serce. Na budynkach parafialnych, jak i prywatnych użyciła do podmaszki, użyciła wzdolone cesarne kupa. Władny parafialny, sammaszowi, wzdolone organizacje użyciła użyciła, zgotowała z zasmaczeniem użyciła na otwor 6 tygodni wzdolone oparte zadowolone na lewym rękawie. W dniu 18 maja 1935 w kościele parafialnym odprawiono uroczyste nabożeństwo żałobne, oraz egzekwie nad Matką Altkim. W nabożeństwie użyciła użyciła użyciła organizacje i straszenie z intencjami, jak i młodzieńcy szkolni. Również w kościele użyciła użyciła użyciła użyciła nabożeństwo żałobne. W wieczorem odbyła się w sali Władny Warszawa Akademia żałobna, na której program odbyły się: odwołanie użyciła, odegrano marsz żałobny Bogena, spiew pieśni żałobnych doklemaży, oraz przemówienie użyciła przez prasę. Delegowanego Hłeba B.B.W.R. Piotra Ziarnaka. Na zakończenie odegrano hymn narodowy, oraz Świąteczny Bogada. Wzrost społeczeństwa, tak w nabożeństwie jak i w akademii był bardzo użyciła.

1936

Stowarzyszenie, młodzieży szkolnej, jak i przedstawiciele Rady Miejskiej, Związku
Miejscowego. Rada Miejska w dniu 7 listopada 1936 nadała Honorowe Powo-
żenie honorowe miastu. Członkowie wykonany dyplom nadania oby-
walcstwa, uwzględniając specjalną delegację miastu w tym dniu Honorowe Powo-
żenie miastu na ręce wspomnianych Karolina i Marianna
podało kwotę 93.50 zł. (Na podstawie negocjowanego sprawozdania o przyję-
ciu uwzględniając. Sprawozdanie umieszczono w Sprawozdaniu z działalności
Rady Miejskiej Związku Miejskiego w tym roku z 1936/37 - strona 160 do 175.)

Zawieszenie nauki w szkole dotychczasowej

Z powodu choroby córki uczeni, z dniem grudnia 1936 zawieszono
nauki w szkole przemysłowo-dotychczasowej w Miasteczku. Kuratorium
przyjęło uchwałę o zawieszeniu nauki w roku szkolnym 1936/37, co jednak już
nie nastąpiło.

Plan berolotnia

Podjęto decyzję o założeniu firmy z udziałem Mieczysław i Marianna, która
swoją działalnością objęłaby obszar wsi Piotrowo, Grabowo, Płakowice
Grabowice, Wólka i Anetowo, w celu ewidencji wyczerpania 13 berolotni.
Z ustaleń Rady Miejskiej Komitetu dot. berolotni, którym w roku obo-
wrotnym 1936/37 wyznaczono zarobki na kwotę zł. 1724.46. Stworzono
berolotni Komitetu z dotychczasowych gospodarzy Hermana Fiedusa
i Stracy, oraz zatrudnieni byli do dotychczasowych pracowników.

1937

Ustalenie nazwy miasta

Zarządzeniem Ministerstwa Spraw Wewnętrznych z dnia 25 stycznia 1937
nazwa miasta naszego ustalona została na Miasteczko Strainskie.

Przejmowanie dzieci w szkołach

W styczniu 1937 w szkole wprowadzono dzielenie dzieci, głównie
dzieci berolotni, według dni tygodnia i 1/4 l. miesiąca. Założy-
li Komitet do dzieci.

Letnia opuszcza Miasteczko

W dniu 28 lutego 1937 opuścił miasto Letnia, Władysław Riechow,
pamiętając się do Sanków. Ludność miasta i okolicy z prawdziwym żalem
żegnała swego letnika, który wyjechał jako dobry, i troskliwy letnik.
Miasto posiadało bez letnika, a podwójnie została egzystencja apteki, wola-
bycej z tak wielkim ludem i nakładem inwentarza pieniężnych

Choroba burmistrza

Burmistrz Jan Ziarnicki z powodu choroby przeszedł w lutym 1937
nie mógł pełnić swoich obowiązków adwokatów. Zastępstwo przejął
wiceburmistrz J. Ludwik Recki. Burmistrz Jan Ziarnicki w czasie choroby
zachował prawo do pełnego uposażenia, zaś wiceburmistrz pobierał
wynagrodzenie ze składek zastępczo miesięcznie 100 złotych.

1937

op. Dymarski i jego dwójka synów istniały wartości, które przysła do proste-
mów szkodliwych, jako wier do marłodowania. To kilku jęzecz dlatoych
promowaniach, i diewinach woliaty Holjowego Dyzpozycione Wtopykoway
w Bydgoszcy, Mendelst wiatobny ugnusyt na remonter. To egzaktuach
wzgraniomoyt w czyjci licznie ogumadomoyt Kraj, zadobne promowienice
uzydebat Koizeta Harol Glatal z Tomklowa, na dmiernajac, ze Dymarsy
posi adad walety i woad dobnyc Solana. Nad wozic moze se roinu gora,
wienicow i kuzalow, chyle su ntenday zrganijacy i dlowangym fot kich
Salk puchemano dlowane wazkile op. Michale Dymarsy, luce pomoyt o kim
i Jaso cyniu puzestane na swiecie doled, z dopoyt kpi byaci na nim
chwiciaty jidom Solad. (na proctawo zapisu w Krowie rekolny, wac wotany
puzycia uwazytury puzetoway.)

Trumna z zwolami

op. Dymarsy w
missalaniu w
Grabowni

Trumna z zwolami
op. Dymarsy wka-
wone na Stabafaldu
w Krowie pa-stialnym
w Biastekowu Kraj.
w pnededaniu
po grebu.

Dnemowienie puzonalne
w stop pomniku na
placu Wolnosci -
w ciekowamie trumny
ze zwolami op. Dymarsy
Ordorem „Solonia
Restituta.

1937.

Kalendarz ziółowy zblina

sie na miejscu wczesnego

Spoczniku. Od lewej:

- 1) K. prob. Hajka - Sadki
- 2) - Hopyczyński - Białostowie
- 3) K. wik. K. Tolon'ski - Miasteczko
- 4) K. prob. Niedbat - Miasteczko
- 5) K. prob. Glatzel - Krostkowo
- 6) K. prob. Skrzypczyński - Wygraszki

Encyklopedia roślin

porównawczych nadtrumny

sp. Michała Szymaty.

Od lewej - dowiedca

15 dzw. picchoły genuas

Chmurzowos. Enci od

lewej prezydent miasta

Rydzgowsy L. Górczuch.

Za trumny najbliższa

rodzina sp. Drzymały

Lona Szymaty - odmarzona została L. Szymaty
Szymaty i Szymaty. Wzmacnianie doświadczeń stanoż po-
wiałowy Ludwik Bierzyński (od prawej strony)
Wro. ten odkryła się w Rakeli

1937 Zadaniem chodnika przy ulicy Hosińskiej.

Do prawej strony (chodnik) ulicy Hosińskiej, od muru aż do nieruchomości Ludwika Reckiej (obecnie budynek Zdronia) wykonano spacerowy chodnik z betonu. Strace wykonano w ramach zatrudnienia bezrobotnych. Chodnik długości 530 mb i o szerokości 1 mb. Koszt budowy wyniósł ok. 1000 złotych.

Wzrost niuczności dla burmistrza Jana Ziarnka

W związku z różnymi intygami, jakie stosował burmistrz Jan Ziarnka do reszty swojego urzędowania, Rada Miejska w dniu 15 lipca 1937 w wyniku tajnego głosowania wyraziła wspomnianemu burmistrzowi wyraz niuczności.

Plan prowadzenia ewidencji i kontroli ruchu ludności

W dniach 7 i 8 lipca 1937 radnik Zdzisław Kiejkiński zawiadomił Naczelniczkę Urzędu Miejskiego w sprawie planu prowadzenia ewidencji i kontroli ruchu ludności. Plan odbył się w przydrożnej w gmachu Strażnicy Powiatowej. Opublikowanie polecenia drogą - przez przed urzędem do miasta.

Sowiatarzy Związek Drog w Węgrzku dokonali wybitowania poleceńke szory przed urzędem do miasta. Związek Miejski potężył reszty Kosztów robotnicy.

Plan poddawanych nieruchomości do miejskiej sieci wodociągowej.

W roku 1937 do miejskiej sieci wodociągowej poddawanych było 95 nieruchomości.

Plan ludności miasta

Z kumum roku 1937 miasto liczyło 1148 mieszkańców, w tym narodowości polskiej 753, niemieckiej 400 - w tym wyznania, katolików 849 zaś ewangelików 324. W porównaniu z rokiem 1931 liczbę mieszkańców zmniejszyła się o 81 osób, w tej liczbie 55 Polaków, oraz 26 Niemców. Na spadek liczby mieszkańców narodowości polskiej zaważył fakt redukcji pracowników w Urzędzie Miejskim, policji, jak i kolei. Ponadto na skutek braku pracy, wielu robotników wyprzeradziło się do folgry. O ile chodzi o Niemców, wielu z nich otrzymało bezrobotnie na urzędzie w "mieście".

1938 Zmiana granic województwa

Na skutek dotychczas wian w granicach województwa pomorskiego, jak i pomorskiego, powstał wygniki z dniem 1 stycznia 1938 r. Nowo powstały został do województwa pomorskiego. Ludzkie Międzywojewódzkie powstało nadat miasto Toruń, ewentualnie miasto Bydgoszcz, mace. nie wycofa się od Torunia, pomimo usilnych pbowani i umotywowanych argumentów, nie osiągnięto swego celu. Zabra Skarbowe województwa pomorskiego nadat miasta swoje siedziby w Głuchowie.

1938

Osiedlenie się nowego lekona.

Z dniem 20 stycznia 1938 osiedli się w Miasteczku Nowy Lekona dr Fasyn. Od 1.03.1937 miasto mi posiadało wtorego lekona, zastępowat dr Szylerewski. Jeżnaki już 20 marca 1937 dr Fasyn zaprzęnowat 2 placowki i przyjął otowarżki lekone w Junackich stajkach Dracy. W dniu 10 kwietnia 1938 osiedli się w Miasteczku Lekona higromur Bona.

Utrzymanie w Miasteczku Brzoza Zdrovia.

Staraniem Zarządu Miejskiego, Wydział Sociatowy i Wydział przyjął decyzję ukonowania w Miasteczku Brzoza Zdrovia, który lokalizowany został w budynku miejskim przy ulicy Zdrovskiej. Z parteru tego budynku przeznaczono jedynie dwa pokoje od strony powozna na biuro zarządu Miejskiego, zaś 4 pokoje od frontu, wraz kuchnią i łazienką od strony frontowej oddano do użytku Brzoza Zdrovia. Zarząd Miejski przyjął na siebie utrzymanie lokali tego Brzoza Zdrovia, jak i opłacenie sprzątaczkich czynszów, a ponadto dostawę od opłacenie lekone miesięcznie 50 złotych. Wydział Sociatowy natomiast przyjął na siebie otowarżenie przedniego wydziału lokalu w potrzebne umebłowanie, urządzenie jak i sprzęt medyczny, a ponadto opłacenie stałej higienistki.

Przeniesienie burmistrza w stan spoczynku.

Giermistr Jan Ziarnik, na skutek długotrwałej choroby i stwierdzonej niezdolności do pracy, został z dniem 1 marca 1938 rotem przynimiony do stanu spoczynku. Wydział przyjął decyzję emerytalną ustalono na kwotę 175.60 miesięcznie. Wydział przyjął powołany został jako burmistrz komisaryczny w roku 1926, stabilizacja na lat 12 wyjątków w roku 1929.

Rada Miejska postanowiła na stanowisku burmistrza powołać do władz burmistrza nie laurelowanego z uposażeniem miesięcznym 150 złotych. Wydział budowlany ze rok 1937/38.

Wydział budowlany Miejski za rok obrachunkowy 1937/38 przedstawiało się jako następujący:

<u>Wydział administracyjny</u> - dochody planowane w 19.05% - wykonano w 19.247.99	
	wydatki planowane w 19.05% wykonano w 19.248.06
	<u>Przebieg</u> 1.599.93

Mieszkania w mieście - dochody 8086.37 w wydatki 7435.27 w

Wodociąg miejski - dochody 1207.89 w wydatki 547.97 w

Zadanie szwalnia w rynku

Zadano obudowę betonową, o kształtach betonowych w rynku od rowu (mieszki) przy ulicy Piotra Skargi, aż do wylotu ulicy Zdrovskiej.

Wydział sposobem gospodarczym, podobnie jak w roku 1937.

Opiekowanie ulicy Sarmatowskiej.

Warto przesadzić brzoza w ulicy Sarmatowskiej i podziom brzoza od mieszki, aż do remizy staryj peiarnej. Grunt o szerokości 5 m wykonano

1988

spółdzielni gospodarczym, zaś prace ziemne tak zwany, szewartlem. Ponadto przysolowano pastosi na całej długości ulicy Dobrowskiego, powieszono po-
ziom elany ulicy o ce 100 cm na prutami od strony do przysolaku kole-
jowego. Władze Powiatowej na cel ten przysłał dotacji 1000 złotych.

Wizyta bina - obserwacje szmierz

W dniu 12 lipca 1988 nad Niewolnicą przysłał bardzo, cisła
bina, w potęgieniu z obserwacją szmierz, co zostało zrobione pod gładzią.

Przemysł w jaskini romane w ujęciu dwóch moli, niestety do-
brze nie szmierz. Wzrost, nie może znaleźć ujęcia w uwolnicach, sprężenie
nurtom o wysokości ponad 50 cm ulicy Dobrowskiego, zrywają murowane
szmierz powyżej muru nad strugą w tej ulicy, zaś po lewej stronie ulicy
Dobrowskiego woda spisknęła się w niektórych fragmentach do wysokości pro-
wad 100 cm, przebiegając się następnie prostopadłościennie mieszkanie
na ulicy. Szmierz przed torami kolejowymi na wysokości mieszkanie, nie-
bądź w stanie przysłał sprężające masy wody, które następnie przysłał
się na boisko sportowym, oraz w ujęciu pro prawej stronie ulicy Koi-
cińskiej, tworząc istnie, głębokie jeziora. Zaalarmowane Ochotnicze Straż
Dzienna i ludność, w miary swoich możliwości starali się przysłał przy-
czyną zdarzeń. Zostały bardzo poważnie szkody w uprawach przed uprawnych.
Zadaniem rekultury i stopnia w Ochotniczej Straży Dzielnej.

W lipcu 1988 zakomercyjowany został kierownik rekultury i stopnia w O.S.P.
Szkolenie prowadził zastępca naczelnika Gwardii Wzrostowej. Wzrosty
rekultury zostały przysłał egzamin przed Komisją Powiatową. Za do-
dalnie wyniki w pracy na tym polu, prowadzący szkolenie otrzymał
w dniu 30 lipca 1988 podziękowanie od Starosty Powiatowego, w Wzrosty.
Recepty nowego roku rekultury.

W dniu 5 września 1988 rozpoczęto nowy rok rekultury. Jedną salą
lekką, po prawej stronie budynku rekultury przy ul. Racławickiej została
za zamknięciem z powodu gwałtownego wiatru. Nauki prowadzono w
3 izbach lekcyjnych, a nauki odbywała się w godzinach od 8-15, 20
Do rekultury uczestniczą 2 dni, w tym 4 dni - gwałtownie (stanie Kłasy)
z Grabowem i Truskawem.

Śledzenie procesu o emeryturę byłego wachmistra policyi miejskiej

Ważnym statusem przysłał proces o emeryturę na rzecz byłego nie-
miejscowego wachmistra policyi miejskiej Otona Neumanna. Sprawa ten ciąg-
wał się od 1920 roku. Neumannowi przysłał emeryturę minimum 62,15 zł
z należną kwotą do wypłaty ustalono na kwotę rd. 16,668, - w otworze od
1. 4. 1920 do 31. 3. 1938. Koszty przysłał miasto wynosiły 2000, - złotych.
Do tej sumy należą jeszcze doliczyć koszty przysłał Neumann, oraz wszelkie
za koszty z powodu nie płacenia Neumannowi emerytury.

Zajęcie Łaolisa przez wojska polskie.

Niemcy hitlerowskie w umowie 1938 r. za zgodą rządu polskiego (kierował monarchistami) dostarczyli waboru ziem śudeckich, uchodzących dotychczas do Czechosłowacji. Rząd samą tymi ugrupowaniami i waborze Czechosłowacji, zarządził punkt Łaolisa, i po ugraczeniu wojny przez Czechosłowację dostarczono za-
 jęcia tych ziem. Zajęcie Łaolisa dostarczyła armia pod dowództwem generała
 Władysława Gortnowskiego, a w skład tej armii wchodziły również jednostki
 15 Dywizji Ściboty w Bydgoszy. Asekuracją faktów powrotu Łaolisa do rąk polskiej
 armii było zadanie wrota społeczeństwa polskiego, to jednak z drugiej strony
 z dawano sobie z tego spraw, że Hitler w pewny chwili pod auspicjami Soboty
 uprzedził zadanie rewanżu granie Soboty, co w danym wypadku miało plikowi
 doprowadzić do konfliktu abstrakcyjnego. Spodziewano niemieckim faktów waboru fu-
 elitow przyjdzie do wiadomości z nie ukrytą radością, widząc już że z
 nielubym przysięgi Hitler zarządził feleritka i Demone.
Obchód 20-lecia Niepodległości.

Dwudziestoletni Niepodległości obchodzono nader uroczysto, w wieczorem 10.10.1938
 wicekami miasta przyszedł kapitał z orkiestrami na czele. Głównymi umiarkowanymi
 i nikt nie przywrócić ziomłami i kłębami nowymi, powstanie budynek udeko-
 rowano flagami. W dniu 11 listopada 1938 brano gromadziły uroczystość z nabo-
 żenstwami, a w wieczorem odbyła się uroczysta akademię na salce parafialnej.
 Na program akademii składały się deklamacje, ugrupowy chora. Lektura wra-
 zliwym i wicekami przemiłowanymi, ugrupowane przez profesora Janusza z Naki. Wtore-
 kowa jeszcze nikt nie przysięgał, że broni to właśnie tego rodzaju ugrupowani.
Obchodzenie rocznicy Zmarłego Kościuski.

W dniu 11 listopada 1938 rocznicą zmarłego Gortnowskiego Władysława Gortnowskiego
 starosta powiatowy Ludwik Kościuszka uroczysto Gortnowskiego Janusza z Naki, jako
 dowódcy uroczystość z pracami naukowymi i społecznymi. W tym dniu miasto miało w Naki.
 W dniu 19 listopada 1938 nadano miu dekretem wojewoły gortnowskiego
 Władysława Raczkiewicza Gortnowskiego Medal za Długoletnie Służbę.

Smarta ugrupowane budynek burmistrz Jana Ziarnka.

Umowy budynek burmistrz Jan Ziarnka ugrupowane Gortnowskiego Kościuski
 przez ugrupowane z obywatelami w ugrupowane 10.000,- złotych za ugrupowane z ugrupowane
 z ugrupowane z ugrupowane. Dowódcą ugrupowane, że ugrupowane w dniu 1926 ugrupowane burmistrz
 był ugrupowane z ugrupowane, jednak Janusza Kościuski ugrupowane miu ugrupowane z ugrupowane
 ugrupowane, miu ugrupowane destrukcji ugrupowane, jak i ugrupowane po ugrupowane na ugrupowane
 burmistrza Gortnowskiego Gortnowskiego. W ugrupowane tego ugrupowane ugrupowane z ugrupowane
 ty (ugrupowane) Janusza Kościuski z ugrupowane stronie ugrupowane, że to ugrupowane Jan
 Ziarnka ugrupowane ugrupowane był z ugrupowane destrukcji ugrupowane tak ugrupowane jak
 ugrupowane ugrupowane Janusza Kościuski. W ugrupowane ugrupowane ugrupowane w
 ugrupowane 1938 ugrupowane ugrupowane ugrupowane. Jan Ziarnka, po ugrupowane
 na ugrupowane Janusza z Naki i ugrupowane ugrupowane ugrupowane.

1938 Stan kulturalny

Acetobanek ogólna sytuacja gospodarcza kraju uległa pewnym poprawie, to stan kulturalny nadal był upadły. W ciągu roku 1938 w urzędzie Podinspekcji Zastępcy przy kat. Zarepciu Miejskim zarejestrowano 68 poszukiwaczy pracy. Myślano o podjęciu starań w sprawie było 43 - uśredniono resztki na Świeżkowice z 1941.69. Stworzono komisję z powołaniem i pierwszymi pracownikami powołanymi przez Komitet Dobrej Ziarności. Spotkania miały miejsce na terenie urzędów kulturalnych z 550.73.

1939. Zespół amatorski 62 pułku piechoty w Krasnym Sł.

W dniu 8 stycznia 1939 zawiązał się zespół amatorski 62 pułku piechoty WHP z przedstawieniem. Program był następujący:
o godzinie 10.- tej zespół instrumentalny grał w Kolonie podczas Mszy świętej
o godzinie 15.- tej występ dla dzieci
o godzinie 19.- tej występ dla dorosłych, które obejmowały:
- przedstawienie prelegenta Sotkię Gładką w Krasnym Sł.
- strażek powiatowy p.t. „Kościół Sotkię Gładką”
- strażek powiatowy p.t. „Na Hasku Zastawie”
- uroczysty spacer pod gwiazdą.

Stworzono komisję z powołaniem i pierwszymi pracownikami powołanymi przez Komitet Dobrej Ziarności. Spotkania miały miejsce na terenie urzędów kulturalnych z 550.73.

Muchwaliszka budżetu na rok obrachunkowy 1939/40

W dniu 10 marca 1939 Rada Miejska Muchwaliszka budżet na rok obrachunkowy 1939/40. Wydatki budżetu administracyjnego ustalono na 20680.- zł. Dochody zaś wyprzynione do obrotowej mediacji ustalono na 18546.- zł

Zatem przewidziano niedobór 5034.- zł

Wobec tego wydatki w dziedzinie ustalono na 1100.- złotych, w tym wydatki na rzecz budżetu administracyjnego 430.- zł. Dochody zaś i wydatki miejskiej sieci rozdzielonej ustalono na 8540.- zł. w tym wydatki na rzecz budżetu administracyjnego 530.- zł. Wydatki zarobku ogólnego, pomimo utrzymania tegoż jednego pracownika umiarkowanego (rachmistrz) wynosi 9299.- zł czyli pracownik 50% siły ogólnego budżetu wydatków regulacji. Stworzono komisję w tym celu, to w odniesieniu do zarobku emerytalnego dla burmistrza Jana Ziarnki i b. policjanta miejskiego Ottona Kucmanne - rocznie 3.225.- złotych. O potrzeby przewidzianego niedoboru postanowiono powołać się do Funduszu Zapomocowy w Warszawie. W posiedzeniu Rady Miejskiej uczestniczyli starosta powiatowy Ludwik Kucmanne, powiatowy lekarz dr. Cholewa, oraz inspektor samorządowy Karol Gajkiewicz.

Stan kulturalny:

W sprawie ustalenia budżetu, miasta licejo 1162 mieszkańców, w roku 1937 w roku 1937 - zatem dalszy spadek mieszkańców.

1989

Zróżna utrymania ludności

Wzrostowość	Żeni 1988	Śmiert.	Mwagi
przemysł - niemieszko	157	18.55	
handlu	66	5.70	
pracownicy fizyczny	307	26.35	
rolnictwo	211	20.75	
umysłowy - prac umysłowy	309	26.57	
rolni	82	7.10	

Zakłady pracy

Wzrostowość	Żeni	Zabud- miesz.	Mwagi
zakłady przemysłowe	3	40	
zakłady przemysłowe	86	40	
zakłady handlowe	12	12	

Spółdzielczość

Spółdzielczość 6 badaniowa, 4 naukowe i 20 ugrupowań
Obszar miasta wynosił 1.008.19.93 ha

Organizowanie biwala zdrowia

Zgodnie z poleceniem Komitetu Socjalistycznego w Łodzi z roku 1938
z początkiem roku 1939 uruchomiono w Miejskim Biwale Zdrowia, który
umieszczono na terenie budynku mieszkalny przy ulicy Słowackiej. Uruchomio-
no poradnię ogólną, poradnię dla matki i dziecka, poradnię profilaktyczną,
a ponadto zorganizowano kuchnię, w której przygotowywano mleko dla
mieszkańców. Pierwszym biwale zdrowia przysłał dr. Eugeniusz Doma. Za-
budowano kwalifikowaną higienistkę, pracownice kuchenne i sprzątacze.
Mieszkańcom sąsiadującym na terenie przy biwale (w miasteczku opozycyjnym)
przyznano portalo jako mieszkanie dla lekarza. W danym mieszkaniu
zainstalowano generator prądu, który został zamontowany w lokalnych domach mie-
szkańców w sierpniu 1939, a w październiku w dniu 1.08.39, lekarz dr. Doma
nie był już dane mieszkanie. W czasie wojny cały sprzęt i wyposażenie
biwala zostało wywiezione przez wstrząsającą wojnę niemiecką, biali też
przez ludność niemiecką.

Dotyczyła na dobrojome w powiaty

W obliczu groźby zbliżającej się wojny z Niemcami, Rząd R.P. roz-
pisał tak zwane „Dotyczy dotnię”, która została przyjęta przez cały
spółdzielczości polski z pełnym zaangażowaniem. Nie było chyba Sokoła,
który by nie służyłby dane pomocy. Ogólne umiaki subsydiów
na terenie miasta nie dotarło ustalić. Dotyczy trapiam na 100
100 milionów złotych, uzyskano natomiast 390 milionów złotych.

Dotyczy również bezwartościowych 10 milionów złotych.

W obliczu nadciągającego wojny pomiędzy Polską a Niemcami, młodzi Niemcy masowo przekraczali tak zwane „zieloną granicę”, udając się do Rzeszy, gdzie mogli wypracować poprzez szkolenie, zaś w chwili wybuchu wojny wrócili na cele wyprawy niemieckich i gotowi wstąpić do szeregu niemieckiego ludności polskiej. Z terenów miasta uciekali przede wszystkim do Niemiec, między innymi: Koller (Lina) nie ma, Nollner Herbert, Sonnenburg Wille, Janke Rüdiger (Lina nie ma), Polska Straż Graniczna nie bardzo reagowała na tak masowe przekraczanie granicy, tym więcej jej panowało zdanie, lepiej mieć więcej z przodu, niż z tyłu za plecami.

Zatrudnienie herbu miasta.

Zatrudnienie pomogło się do zatrudnienia herbu miasta uciekającym z Łukasza w numerze 113 (2 dni) Komitetu Politycznego z dnia 17 maja 1939 r. W sprawie o to zatrudnienie Komitetu Spraw (Wzrost) Wzrostu Religijny i Świeckiego Publicznego pracodawcy wypracowali barwny wzór herbów herbów, jeden egzemplarz nadano w dniu 12 czerwca 1939 do Józefa Koryckiego, zaś drugi egzemplarz przesłano do Komitetu Spraw Wzrostu i Religijny i Świeckiego Publicznego w archiwum tegoż Komitetu. Koszt opracowania herbów wynosił 40 złotych. Wykup herbów w dniu 1 września 1939 ukończono systematycznie tablicy emaliowane z herbem, który miał wynosić 84 - 12. W tym celu miało być emaliowane firmy Lema Fabryka w Łukaszu. Opracowany wzór herbów zaginęł w czasie okupacji.

Kontynuowanie budowy w ulicy Sowińskiego.

Kontynuowanie budowy w ulicy Sowińskiego, zalecając Łukasza od strony strazy granicznej, a do nieruchomości Aleksandra Jolly (obecnie Szpierski) Zakończono również jedną przecznicę przez dwa ulicy, dla umożliwienia swobodnego ruchu spadków deszczowych z gruntu podwórza po prawej stronie ulicy Sowińskiego.

Zarys warunków wydania w okresie poprzedzającym II wojnę światową.

Niemcy, po przegranej I wojny światowej 1918 r. ani na chwilę nie pozwolili na faktem odwołania niepodległości przez Polskę, nie uznali za ziem byłego zaborcy pruskiego, jak również nie pozwolili się do przetrwania postanowieniami podpisanego w dniu 28 czerwca 1919 r. traktatu polsko-rosyjskiego.

W dniu 30 stycznia 1933 doszedł do władzy Adolf Hitler, obejmując z rąk króla Niemiec Rzeszy, dążąc konsekwentnie do wprowadzenia w życie polityki narodowo-socjalistycznej zgodnie z założeniami zawartymi w napisanej przez niego książce p.t. „Mein Kampf”. (Moja walka)

Dla uspokojenia sytuacji, zaprzynował Warszawa dwóm Środowiskiem zawarciu układów o nieagresji. Układ ten został zawarty w styczniu 1934 roku na okres 10 lat.

W marcu 1935 wbrew postanowieniom Traktatu Warszawskiego, Niemcy wprowadzili obowiązek powszechnej służby wojskowej, nie w pomiarach z wojny światowej, gdzie Anglia, Francja, Szwajcaria nie reagowały.

1938.

W marcu 1936 wojsko niemieckie wprowadzono do Nadrenii, pomimo że zgodnie z Traktatem Wersalskim zabroniono utrzymywania tam garnizonów niemieckich. Na to bezprawie również nie zareagowano, aczkolwiek Polska, zrażona z sąsiadem z Francją, oświadczyła gotowość użyczenia się ze swoich rezerwach rejonowych.

Dnia 12 marca 1938, Hitler dokonał aktu wdęcia Austria do Pruszy i znowu Kwalię, a nawet najbardziej zainteresowane państwa, tj. Włochy nie zareagowały.

W październiku 1938. za zgodą Wielkiej Brytanii, Francji oraz Włoch (układ monachijski) zajęto Sudety, zabierając bardzo słabo warte przyległe programy Saeceni z fortyfikacjami, które to zbudowano ogromnym kosztem. Doskonale ułożone armia została po prostu ukraśdaczona. Rząd Polski, aczkolwiek nie uczestniczył w układzie monachijskim, rozmyślał o Stabie Czechosłowacji, rozmyślając przyłączenia do Polski Łaolca, popudniając bóg nieuczestny.

Apelzył Hitlera rość w imię jecenia. W drodze po raz pierwszy przez Niemcy Sudetów, a przez Polskę Łaolca, w opodroczeniu polskim Krogęty, upowazuje pogłoski, że Hitler demaga się wdęcia do Pruszy Włolnego Wiaolca holandska, oraz wyrażenia zgody na wprowadzenie przez Rumosie Krotyn, tonalnej autostrady i wiołtorowej Kłolca zalarmy do Srus Wschodnich. Wt samian Hitler prognozował przedurzenie pasła o nieagrosji o 25 lat, jak gwarancji niemarussalności granicy Polske. Durny rząd Polski upowazuje milerad, aczkolwiek jak o tym świadczyć dokumenty, rozmowy na ten temat były prowadzone i to w dniu 24 października 1938 pomiędzy niemieckim ministrem spraw zagranicznych Ribbentropem, a ambasadorem Polskim w Berlinie Lipskim. Rozmowy były prowadzone w Zerklesgaden. Lipski otrzymał stoworne instrukcje od ministra spraw zagranicznych Jerka Gecka. Odpowiadając Polsce była zdecydowanie negatywna.

Minister Gecck, wracając w styczniu 1939 z Riwierą do Polski, na zaproszenie Hitlera przyszedł potem przez niego w dniu 5 stycznia 1939 w rezydencji zimowej Zerklesgaden, gdzie to Hitler w otoczeniu przedstawicieli popnieć proponuje, sugerując, by Polska wciągnęła się do planowanej Anegaty przeciwko Rosji, nując perwopielitując polskie na Ukrainie. Polska rozmowy kontynuowała w dniu 6 stycznia 1939 Ribbentrop, jednak bez rezultatu.

W dniach 26 i 27 stycznia 1939 Ribbentrop wraz z madonką przybyli do Warszawy, szukając się ze złości Polaków przesłania. Niemiecki nadzorca na ulęptur Polski zawiady. W Berlinie tymczasem wesoło antypolskie propagandy, okazywały Polaków o Angudoloni otwożeli polskich niemieckiej narodowi. Jednocześnie z całą gwałtownością napoczekie pnieładowanie zamieszkałych w Niemczech Polaków. Jednocześnie orga-

1939

nisowano na terenie Polski na szerokie płaty ataki dywersyjnej, i raj-
gowiska.

W dniu 15 marca 1939 wyjechał hitlerowski ziemni ereskie. Bałchodowacji
wstąpienia zmika z mapy kupy. Ziemni ereskie, ze zgodą przydebnie dr.
Hoacki wstąpił do Państwa jako protektorat, zaś z terenów sówackich
układano wstąpił oddzielnie. Radkowie ustaleni we Hitlerze ^{zajęto} ~~państwo~~
z nadaniem marionetkowym. Młodszym Diew na esle. Utracimy Zetkaryackie
zajęto litę, ustalają wspólna granicę z Polką. W marcu 1939 mają wyrosi
dowody armii niemieckiej zdawali sobie sprawę z tego, że celują dowodzący
armii ereskiowackiej, poparli przez Polaków mógłby przynieść Polkę
armii niemieckiej, która była jeszcze w stadium negocjowania. Jednostki armii
ereskiowackie poddała się bez oporu, Genoz ucichł a Polacy nie wy-
stąpił. Niemcy zagrozili bogatą armią i urobieniem armii ereskiowackiej
na 40 dywizji, około 1000 samolotów i 1500 czołgów. Sytuacja strategiczna
stała się beznadziejna. Zaden Polak nie miał już zdania, że nałożeni
Hety na Polkę. Na posiedzeniu Sejmu w dniu 18 marca 1939 marszałek
Sejmu Rakowski wyraził zadowolone z uzyskanie wspólnej granicy z
Litwą. Drob- generał w stanie sprzeciwu. Delegowscy odgrywali:
" dwa bratnie narody - ereski i sówacki utraciły swoje niepodległość".
Wnioś o przerwanie obrad Sejmu, wzwołając premiera Stojanowicza
do natychmiastowego spotęgowanie się moralnych i materialnych warunków.
Dobro 13 postów umiara ten poparto. Drobowci Obrac Ziemowienie
Kawcau milozeli. Jersse uwrano zapewnieniem Gieka, że Hitler
uzanusi niepodległości Polki.

W dniu 20 marca 1939 posłł Sanogee z O. Z. N. umiós milozpe-
laey w sprawie zagrożenie krajem. Drobka Sanogee wykluczon z Klubu
O. Z. N. a sesji Sejmu odroczone na 30 dni, aby umożliwił Kępot-
liwych pytan ze strony postów.

Symcerarem Hitler w dniu 21 marca 1939 zajęto Kłajpedę
Litwiniom, a Ribbentrop porar trzeci przedstawic ambassadorowi
Repskiemu ządania niemieckie. Ządania teza amie odnuceni.

W dniu 22 marca 1939 Hitler ustanowić protektorat sówacki
a 23 marca 1939 wymusił na Rumunii podjęsienie ustępuu w
ktości poddajęcy im gospodarkę Kraju. Hitler zapuścił sobie
tak potężne dla celów wojennych nalki i bogate zbiory przemysł
rumuńskiej.

Dnia 23 marca 1939 marszałek Smigdy Ryda powołał na
odgromy generałów pruciarianych na dowódców 5-tu armii, 4. Dornoni,
Mudlen, Dornani, Loda i Kraslow, oraz same-cielny grupy operacyjnej
" Karu". Dowodcy otrzymali ządania na przerwie emi wojny. Za dęgowaniam
umowieniami Strazj granicznej strzeżę granicy od strony Niemiec, powo-
dują w tym celu rezerwistów ziemni dla wzięcia cwiżeni rezerwy.
Sobawianu na stopę wojenne 4 dywizji piechoty oraz 10 te brygady

1939.

Hawalerie (bygada eskadronu smoleńskie) Szwajcarska powołano na kwiecień rezerwistów - papaw. Smoleńskie 4 dwunasty pułk, który sformował się w połowie marca granice Szwajcarskiej.

Wraz z tymczasem odwołano się premier brytyjski Chamberlain, deklarując dnia 31 marca 1939 przed forum Izby Gmin przedtę, że nie by sobie dany pomocy zbrojnej. Dnia 2 kwietnia Chamberlain o rozmowach polsko-brytyjskich, stwierdzając, że deklaracja Chamberlaina z 31 marca 1939 uszczelnione wotum deklaracji polskiej i zapowiedziom zewarciu w niedługim czasie formalnego użycia.

Dnia 4 kwietnia 1939 Hitler powiedział dyktando dla Wehrmachtu o przygotowaniu planu wojny przeciwko Polsce - plan ten wzniesiono kryptonimem, "Fall Weiss", narzucając gotowości armii do dnia 1 września 1939.

W dniu 15 kwietnia 1939 premier Francji Daladier wypowiedział słowa solidarności.

Dnia 28 kwietnia 1939 Hitler wypowiedział polsko-niemiecki pakt o nieagresji, domagając się od polskiego rządu ostatecznym ultimatum.

Dnia 5 maja 1939 minister Józef Beck ujął przed Sejmem "exposé", wypowiedziawszy znamienne słowa: "my w Polsce nie znamy przegranej i wszelką ceną, uderzając przodem przeciwko sobie. Każda Polska jednoczy się w obliczu zagrożenia.

W maju 1939 ujął do Warszawy minister spraw zagranicznych Haaspinger i w rozmowach z generałem Gamałem, przewidzianym na wypadek wojny na stanowisko Naczelnego Wodza, protestując przeciwko zobowiązaniu ustąpienia armii francuskiej natychmiast po udzieleniu niemieckim na Polskę. Haaspingerowi udało się, że w wypadku udzielenia niemieckiego na Polskę, lotnictwo francuskie natychmiast uderzy na Niemcy, zaś armia polska rozwinie działalność ofensywną w 15 tym dniu mobilizacji.

W lipcu 1939 przyjechał do Warszawy minister spraw zagranicznych Fronselle, obiecując, że brytyjskie lotnictwo przystąpi do akcji natychmiast po wybuchu wojny i będzie bombardowało obiekty wojskowe w Niemczech (nie uderzając w Niemcy, jeśli to czynią brytyjskie). Dalej obiecał przesłać do polskiego rządu 100 bombowców najnowszej generacji, wyposażenie zapasowe myśliwców Hurricane. Wskazywał na obiekty w Warszawie. Polskie natychmiast odpowiedziało Wielkiemu Brytanijskiemu przed wojną około 200 najnowocześniejszych dział przeciwlotniczych kalibru 50 mm, wyposażonych w narybki przeciwlotnicze liczące niemieckiej Gofersa. Dział miał nam potem bardzo brzożać.

Na granicy Włocławskiego miasta Golaniska wpadło tak zwane Korpus Interwencyjny składający się z 2 i 13 Dywizji Słuchowej. Korpus ten miał za zadanie wstrzymać do Golaniska, na wypadek powstania tam polskiej z zamiarem ucieczki Golaniska do Prus.

W dniu 16 sierpnia 1939 porządkom elalszych rezerwistów owo dla uszczelnienia stanu wojny. Z wiadomości weszły armii użycia

2 rezerwistów i 10. Stanisław Niczek i Dawid Ormistrz.
 Rząd brytyjski i francuski od wiosny 1939 prowadził w
 Moskwie rokowania z rządem Z.S.R.A. celem nawiązania współpracy
 wobec kampanii hitlerowskiej. Rząd Z.S.R.A. walczył o
 osiągnięcie słabszych rezultatów w wyrażeniu przez Sławkę zgody
 na przeniesienie wojsk białej armii przez terytorium polskie. Polska w dniu
 19 sierpnia 1939 przez usta Żelke sformułowała odmowną taktykę zgody
 21 dnia 21 sierpnia 1939 odbyło się ostatnie spotkanie. Obie strony zgodziły
 sobie niezesporo i nawzajem uświadziły że niepowodzenie rokowań.
 Ostatecznie zdecydowano o odroczeniu narady na czas nie określony i
 nie dawać żadnych wyjaśnień do pracy.

Dnia 21 sierpnia 1939 Hitler skierował się do Stalina prosił,
 aby minister spraw zagranicznych Rządu Ribbentrop mógł przyjechać
 do Moskwy już 22 a najdalej 23 sierpnia 1939. Stalin wyraził zgodę
 na przyjazd w dniu 23 sierpnia 1939. W Moskwie w dniu 23-go
 sierpnia 1939 podpisano pomyślnie Z.S.R.A. a Niemcami pakt
 o nieagresji.

Zamoczenie wtychch dyżurnów w administracji

Dnia 22 sierpnia 1939 otrzymano z Komitatu Światowego w Włocławku
 telegraficzne zamoczenie o wypracowaniu w Zarządzie Miejskim dyżurnów
 kadrowych, oraz zabezpieczeniu godzin dla dotychczasowych
 urzędowych. Dyżurny pełnić będą pisarskiego i dwóch rachmistrzów
 biurowych, oraz kancelistów Mariamę Piętkę, Ponadto zatrud-
 miono w tym celu Mariamę Jachę i Biastocką K.

W charakterze godzin dla dotychczasowych pracowników
 powołano organizację Młodzieżowe Gminne i Stowarzyszenie
 Młodzieńcze. Dyżurny pełnią również na porządku i posterunku
 policji państwowej.

Stowozdanie rezerwistów

Dnia 23 sierpnia 1939 o godzinie 4.45 Stanisław Światowski w Włocławku
 zamoczył telefonicznie wezwania godzin do biura Zarządu Miejskiego.
 O około godzinie 5-tej nadjechał z Włocławka parowozem Kurier specjalny,
 przewoźnik kart powołania imienne dla około 60-ciu rezerwistów.
 Kart powołania zostały nieudolnie dotychczas. Termin sformułowania
 określono jako „natychmiastowe”. Stowozdania otrzymali rezerwiści maw-
 dowo polskiej do rocznika 1905, zaś z latych roczników powołano
 mawozdanie artylerystów, lotników i specjalistów. Rezerwiści mieli
 przeważnie przydział do 61 i 62 pułku piechoty w Bydgoszczy, 15
 pułku artylerii w Bydgoszczy, 16 pułku ułanów w Bydgoszczy, oraz
 Batalionu Obrony Narodowej w Kalce. Otrzymał również stowozdanie
 pisarskiego i dwóch biurowych biurowych. Swoje stowozdanie
 zebrał na nie kancelistki Mariamę Piętkę. Stowozdanie rezerwistów
 Karłowicz i pełni entuzjasmu, wypracowaniem przez osobnik mawozdanie
 się na stacji kolejowej, czekając tam na przyjazd pociągu, co nastąpiło
 około godzinie 11-tej. Na stacji w Biastocku gromadzili się rezerwiści
 rezerwistów z terenu programowanej gminy Kluczewo, bowiem pociąg nie miał

1939

dojechali do stacji w Łacoronach. Młartowski bowiem było stacje graniczne. Swoją wlejką do Podgórnej około godziny 12-tej. Odejściowy rezultaty wznikli otyma „Kiech izji Polska.”

W tym samym dniu uruchomiono również posterunek obronny meldunckoy Obronny Bractw Lotniskoy i Garowoy. Do tej chwili powołano rezerwistów posiadających Kalezor „K”. Lueksi ci byli jini poprowadzono przeszkoleni i wsieli placowost na uzgonu na przeciw stacji kolejowej. Placowostke tyde zapobrono w strowony smut i posiadacze bezprizorni potawoni telefony do Wtyrypka. Sam stesadai miam meldunski o pnelotach samolotowu nie-pnyfacylskich. Heliht pednili tam misdy innenni: Dawid Radzi, Wladislaw Krasnowski, Karimow Pandenki, Jan Zas i inni. Pobir Koni i pojardow Konnych, samostwodow, motocykli oraz rowo-rowu welyt si w tymse dniu. Zarokurmano rowniec bron palna, znajdujca si w posiadaniu wot przywalnyh.

Opisowanie polsko-baltyjskiej partii o ucafemnej pomocy.

Partia ten zwycisow w Londynie w dniu 25 sierpnie 1939. W Gornim fakt ten uzwowad pswone dezorientacji, Heliht mi liczyt si z tym, ze taski ukwad sobanie powyzisany. Do tej uelwodad termin udenonie na Polsk wyznaczony piencuotniis jini na dzien 26 sierpnie 1939.

Ogłoszenie o powszechnej mobilizacji.

Zarządzenie o powszechnej mobilizacji ogłoszono w dniu 29 sierpnie 1939, jednak na skutek interwencji ambasadorów Włockiej, Portugalii i Francji po kilku godzinach uelwodano, co uzwowadło ogromne podniecenie, nieporozumienia i chaos. Tymmi wojakom tyz zedanie se jest wtoha dywersyjna. Zarządzenie o powszechnej mobilizacji ponownie ogłoszono w dniu 30 sierpnie 1939, wyznaczając 31 sierpnie 1939 jako pierwszy dzien mobilizacji. Wzylano jednoczesnie zarządzenie z zaskasem obrony pncielotniskoy i pncielogrowoy, wtowarowadło pociumionis oraz zabezpieczoniu nst pncer odklejani tychis partkami z papieru.

Wstrzymanie ruchu kolejowoy do Niemiec.

Ruch pociogow do Niemiec zostal wstrzymany. Pociogi woznajece do Biedy, zatrzymane w Miestocku, a pasazerow z zamianem uzjazdow do Niemiec wypadano. Stusili wznajece pojardoy Konny, Wtozymi mogli dojechali do miejscie granicanyo w Jesierkach pow. Chodasow, i stad uelwai si przez granicy do Niemiec.

Sytuacja walam unowimion partkowoych w gósb Krajcu.

W dniu sierpnia 1939 ewakuowano walam unowimion partkowoych (ulmikiwo kolefony, postawowoiw nalcycieli i polijantow) uzwowad barowem w gósb Polski. Rowniny z Młartowskie uzwowionis zostaly na Wtozjni.

1939

Różnicy wydziałów mogły zabrać ze sobą jedynie bagaż podręczny, w ograniczonej ilości, posiadający za sobą mienie w dwóch miotkachach. Władny panstwowi otrzymali trzy miesięczne uposażenie. Różnicy pracowników samorządowych, w tym samym ugrupowaniu pracownicy Zarządu Miejskiego nie podlegały ewakuacji, jest również nie ujętym im i imięceniowego oznaczenia.

Dalby potór Henni i Inwarów przewozowych.

Władze powiatowe zarsębiły na dzień 1 kwietnia 1939, stalszy potór Henni i Inwarów przewozowych. Jako mniejszy potór ugrupowano wóci Hesterton pod Wymyżym.

Wzmocnienie obrady personalnej Sostawunku Solicy Sanitkowoj.

Sostawunku Solicy Sanitkowoj w Wiastowku wzmocnieniu przez porównanie rezerwistów starszego rocznika, zdolnych do czynnej służby wojskowej. Z terenu miasta powołano dwóch rezerwistów, a mianowicie Hamidawa Nowackiego oraz Alberta Stankewskiego. Blatni był marawowoi niemieckiej i z chwila zarsębił ewakuacji Sostawunku, zdeserował z szeregowi policji.

Aresztowania wśród mniejszości niemieckiej

Solicy aresztowała mniejszości Hucyca Gustawa Gaceta, dostarczyć wymiennego do dyplomacji Inspektora Izdu Otkropowego w Bydgoszczy. Aresztowanie nastąpiło pod zarzutem uprawiania wrogiej propagandy.

Aresztowany uwiósł do domu pro zajściu Bydgoszczy przez wojska niemieckie. Zarzut stawiany Gacetowi odaniem pisać w ta Kromitki, ni był uszczadniony, bowiem Gaceta zaradniczo nie trudem si polityczne, pilnował swego interesu, a w czasie okupacji, prowadząc misję innymi sklep produktow rolnych oraz sklep artykułow spożywczy, w bardzo dużym stopniu umiłowiad Sostawem zapobiegł ni by zmacekowi w masły, zboże, cukier, marmelady, tytoń - Kupował od polskich rolnikow zboże, wydzacając im gotowoty, a to wszystko było, serwowi zastasane. W ugrupowaniu ugrupowania tego ugrupowania, Gacetowi grzyda kara śmierci za sabotaż gospodarowy.

Wniejszości niemieckie w Solicy - akcja dywersyjna i szpiegostwo.

Zamieszkiwacze w Solicy około 850 tysiąca niemieckoj mniejszości niemieckie miała swe partie polityczne, swoich partów i paratowoi w izbach ustawodawczych, posiadała swe organizacje gospodarowe, roboty, kluby sportowe, zwiastyi spiewacze, oginikie Kulturatno-owiatowoi neralso nebudowane przez, wosamie bankie, spódbielnie winno-handlowe, ni mówiac już o wielkich zakładach przemysłowych, przedsiębiorstwach handlowych, majątkow obratowoych i zamierzonej gospodarstwo obywatelskie. Sprzytne działalnici pnyjawiado zachowaniopunkcie Towarzystw Polnicsi (Wspólnicze Landwirtochafliche Gesellschaft) z politycznyh organizacji chłady Teilsche Vereinigung (Niemieckiej Związkiem) oraz Jung-

1939

mski, eutan, chwały i innych pyzpraw do wypierku ciarce. Gospodni niemieckie przystepiz do masowego wypierku ciarce, by tem samym mie zapewniony procentunek dla swoich ziemliow. Ostatnie gweliny dnia 31 sierpnie 1939.

Womimo romanej dwersji, zbowngij propagnocy niemieckiejz rade, w swezownici ocudziyi nadeawanych w jistym postatim pnie rzedzom niemieckie n gliwioed, opodcinatku polski ze spozym i upadkie cektado na slabszy nerwij wyzaczow. Wfano, ze jistymy silni, zwarcio i gotowci do zbrojnego wypania najarselu wojsk niemieckich, wfano bezgranicnie w pomaz Francji i Anglii. Nie mniej, pilnie ussuechuwam si w stemumitakty radeiow, tak polskie jak i niemieckie. Sflucacji polityczna byda napista do wstaknich granic. O godzinie 11 radiobagaj berlinska podada wiadomosi na cazy swiat, ze kietka minut po godzinici do tej grupy powstankow polskich sibe wotargniete na tem radeiostacji w gliwioach, steryowazy swiupizy perumil tej obacji i nadali weleny w imieniu polskiego Korpisu wototminet powstankich slaskich, Stwierdili, ze mianko gliwioe oraz radiostacja znajduje si w polskich radeiach. Byda to wozgwisie pnowslajz zorganizowane pnie hitlerowow, by wotce catego swiata udowawnie, ze najastnikiem - agruorem byda Duktla. Dte do klenania tej pnowslajzi hitlerowoy wazli wsepimow z obrawio koncentracyjnych, ubranzch w polskie mundury wojkowe. Wtymowoi si wozgizy pnowslajzi zmiore ze strony policyi niemieckiej i gestapowow. Wtymowoi byt wozgwisie jielm: Hitler nie mogt dluzej wstiaic, to mie tytko jinne brackowado, by mogt wyprasi wojns, a wins zniciu na narwie polski.

Wtymowoi jinne makery, ze doctroknizy wiadomosci z polbitkizy programiera w zblizaniu si do programiznych Lasio mazy smotyzowowanych wadziadow wojsk niemieckich i wozgow, co stardziej moy zotraktazy szum silnikow i zgnizy danielowow wozgow.

Kdaciomno si na spozyzpek rwny w pnowslajzomiu, ze nastepny dnim musi si rozpsat wojna. Nad bezpsecenistwom celuwa umozownion na polbitkiem pogramieiu strai graniczna.

Na tym konczy si dziead 1 - ty Kromidli, obejmujacy stas od dnia 31 sierpnie 1939 do dnia 31 sierpnie 1939 roku.

Wozgizy na umyrdimonia - wozgizomnie.

Banknoty Banku Polskiego emitowane w złotych w latach
od 1. IV. 1924 do 31. VIII. 1939.

Гранит востри 100 марок мюнхенских руглов
гнес гланк Ревы париской 99 похвы в шров.
Льгавы в нолу 1908.

1. 1000
 2. 1000
 3. 1000

Łódź w Okupacji hitlerowskiej - od 1.09.1939 do 23.01.1945.

1.09.1939

Wybuch wojny - zajęcia niemieckie pnie wojska niemieckie.

W piątek, dnia 1 września 1939 o godzinie 4.45 zgłosił do redaktora wódca Piąsy - Adolfa Hillera, wojska niemieckie, że formacyjnie ugrupowania wojska napadły na Łódź i przetrwały granicę polską od północy, północnego wschodu, zachodu, oraz podumnia po pnie Środkowej. Jednocześnie otworzył - pancernymi niemieckimi "Schlesing - Holstein" bombardowało od strony rzeki polską stację amunicyjną "Hörsing - platt", zaś lotnictwo niemieckie bombardowało miasta, jak: Hrubieszów, Ostrowiec Świętokrzyski, Lublin, Lotnictwo w Łomży, Łódź, Siedlce i Lublin już nawet od godziny 4.15 jak to stwierdziły meldunki telefoniczne ^{szeregi} premierowi Państwa - Józefowi Piłsudskiemu pnie zamierzonych wojennych formacji polskie pod Białą strażą placówki straży granicznej, ustanowione od wojny 1938 zbrojeniami własnymi. Są to nie były liczne i miały za zadanie przetrzymać granicę, a następnie uciekać się na linie oporu pod Rydzomą. Ludność polska zamieszkała do Rządowic i innych pobliskich wiosek, nie mogła porzucić miejscowości miasta na rzecz polski pod kierownictwem, ewakuowała się drogą do Miasteczka, gdzie zajęła na miejscu pod kierownictwem. Szybko zaczęła uzbudzić ugrupowanie miasta drogowego nad torami kolejowymi w Rządowic, stąd się kierowała do samonadobnego układowego ludności pobliskiej Miasteczka, jak i okolicznych wsi. Na stacji kolejowej w Miasteczku zaczęła porządkować ewakuacyjną służbę z utworzonych wagonów (platform) by porządkować pracowników kolejowych ze stacji Karczewa pod Rydzomą, organizując następnie ze sobą ruch kolejowy. Umierali w tym, porządkując, ~~na miejscu~~ ewakuowali się jeszcze w inny przedwojenny dworzec, utworzony pnie robotnikami Janem Kuchmą i Rudolfem Schindlerem, będącymi robotnikami.

W niedzielę porządkując o godzinie 7-miej w otworzył pierwszego punktu miesiąc odprawy się natomiast tu wsi Najbliższego Józefa Jędraszki, a kiedy do wiejskich ugrupowań w niedzielę dotarła wiadomość o zbliżeniu się wojsk hitlerowskich, w podziemnej operacji dowodzonej przez niego, by następnie nie było w niemożliwym. Wzrost wiośni An. wiskim Józefem Nowakiem, zaś kiedy pnie "Elika" Kuchmą z godzinie z grupami

1. 09. 1939

129

władcy duchowny postąpił nie inaczej. Sympozjum wojska niemieckiego, nie mającym
wielki opór, podległymi samobójcami i innymi porażkami rozchamowaniem szybko zbiegły się
do Miasteczka, głównie znowe od strony Białej, ubezpieczony się patrolami, które się posuwały
drogami ewakuacyjnymi do Miasteczka od Konińskiego, Leśnej oraz Rządowickiej. Później Józef Kufel
z Annotowa, będąc w tym czasie w Miasteczku uroczył roztorem do Annotowa. Na niewielkim masy
do Grabowa i części polny do Annotowa Staro, na wyposażeniu emmentane ewangelickiego wojska
niemieckiego, poruszające się w kierunku do Miasteczka. Zauroczył roztorem z samianem powołał
do Miasteczka. Został zatrzymanym przez wojsko niemieckie, usadowionym roztorem i kierunkiem, bał
że musiał zaprosić jeźdź. Później otrzymał postać w nogę. Stracił Józef Karabin wojskowy, który
otrzymał od straż granicznej jako powołanie, schował się za domem przydrożnym i ukrył w kierunku
wojska w tej chwili, pozostawiając szybko przetrzymać się i pod koniec następnego na polu Kępczycy
Międzykrajówskimi dotarł do roztoru wsi Kępczycy i tym roztorem bił roztorem i dotarł na powołanie
prototypu, gdzie też napotkał M. prototypu Kępczycy, który mu powiedział by się schować w
piwnicy. Kufel nie korzystał z tej propozycji i polami ukrył się Annotow Staro do Miasteczka,
by stać dołami do Grabowa, które jechał już dotarł zajął przez wojsko niemieckie
przechodzące tam znowe od strony Białej. Zauroczył do domu w Grabowie, i tam marksyści
polami wsi Annotowa dotarł do roztoru domu. Wzięto z zauroczył, że Kufel bił roztorem w
kierunku prototypu i w Annotow patrol zajął się w kierunku prototypu Kępczycy, przechodzące
wymienionej o przechowanie Kufela, co jednak porażkami nie potracił. Na czele
wojska niemieckiego, które wstąpiło do Miasteczka około godziny 9-tej, przewoził miasteczka
Miasteczka - Węg. Sonnenburg, tam który wieś 1939 zbiegł do Kępczycy. Wzięto był
do pistolet i wózek masy Józef Kępczycy odgraział się odnami: „Das längste habt ihr
hier geschissen.“ (najdłuższy tutaj strzelił) Sonnenburg też przefarował między miasteczka na
stronę piwnicy odmi uniermie, zniszczonej następnie przez emmentane roztorem
policy międzykrajówskimi Ottona Kępczycy, który znowe obywateli pełnił w Miasteczku od roku 1900
do września 1920 roku. Główni żołnierze straż granicznej, który już nie zdołał uciec
się w kierunku do Grabowa, przewoził się wpatrz przez Pole, posiadający się znowe
reprezentacja w (nie) roztorem Kępczycy Kępczycy w Annotowickich. Ludność nie
mieckie owymczasem wstąpił wstąpił wojsko niemieckie, racca ich ofiary
jadłom i napojami, zapominając o konieczności roztorem pracy w polu. Blażę

110
1
Wrzesień 1939

niemieckie ze swastyką całym tygoaniami wisiadł na budynkach unowowych, jak i budynkach samoszkolnych przez Niemców.

Organizowanie „Selbstschutz” (samooobrony niemieckiej).

W Kniele zjawia się w Miasteczku Herbert Vorköper, który ~~był~~ wiosną 1939 zbiegł był przez Włochy do Francji. Już w marcu SS i Schutz-Staffeln i zorganizował w Miasteczku tak zwany „Selbstschutz” zbrojny gwardii z młodych Niemców, wbrojonych w Karabiny, z umocnionych broni ognia z swastyką na lewym ramieniu. On też przysłał dokumenty tej placówki. Selbstschutz w czasie niemieckich sennicy dołączował nowymi członkami w miasteczkach między innymi Solanki, przysługując za broni. Solanki parobimom radio odbiorcami, przysługując także Niemcom. W mieszkaniu Gołostawa Krotkiewicz zabrano najważniejszy z tam zbiorów Dokumentów Swoboda i Władcy w Białym. Dokumenty te przymianowane było na Dokumenty Włochów Swoboda Krawców. Słuchaw ten zabrano skryjujące wiosną w Miasteczku nieprze niemieckie jednostki wojenne.

Krotki przebieg kampanii wrześniowej w Solce

1.09.39. Wojska niemieckie zajęły całą polską wyspę i dotarły na linię oporu Ryżan.

3.09.39. Włochy Brytania i Francja wypowiedziały Niemcom wojnę. W godzinach suchobliwych armia „Somoni” prowadzi atakujące kolumny. 4-ta dywizja prowadzi atakujące francuskie dowódcy rabite, tracąc 70% stanu ludzi i sprzętu. Słuchawie grupa operacyjna „Bismarck” 4-ta dywizja prowadzi stracić 35% stanu ludzi i 50% artylerii. Słowackie straty miały „Somoni” Brygada Kawalerii, 2a i 4-batalion, Obrony Narodowej i straceł prowadzą istnieć. W tym stanie dowódcy armii gen. Gortnowski marował odwrót. W Ryżanowcu w tym dniu Niemcy zorganizowali dywizję, która siłami wojska stracimom w dniach 3 i 4-go września 1939. Od kul dywizantów zginęło wiosną 1938 sennicy potłukł, 2-ci dywizantów stracili 2-3 ludzi.

4.09.39. Wojska polskie opuściło Głuchowice i Ryżanowce, Obrona Włochów została udeśnię, a dwie armie niemieckie z zachodu i wschodu potłukły się.

5.09.39. Wojska niemieckie w dniach 5 i 6.09.39 zajęły miasto Ryżanowce. Dla umocnienia ostreżenie, wojska polskie opuściły Stranki.

6.09.39. Solanki niemieckie zbombardowało miejce potłukł armii „Łódź” Dowódcy armii gen. Rommel uchronił się daleko wzdół na wschód, tracąc kontakt z armią, która walczył dowódcy generał Thomms, kierując wojska na Kwałin. Słuchawie zwycięsi pancerni niemieckie prowadzą się przez armie, Łódź atakując całą gwardię wzdół „armie Stranki” która przysłał mobilizacji.

187
Włocławek 1919. 6.09.39. Marcelly Hode, Warszawa Śmigły - Rycha wraz z setkami przenieśli się do Amii

1) Jęzgiem. Władcywaś się roznosi z Warszawy nad polski, jar i Srezydent wraz przed-
stawicielstwo państwa obcych, kierując się do Lublina.

7.09.39. Sadaa boharko się broniąc Włocławku pod dowództwem majora Henryka
Suchanckiego. Staba obraca 180 żołnierzy, urlojonych tytuł w Marating maszynow,
jedno stane działko najzwykle 75 mm broniła się skutecznie przez 7 dni przed atakami
do 200 ludzi, uspioranych przez około 80 dział cieżkiego kalibru, liczących lekkich
dział, uspioranych ogniem 4 dział 850 mm z pancernymi schronieniami - Hebelstein,
wraz przedktem samolotów bombowych. Stowidca niemiecki w umianu bohaterkiej
obrony, przynad majorowi Suchanckiemu prawu noszenia krzyża w nieowli.

8.09.39. Niemiecki jęzgielki pancerne zestawę wyparte pod Okęcem 1) Warszawy.

9.09.39. Armia Serman i Somone pod dowództwem gen. dyw. Kutnelly udeżył, a nad
nieki Gazy w kierunku poducumowym w kierunku armii niemieckiej zaciągają do
Warszawy, wzmocni w porażkowej formie powaźne sukcesy. Niemcy podjęli się silne
podwoły rezerwy pancernych i kad bitwie trwałej do do umianu 1933 zaskwiczyte
się drugocześni Alpeka, dla obu armii, Alpeim walczyło odwrót do Warszawy.
Jedynie niedobitki niektórych dywizji zwały się wytrzymał z ożrewnia, dołone
do Warszawy, by tam walczyli w obronie Warszawy. W bitwie nad Gazy protepli
generałowi: 1. Gortkai, d-cz grupy operacyjnej armii Somone, 2. Wład, d-cz dy-
wizji armii Serman, 3. Gromot - Holmichi, d-cz brygady kawalerii, wraz pułkownik
Rawier - Myłowski, d-cz 4 dywizji piechoty. Generał Gortnowski, ranny dostał się
do nieowli, zai generał Kutnebs dołone do Warszawy.

10.09.39. Od porażki zacięcia Kędziszow, Niemcy rozstrzelał tam około 550 żołnierzy
w ten sposób „Paulemungsaktion” (akcje wyprawy) z ponad 15000 internowan,
przedajeć uzmianionych uzmianonymi fortunom. W dniu 9.09.39. rozstrzelano publicznie
na Haym Rynku 30 zakładników - przedstawiceli wyżytkich warst. społeczeńst,
pomiany nimi z mijałomony M. Szarek i M. Włoczek. Do tyż dywizji porażek.

13.09.39. Sybtki smolajsoniane, silne rezerwy pancerne dostarły na Lubelszymone, jęzka
rinnie rezerwy dostarły się pod Lwów.

19.09.39. Sadaa Kępa Okęcko, zai 27.09.39. Skapitulowała Warszawa.

2.10.39. Sadaa Hel, zai 5.10.39. poddała się grupa operacyjna gen. Franciska
Kleeberge pod Holkim. Oficjalnie walczyte jęzka do wojny 1940 grupie Ka-
woalonytów pod dowództwem majora Dobranickiego. (pseudonim „Kubala”).

150
Wrzesień 1939. Wczesnie gdy narodził się pomysł ataku, nazi wojownicy - Anglia i Francja czekały bezczynnie, szczególnie Francja dumna ze swojej odzyskanej „Maginota”. Polska bez pomocy i uzgodnionej pomocy zginęła wkrótce była na zagładzie. Polski plan mobilizacyjny przewidywał wystawienie do wojny z Niemcami 30 dywizji piechoty pierwszej linii, oraz 9 dywizji rezerwowych, 11 brygad Kawalerii, oraz 2 brygady amulacyjne, z których kawaleria nie posiadała jeszcze żadnego składu uzbrojenia i do ataku nie została. Drugą miarą, że Polska amobilizowała ok. 1.200.000 żołnierzy, posiadała 900 samolotów i tankietek, 2000 dział i około 4000 działek do walki samolotów. Niemcy mieli na Polkę ok. 1.600.000 żołnierzy, 3000 samolotów, oraz 4000 dział i około 3000 samolotów. Saltem przewaga ilościowa a przede wszystkim przewaga w uzbrojeniu szczególnie. Niemcy tej przewagi zadano Niemcom w tym starciu krótkim czasie bardzo dotkliwą stratę. Lista poległych i zaginionych żołnierzy niemieckich została niemieckim władzom na 50000. Niemno je ma w lotnictwie było wielokrotnie, to jednak dzięki ogromnemu uzbrojeniu lotnictwa, kawalerii walczyło w pierwszym okresie wojny z Niemcami z 500 samolotów niemieckich. Pożycie straty w samolotach nieprzejawiających były starcia w powietrzu. Długość np. 4 dywizji pancerna straciła 80% stanu samolotów. Niemcy posiadali 4 dywizji mioty, przeważnie straty. Straty polskie, szczególnie w uzbrojeniu na dwie strony pancerna, jak i lotnictwo były bardzo poważne. Straty w wojnie ofiarne na żołnierzach. Też straty na skutek ataków lotniczych miały ludzkie życie. Z polskiej marynarki wojennej w dniu 30 sierpnia 1939 odprawy do Anglii 3 niszczyciele „Brom”, „Bryllant” i „Furja” natychmiast w tym czasie w odprawy. Okręty podwodne „Orzeł” i „Wielki” odprawy do Anglii po zakończeniu działań na Bałtyku, zaś okręty podwodne „Poj” „Sp” i „Lil” odprawy do Anglii, gdzie wraz z innymi okrętami morskimi. Niszczyciel „Wicher” i pozostałe jednostki marynarki wojennej, zostały zatopione w czasie w czasie walczenia na Bałtyku. Niemno skutkiem klęski, narodził się niezapomniany na duchu, wrona niemiecka w zwycięstwie wojennej sprawy. Polacy nie zawarli walczenia.

Arystokracja w ówczesnej Polsce - obóz przelotowy w Grabowie

Jeszcze w wrześniu 1939 „Selbstschutz” masowo aresztował Polaków, sadzając aresztowanych w obozie przelotowym w Grabowie w piwnicach i chlebach wzdłuż linii w Grabowie. Władze zgrupowały w obozie „Selbstschutz” w obozie walczenia walczenia walczenia walczenia. Z pomocą Kato ugniewała się walczenia: Reine Heil, Heimen Friedrich, Reichel, Gendreau Hermann i inni.

Wzrost 1939.

Z temu niemieckie arystokraty i szlachta w Jastrzebie: 1. Dziadosz Jan, 2. Koppelowski
Wojciech, 3. Kuner Stanisław 4. Żelazek Alfons, 5. Hofacki Franciszek, 6. Góś Jan, 7. Kuner Józef
i inni. Kuner Józef został uwolniony, a pozostałych przekazano do obozu przejściowego w Świe
(obóz przejściowy w Bralinie) Skład po pewnym czasie uwolniono Janie Janie i Franciszku
Kofackim, a pozostałych przesłano w obozach koncentracyjnych. W Świe również arystokraty było
i malarzom. Koppelowski i Dziadosz po niedługim pobycie w obozie zmarli, Kuner Stanisław
zginął w maju 1945 a powrócił po kapitulacji jedynie Alfons Żelazek. Arystokraty nauczy-
ciele Zdzisław Urbanicki, ujętym w niemieckim niemieckim, zginął bez wieści. Arystokraty
również Kapucyni niemieccy, włączono go do Gładzkiego, gdzie po przejściu obozów
poza resztki niemieckie został uwolniony.

Zagarnienie niemieckich Żołdów przez Niemców.

Niemiecy niejednokrotnie dokonywali samowolnego zabierania nieruchomości, łąki i lasy
określonej sąsiadów polskich, niejednokrotnie na terenie wsi Bralin. Niemiecy zabierali lasy
szkółki, stajnie w sąsiedztwie górnym. Zabierano również młyny i młyniarstwo. Restau-
racja z sklepem artykułów spożywczych Marianna Fenne, zabrad Niemiec Artur Pele, piekarnia
i sklep spożywczy Alojzego Siemki zabrad Karol Jan z Rąb, sklep bawarski Janiny i
Fadynki Sewanowskich zabrad Robert Pez z Niemiec, sklep spożywczy i artykułami młynem
Bartłomiej Gilecki zabrad Niemiec Kluck z Rąb, młyn Michała Sotora zabrad
Krzysztof z Niemiec, zaś młocznicy gospodarstwa przysięgli Niemcy, a prowadził Włodek
Boschnow, który w tym celu uciekł z Rąb. Przejmowanie Władysław Tomki, Klara
Bardach, sklep bawarski Leon Kulecki i Poloniacki Anna Kossakowskiej Alibinda
wano. Był przyjmujący sklepy pp. pracił one zostały na nowo tak zwanej „Eren-
hemostelle” (powierzchni) nie ustalono. Władysław rasi Polacy- wódziciele nie
otrzymali jakiegokolwiek odszkodowania. Przejmowaniem Jan Krawiec i szewcem
pewnym na prowadzenie nieruchomości. Fabryki przędzy niemieckich nadzorował bur-
mistrz Niemców, a zarząd cegielni braci Lasków sprawował Ryszard Jan Gadek.
Niemieckimi Bratka-owi przy jego nieobecności rozgrabiono piślnie parafie około 50 gni,
przydzielając je niemieckim - Niemcom. Zarządca został obywateli emigracyjnych.
Bratka-owi po powrocie z ucieczki arystokraty, ujętym do Gładzkiego i tam rozstrzelano
głęboko w obozie w naszym polu, co miało miejsce przygarnięciu przędzy listopad 19
Regulamin Żołdów z niemieckimi.

Władysław Jan po (coś) ujętym Niemców do wódzcy Lamentem przędzy, z
użyty Polacy Krawiec uciekał, zastano skazany w komisjach fabryki
przędziny niemieckich. Do wykonania nie udało, Jan nie uciekał.

Wrzesień 1939.

Wysiedlenie Niemcy. Na wstępie między innymi Niemcami. Organizowaniem (zorganizowaniem) nacjonalistycznym
sądząc długolentni stowarzyszenia Hellscher, zaś następnie Kuzniec Junka Gajek.

Październik 1939

Ograniczenie sprzedaży masy.

Wprowadzono ograniczenie sprzedaży masy na litę i iryjską. Dotyczy to w szczególności masy
przędziny. Szeregiem innych ograniczeń ograniczono sprzedaż masy dla przemysłu.

Arestowanie księdza proboszcza Feliksa Niedbała.

Święty Roman parochialny M. proboszcza Feliksa Niedbała uwięziony został w stajniach
w Landolce (zorganizowaniem) i Włocławku. Tam został aresztowany pan Seltzer, i z innymi
i z innymi księżmi prawnymi dr. Alaszymi księżmi Świątkiem i Janem Klonowem
przed Łobzowem. Ogółem aresztowano w czasie ok. 60 księży i zakonników z terenów
powiatu węgierskiego. Aresztowano księdza biskupa i klerika, o czym opowiadał w tym samym
księżu proboszcza Karol Głabek z Kłobucka, uwięziony na skutek starań węgierskich
Niemców. Zwołano również księdza proboszcza z parafii Kłobucka, podobno za staraniem
księdza Giełtnera

Jako pierwszy ustalono, aresztowanych miało być w szczególności dr. Seltzer, gości
zostali naciągani. Głównym zadaniem natomiast w tym czasie było rozstrzelanie w lesie
pod Piaseczem przed Łobzowem, w czasie ich przemieszczaniem w kierunku Kłobucka, zaś w czasie
rozstrzelano w Piaseczu. Księżu Niedbała, uwięziony w czasie węgierskim
niemieckim w czasie słowackim naprzeciwko rakuskiej i Włocławku dotychczas na
okresy Kłobucka, powołując, że w czasie Kłobucka, nie musi ugrać wojny. Na
poproszenie tych słów przystąpił przyszedł podobny doświadczenie jednego woźdź (Kłobucki,
nie mógł być sobie przypomnieć, o kim była mowa.) Wobec chętności woźdź pomor-
danczych w Kłobucku oraz przed Łobzowem, uwięzionego Kłobucka - Józefa Lehmana
oraz gospodźni lenne Kłobucka. Kłobucki, woźdź nie rozumiał. Sąd niemiecki w Włocławku
na wstępie w czasie zamordowania młodszy, że księżu Niedbała zginął w czasie węgierskim
wojny (im Kłobucki w szczególności) chyba jest dobrze wiadome, że w parochialnym
i listopadzie 1939 na terenie powiatu węgierskiego w czasie wojny nie było. Włocławkiem
polskiej duchowieństwa katolickiej było w czasie okładowe ogólniejsze uwięzienie
inteligencji polskiej. Szeregiem wypowiedzi generała Fawara von Grotka, na uwięzienie
w czasie dowodów węgierskich w 22.07.1939 Hitler wypowiedział, że w czasie wojny
w czasie w Polsce, od czasu S.S. dokonują zagrady „polskiej wstępy Niemcom, a
w szczególności duchowieństwa.”

Łódź. 1939

Staż w aresztowaniu Łódź.

W dniu październiku 1939 aresztowani w łódzkiego Stefana Dygalskiego, osadzony w obozie koncentracyjnym, powieszony i zamieszkuje w Anglii.

Rekonstrukcja wronie polskie.

Naczelni władze okupacyjne wydały zalecenia o rekonstrukcji wronie Łódź. Wskazano spis numeracji, inwentarz i opisy, umiarkowanie, odzież, zapasów żywności doskonała żywności. Nad numeracją, gospodarkami ustanowiono „Freihändler” (poziorniki) którzy pobierali podatki z sprzedaży produktów rolnych, inwentarza, dochodu grzebie surryngi oraz zabronione sprzedaży, usunąć spisanych przedmiotów, formy umiarkowania, jak podaje stowarzyszenia, kochanie fortepianu itp. stopniowo zabierano i przydzielano miejscowym Niemcom, lub też używano na inny teren.

Listop. 1939.

Łódź używania języka polskiego

Wydano rozkaz zakaz używania języka polskiego w miejscach publicznych, w kinie, a nawet sporadycznie nie było wolno go mówić. Nad rekonstrukcją musieliśmy umieścić napis: Hier wird nur deutsch gesprochen (sprawdzać się tylko po niemiecku.) Do samej wronie się do nauki religii w języku polskim. Wskazano punktualnie, wypracowania pismen ^{nauki} nauki, w kinie parafialnym, dała wyraz oburzenia zakaza uczenia religii w języku polskim, skoro dać się tego języka nie rozumie. Wskazano powiadanie: soll ich zu den Kindern chinesisch sprechen (czy mam do dzieci przemawiać po chińsku.) Solary zabronione były kłaniać się umiarkowanie Niemcom, a nie byli umiarkowaniem. (współ, zjednoczenia, odwołanie SS. SA. Arbeitsdienst, Kolonne pp.) Nie straszyły z miejscem było prośbom. Sprawy uczenia były przed tym ugodom niemieckim z Arbeitsdienst (szkolenie pracy) kwalifikacji w państwie i Amstrowie.

Aresztowanie zakładowców z okazji święta Niepodległości.

W przeddzień 11 listopada 1939 aresztowani wstąpił do zakładowców, którzy ich w młode przy ul. Rządwickiej. Selbstschutz skierował aresztowaniem, że na wyjazd jakich ujętym z okazji 11 listopada, zakładowcy będą rozstrzelani. Akcja kierował przez SS. Herbert Vorköper. Śmiertelnie zakładowcami byli młodzi innymi: 1. Helmut Frycz, 2. Tomasz Władysław, 3. Włodzisławski Jerzy, 4. Szymon Jurek, 5. Szymon Jan, 6. Władysław Horowitz, 7. Szymon Włodzisławski. Wykazano było na koszt zakładowców. W dniu 12-11-39 nastąpiło spotkanie.

Zarządca wymiany s'otzych polakich na marci niemiecckei, i wltad marke niemiecckie jęgnu
była pmiadaem obiegowym. Za 2 s'otze otrzymam 1 marke niemiecck. Z reguly Polay
nie zamieniale posiadane srebrne monety.

Grus da. 1939.

Rejistracja pozurkujacych prace.

Arbitramb (unaa prag) zansadit rejistracji pozurkujacych bez prag. W wyjakichozych wygadkach
p'adacno i Solatom zasidli. Stopniow Solatom nierowam du prag w lesach panstwowch,
do prac obrogowych. Zaradnicom zantli Solatom obieram wladu stawosie pobieranych p'm
pracownikow niemiecckich, stajace jednac potracenie w ugorowiu 80% od zarobku. Naz-
wam to „Solomabzug.“ Solatom 80% pracodawca byt utworzonny wyptaci do Urudu Finan-
sowey, na potrzeby kosztow zniszczeni wojny.

Najwazniejsze wydarzenia w okresie od 1.10.1939 do 31.12.1939.

6.10.39. Hitler wyglosil wiede, publiczne mowy, s'iwadzajace si wote pobicia, Solaki,
ofenzy Wlaskiej Anglanii i Francji poty i dęgomo przyjen. Nie powiedzial t'ezki t'ez.
wyelad nedar przypinnego zorganizowania ototo 40 dywizji p'edoty, oraz imacomegr
swiokozenia dywizji smolopowanych, p'ruwnacmych na front zachodni.

10.10.39. Premier Francji Daladier, odarucit propozycji Hitlera.

12.10.39. Zwolotne inspiadernie wermowcie wyglosit Chamberlain (Wlaskie Anglanie).

6.11.39. Gestapo p'roblepni ansklowato unyktlich p'roformi Uniwersytetu Jagiellońskiego w
Kraakowie, wotraczajace arentowanonych do otoru Koncentracyjnego w Oranienburgu.

7.11.39. General dywizji Wladyslaw Sikorski wotaje wladom nacelnym armii polakich
na emigracji, co barom p'owolosi na dędku Solatom w Anglii.

9.12.39. Wt Francji ulomom Ewaska Rada Narodowa, pod p'ruwnnictwem
Ignacego S'adlerewskiego.

Duszpasterstwo w parafii

Do arenselowania M. probosce Salimo Niedzady i jego zamowowanin w
listopadzie 1939, duszpasterstwo spravowad M. Karol Glatal - probosca parafii
Kroktow. Na terenie powiatu cynphickiego zamowowanu uogloszenie umiowcom
w otobach Koncentracyjnych p'awni unyktlich Księzy, Nabozenstwa n Wlaskowcu
wysprawied M. Glatal jeden raz, erasom dwa razy w miesiacu. Nie
wotno bydo wygloszani k'azani, ani wyfac ewangielii nowistly w jęziku
polakim. Na ch'pientajcy osobosie Księdz Glatal musiat wyptaci k'azania.

luty 1939 zawieszenie urzędów niemieckich.

Zmiany w administracji miejskiej.

1940

W porządku dnia 1940 burmistrz Neumann został odwołany. Na jego miejsce przybył z Rzeszy Walter Blatner - bardzo szybko ustosunkowany do Solaków. Polaryzowany alkoholem a pod wpływem alkoholu awanturnował się. Wkrótce do urzędowania obywateli administracyjnych do którego wchodziło: Amstow, Amstow, Grabowo, Maliniec, Grabowo i Włostko. W mieście Blatner występował jako burmistrz, zaś dla obywateli administracyjnych występował jako „Amtskommissar“ (Komisarz). Burmistrz wykonał sprawę miasta jako i obywateli administracyjnych. Sekretarzem biura mianowano renegata Józefa Gucimskiego (Anglik uczeniś polskiemu urzędowi celnemu, uczeniś z Niemiec) jedynak do Solaków wam się przyłączyć.

1940

Wprowadzenie kart żywnościowych.

W porządku dnia 1940 wprowadzono stopniowo kartki żywnościowe na chleb, ugryb i przetworzone zboże, mięso, masło, margaryn, tłuszcze wszelkiego rodzaju, cukier, marmelady, jajka, mleko, ziemniaki, warzywa, owoce, ziemniaki, mydło, smalec pierze, reglamentowane wędliny, drożdże oparte, wędliny, owoce, owoce, olej, garbacz, zielono i t.j. Drogami dla ludności polskiej były znaczenie mniejsze jak dla ludności niemieckiej. Solacy nie otrzymywali pierze, nawet marmelady, w zamian otrzymywali także serwy „Jahrelaufbrot“ produkt uzyskany głównie z suszonych ułków białego cukru. Drogami należy przychodzić do Solaków kupiec Gustaw Gaecke, który umieszczał Solaków kupca niemieckich sprzedawców żywnościowych, jak masło, cukier, zboże i t.j.

1940

W sprawie o nadaniu obywatelstwa Rzeszy.

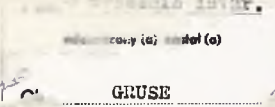
W porządku dnia 1940 Solakom dostarczono formularze - wnioski o nadanie obywatelstwa niemieckiego. Jedynak w miasteczku te nie zostały rozpatrywane, a Solakom dostarczono do grupy także serwy „Lohnbegehren - Sol.“ (wsoby pod opieką - Solak) Osoby umieszczone na formularzach będącego zaboru niemieckiego i austriackiego miały uprosić do urzędowania także serwy „Generalfürsorge“. Zamiar ten nie został przeprowadzony. Drogami należy przychodzić do Solaków

1940

Luomski na kad swame grupy narodowosciow. F kad do grupy I zaliczono
 tak zwanych „Reichsdeutsch,“ tj. osoby, posiadajace formalnie obywatelstwo Rzeszy.
 Grupa II to osoby ktore do unii 1939 prawnie posiadali obywatelstwo polskie, jed-
 nak przypinawali si do narodowosci niemieckiej. Grupa III to Polacy, spotkanci
 uciek sprowadzeni z Niemcami, zwai grupa IV to Polacy ktory w uwazi na swoje
 lojalnosc uznane by moge, w przynajmniej jadal Niemcy. Zaliczono do grupy V lub VI
 nastepie moglo na komisji zainicjowanych. Zaliczono do grupy VII i VIII kandydaci z
 uprawnieniami zaoptowania jace Niemcy. Zaliczono do grupy IX prowadzani byli do wojenne
 niemieckiej, natomiast zaliczonych do grupy X do wojenne nie prowadzono. Zaliczono
 do poszczegolnych grup narodowosciowych, dostojnosc wladze partyjno-administracyjnej
 z uwolnieniem skierowanu naley, ze opora ilosc Polakow w wlosny woli, kiedy joscie
 nie bylo miejsca ze strony wladze okupacyjnych starali si o zaliczeniu do grupy
 narodowosciowej niemieckiej, a nawet znalezi si wswie nich osoby, ktore przed
 1 unii 1939 zajmowaly stanowiska w państwowej struktury, uciek zajmowaly
 stanowiska spodieczni, a kilku takich zaliczono nawet do II grupy narodowosciowej.

1940

Fala aresztowan wswie Polakow

Wt podroznie kwietnia 1940 dni | ... Grupa ... Polacy ...
 1. Dawid Jan - pracownik Polifony, 2. Kullak ... s. Augusta ...
 3. Sime Franciszek, 4. Karol prof. wlasniei egzibit, 5. Herow ...
 6. Herowste Zofia - naukowice, sira Eulka i 7. Nowak Karol - pracownik ...
 granicami - mowalce, w walce o placowosc S. g. w ...
 przewiezion chr. Gestapo w ...
 Herowste przedstawic muniada swoje cioteczki
 maie 3 letnie na Darsie lasu. Do tej stronie temotowade nad lasem drzewka,
 biale blisko otrodu. Zostade zwolniono i mogla powrocic do ...
 przewiezion do obozow koncentracyjnych. Karol Hellak na skutek usilnych staran
 ze strony wlasny zamieszkal w Niemczech zwolniono, jednak nie przewiezion na
 powrot do ... i kad wojnie prujty w Berlinie w ... Hellak, Nowak
 i Herowski egzibit w obozie, postali przetrwali oboz i w roku 1945 powrocili.

1940

Ucieczka do Belgier

Wt kwietniu 1940 Leon Grise - profesor - uciekl z ...
 w Belgii w Belgosroy - zamieszkal w ...
 z ... z ...

1940

organizowali uwięzić w Łęzicy, by stanowić przeszkodę dla Francji i walczącej tam w szereguch trumfującej się tam Armii Czerwonej generała Siergieja. Poślizgnięci przenieśli granicę do tatr swargi, Generalny Guberni" a stąd po progu Anadolii, Stowarzyszenia do Łęzicy. Jar Łęzycy przy pomocy Konsulatu Czerwonego w Łęzicy przesunął znowu progu Jugosławii na Zachód, gdzie uwięziony został do Lotnictwa Czerwonego. Jar igrasę śmierci Lotnictwa w nowo dnia 2.09.1945 o 10:00 godziny 2.35 Samolot, którym wiozł do Łęzicy progu ewakuacji z nutami dla Stowarzyszenia Łęzicy, został on znowu przesunięty nad Jugosławia. Ujętym 2 tygodniem "Przekroj" w numerze 1024 z dnia 23.08.40 Emisji ony został na następny stronie. Grupa nie została się przesłana na Zachód - ośrodek oświaty przelży na Łęzicy. W roku 1945 wziętym 2 tygodniem powrócił do Łęzicy. Obecnie zamieszkuje w Zielonku, gdzie przy ul. Żarłickiego prowadzi cukiernicę-kawiarnię. W roku 1942 został odwieziony z Łęzicy do Łęzicy.

le, ujęty i przesłany

cyfrowy, mar

ny

Z lewej strony Łęzycy Jar -

1940

Aresztowanie księdza Karola Glatala

Z dniem 11 kwietnia 1940. aresztowany został ksiądz proboszcz Karol Glatel, który w wyniku rozprawy sądowej odsłany został na kilka miesięcy więzienia. Do uwięzienia szary więzienie, przed krótko uwięzienie został zabrany przez "gestapo" i przewieziony do Berolina, gdzie też uwięziony został. Z powodu jego ujętym rodzinie i pobawione zostały w jego parafii w Kroszkowic. Ksiądz Glatel nie mógł przetrwać się z ujętym przez oświatę zakazem uwięzienia nauki religii w

POLSKA REPUBLIKA
LUDOWA

LEGITYMACJA

Nr 1302-71-70

WARSZAWA
6 września 1972r.

UCHWAŁA RADY PAŃSTWA

z dnia 6 września 1972r.

odznaczony (a) został (e)

Ob. GRUSE

Leon s. Augusta

**KRZYŻEM
WALECZNYCH**

PRZEWODNICZĄCY
RADY PAŃSTWA

[Handwritten signature]

języka polskim, co przemówił na Wzrostu, które ujęte w języku niemieckim.
 Dziwiał doświadczeń. Jest tak elum na dan. Hrodan skimesich spridon. (Czy
 mam do dzieci pnuiaawia pr skirostn). W Nulce tej sorkad amosomany
 Duszpasterstwo sprawował m. Wtalem, Eula - depedca z Amstom cy ter. Eula...

1940

Obrót jeńców wojennych w Kwantenie J.

Do końca lata 1940. zorganizowano w szpitalu 5 Dabkami w Kwantenie produkcję jeńców wojennych, pracując w nim jeńcy angielskich jeńców w czasie walk w maju i czerwcu 1940. pod Sumbawak. Jeńcy pracowali przy kopaniu rowów odwadniających na białych nadmorskich. Jeńców na ogół traktowano z miłością. W porządku, dopóki nie dostrzeżono pacierzy z Czerwonej Armii, jeńcy cierpieli głód, czego dowodem, że dla zdobycia śmietany, używali słodkiego doświadku, jak: udawanie choroby, aparaty do gołowania i t.d. W obozie pięćdziesiąt minut było już od nich nalęganie osokolady. Do końca zlikwidowano w roku 1941. Śretno było w nim około 100 jeńców.

1940

Ważniejsze wydarzenia z przebiegu wojny 1940.

- 9.04.40. Najazd niemiecki na Francję i Norwegię
- 17.04.40. Desant angielsko-polski wylądował pod Narwikiem - Norwegia
- 4.05.40. Kapitulacja armii norweskiej
- 10.05.40. Ofensywa niemiecka na Holandię, Belgię i Francję.
- 14.05.40. Kapitulacja armii holenderskiej, a 27.05.40 armii belgijskiej
- 10.06.40. Niemcy pustosząca moty Siedem, a W Dabki ugrupowanie wojny Francji i Wschodniej Anglii
- 14.06.40. Rząd francuski Dettaine prosi Niemców o zawieszenie broni
- 20.06.40. Rząd polski gen. Sikorskiego przenosi się z Francji do Anglii
- 23.07.40. Rząd angielski Churchill odwołuje drugą propozycję podpisania Traktatu
- 2.08.40. Szwedzi bitwy napowischny o Wschodnią Anglię
- 14.09.40. Włocześnie niemiecki zajmują Rumunię
- 27.09.40. Niemcy, Włocześnie i Japonia podpisuje „Dakt Druki Dettante”

1941

Dalsze amsterdamskie kolaboracje

W podowie czerwca 1941 amontowano Kupca Dettante Dyleckiego z Kwanteni. Dołobnie amontowano między innymi również na terenie woj. Amsterdamskich panceriono do Gortapo w Agdżony, gdzie ich przetrzymano i maltretowano. Ee kilka miał sotałi sowlonimi, po uprzednim podpisaniu sowlonizacji zaktu.

1941 Zachowanie w ucieczce w ucieczce butelkowego przekazywania ich.

1941 Strajk w Książcu - Huty

Strajk prężnie uciążliwy w lokalizacji pieca stali walczą do końca Książcu Huty, a podjęty na terenie Książcu Huty.

1941

Ważniejsze wydarzenia z przebiegu wojny 1941.

6.04.41. Najazd wojsk niemieckich na Jugosławia i Grecja.

10.05.41. Lotyca Hilber - Hess udaje się samolotem do Anglii z propozycjami uspo-
doby Hilber Hess został samolotem przez władze angielskie.

22.06.41. Najazd wojsk niemieckich na Związek Radziecki

30.06.41. Zmarł w Słomach Zjednoczonych Fryg Sacharowski

12.07.41. Świeżenie umowy angielsko-radzieckiej

1.08.41. Świeżenie układu amerykańsko-radzieckiego.

15.08.41. Zawarło polsko-radziecki układ wojskowy

2.09.41. Świeżenie układu polsko-radziecki

7.12.41. Atak Japonii na Pearl-Harbour - zmniejszenie stacjonujących w tym
portu flety amerykańskie.

11.12.41. Niemcy i Włochy wypracowały wojny Słomach Zjednoczonych

22.12.41. Uwolnienie Bobrujski brzoźnego przez wojska polskie

25.12.41. Świeżenie deklaracji Zjednoczonych Narodów

1942.

Ważne wydarzenia ludności polskiej do niemieckiej listy nawiązującej.

Wiosna 1942 Gauleiter Förster w Gdyni wydał odezwę (także w języku polskim)
wezując ludność polską do składania wniosków o przyjęcie do niemieckiej listy
nawiązującej. Jednocześnie zostało propagandy, zastraszania, gróźb nie uścisk
odemno zapewnienie wniosku rozstrzelaniem, umieszczeniem w obozach koncentracyjnych,
negowaniem z mieszkań i t.j. Włochi rozpatrywał przez władze partyzji i odmi-
nitacyjnym po uprzednim przygotowaniem rozmów z zainteresowanymi. Ogólnie
Polacy starali się okazać, że nie pragną być zaliczeni do niemieckiej listy,
że se Polakami. Do tej w Gdyni dzień wypadłach umiarkowanie zaktualizacji
kwalifikacji i tam samym uchwalono się od porównania do wojsk niemieckich.

1942. Konfiskata książek o obrazach polskich.

W lipcu 1942 władze hitlerowskie zorganizowały konfiskatę wszelkich książek i obrazów polskich. Książki far i ugdarte z ram obraz zabierano z miastami pnie członków organizacji hitlerowskich i oddziom obr budynku nholnego przy ul. R. Actawickij, z przeniesieniem na makulaturę.

1942. Wielcejsza wiosna radzieckich z transportu kolejowego

Z transportu kolejowego na torze Gładokiwic - Kraszewo - Krasow z ps-
arskiego pociągu uwięziono pewna ilość jeńców radzieckich. Jednym z jeńców dostał się pod Noże pociągu - ujęchano mu obie nogi. Jednym z członków organizacji hitlerowskich biurogoh udziast w pociągu z emionat zastrelili rannego jeńca. Nie zawadziło na to Komendant posterunku żonolarmowi Grano Grolla, sprowo-
dował uchwycenie pomocy - zabranianie rannego, resztował nawet rannego papierom - pierwszym rannym przeniesienie rannego do szpitala. Na terenie wsi Awentow, w lasku w pobliżu toru kolejowego członkowie organizacji hitlerowskich ujęli z jeńców, których zastrelili. Ciada pochowan w otok emontane Katolickiego. So upustomiu ciada ekshumowan i przeniesiom na emontan szonimj radzieckich w Wtyngtu.

1942. Konfiskata drzewom kirkielnych.

Władze okupacyjne zabradły z kirkioda katolickiego następująca drzewy na cele wojenne: 1) drzewo „Wojecich” z napisem „Requim aeternam dona eis Domine, et lux perpetua luceat eis Mater Golarna. Drzewo ten sprawdzom w roku 1933, wazgd 1000 kg - szechnia 112 cm - szynkowy ni-
cellegońe 6 km. 2) drzewo o szechnia 67 cm wazgi ca 250 kg grubość 2
roku 1949 3) drzewo o szechniy ca 125 kg sprawdzomj 1942 r. Szechawim
jedynie szynkowy „Beli” sprawdzomj 1942 r. Szechawim i zabram
rozwicie mebalowe ugnieszenie grobowie emontane Katolickiego, jar. i z
z grobowie otok kirkioda. Zabramo rowniz 1 drzewo z kirkioda uwozgu.
lickego - nie zabramo jeinade z tamtegd ogrodnim emontanym.

1942. Ograniczenie zawozu lekarstw medycznych pnie Szolow

Władze okupacyjne ugdadły z ograniczeniem, iż lekarstw - mizygnom do lat 47, z kirkiodem do lat 45 nie zwozom lekarstw mizygnomj.

1942 Największe wydarzenia z wojny w roku 1942.

- 12. 02. 42. Japończyk zdobył Singapur
- 26. 05. 42. Evgeniaw angielsko-radziecki traktat przyjaźni
- 27. 05. 42. Zastrelono Kato Tsuchi - Hiedricha
- 30. 05. 42. Nalot tysiące bombowców brytyjskich na Helonic - (Kosmo)
- 15. 07. 42. Dowolnymianie ataku Rommela pod hl Alamein (Afryka)
- 1. 09. 42. Hłojisko niemiecki szturmuję Stalingrad
- 23. 10. 42. Stereclujace zwycięstw w Afryce
- 8. 11. 42. Inwazja na północną Afrykę - francuska
- 11. 11. 42. Niemcy najmuje dotychczas nie okupowane russia Francji
- 23. 11. 42. Otrzymanie dowód armii niemieckich pod Stalingradem

1943 Zakaz chowania Żydów na ogólnym ementaru katolickim

Na przesłanku roku 1943 władze okupacyjne wydały zakaz chowania Żydów na ogólnym ementaru katolickim. Dla Żydów wyma-
 1) siono wielozielny ementaru^{na} polu protosocjalistycznym przy ementaru ogólnym. Ementaru ten nie został ogroszony. Śniepsici z pogrzebem pnie ementaru ogólny, było również zabronione, a dopisze na ementaru dla Żydów prowadzić pnie ogrosze protosocjalistki, przyligły do ogólnego ementaru.

1943 Wprowadzenie otwarcia pracy dla dzieci polskich w wieku młodszym.

Władze okupacyjne wprowadziły otwarcie pracy dla dzieci młodszych w wieku od lat 12-tych parcesy. Dzieci podlegają rejstracji, otrzymuje strowone legitymacji i musiady pracować u rolnikow niemieckich.

1943 Najważniejsze wydarzenia z przebiegu wojny w roku 1943.

- 12. 07. 43. Konferencja Churchill'a z Rooseveltem w Karablanca
- 2. 02. 43. Klajkulacja reszty wojska niemieckich pod Stalingradem
- 15. 04. 43. Utworzenie dwuzji wojsk polskich imienia Baderusa Tleszczyn's ZSRR
- 4. 07. 43. Śrągierna śmierci generała Gistorkiego w Gibraltarze
- 10. 07. 43. Lecowanie Aliantow na wyspie Syzylia.
- 25. 07. 43. Warszawa wódski Gdologicz został mianowany pnieciem i na-
 erclnym wodnem wojsk wódskich - amerkowemu Mussoliniego
- 8. 09. 43. Klajkulacja Hłoch
- 12. 10. 43. Głitura pod Leninem - z uctaniem Gżuzji Tleszczyn's

1943.

- 27.11.43. Konferencja Wiedeńskiej Trójki (Roosevelt, Churchill i Stalin) w Deveroni
24.12.43. Amerykański generał Eisenhower mianowany dowódcą wojsk alian-
skich w Europie
31.12.43. Inauguracja posiedzenia Krajowej Rady Narodowej w Warszawie.

1944.

Opierała umocnieni polowych

W obliczu zbliżającej się nieuchronnej Klęski, pod koniec lata 1944
władze okupacyjne przystąpiły do budowy umocnień polowych, ma-
jących służyć w razie ewentualnego wstąpienia wojsk niemieckich i polskich. Do najbardziej
niebezpiecznych miejsc ewakuacji - Puławy, Białobrunie, Włocławek i Sieradz,
których zakwalifikowano w magazynie żywności, paliwa, jest i w celu pa-
rafialnej w Warszawie. Skupiano w tym czasie, w tym czasie, w tym czasie
precyzyjnie, jest również przystąpieniem do budowy obronnych betonowych. Dla
wojska przygotowano kolumny, pociągami i inne dowodów, jest również
zakładano linie kolejowe w tym czasie. Prace te prowadzono również na ten-
nie w tym czasie, jest również przystąpieniem do budowy obronnych betonowych. Dla
wojska przygotowano kolumny, pociągami i inne dowodów, jest również

1944.

Śmierć w Warszawie

W sierpniu 1944 powstał powstanie w Warszawie. Spadła
się również w tym czasie, jest również przystąpieniem do budowy obronnych betonowych. Dla
wojska przygotowano kolumny, pociągami i inne dowodów, jest również

1944

Najważniejsze wydarzenia z okresu wojny 1944 r.

- 11.08.44. Rozwiązanie 5 Armii Sowieckiej w Z.S.R.R. pod dowództwem generała Gieringera
14.05.44. Zdobycie fortecy Bataan w Filipinach przez 10 Armie Sowieckiej
6.06.44. Przewrót wojsk alianckich na Francji. W tym czasie umocnieni polowych
wydatnie oddziały wojsk polskich na Zachodzie
13.06.44. Dwa samoloty latające niemieckie padają na Londyn
23.06.44. Władze okupacyjne niemieckie na froncie wschodnim
20.07.44. Zamach na Hitlera
21.07.44. Władze niemieckie i polskie przekraczają granicę
1.08.44. Władze powstanie w Warszawie
4.09.44. Kapitulacja Niemców
15.09.44. Zakończenie wojny europejskiej
2.10.44. Upadek powstania warszawskiego

1944. 30.12.44. Powstanie Sympasowege Rządu Polskiego.

1945. Evakuacja wojsk niemieckich i ludności niemieckiej.

W dniu 16 stycznia 1945. przez Biastockę ewakuowały się pierwsze Holendrzy niemieckich samolotów sanitarnych. Samochody prowadzone były przez kobiety wojskowej służby pomocniczej. Samochody sanitarne nadjeżdżały od strony Grabowna i kierowane były dwójka pełna otoki kolumny kolumny do Dęb. Słone prowadzące od Grabowna, żmudowa ella ruchu słoneckiego była zamknięta, a to z uwagi na prowadzenie tam prace obronne i minowanie drogi szosy. W tym okresie awansowano znowu szeregi Polaków w charakterze zaskarżonych tak z terminu biastocki, jak i otoczonego woj. Umartow-nych paszono w okresie miernym - po kilku dniach nastąpiło zwołanie, w za-wnian dane osoby musiały się meldować w dniach w posterunku wondarmerii.

Władze miejscowe otrzymały nakaz zapewnienie kwater dla ewakuowanego umundu post. i przeniesienia kwater umundu z Dębna. Władze tam jednak nie dotarły do biastocki. Wie-czorem dnia 20 stycznia 1945 ludność niemiecka otrzymała polecenie przygotowania się do ewakuacji. Stanowano (nabo) również zaborami kwater. Ludność polska również przesyłała miasto ewakuacji. Następnego dnia wzięto udział w zamykaniu ewakuacji ludności polskiej w formie przymusowej - przesłano dowolności. Jednostki Polay ze-trudnieni u Niemców w charakterze parobków stowarzyszeń młodzi uszychali kowami.

Cała Holandia zaprzęgnię kolumny skierowane zostały przez Grabowno, Włocławek do powiatu Słoneckiego. Kolumny zabierały ewakuowanych Niemców na otwartych polach formach, a parowały wówczas bardzo silnie mrozy, ponad 20 stopni, tam że były wypadki śmierci między dziećmi na skutek zamrznięcia. Skierowane uszychali kowami swadki zjonaciami pp. kr. roaczkow. Wzięto prawa uszychali kowami nar-łowciami niemieckimi, a przesłano przeważnie osoby starsze. Słonek również przesłano obywateli burmistrz - miasto słonecki Otkon Wostkoper, pastor ewangelicki Adalft Kralich. Władze biastockie opuszczają. Evakuacja miała miejsce 2 d. 01. 1945 w godzinach do południowych. W dniu 23 stycznia 1945 do biastocki wstąpiły oddziały wojska niemieckiego, mające zadanie przesłania odumnia Żołnierze tego oddziału przesławali się są otoczone, i nie przejawiali żadnej ochoty do walki.

W dniu 25. 01. 1945. szpile radzieckich wojsk pancernych wdarły do Grabowna. Znajdując się tam placówka wojsk niemieckich przed dowództwem feminist-ki podporucznika wdarła się w walkę i została zgniomniona naciągając 2000000 radzieckich ułt. Słonek ponad 25 żołnierzy niemieckich. Słonek tam idon

6	Wartawati & dadiaw	-	-
7	Zamanikieras Almandar	-	-
8	Muwak Nabawi	-	zmarat nu utazie kamambakayim
9	bellak Franenak	-	-
10	Murawaki Erika	-	-
11	Dopy adiwaki Itigiwak	-	-
12	Siawak Jan	-	-
13	Diriwaki Jan	-	zmarat ugiwimig na pawa pyghantaw
14	Rakal Sawak	-	patyap jawa letnik n'ingui
15	Ajar Itigiwak	-	patyap jawa letnik maat jugawawak
16	Sawak Haninaw	-	zmarat nu utazie kamambakayim
17	Womakelle Gamarak	-	patyap 1939
18	Kiamak Siat	-	zmarat na abulak ugiwimig nu uwarawak 1939
19	Jehaidin Ruwuk	-	ugimaw patyapaw uwarawak 1939
20	Aytemisunua Itigiwak	-	-
21	~~Aytemisunua~~ Tomawak Stefan	-	-
22	Zawakawaki Franenak	Orasofaw	patyap 1939
23	Zawakawaki Franenak	-	-

1945

žėmimo niemiški, namų ir kelių valer adatos rūšių ir pyrenų, pilypėms
 do žvartėnė rūšių o plogai. Atyplis niemiškių ir krantėnė rūšys ai ir
 kildinimas na. Dyt.

Luomiai patula odaknais ir vi apytolym ir natonis odaknys ne uotrove-
 niu rūpiu naciūkiu, no žėmota natypliu daryvėm ir dnuia 27. otyronis 1945.

Atyplis iminomy potylogų, žemoneu-angų ir žmardų ir odaknė
 kromenkrėngų ir odaknė od dnuia 1. 09. 1949 ok 27. 07. 1945. Atyplis ai
 ai rėvėnė rūšy žemoneu-angų na žemoneu dnuianų uotvokų no odaknė
gromay žvartėnė-krėngai.

lg. Krantėnė ir imia	odaknė iminis gromenkrėngai	Kruogis
1 Oruonė žolė	Krantėnė st.	potylog 1949
2 Rypat žemoneu-ang	-	-
3 Mo. grom. Krantėnė žvartėnė	-	žemoneu-ang 1949
4 Mo. uotvok Krantėnė žvartėnė	-	-
5 Samonė žvartėnė	-	-

24	Gano Franciszek	Broszkowo	zamordowany
25	Zawitowski Michal	"	zginel w "Gostyni" Bydgoszcz
26	Hydzianiak Jozef	"	"
27	Grybek Roman	"	"
28	Hrawiec Michal	"	zginel w obozie Solunke
29	Hramski Ignacy	"	"
30	Hramski Stanislaw	"	"
31	Jagirska Jadwiga	"	"
32	Wierniccki Szymon	"	zmarl w obozie koncentracyjnym
33	Wistotajewski Dawid	Wlodeki	polegl 1939
34	Skarzewski Ludwik	"	"
35	Skarzewski Florian	"	"
36	Strojny Michal	"	zamordowany 1939
37	Obrowski Wiktor	"	zmarl w obozie koncentracyjnym
38	Konjadowicki Franciszek	Grabowice	polegl 1939
39	Jedro Franciszek	"	"
40	Korotek Alfons	"	"
41	Stamborski Jozefykt	"	"
42	Schwanski Heims	"	"
43	Gada Dawid	"	zginel w obozie Solunke
44	Keroten Gerard	"	zmarl w obozie koncentracyjnym
45	Kowalski Jozef	"	"
46	Kowalski Szymon	"	"
47	Keroten Antoni	"	"
48	Hberdyk Adam	"	"
49	Sadczynski Stefan	"	zginel w obozie
50	Gyma Jozef	Okalinia	polegl 1939
51	Polak Dawid	"	"

52	Hufel Antoni	Grabowno	poległ 1939
53	Łoprycha Antoni	-	zamordowany 1939
54	Świdlecki Edward	-	-
55	Rozmus Stanisław	-	-
56	Siekora Edward	-	zmarł w obozie koncentracyjnym
57	Świątek Stanisław	Grabowno	poległ 1939
58	Hole Antoni	Oksalinia	zmarł w obozie koncentr.
59	Sornichtor Roman	Grabowno	zmarł w obozie
60	Górk Franciszek	-	zmarł w obozie koncentr.
61	Hoffmann Jan	-	-
62	Hole Jan	-	-
63	Łoprycha - Winicy	Wielka Kół	zginął w "Gęstym"
64	Kubiak Henryk	Grabowno	poległ 1939
65	Skiera Jan	Grabowno	zginął w "Gęstym"
66	Kubiak Henryk	-	zginął w obozie koncentr.
67	Foms Boacy	-	poległ 1939
68	Skulczyński Walerj	-	zamordowany 1939
69	Ochycze Stanisław	Ornatowo	zginął podczas ewakuacji 1939
70	Łoprycha Stefan	-	zginął podczas ewakuacji 1945
71	Żni. Hock - nacelnicy	Grabowno	poległ przywrac. w Środku Włocławcu 1944

Zmarli - ewakuowani 1939/40 w gęst. Rej

1	Skibiński Szczepan	Wiercień	nacelnik Urzędu Rezerw
2	Skibiński - zima w/w.	-	-
3	Śpiel Edward	-	dezorca rezerw
4	Śpiel - zima w/w.	-	-
5	Świątek Stanisław	-	urzędnik rezerw
6	Skulczyński Jan	-	urzędnik kolejowy

7	Wiatrowska	Wiatrowska	rodka uwolniona Holenderska
8	Plisarski	-	syn naczelnic uwoln. porucznika.

+ Uwaga: nazwisko zapisano mylnie Szibirski - winno być Sebirski. Wymienienie pod lp. 1 - 8 wskazuje na skutek uchybienia wojny 1939 ewakuowani do miejscowości Brzyski. woj. wódzkiego. Do zajęcia tych terenów w okresie 1939 przez wojska radzieckie, żołdaci przez władze radzieckie ewakuowani w góry Beski, gdzie zmarli. Dowojenne ustalenia na podstawie przesłania świadków i dokumentów wskazują, że ujęciem niemieckim pod lp. 5, co do którego istnieje przypuszczenie że zmarł kamień Włocławski imieniem mieszkającego Wiatrowski, Wiatrowski Hedy i Wiatrowski, pracownicy do armii niemieckiej - poległ w okresie wojny 1939-1945.

lp	Nazwisko i imię	Urodz.	Uwagi
1	Gruse Grunm	Wiatrowski	
2	Hellertin Klemm	-	
3	Klohn Otto	-	
4	Grack Heinz	-	
5	Hanelcke Grunm	-	
6	Liezenhagen Otto	-	
7	Lonnenberg Wilhelm	-	
8	Reyer Hans	-	
9	Reol	-	
10	Lichtfack Hellmuth	-	
11	Fischer Willy	-	
12	Spychalski Stanislaw	-	
13	Kuhn Jozef	-	
14	Kueller Jan	-	
15	Kueller Alfons	-	
16	Hanelcke Stanislaw	Pracownik	

17	Popowski Rudolf	16-18 July
18	Krüger Engelrich	-
19	Hermig Hermann	-
20	Skoly Ottm	-
21	Ellert rich	-
22	Sagport Alfred	-
23	Hrause ~~Rudolf~~ Willy	-
24	Kajetowak	-
25	Hermig Heurt	-
26	Kunzinski	-
27	Hrothnow	-

Wszyscy wymienieni pod lg. 1-26 przed wojną 1939 posiadali obywatelstwo polskie. Do wstąpienia wojsk niemieckich, władze polityczne administracji nie przyjmowały ich do narodowości polskiej. Zaliczali ich II grupa narodowościowa, a niektórych Polaków do III grupy narodowościowej i stopniowo wcielili w swoje armie. Wszyscy wymienieni polegli na froncie wschodnim.

Uwaga: Sprakowałem do przysięgi 23 osoby z napis imion Rudolf i sprakowałem na Willy. Sinaato poległ jeszcze brat wymienionego Heurt Hrause. Sprakowałem i deserałem na frontach wschodniemu i bratem poległym - Rudim Hrause, który w dniach 10 i 11.05.75 bawił w Miasteczku Hw. i obecnie zamieszkuje w D.D.R. w Bechtlenburgii.

[Faint, illegible handwriting or text]

Učitel Kisečova, nyního - Katolického - školy do -
Hemane 1915 v. - Kisečovi žijící v ní provádět experimenta
elektrického - na skupině lampy náptové.

